

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ
студентської наукової конференції

16-17 травня 2024 року

Том I

Полтава

Редакційна колегія:

Олег Горб, проректор з науково-педагогічної, наукової роботи, доцент;

Станіслав Ковальчук, голова Ради молодих вчених, професор кафедри будівництва та професійної освіти, професор;

Ігор Коломак, заступник голови Ради молодих вчених, доцент кафедри нормальної і патологічної анатомії та фізіології тварин, доцент;

Олександр Безкровний, декан факультету обліку та фінансів, доцент;

Олександра Біловод, декан інженерно-технологічного факультету, доцент;

Дмитро Дячков, директор навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій, професор

Сергій Кулинич, декан факультету ветеринарної медицини, професор

Микола Маренич, директор навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології, професор

Анатолій Шостя, декан факультету технологій тваринництва та продовольства, старший науковий співробітник

Світлана Козина, завідувач інформаційно-консультаційного центру міжнародного методичного забезпечення

Віктор Радочін, начальник редакційно-видавничого відділу

Відповідальність за зміст і редакцію матеріалів несуть автори та наукові керівники.

Матеріали студентської наукової конференції Полтавського державного аграрного університету, 16-17 травня 2024 року. Том I. – Полтава: РВВ ПДАУ, 2024. – 225 с.

**СЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО
ІНСТИТУТУ ЕКОНОМІКИ,
УПРАВЛІННЯ, ПРАВА ТА
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

ЕФЕКТИВНА СИСТЕМА МОТИВАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФУНДАМЕНТ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

А. С. Малашенко
anna.malashenko@st.pdau.edu.ua

Д. О. Яценко
dmytro.yatsenko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
О. В. Вараксіна, к.е.н., доцент

Створення ефективної системи мотивації персоналу є критичним аспектом управління для будь-якої організації у сучасному бізнес-середовищі. Вагомий внесок у вивчення даної проблематики зробили, такі вчені: К. Альдерфер, В. Врум, Ф. Герцберг, Е. Лоулер, Д. Мак-Клеланд, А. Маслоу, О. Бугуцький, М. Вдовиченко, О. Кузьмін, М. Малік, О. Шаповал та інші.

Як наголошують дослідники: «мотивація персоналу є, по-суті, основним інструментом забезпечення оптимального використання усіх наявних на підприємстві ресурсів, мобілізації його кадрового потенціалу. При цьому, основною метою процесу мотивації є отримання максимальної віддачі від використання існуючих на підприємстві трудових ресурсів, що дає змогу підвищувати загальну результативність і ефективність його функціонування [1, с. 78] Дієва система мотивації дозволяє залучити та утримати висококваліфікованих співробітників, стимулюючи їх до досягнення поставлених цілей та сприяючи підвищенню продуктивності (рис. 1).

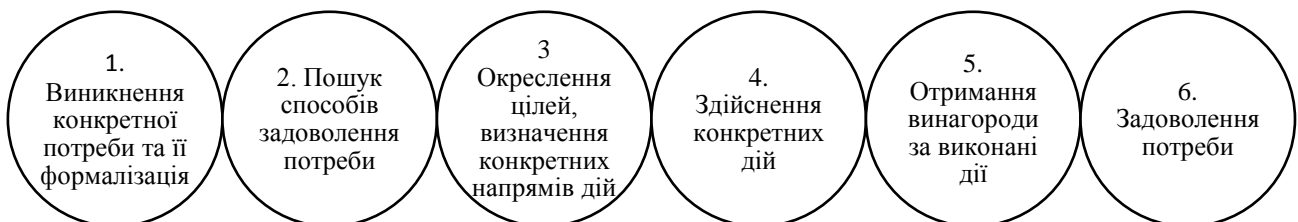

Рис. 1 Етапи мотивації як процесу впливу на поведінку людини
Джерело [1,2].

Ефективність підприємства і його конкурентоспроможність значно залежать від якості й ефективності його персоналу, який є ключовим ресурсом для досягнення цих цілей. Таким чином, персонал підприємства виступає як стратегічний фактор, впливаючи на успішність господарської діяльності та позиціонування на ринку [1, с. 78].

Отже, розуміння та впровадження ефективних систем мотивації дозволяє підвищити продуктивність працівників, збільшити їхню залученість до досягнення стратегічних цілей компанії, адже дослідження цієї тематики може виявити нові аспекти та інструменти, сприяючи розробці більш ефективних систем мотивації, які враховують сучасні тенденції та потреби ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Задорожнюк Н. О., Кващук Ю. О. Аналіз базових теорій мотивації персоналу. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 9(1). С. 77–80.
2. Шаповал О. А., Коробко А. В. Систематизація теоретичних аспектів мотивації праці персоналу підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 33. С. 137–140.

УДК 339.138:658.8

ЕФЕКТИВНІСТЬ МАРКЕТИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ ПРИ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

К. С. Тараненко
karyna.taranenko@st.pdau.edu.ua

В. Ю. Кунавцова
viktoriia.kupavtsova@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
А. С. Олійник, к.е.н., доц.

В умовах становлення ринкової економіки важливим чинником успішної діяльності вітчизняних підприємств є репозиціонування засад маркетингу.

Маркетингова політика включає товари, ціни, політику збуту та просування продукції на ринку. На основі цього плану намічається політика підприємства: від вибору товару, визначення ціни, різних методів збуту до кінцевого етапу - просування товару, тобто етапу, на якому економіка отримує прибуток від виручки [1].

Сучасний маркетинг розглядається з двох аспектів відповідно до сфери його застосування. Відповідно до широкого соціального розуміння, маркетинг - це процес соціального управління, за допомогою якого індивіди та групи отримують те, що їм потрібно, шляхом створення та обміну продуктами. Іншими словами, маркетинг — це філософія управління, яка зосереджена на вирішенні проблем споживачів (клієнтів) і ефективного задоволенні їхніх вимог, завдяки чому досягається корпоративний успіх і соціальні переваги.

Поняття «маркетингова політика» охоплює кілька ключових аспектів: управління бізнес-процесами на основі фундаментальних елементів маркетингового комплексу для досягнення довгострокових цілей, сприяння комунікації між виробниками та споживачами, а також виявлення потенційних покупців і перетворення їх на лояльних клієнтів для виконання цілі [2].

Керуючись певними принципами, маркетингова політика передбачає ретельний розгляд державного регулювання, ринкових умов і ділових обставин. Кінцевою метою є створення сприятливих умов для адаптації виробництва до вимог ринку, надаючи перевагу структурі попиту над миттєвими прибутками. Крім того, маркетингова політика передбачає просування продукції організації та використання різноманітних каналів комунікації для впливу на споживачів і спонукання їх робити певні покупки. Ефективність маркетингу вимірюється

підвищенням репутації бренду серед споживачів і оцінкою його прибутковості. Нарешті, маркетингова політика підкреслює важливість комунікацій у різних компонентах маркетингового комплексу.

Класична маркетингова політика підприємства має структуру (рис.1):

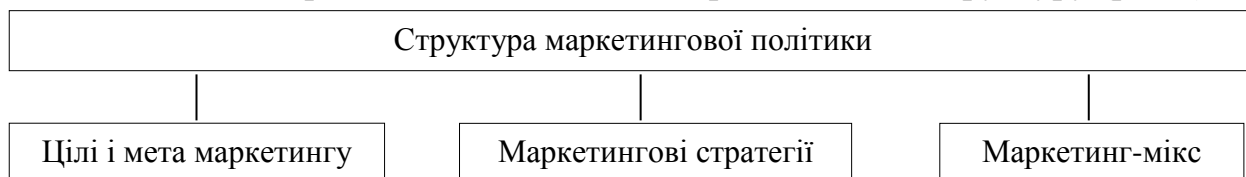

Рис. 1. Структура маркетингової політики [3]

Комплекс маркетингу охоплює кілька ключових елементів: товар, який відноситься до специфічних особливостей і атрибутів товару, що виводиться на ринок; ціна, яка передбачає комерційні взаємодії між виробником, конкурентами та споживачами; просування, яке зосереджується на відносинах між виробником і покупцем; і дистрибуція, яка передбачає процеси передачі права власності на товари. Складові маркетингової політики підприємства є похідними від різних елементів комплексу маркетингу (рис. 2).

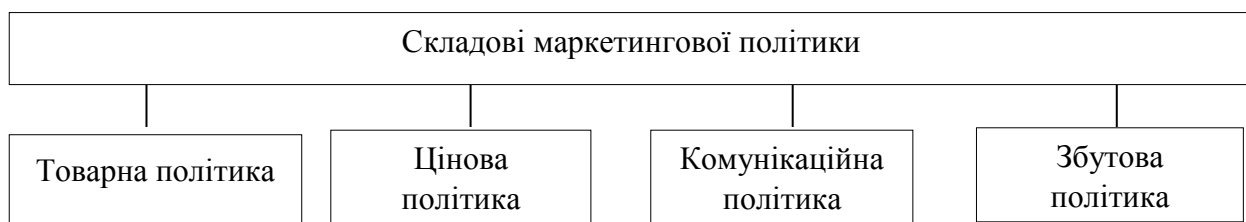

Рис. 2. Складові маркетингової політики підприємства [4]

Управління та склад товарного асортименту, а також контроль внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на товар, включаючи його створення, виробництво, продаж і реалізацію, а також юридичний супровід і ціноутворення, підпадають під сферу дії товарної політики. Товарна політика визначається певним комплексом дій і планових підходів, спрямованих на забезпечення узгодженості та цілеспрямованості у створенні та управлінні різними товарами [5].

Отже, здатність ефективно конкурувати з іншими підприємствами називається успішним створенням маркетингової політики, яка досягається за допомогою використання маркетингових методів. Для досягнення своїх цілей організації повинні володіти здатністю вирішувати численні складні завдання, кількість яких постійно збільшується. Підтримання конкурентної переваги вимагає постійного вивчення ринку, поточного стану ринку в цілому, потреб споживачів і прогнозів щодо майбутнього зростання.

Список використаних джерел:

1. Абрамович І. А. Маркетингова товарна політика та її особливості в кризових умовах господарювання. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL:<http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/6418>

2. Окландер М. А., Кірносова М. В. Маркетингова товарна політика: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2020. 248 с.

3. Сенишин О.С., Кривешко О.В. Маркетинг : навч. посібник. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. 347 с.

4. Маркетинг: навчальний посібник / за заг. ред. проф. Старостіної А.О. Київ : «НВП «Інтерсервіс», 2018. 216 с.

5. Череп О. Г., Коцеруба А. В. Формування системи маркетингової товарної політики. Вісник Хмельницького національного університету. *Економічні науки*. 2021. № 1. С. 320–323.

УДК 338.24:347.77:658.3

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

О. О. Васильєва
oleksandra.vasilieva@st.pdau.edu.ua

Ю. М. Колегаєва
yuliia.kolehaieva@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
А. С. Олійник, к.е.н., доц.

Внутрішня система управління підприємством грає важливу роль у його стійкому розвитку в умовах жорсткої конкуренції. Ефективне управління персоналом, формування стратегії управлінської спроможності та відбір талановитих працівників допомагають забезпечити успішне впровадження стратегічних змін на підприємстві. Це дає змогу оптимізувати процеси, залучати кращих спеціалістів та досягати поставлених цілей з високою професійною майстерністю.

Глобальний ринок праці справді стає все більш конкурентним, і успіх будь-якого підприємства великою мірою залежить від якості та ефективності його управління персоналом. Важливо мати відповідні технології, адаптивні системи управління та компетентний персонал, який готовий до постійних змін та інновацій. Крім того, важливо розуміти, що працівники не лише виконавці, а й ключові активи підприємства, які можуть вносити цінний внесок у розвиток. Тому постійна підтримка та навчання персоналу, а також пошук та збереження талантів – це важливі аспекти успішного управління персоналом у світі [1].

Щоб отримати великі прибутки у суворих умовах ринкової конкуренції, дійсно важливо розвивати персоналізовані інтелектуальні ресурси. Це допоможе забезпечити високий і стабільний дохід для вашого підприємства. Інтелектуальні ресурси сьогодні дійсно грають важливу роль і можуть значно підвищити вартість вашого бізнесу на ринку. Вони можуть мати значно більшу вартість в порівнянні з матеріальними активами, і саме ця величезна вартість інтелектуальних ресурсів може пояснити різницю у вартості підприємства на ринку [2].

Для підприємств основним завданням на даний момент є висвітлення та формування процесу управління персоналом, особливо інтелектуального

розвитку персоналу. Швидкість змін на сучасному ринку дуже висока, і чим вище швидкість змін, тим більша потреба в прискоренні розвитку його інтелектуального потенціалу та загального рівня підприємства [3].

Для формування та поглиблення інтелектуального потенціалу можна використовувати методи, наведені на рис. 3.1.

В іншому випадку компанії повинні зосередитися на створенні інтелектуального капіталу та стати «інтелектуальними» компаніями. По-перше, щоб стати «розумним підприємством», вам потрібно покращити інтелект своїх співробітників, а для цього вам потрібно вдосконалити процеси навчання. Основним критерієм інтелекту працівника є рівень розвитку мислення, тобто процесу швидкого розуміння та сприйняття інформації. Сьогодні економіка має зосередитися на розвитку інтелектуального потенціалу, тому вартість надання послуг зростатиме.

Рис. 1. Рекомендовані методи покращення інтелектуального потенціалу підприємств [4; 5; 6]

Отже, персонал підприємств повинен володіти здібностями, потрібними для роботи, застосування ефективних методів праці та технічних аспектів організації виробництва. Обов'язкова умова стабільної роботи підприємств – співробітники. Тому інвестування фінансових ресурсів у розвиток є дуже важливим для економіки. Під розвитком персоналу слід розуміти процес набуття працівниками певних навичок для виконання своїх посадових обов'язків, які сприяють вдосконаленню особистих якостей. Знання мають властивість застарівати, тому їх необхідно вчасно оновлювати, отримувати нову інформацію, покращувати власну якість. Все це досягається завдяки управлінню процесом розвитку людини.

Список використаних джерел:

1. Адаменко О. А. Концептуальні засади інноваційного розвитку підприємств. *Вісник Національного університету харчових технологій*. 2020. № 35. С. 5-10.

2. Борисова І. С. Основи інноваційного розвитку підприємства. *Вісник Харківського Національного університету*. 2021. № 24. С. 225-229.

3. Волкова Н.В., Олійник А.С. Ефективне управління персоналом – запорука зменшення конфлікту інтересів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 9-10. С. 61–68.

4. Колот А.М., Герасименко О.А. Інноваційна праця та її інтелектуалізація як стратегічні вектори становлення нової економіки. *Економіка і організація управління*. 2018. №1 (29). С. 6–25.

5. Криворучко О.М., Водолажська Т.О. Управління персоналом підприємства: навчальний посібник. Харків: ХНАДУ, 2016. 200 с.

6. Шелюжак І.Г., Тодорюк С.І., Кифяк В.І. Інноваційні методи розвитку персоналу. *Бізнес Інформ*. 2020. № 3. С. 437–444.

УДК 338.43:338.33:005.336.3(477)

ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

А. А. Кононенко
anastasiia.a.kononenko@st.pdau.edu.ua

В. В. Гришко
viktoriiia.hryshko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
А. С. Олійник, к.е.н., доц.

У процесі управління бізнесом першочергове значення має стратегічний аналіз фінансових можливостей, що підтверджується за допомогою сучасних методів економічного аналізу з метою виявлення причинно-наслідкових зв'язків між різними рівнями фінансової стійкості. Природа бізнесу та фактори, що впливають на нього, аналіз фінансової стабільності дозволяють оцінити економіку з різних фінансових точок зору [1].

Фінансова стійкість сільськогосподарського підприємства є показником надійності наявних у нього фінансових ресурсів, стабільності його діяльності та ефективності управління ним. Фінансова стійкість підприємства стосується фінансових ресурсів підприємства та їхнього розподілу та використання, що забезпечує розвиток підприємства на основі прибутку та зростання капіталу при збереженні достатнього рівня ризику. Найважливішою формою стійкості є її здатність розвиватися у внутрішньому та зовнішньому середовищі [2].

Для сприяння життєздатності агробізнесу система управління повинна включати складові:

- постійне обстеження внутрішньої і зовнішньої обстановки;
- створення ініціативи для скорочення зовнішньої небезпеки;
- прогнозування проблеми;
- розробка початкових кроків;
- реалізація практичних дій;

– контроль координацією всіх заходів та їх результатів [3].

Склад системи управління якістю аграрної продукції є похідним від організаційно-управлінського і являє собою розподіл обов'язків, повноважень, відповідальності і загального менеджменту якістю.

Беручи до уваги діяльність аграрного підприємства відносно управління та фізичного постачання доцільних матеріалів на етапі виробництва, потрібно визнати, що ефективність логістичних рішень залежить від стратегічного управління.

Процедура системи управління якістю продукції аграрного підприємства під час виробництва охоплює [4; 5]:

- метрологічне забезпечення дизайну якості продукції;
- планування і організація технічного керівництва;
- контроль за притягненням працівників;
- недотримання нормативних вимог;
- дотримання графіка виробництва;
- технічний нагляд, випробування і діагностування;
- системний моніторинг, що забезпечує стан технічних процесів;
- впровадження новітніх інформаційних технологій;
- оцінка якості продукції;
- технічне обслуговування обладнання;
- методи забезпечення якості матеріалів, сировини, готової продукції, комплектуючих виробів, пристроїв під час зберігання;
- контроль за продукцією, що не відповідає вимога;
- перевірка виробництва та технологічних процесів;
- здійснення процесів забезпечення якості;
- впровадження і аналіз ефективності економічних підходів;
- підготовка до сертифікації системи якості;
- організація і ведення системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення якості продукції;
- нагляд за діями персоналу;
- впровадження ініціатив відносно сприяння забезпеченню якості;
- моніторинг керівництвом всіх процесів на шляху до забезпечення високої якості.

Отже, управлінню виробничим процесом сприяє система управління виробництвом, ця система є гнучкою і дозволяє планувати, правильно використовувати компоненти виробничої системи та ефективно контролювати всю господарську діяльність. Кінцевою метою досягнення сталого виробничого процесу є максимізація обсягу продажів, отримання високоякісного готового продукту, досягнення задоволеності споживачів, отримання прибутку, підвищення репутації підтримка контактів із клієнтами, обслуговування вторинного ринку.

Список використаних джерел:

1. Островська Г.Й. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Тернопіль, 2018. 576 с.
2. Борисова В.А. Методологічні основи аналізу фінансового стану підприємств. *Фінанси України*. 2019. № 10. С.63–68.

3. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія. Київ, 2017. 378 с

4. Білецький Е.В., Янушкевич Д.А., Шайхлісламов З.Р. Управління якістю продукції. Х.: ХТЕІ, 2015. 222 с.

5. Глебова А.О., Карчевський Б.О. Системи управління якістю на підприємствах в умовах євроінтеграційних процесів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 8. С. 352–356.

УДК 338: 502

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Д. О. Гаркушка

В. М. Фесенко

** werten.werten12@gmail.com*

Науковий керівник:

О. М. Помаз, к. е. н., доц.

За сучасних умов ефективного функціонування аграрного підприємства неможливе без якісної реалізації його продукції. Тому керівництву господарства варто зосередитися як на як на збутовій, так і на комерційній діяльності. Збутову діяльність господарства слід розглядати як економічну систему, ефективність якої залежить від характеру взаємодії з партнерами, конкурентами, посередниками та органами державного управління. Безумовно, комерція має спільні ознаки з підприємництвом, оскільки є самостійною, активною і систематичною господарською діяльністю, яка здійснюється на власний ризик. Тому наразі комерційна діяльність все більше залежить від ефективного функціонування підприємства на аграрному ринку. При цьому, особливого значення набула потреба вдосконалення окремих елементів системи комерційної діяльності.

Термін «комерційна діяльність» з'явився в Україні паралельно з терміном «ринок», оскільки ринкова економіка – це економіка вільного підприємництва, за якого отримують розвиток усі комерційні процеси й відносини обміну [1].

Під управлінням комерційною діяльністю розуміється процес взаємодії суб'єктів та об'єктів такого управління з метою досягнення цілей функціонування та розвитку системи (конкретного підприємства) [3; 4].

Дослідники зауважують, що комерційна діяльність як поняття ширше маркетингової діяльності, однак її залежність простежується у діяльності щодо закупівлі продукції, в організації складського господарства, у процесі продажу партій товару, в діяльності зі стимулювання продажів і в післяпродажній роботі комерційної служби [2].

Таким чином, питання управління комерційною діяльністю аграрного підприємства набувають особливого значення в контексті сталого розвитку, необхідності забезпечення ефективного вирішення проблем різного масштабу та на різних рівнях.

Список використаних джерел:

1. Виноградська А.М. Комерційне підприємництво: сучасний стан, стратегії розвитку : моногр. К. : Центр навч. л-ри, 2004. 807 с.
2. Воронько-Невіднича Т. В., Кошулько А. В., Карасенко В. М. Особливості управління комерційною діяльністю аграрних підприємств. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 6 (11). С. 130-134. URL : http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/6_11_uk/26.pdf.
3. Кривокульська Н., Богач Ю., Крисько Ж. Стратегічне і екологічне управління як сучасні тренди управління комерційною діяльністю. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-45>.
4. Причепя І.В., Лесько О.Й., Горенко Р.В. До питання комерційної діяльності : поняття, фактори впливу, особливості управління за сучасних умов. *Економіка та суспільство*. 2022. № 35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-39>.

УДК 338

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЧИННИК РИНКОВОГО УСПІХУ ПІДПРИЄМСТВ

Ю. О. Гнітько
yuliia.hnitko@st.pdau.edu.ua

В. О. Бабич
viktor.babych@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
О. В. Вараксіна, к.е.н., доцент

Забезпечення високої якості продукції є вирішальним аспектом, особливо коли йдеться про гарантування безпеки, збереження здоров'я людини та мінімізацію негативного впливу на довкілля. Відповідно, важливо враховувати аспекти якості на всіх етапах виробництва для забезпечення суспільного, економічного та наукового прогресу.

Вагомий внесок щодо розгляду якості праці та її продукту зробили такі науковці як, Б. К. Злобін, С. Ф. Черкашин, В.М. Нижник, І. Б. Іваненко, В. П. Панов, М. П. Бабін, М. І. Шаповал та інші.

«Якість» у ХХІ столітті набуває іншого значення, про що свідчать світові тенденції. Підготовлений компанією «General Systems» звіт про дослідження покупок на прикладі США й міжнародних ринків показує, що покупці зробили «якість» головним стандартом, що у порівнянні з десятьма роками поспіль було б четвертим або п'ятим з десяти, порівняно із ціною та іншими показниками [1].

За умов зростаючої глобалізації ринків товарів питанню підвищення якості все більше приділяється увага керівниками не лише провідних фірм та компаній, але й держав та міжнародних об'єднань. Якість стала не просто невід'ємною складовою конкурентоспроможності, вона є необхідною передумовою виживання багатьох підприємств і цілих країн [2].

Слід відмітити, що категорія якості продукції є однією з найскладніших серед тих, з якими доводиться мати справу фахівцям у сфері виробництва. До категорії якості звертаються й тоді, коли виникає необхідність розібратися зі складом і характером властивостей продукції, що створюється чи виготовляється [3].

Отже, сприйняття якості споживачем є складним процесом, який включає в себе різноманітні фактори, такі як особисті уподобання, очікування та попередній досвід. Різноманітність індивідуальних запитів створює безліч варіантів споживчих потреб, що вимагає постійного вдосконалення продукції та послуг підприємства. Важливим аспектом конкурентоспроможності на ринку є здатність гнучко реагувати на потреби та очікування споживачів, що забезпечує високу якість продукції та послуг.

Список використаних джерел:

1. Власенко І.В. Роль системи управління якістю в забезпеченні конкурентоспроможності продукції промислового підприємства. *Економіка і організація управління*. 2021. Вип. 3. С. 194-203.

2. Система якості як частина системи управління. URL: <http://www.management.com.ua>. (дата звернення 05.05.2024).

3. Шаповал М.І. Менеджмент якості : навчальний посібник. К., 2007. 471 с.

УДК 331:1

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ ЗМІНАМИ ПІДПРИЄМСТВА АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ

К. О. Орлюк

** kristina.orliuk@st.pdau.edu.ua*

І. С. Поляк

ivan.s.poliak@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:

Т. В. Воронько-Невіднича, к. е. н., доц.

Здатність адаптуватися, швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища є головною умовою життєдіяльності господарюючого суб'єкта. Крім того, зростаючі виклики змін є умовою виживання та розвитку сучасного підприємства в агропродовольчій сфері. З одного боку, агроформування має постійно визнавати та ефективно реагувати на новий характер змін у зовнішньому середовищі (цифровізація, глобалізація, кризові ситуації – повномасштабне вторгнення в Україну), а з іншого боку, воно має створювати зміни (реалізовувати можливості) у зовнішньому середовищі.

Необхідність здійснення організаційних змін зумовлена необхідністю забезпечення поточного функціонування та розвитку підприємства агропродовольчій сфері, підвищення рівня його конкурентоспроможності та вимагає високого рівня адаптації до умов зовнішнього середовища [3, с. 43].

Реалізація цього важливого завдання ставить перед менеджерами актуальне завдання щодо переосмислення форми і змісту організаційних змін та

розробки нових підходів до управління [1, с. 46]. Для того, щоб агроформування могли успішно функціонувати, їх топ-менеджмент повинен постійно змінюватися, оскільки вони прагнуть досягти своєї місії в сучасному дедалі турбулентному середовищі.

Зміни – це процес послідовних змін в підприємстві для досягнення поставлених цілей з використанням існуючих концептуальних положень, методів та засобів, у результаті чого суб'єкт виходить на новий рівень.

Л. А. Ляхович зазначає, що локус змін стосується всіх аспектів (складових елементів) підприємства, зокрема таких: цілевстановлення; планування та інформаційне забезпечення; організаційна культура та цінності; організаційна структура та комунікації; персонал та участь; стиль керівництва та лідерство; – ресурси, технології, бізнес-процеси; відносини із зовнішніми стейкхолдерами тощо [3, с. 55].

Таким чином, сутність управління організаційними змінами полягає в забезпеченні балансу між збереженням організаційної культури, результативністю підприємства агропродовольчої сфери та його адаптивністю, відкритістю до інновацій тощо. Очевидно, що в цьому випадку вимоги до топ-менеджменту значно зростають і стають вимогливішими.

Список використаних джерел:

1. Воронько-Невіднича Т. В., Помаз О. М., Васильєва Ю. А., Коваленко Г. О. Аспекти корпоративної соціальної відповідальності підприємства, що сприяють формуванню його іміджу. *Modern Economics*. 2020. № 24(2020). С. 45-49. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V24\(2020\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.V24(2020)-07)

2. Гринь Є. Л. Концепція ефективності управління організаційними змінами на підприємстві. *Modern Economics*. 2018. № 11(2018). С. 43-50. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V11\(2018\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.V11(2018)-07).

3. Ляхович Л. А. Стратегії подолання опору персоналу змінам на підприємстві. *Економічний простір*. 2020. № 161. С. 54–58.

УДК 004.51

АНАЛІЗ ЕТАПІВ ПРОЄКТУВАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ

М. О. Бзот

**mykyta.bzot@st.pdau.edu.ua*

Є. О. Устінов

Науковий керівник:

Н. М. Протас, к. с.-г. н., доц.

При проектуванні мобільних додатків важливо використовувати чітку та ефективну методологію, щоб забезпечити їх успішну розробку та впровадження. Для цього можуть бути використані такі методології проектування програмного забезпечення. До гнучких (Agile) методологій відносять Scrum і Kanban. Методологія Scrum розбиває проект на короткі цикли (спринти), протягом яких команда розробляє та тестує невеликі функції. Це дозволяє отримувати ранні

відгуки від користувачів та вносити зміни до плану проекту за потреби. Методологія Kanban візуалізує робочий процес за допомогою дошки Kanban, на якій завдання переміщуються по мірі їх виконання. Це допомагає команді відстежувати свій прогрес та виявляти потенційні проблеми.

Водоспадна методологія відноситься до традиційних і передбачає послідовне виконання чітко визначених етапів проекту. Кожен етап має бути завершений, перш ніж можна розпочинати наступний. Lean UX методологія зосереджена на створенні мінімально життєздатного продукту (MVP) з основними функціями. Потім MVP тестується з користувачами, і на основі їхніх відгуків продукт доопрацьовується. Методологія дизайну, орієнтованого на людину (HCD) ставить потреби та поведінку користувачів на перше місце в процесі проектування. Вона включає в себе дослідження користувачів, створення прототипів та тестування, щоб гарантувати, що кінцевий продукт відповідає потребам користувачів.

Розглянемо основні етапи водоспадної методології [1]:

1. Аналіз вимог: на цьому етапі команда проекту визначає цілі та вимоги мобільного додатку. Це включає в себе розуміння потреб користувачів, функціональних можливостей, які має мати додаток, а також технічних обмежень.

2. Проектування: на цьому етапі команда проекту розробляє детальний план того, як буде створено мобільний додаток. Це включає в себе створення прототипів, макетів інтерфейсу користувача та технічної документації.

3. Реалізація: на цьому етапі команда розробників пише код мобільного додатку. Це може включати в себе використання різних мов програмування та платформ розробки.

4. Тестування: на цьому етапі команда тестує мобільний додаток, щоб виявити та виправити помилки. Це може включати в себе ручне тестування, автоматизоване тестування та тестування користувачів.

5. Впровадження: на цьому етапі мобільний додаток випускається в App Store або Google Play. Це може включати в себе маркетинг та просування додатку.

6. Підтримка: на цьому етапі команда проекту надає підтримку користувачам мобільного додатку. Це може включати в себе виправлення помилок, оновлення функцій та відповіді на запитання користувачів.

Водоспадна методологія може бути гарним вибором для невеликих та простих проектів, де вимоги чітко визначені та не очікуються значні зміни.

Розглянемо основні етапи методології Scrum [2]:

1. Планування спринту: на цьому етапі команда проекту планує наступний спринт. Це включає в себе вибір функцій, які будуть розроблені протягом спринту, та визначення пріоритетів цих функцій.

2. Щоденні збори: кожен день команда проекту проводить короткі збори, щоб обговорити свій прогрес, виявити проблеми та визначити пріоритети на наступний день.

3. Спринт: протягом спринту команда розробляє та тестує функції, які були заплановані на етапі планування спринту.

4. Огляд спринту: на цьому етапі команда проекту демонструє користувачам та зацікавленим сторонам функції, які були розроблені протягом спринту. Це дає можливість отримати відгуки та внести зміни до плану проекту.

5. Ретроспектива: на цьому етапі команда проекту обговорює, що пройшло добре, а що можна покращити у наступному спринті.

Методологія Scrum може бути гарним вибором для проектування мобільних додатків, де вимоги не є чітко визначеними та де очікуються значні зміни. Ця методологія також може бути гарним вибором для команд, які мають досвід роботи з гнучкими методологіями та які здатні ефективно спілкуватися та співпрацювати.

Окрім вищезазначених, існують й інші методології, які можуть бути використані при проектуванні мобільного додатку. Багато проектів використовують гібридний підхід, який поєднує в собі елементи різних методологій. Важливо дослідити різні варіанти та вибрати ту методологію, яка найкраще відповідає потребам проектування.

Список використаних джерел:

1. Процес розробки мобільних додатків.

URL: <https://horosho.com.ua/proczes-rozrobki-mobilnih-dodatktiv/> (дата звернення 03.05.2024)

2. Посібник з розробки мобільних додатків: Комплексний огляд. URL:

<https://www.ranktracker.com/uk/blog/mobile-app-development-guide-a-comprehensive-overview/> (дата звернення 03.05.2024)

УДК 004.9

АНАЛІЗ МОВ ПРОГРАМУВАННЯ ДЛЯ ІНТЕРАКТИВНИХ СИСТЕМ

Р. С. Житнік

**ruslan.zhytnyk@st.pdau.edu.ua*

В. Р. Базилєв

Науковий керівник:

Ю. Л. Поночовний, д. т. н., проф.

Інтерактивні системи, такі як чат-боти, стають все більш поширеними в нашому житті. Вони використовуються в різних сферах, таких як обслуговування клієнтів, освіта, охорона здоров'я та розваги. Вибір мови програмування для розробки інтерактивної системи є важливим рішенням, яке може вплинути на продуктивність, масштабованість та простоту використання системи.

Існує багато мов програмування, які можна використовувати для розробки інтерактивних систем. Розглянемо найрейтинговіші з точки зору ТЮВЕ [1].

Python - це мова програмування загального призначення, яка є популярним вибором для розробки чат-ботів завдяки своїй простоті, гнучкості та великій кількості бібліотек.

Java - це мова програмування загального призначення, яка є популярним вибором для розробки великих, масштабованих систем. Java має сильну

типізацію та безпеку, що робить її гарним вибором для критично важливих систем.

JavaScript - це мова програмування, яка використовується для додавання інтерактивності до веб-сторінок. JavaScript також може використовуватися для розробки чат-ботів, які працюють у веб-браузерах.

C++ - це мова програмування загального призначення, яка є популярним вибором для розробки високопродуктивних систем. C++ дає розробникам більше контролю над пам'яттю та ресурсами системи, що може бути важливо для чат-ботів, які мають обробляти великі обсяги даних.

Go - це мова програмування загального призначення, яка розроблена компанією Google. Go відома своєю швидкістю, простотою та масштабованістю. Go може бути гарним вибором для розробки чат-ботів, які мають працювати в хмарних середовищах.

Розглянемо особливості використання Python для розробки чат-ботів. Python має лаконічний та читабельний синтаксис, що робить його легкою мовою для навчання та використання. Це полегшує розробникам чат-ботів швидке створення прототипів та вдосконалення своїх систем.

Також Python - це мова програмування загального призначення, що робить її гнучкою для використання в різних типах чат-ботів. Python можна використовувати для розробки чат-ботів, які працюють у різних середовищах, таких як веб-браузери, мобільні пристрої та платформи обміну повідомленнями.

Мова Python має велику екосистему бібліотек, які можна використовувати для розробки чат-ботів. Ці бібліотеки надають готові рішення для таких завдань, як обробка природної мови, машинне навчання, аналіз тексту та доступ до даних.

Деякі з популярних бібліотек Python для розробки чат-ботів включають:

- NLTK (Natural Language Toolkit) - це бібліотека з відкритим кодом для обробки природної мови [2]. NLTK можна використовувати для таких завдань, як токенізація тексту, темінування та класифікація тексту.

- spaCy - це бібліотека з відкритим кодом для обробки природної мови. spaCy можна використовувати для таких завдань, як токенізація тексту, темінування, розпізнавання сутностей та залежності слів.

- Rasa - це фреймворк з відкритим кодом для розробки чат-ботів. Rasa можна використовувати для створення чат-ботів, які можуть розуміти та генерувати природну мову.

- Dialogflow - це платформа для розробки чат-ботів від Google Cloud Platform [3]. Dialogflow можна використовувати для створення чат-ботів, які можуть розуміти та генерувати природну мову, а також для інтеграції з іншими службами Google Cloud Platform.

Вибір мови програмування для розробки інтерактивної системи залежить від таких факторів як складність системи, масштабованість, продуктивність та навичок розробників. Для простих чат-ботів може бути достатньо такої мови програмування, як Python або JavaScript. Для більш складних систем може знадобитися використовувати мову програмування, таку як Java або C++. Якщо ви очікуєте, що ваша система буде обробляти велику кількість користувачів, вам знадобиться вибрати мову програмування, яка може масштабуватися, наприклад

Java або Go. Якщо ваша система має обробляти великі обсяги даних, вам знадобиться вибрати мову програмування, яка є швидкою та ефективною, наприклад C++ або Go. Вам слід вибрати мову програмування, з якою ваші розробники вже знайомі.

Важливо ретельно оцінити свої потреби, перш ніж вибрати мову програмування для розробки інтерактивної системи.

Список використаних джерел:

1. TIOBE Index for May 2024. URL: <https://www.tiobe.com/tiobe-index/> (дата звернення 04.05.2024)

2. Що потрібно знати про чат-ботів на Python. URL: <https://foxminded.ua/chat-boty-na-python/> (дата звернення 04.05.2024)

3. 10 найкращих фреймворків для розробки чат-ботів. URL: <https://hashdork.com/uk/найкращий-фреймворк-для-розробки-чат-ботів/> (дата звернення 04.05.2024)

УДК: 303.721

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

І. О. Ковальова

**iryna.kovalova@st.pdau.edu.ua*

Науковий керівник:

О. В. Поночовна, асистент каф.

Аграрний сектор є одним із найважливіших у будь-якій економіці, забезпечуючи продовольчу безпеку та створюючи робочі місця. Фінансові ресурси відіграють ключову роль у розвитку та успішності аграрних підприємств. Аналіз фінансових ресурсів аграрних підприємств є важливим інструментом для керівництва, інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін. Ця тема є актуальною не лише для України, але й для країн світу.

Актуальність аналізу фінансових ресурсів аграрних підприємств зумовлена зростанням конкуренції, змінами в державній політиці, невизначеністю зовнішнього середовища та фактором залучення інвестицій.

Аграрні підприємства стикаються з жорсткою конкуренцією як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Ефективне використання фінансових ресурсів може допомогти підприємствам отримати конкурентну перевагу. Уряди часто впроваджують політику, яка впливає на аграрний сектор. Аналіз фінансових ресурсів може допомогти підприємствам зрозуміти та адаптуватися до цих змін. Аграрний сектор стикається з низкою ризиків, таких як зміни погодних умов, коливання цін на продукцію та політична нестабільність. Аналіз фінансових ресурсів може допомогти підприємствам краще підготуватися до цих ризиків та мінімізувати їх вплив. Аграрні підприємства часто потребують інвестицій для розвитку та розширення. Аналіз фінансових ресурсів може допомогти підприємствам продемонструвати свою інвестиційну привабливість потенційним інвесторам.

Вивчення фінансових ресурсів аграрних підприємств дозволяє [1]:

- оцінити фінансовий стан підприємства та його здатність генерувати прибуток;
- визначити джерела фінансування та їх ефективність використання;
- розробити стратегії управління фінансовими ресурсами, спрямовані на покращення фінансового становища підприємства;
- приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій, операційної діяльності та фінансування.

Аналіз фінансових ресурсів аграрних підприємств – це комплексне дослідження, спрямоване на оцінку фінансового стану підприємства, його здатності генерувати прибуток та ефективно використовувати фінансові ресурси.

Цей аналіз включає наступні етапи [2]:

1. Збір та обробка інформації. На цьому етапі виконується збір фінансової звітності (бухгалтерський баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про рух грошових коштів та інші фінансові звіти). Також виконується збір іншої інформації: даних про діяльність підприємства, ринкових умов, державну політику тощо. Потім виконується обробка та систематизація зібраної інформації.

2. Оцінка фінансового стану. Цей етап включає наступні кроки:

- аналіз ліквідності: досліджується здатність підприємства погашати короткострокові зобов'язання.

- аналіз платоспроможності: досліджується здатність підприємства погашати довгострокові зобов'язання.

- аналіз рентабельності: досліджується ефективність використання підприємством своїх ресурсів для генерування прибутку.

- аналіз ринкової вартості: досліджується вартість підприємства на ринку.

3. Аналіз джерел фінансування, таких як власні кошти (прибуток, резерви, статутний капітал), запозичені кошти (кредити, облігації, вексел) та інших джерел фінансування (державних субсидій, грантів, інвестицій).

4. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів. Цей етап включає наступні кроки:

- аналіз оборотності активів: швидкість, з якою підприємство використовує свої активи для генерування виручки.

- аналіз фінансового левериджу: рівень використання підприємством залучених коштів.

- аналіз рентабельності інвестицій: ефективність використання підприємством інвестованих коштів.

5. Розробка стратегії управління фінансовими ресурсами включає визначення цілей управління фінансовими ресурсами, розробку заходів щодо досягнення цілей, контроль та оцінку виконання стратегії.

6. Підготовка звіту про результати аналізу, який включає опис методології дослідження, результати аналізу фінансового стану, джерел фінансування та ефективності використання фінансових ресурсів; висновки та рекомендації щодо управління фінансовими ресурсами.

Важливо зазначити, що це лише загальні етапи проведення аналізу фінансових ресурсів аграрних підприємств [3]. Конкретні методи та інструменти

аналізу можуть відрізнятися залежно від цілей дослідження, особливостей підприємства та ринкових умов.

Розуміння фінансових ресурсів аграрних підприємств є ключовим фактором для забезпечення стійкого розвитку аграрного сектору та продовольчої безпеки.

Список використаних джерел:

1. Самойлова Т.А. Джерела формування фінансового капіталу підприємства. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/dzherela-formuvannya-finansovogo-kapitalu-pidpriemstva.html> (дата звернення 04.05.2024)

2. Грешніков К. Фінансове планування, або як жити так, щоб на все вистачало. URL: <https://financer.com/ua/blog/finansove-planuvannia/> (дата звернення 04.05.2024)

3. Шахрай В. В. Аналіз фінансового стану підприємств: теорія та методика. URL: <http://socrates.vsau.org/b04213/html/cards/getfile.php/21684.pdf> (дата звернення 04.05.2024)

УДК 004.942

АНАЛІЗ МЕТОДІВ КЛАСИФІКАЦІЇ МЕРЕЖЕВОГО ТРАФІКУ

М. О. Постолакі

**maksym.postolaki@st.pdau.edu.ua*

Науковий керівник:

Н. М. Протас, к. с.-г. н., доц.

Існує декілька груп методів класифікації мережевого трафіку, які можна використовувати для розпізнавання та категоризації різних типів даних, що передаються через мережу. До них можна віднести наступні:

1. Класифікація на основі портів: методи цієї групи використовують номери портів TCP та UDP для визначення типу трафіку. Наприклад, трафік HTTP зазвичай використовує порт 80, а трафік FTP використовує порт 21.

2. Класифікація на основі протоколів: ці методи використовують аналіз протоколів для визначення типу трафіку. Наприклад, протокол HTTP використовується для веб-браузингу, а протокол FTP використовується для передачі файлів.

3. Класифікація на основі застосунків: такі методи використовують аналіз пакетів даних для визначення, який додаток генерує трафік. Наприклад, трафік Skype можна відрізнити від трафіку BitTorrent, аналізуючи вміст пакетів.

4. Класифікація на основі сигнатур: такі методи використовують порівняння трафіку з відомими сигнатурами, щоб визначити його тип. Сигнатури - це унікальні шаблони даних, які асоціюються з певними типами трафіку.

5. Класифікація на основі машинного навчання: методи групи використовують алгоритми машинного навчання для автоматичного визначення типу трафіку. Алгоритми машинного навчання навчаються на великих наборах даних, що містять приклади різних типів трафіку, а потім використовують ці знання для класифікації нового трафіку.

Окрім вищезазначених груп методів, існує багато різних методів класифікації мережевого трафіку, кожен з яких має свої сильні та слабкі сторони [1]. Розглянемо найпоширеніші з них. Глибокий аналіз пакетів (DPI): це метод, який використовує аналіз пакетів даних на декількох рівнях для визначення типу трафіку. DPI може використовуватися для ідентифікації таких програм, як Skype, BitTorrent та Netflix. Аналіз потоку - це метод, який використовує статистику трафіку, таку як обсяг даних та час тривання сеансу, для визначення типу трафіку. Аналіз потоку може використовуватися для ідентифікації таких типів трафіку, як веб-браузинг, передача файлів та потокове відео. Аномальне виявлення - це метод, який використовує статистичні методи для виявлення трафіку, який відрізняється від нормального трафіку. Аномальне виявлення може використовуватися для виявлення шкідливого трафіку, такого як DDoS-атаки та віруси.

Список використаних джерел:

1. Морозов Б. Дослідження методів аналізу мережевого трафіку. URL: <http://surl.li/togfs> (дата звернення 04.05.2024)

УДК 658.5.012.7

ЛІДЕРСТВО В СИСТЕМІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Ю. С. Стеценко
tetiana.sazonova@pdau.edu.ua*

*Науковий керівник:
Т. О. Сазонова, к.е.н., доц.*

Ефективний менеджмент формує передумови для стабільного функціонування підприємства, сприяє розкриттю потенціалу персоналу та господарюючого суб'єкту загалом. Ефективний менеджмент неможливий без ефективного лідерства, яке передбачає здатність лідера формувати та змінювати поведінку інших людей (не обов'язково підпорядкованих йому офіційно). При цьому лідер не лише знає, але й сприяє формуванню ціннісної та мотиваційної сфер. Ефективний лідер спрямовує власну діяльність та вплив на інших з метою досягнення поставлених організаційних цілей, забезпечує результативний розподіл завдань, відповідальності; мотивує команду та надихає.

Вважається, що до базових рис ефективного лідерства належать [1]:

- здатність приймати складні, відповідальні, швидкі управлінські рішення;
- висока відповідальність та послідовність рішень та вчинків;
- розвинена соціальна відповідальність;
- здатність вести за собою, демонструючи не лише власну харизматичність, але й професіоналізм, емпатію тощо;
- вміння викликати довіру різних груп індивідів;
- вміння визнавати помилки;
- критичне та креативне мислення.

Для того, щоб стати справжнім, ефективним лідером, необхідно пройти всіма шаблями піраміди лідерства (концепція лідерства) Дж. Максвелла (рис. 1), який, до речі, вважає, що лідерство – це процес.

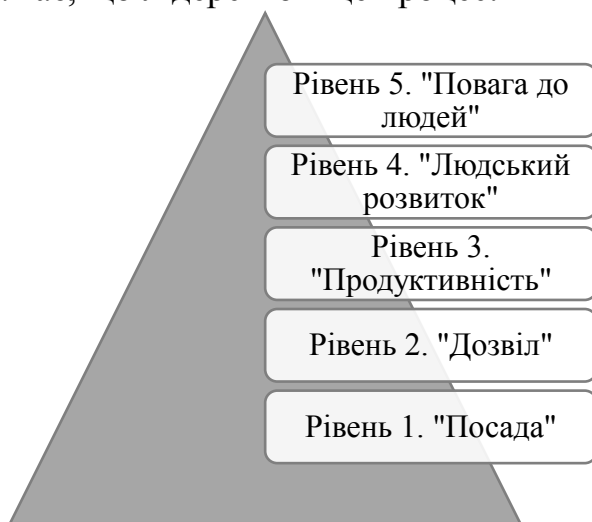

Рис. 1. Піраміда лідерства Дж. Максвелла [2]

Існує доволі широкий перелік стилів лідерства, які мають власні переваги та недоліки. На наш погляд, лідер має комбінувати стилі управління, підпорядковуючись загальнолюдським та організаційним цінностям, цілям, ситуаційним чинникам та власному чуттю.

В реальному контексті менеджменту воно зазвичай сегментується на види, наведені в табл. 1:

Таблиця 1

Види лідерства в сучасній організації [сформовано на основі 1]

Вид	Характеристика
Організатор	Найпоширеніший вид. Вміє зібрати команду, організувати взаємодію, розуміє потреби підлеглих; активно діє та надихає до досягнення цілей. Зазвичай застосовує індивідуальний підхід, конструктивну критику та вміє мотивувати послідовників.
Дипломат	Ефективний комунікатор – може домовитися з будь-ким. Спостережливий, володіє розвиненими аналітичними здібностями, стратегічним баченням – тому здатний сформувавши важелі впливу на кожного послідовника. Може приховувати справжні або стратегічні плани, при цьому формує ілюзію, що послідовники знають все
Борець	Сміливий, впевнений в собі та сильний духом. Не практикує ретельний аналіз ситуацій, можливих наслідків. Йому притаманно діяти не зволікаючи. Залишається вірним обраній ідеї. Саме ці риси захоплюють команду та формує його послідовників.
Творець	Володіє інноваційним, креативним мисленням. Сміливий, але разом з тим – спостережливий та здатний до дієвої емпатії, активного слухання. Любить працювати саме в команді, стимулює послідовників долучатися до управління та спільного вирішення проблем, завдань.
Розради́ник	Харизматична та переконлива людина. Емпатична особистість, здатна до дієвої підтримки – завжди знаходить шлях до відновлення мотивації у послідовників. Його поведінка характеризується шанобливим, поважним ставленням до людей.

Не зважаючи на відмінності у векторах лідерства, відповідно до обраної індивідом лідерської ролі, кожен справжній лідер має володіти наступними якостями [3]: бути чесним; мати розвинені комунікативні навички; активно слухати; бути впевненим у собі; вміти делегувати повноваження; мати навички прийняття управлінських рішень; мати: високий рівень самомотивації, відповідальності, розвинений емоційний інтелект; бути когнітивно гнучким; володіти навичками медіації; бути експертом; вміти вести переговори; вміння бути вдячним та прагнення до постійного розвитку.

Отже, лідерство як вплив на групу людей, покликаний вселити віру у майбутній успіх, організувати активні, рішучі послідовників на досягнення спільної цілі задля отримання синергетичного ефекту як для організації загалом, так і для окремих її членів зокрема.

Список використаних джерел:

1. Що таке лідерство, хто такий лідер і як ним стати? URL: <http://surl.li/esgge> (дата звернення: 24.04.2024).
2. Максвел Д. 5 рівнів лідерства. Київ: Фабула, 2018. 304 с.
3. Путанведу Л. 18+ якостей хорошого лідера в сучасному світі. URL: <http://surl.li/swqmi> (дата звернення: 24.04.2024).

УДК 349.42

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ГЕННО МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ

*І. А. Галушко**
**iragalusko844@gmail.com*

Науковий керівник:
С. Е. Мороз, к.п.н., доц.

Генно модифіковані організми (ГМО) стрімко набувають поширення у світовому сільському господарстві, відкриваючи перед людством нові можливості для покращення якості життя. Продукти, отримані за допомогою сільськогосподарської біотехнології, швидко стають одними із найбільших використовуваних сільськогосподарських товарів у світі: вони одягають нас, годують нашу худобу та заправляють наші екологічні автомобілі [1].

Проте, незважаючи на велику користь, досі залишається не до кінця вивченим вплив товарів, отриманих з генно модифікованої сировини на організми людини та тварин. Саме тому питання правового регулювання використання ГМО набуває виняткової актуальності.

Метою даних тез є короткий огляд законодавчих актів деяких країн, які покликані контролювати використання вище згаданих об'єктів.

Задля захисту населення від непередбачуваних наслідків використання ГМО-продукції у багатьох країнах було введено закони, які б регулювали використання таких організмів у промисловому, аграрному, медичному та інших секторах.

Так, у Європейському Союзі Регламент № 1829/2003 щодо генетично модифікованих харчових продуктів і кормів автоматично розповсюджується на

всі 27 держав-членів і стосується ГМ харчових продуктів і кормів, вироблених «з» ГМО. Документ разом із Регламентом 1830/2003 має відношення до продуктів харчування, кормів та їх імпорту, а також відстеження та маркування ГМ-продуктів. Окрім цього, існує Директива 2001/18/ЄС, згідно якої вирощування та навмисний випуску в навколишнє середовище ГМ-культур є вибором держав-членів. Вище згаданий документ передбачає вирощування ГМ-культур і рослин після ретельної оцінки потенційного негативного впливу на здоров'я людини та навколишнє середовище. Інша директива, так звана «Директива про вирощування» надає змогу державам-членам обрати «тимчасове обмеження або заборону на використання та/або продаж цього ГМО як продукту або в продукті на своїй території». Таким чином, якщо орган ЄС схвалює вирощування певної ГМ-культури, стаття 23 цієї директиви дозволяє державам-членам обмежувати або забороняти вирощування цієї ГМ-культури на всій або частині своєї території [2].

Норвегія та Швейцарія, в свою чергу, обмежують вирощування ГМ-культур у своїх національних законодавствах. Швейцарія зберігає тимчасовий мораторій на вирощування та переробку ГМ-культур з 2006 року, продовжений до 2021 року, але продовжує імпорт вище згаданих рослин для виробництва корму. Тим не менш, у 2016 році, коли мораторій було продовжено втретє, Кабінет міністрів Швейцарії включив рекомендацію щодо створення окремих зон ГМ-культур з 2021 року, пропонуючи співіснувати генетично модифікованим культурам з традиційними. Цими діями Кабінет міністрів хоче сприяти більшому прийняттю ГМО та залишити простір для їх майбутнього використання [3].

Норвегія, на противагу Швейцарії, не вирощує та не імпортує ГМ-культури, попри те, що вони є юридично дозволеними. На додаток до критеріїв безпеки для здоров'я та навколишнього середовища, яких дотримується ЄС, норвезьке законодавство додатково вимагає оцінки трьох категорій, що не є безпечними: суспільна користь, стійка та етично безпечна продукція [4].

Сполучені Штати, на відміну від більшості країн, не мають спеціального загального федерального закону, спрямованого на регулювання генетично модифікованих організмів. Натомість нещодавно розроблені ГМ-продукти направляються до спеціалізованих регуляторних органів відповідно до Скоординованої рамкової програми регулювання біотехнології. Оцінка нових ГМ рослинних продуктів відбувається відповідно до різноманітних законів і агенцій, включаючи FDA, EPA та USDA. Зокрема, Служба інспекції здоров'я тварин і рослин Міністерства сільського господарства США (APHIS) уповноважена стежити за тим, щоб інтродукція ГМ-рослин не становила ризику для рослин. Рослинний продукт отримує регульований або нерегульований статус, останній статус дозволяє вирощувати, імпортувати та транспортувати без регуляторного нагляду з боку APHIS [5].

Отже, можемо спостерігати, що правове регулювання використання генетично модифікованих організмів набуває великої актуальності у багатьох країнах світу через необхідність збереження здоров'я населення та охорону довкілля. На прикладі Європейського Союзу, Норвегії, Швейцарії та США ми

простежуємо різні шляхи контролю ГМО. Проте, незважаючи на різноманітність підходів, варто зазначити, що основна мета регулюючих законопроектів залишається однаковою: забезпечення безпеки населення та етичності використання ГМО в різних сферах діяльності людини.

Використання ГМО може мати значний потенціал для вирішення проблем продовольчої безпеки та зміни клімату. Однак важливо, щоб їх використання ґрунтувалося на принципах етики, науки та відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Global Regulation of Genetically Modified Crops Amid the Gene Edited Crop Boom – A Review. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/plant-science/articles/10.3389/fpls.2021.630396/full#B59>.

2. Hundleby, P. A. C., and Harwood, W. A. Impacts of the EU GMO regulatory framework for plant genome editing. *Food Energy*. 2019. Vol. 8. P. 1–8. doi: 10.1002/fes3.161.

3. Government approves GMO ban extension. SWI. URL: https://www.swissinfo.ch/eng/society/genetically-modified-organisms_government_approves-gmo-ban-extension/42260828.

4. Matportalen: Genmodifisert Mat (GMO).

URL: https://www.matportalen.no/merking/tema/genmodifisert_mat_gmo/

5. Lassoued, R., Phillips, P. W. B., Smyth, S. J., and Hessel, H. Estimating the cost of regulating genome edited crops: expert judgment and overconfidence. *GM Crop. Food*. 2019. Vol. 10, P. 44–62. doi: 10.1080/21645698.2019.1612689.

УДК 322.122

БЕЗПЕКА ГРОМАД УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНИЙ АСПЕКТ

I. I. Мартиненко

tamara.lozynska@pdaa.edu.ua

Науковий керівник:

О. А. Галич, к. е. н., проф.

Початок війни та введення правового режиму воєнного стану на території України стало великим потрясінням не тільки для окремих громадян нашої держави, але й для всього суспільства. При цьому система публічного управління почала працювати в умовах управлінської кризи та викликів, до яких практично не була готова. Це відноситься також і до такої чуттєвої сфери публічного управління, як фінансово-бюджетна сфера. Законодавча та виконавча гілки державної влади, а також місцеве самоврядування почало працювати в особливих умовах, при цьому було призупинено дію певних норм законодавчих та підзаконних актів, змінено процедури у фінансово-бюджетній сфері.

Наукові доробки з тематики безпеки громад стосуються, переважно, цивільної, продовольчої та екологічної безпеки в умовах воєнного стану. Деякі дослідники, такі як Богдан Т. [2] аналізують фінансово-економічні наслідки війни для країни в цілому; Лопушинський І. П., Козир О. В., Кучма А. А. [3]

висвітлюють деякі аспекти формування та реалізації фінансово-бюджетної політики; Піддубний І. [4] характеризує динаміку бюджетів громад під час війни. Разом з тим, виникає необхідність дослідження наслідків військового стану для фінансово-бюджетної сфери громад і безпеку країни в цілому.

Метою дослідження є вивчення окремих аспектів формування та реалізації фінансово-бюджетної політики на локальному рівні в умовах правового режиму воєнного стану та її вплив на безпеку українських громад.

Після уведення в дію правового режиму воєнного стану Указом Президента України та його затвердження Верховною Радою України відповідним Законом України, економіка та система публічного управління почали працювати «на воєнних рейках». Почала перебудовуватися і система управління на рівні місцевого само-врядування, на рівні територіальних громад. Більшість із цих реформ і напрямків удосконалення бюджетно-фінансової політики, механізмів та інструментів, заходів, направлених на реалізацію основних положень цих реформ, втратили свою реалізацію і фактично призупинені з початком військової агресії. Організація та забезпечення діяльності територіальної оборони, матеріально-технічна допомога Збройним силам України, залучення допомоги іноземних партнерів – це ті речі, які органи місцевого самоврядування взялися підтримувати з самого початку, забезпечуючи при цьому, постійну підтримку всіх сфер життєдіяльності громадян на місцевому рівні (допомога внутрішньо переміщеним особам, підтримка релокованого бізнесу, організація укриттів та оборонних споруд, продовження надання соціальних та інших видів послуг на високому рівні) [3].

Разом з тим військова агресія росії проти України викликала масштабні руйнування виробничого капіталу та інфраструктури територіальних громад (далі – ТГ), принесла людські жертви та соціальні втрати. Війна призвела до скорочення робочих місць і доходів місцевих бюджетів, зменшення купівельної спроможності громадян і обсягів накопичених активів. У 2022 році національна економіка втратила 29,2% реального ВВП, а 13,5 млн. осіб змушені були покинути свої домівки. Більше 7 млн осіб опинилися за межею бідності, а рівень бідності сягнув 24% населення [2]. Деструктивні наслідки війни проявляються не лише в економіці та соціальній сфері, а й у фінансовій системі країни, що веде збройну боротьбу. В Україні в 2022 році середньорічна інфляція становила 20,2%, що майже відповідає середньорічному рівню інфляції в 9 європейських країнах, найбільш постраждалих від II світової війни (20,1%). Усе це свідчить про реальну загрозу фінансовій безпеці країни.

Вторгнення, спричинивши масову міграцію та зупинку бізнесу, завдало значного удару по місцевих бюджетах. Кожна четверта громада, що знаходилася у зоні вторгнення РФ, збрала щонайменше на 50% менше доходів від довоєнних планів. Серед ТГ, які знаходились поза зоною бойових дій, дві третини відзначили падіння доходів. Надходження з податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), акцизів та земельного податку – статті бюджетів, які постраждали найбільше. Як результат, громади стикнулися із потребою продовжувати фінансувати освіту, медицину та ЖКГ при падінні надходжень до 70%. Це внесло значний дисбаланс у їхні фінанси [4].

Динаміка доходів громад за підсумками 2022-го року [4]

№ з/п	На скільки впали бюджетні доходи відносно очікуваних значень?	ТГ поза зоною бойових дій, %	ТГ у зоні бойових дій, %	ТГ, що постраждали від окупації, %
1	Впали на 0-9%	23	12	13
2	Впали на 10-29%	21	26	17
3	Впали на 30-49%	8	23	30
4	Впали на 50-69%	3	20	22
5	Впали на понад 70%	1	3	4
6	Не впали	43	15	13
7	Важко сказати	1	0	0

Очільники громад в умовах війни вдавались до різних механізмів стабілізації фінансової безпеки: скорочення видатків; запит громади до центральної чи регіональної влади про пряму фінансову допомогу; співпраця із зарубіжними донорами та гуманітарними організаціями. І це принесло свої результати. Так, аналіз виконання місцевих бюджетів за 2023 рік показує суттєву відмінність від 2022 року в бік зростання. При цьому варто відмітити, що надходження до державного бюджету також значно зросли, порівняно з 2022 роком. Так, приріст доходів загального фонду без трансфертів (фактично власні доходи: в основному це податкові надходження) по місцевих бюджетах за 2023 рік складає +11,0% (+43,8 млрд грн), в порівнянні із 2022 роком. В той же час, приріст доходів по державному бюджету складає +21,1% (+212,9 млрд грн). Такий приріст по державному бюджету зумовлений значним ростом надходжень від податку на додану вартість з ввезених на митну територію України товарів (+44,7% або +113,1 млрд грн) та акцизного податку (+63,5% або +65,0 млрд грн). Варто також зауважити надзвичайно високий ріст доходів власних надходжень бюджетних установ, які по державному бюджету у 2023 році склали 767,0 млрд грн, натомість в 2021 році такі надходження склали лише 51,3 млрд грн, в 2022 році – 202,1 млрд грн. Фактично приріст власних надходжень бюджетних установ у 2023 році, порівняно із 2022 роком, по державному бюджету в абсолютному вимірі склав +564,69 млрд грн. Ріст по місцевих бюджетах зумовлений зростанням надходжень податку із доходів фізичних осіб (+6,3% або +17,2 млрд грн), єдиного податку (+18,2% або +8,6 млрд грн), акцизного податку (+63,3% або +8,0 млрд грн) та податку на майно (+19,1% або +7,0 млрд грн). При цьому, якщо порівнювати 2023 рік із довоєнним 2021 роком, приріст місцевих бюджетів складає +25,5%, на відміну від державного бюджету із приростом +13,9% [1].

Отже, російське вторгнення в Україну в 2022 р. дало початок одній з найбільш масштабних і руйнівних воєн у світі з часів II світової війни. Вартість збитків та потреб у відновленні вже сягають рекордних величин, а темпи падіння реального ВВП і промислового виробництва перевищують показники більшості країн під час воєн II половини XX – початку XXI ст.

Вторгнення РФ поставило значні виклики перед громадами. Адже саме на місцевому рівні необхідно вирішувати гуманітарні, комунальні, логістичні та міграційні проблеми, відновлювати зруйноване – а на це необхідні фінанси. Тому

бюджетно-фінансова політика була спрямована на вирішення нагальних питань. Громади вдавались до різних механізмів стабілізації фінансової безпеки: скорочення видатків; запит громади до центральної чи регіональної влади про пряму фінансову допомогу; співпраця із зарубіжними донорами та гуманітарними організаціями; активізація горизонтальних зв'язків на місцевому рівні, кооперація та обмін досвідом. Завдяки цьому Україні в 2022-2023 рр. вдалося уникнути макро-фінансової дестабілізації та диверсифікувати джерела фінансування видатків, що утримуватиме економіку від подальшого падіння й позитивно впливатиме на перспективи повоєнного відновлення та загальну фінансову безпеку.

Список використаних джерел:

1. Аналіз місцевих бюджетів за 2023 рік. *Децентралізація*: веб-сайт. URL: <https://decentralization.ua/news/17747>
2. Богдан Т. Фінансово-економічні наслідки війни. Економічний блог. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoeconomicni_naslidki.html
3. Лопушинський І. П., Козир О. В., Кучма А. А. Деякі аспекти формування та реалізації фінансово-бюджетної політики на місцевому рівні в умовах правового режиму воєнного стану. *Вісник Херсонського національного авіаційного університету*. 2022. №4. С. 146 – 153.
4. Піддубний І. Як змінилися бюджети громад під час війни. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/11/7/693539/>

УДК: 331.108

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА

В. О. Рапасій
vitalii.rapasii@st.pdau.edu.ua

Н. В. Нікітіна
nataliia.nikitina@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Писаренко С. В., к.с.-г.н., доц.

Стимулювання грає ключову роль у підвищенні продуктивності праці. Усі теорії мотивації мають свої переваги й недоліки, ні одна з них не є ідеальною. Ефективна система мотивації повинна базуватися на наявності як матеріальних, так і нематеріальних стимулів, відповідати стратегії розвитку підприємства, забезпечувати баланс між інтересами працівників і підприємства, а також спрямовувати їх зусилля на досягнення конкретних цілей. Через об'єктивне оцінювання результатів праці та надання справедливої винагороди керівництво підприємства може впливати на рівень мотивації працівників [3].

У процесі впровадження мотиваційних заходів, необхідно враховувати об'єктивні та суб'єктивні фактори. Об'єктивні фактори - це умови, які не залежать від суб'єкта ініціювання дій, тоді як суб'єктивні фактори пов'язані з

інтерпретацією зовнішніх умов у свідомості та психіці людей. Об'єктивні фактори розглядаються як зовнішні стимули до дії, а суб'єктивні - як внутрішні мотиви [2, с. 59].

Мотивація включає в себе як матеріальні, так і нематеріальні стимули, що ґрунтуються на усвідомленому формуванні мотивації праці, а також на використанні вже існуючих мотивів. У процесі мотивації необхідно регулювати різноманітні економічні, організаційно-правові, соціально-психологічні, технологічні та інші фактори з метою спрямування діяльності працівників у потрібному напрямку. При належному керівництві можна активізувати особистість, її інтелектуальні, емоційні і вольові здібності, а також забезпечити реалізацію потенціалу як в інтелектуально-творчому, так і психофізіологічному плані у кожного працівника.

Ефективний механізм мотивації має забезпечувати успішне перетворення різноманітних факторів, принципів, стимулів, мотивів, цінностей, очікувань та поведінкових реакцій з лінійного дискретного стану в постійний, повторювальний процес. Управління мотивацією співробітників базується на таких елементах, як система офіційних процедур і правил виконання обов'язків та завдань, спрямованих на досягнення цілей компанії, а також розуміння менеджментом реальних інтересів, мотивів та потреб працівників, їхніх методів задоволення, цінностей і норм поведінки.

Основними елементами мотиваційного механізму на підприємстві є:

- Покращення системи оплати праці, створення можливостей для працівників брати участь у прибутку компанії.

- Вдосконалення організації праці, що включає встановлення цілей, розширення функціональних обов'язків, збагачення роботи, ротацію на робочому місці, застосування гнучких графіків роботи, покращення умов праці [4].

На різних етапах ринкових трансформацій мотиваційний механізм виявлятиме свою власну специфіку. Ефективність мотиваційного механізму забезпечується, передусім, його гнучкістю та мобільністю, а також поєднанням мотивації працівників як на мікро-, так і на макрорівнях. Зміни у складних взаємозв'язках компонентів системи викликають відповідні зміни у системі мотивації.

У структурному плані, мотиваційний механізм включає фінансово-економічні інструменти та ресурси, конкретну структуру відповідальних працівників, норми і правила стимулювання, регулярну оцінку здійснених заходів і таке інше. На підприємствах, зокрема, мотиваційний механізм регулюється державою через мотиваційну політику. Україна стикається з численними проблемами, пов'язаними з мотиваційною політикою, такими як проблеми взаємодії з керівництвом, незадоволення розміром заробітної плати, умовами праці та життя на підприємствах. Головною перешкодою у вирішенні цих проблем є байдужість управлінського персоналу щодо умов життя та праці працівників, які безпосередньо приносять прибуток [1, с. 337].

Отже, розробка ефективного мотиваційного механізму відіграє стратегічну роль для підприємств. Створення цього механізму базується на розумінні, формуванні та задоволенні потреб персоналу, що становить основу досягнення

цілей діяльності підприємства. Впровадження ефективного мотиваційного механізму сприяє підвищенню конкурентоспроможності, продуктивності і, в остаточному підсумку, прибутковості підприємства. Це також дозволяє підприємству розвиватися на економічно новому рівні і відкриває можливості для реалізації свого потенціалу на міжнародному ринку.

Список використаних джерел:

1. Колот А.М. Мотивація персоналу: Підручник. – К.: КНЕУ, 2009. – 337 с.
2. Літинська В.А. Мотивації ні методи кар’єрного просування персоналу підприємств. *Вісник Запорізького національного університету* 2010 No 3(7) С. 58-61.
3. Причепя І. В., Яворська К. Л. Формування мотиваційного механізму стимулювання персоналу промислових підприємств за сучасних умов господарювання. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.57> (дата звернення: 24.12.2019)
4. Шишкін В. Мотиваційний механізм на підприємстві. http://conftiapv.at.ua/publ/konf_20_21_zhovtnja_2011_r/sekcija_5_ekonomichni_na_uki/23-1-0-1196

УДК 362

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

В. С. Рекунов
victor.rekunov2002@gmail.com

Науковий керівник:
Т. М. Лозинська, д. н. з держ. управління

Поняття «Внутрішньо-переміщена особа» або ВПО виникло в Україні після найбільшої в Європі аварії на Чорнобильській АЕС. Тоді ж був прийнятий Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28.12.1991 р. та Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок відселення та самостійного переселення громадян з територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС» від 16.12.1992 р. [1].

Також, було ухвалено ще низку нормативно-правових актів, які визначали правовий статус цієї категорії осіб, зокрема Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі посвідчень особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» тощо. Однак, жоден з цих документів не визнавав постраждалих громадян внутрішньо переміщеними особами.

Законодавчо поняття «внутрішньо переміщена особа» вперше зустрічається в статті 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» 2014 року. Внутрішньо переміщеною особою вважається громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка

перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання внаслідок або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Виникнення права на соціальний захист у внутрішньо переміщеної особи пов'язане із моментом взяття її на облік та реєстрацією у Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб. Важливим є те, що факт реєстрації особи та отримання нею довідки про взяття на облік, як внутрішньо переміщену особу є безстроковим, крім випадків, які містяться у ст. 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [2]. Питання соціального захисту внутрішньо-переміщених осіб неодноразово піднімалося у роботах таких науковців, як І. Басової, К. Крахмальової, В. Михайловського, Л. Наливайка, А. Орешкової, О. Фісенко, Д. Чижової та ін. Але зміни відбуваються постійно, тому ця тема завжди актуальна.

Станом на 2023 рік в Україні офіційно зареєстровано 4 867 106 внутрішньо переміщених осіб, а за міжнародними оцінками кількість внутрішніх переселенців перевищує 7 мільйонів громадян [3].

Після повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 року ВПО отримували від держави кошти, які розраховані на переселенців для покриття витрат на проживання, в тому числі – на житлово-комунальні послуги. Сума розраховувалася на кожного члена сім'ї та складала 3 тисячі гривень на дитину чи людину з інвалідністю і 2 тисячі – усім іншим.

До липня 2023 року ця допомога призначалася безстроково та виплачувалася навіть тим, хто виїхав жити за кордон або повернувся до своїх домівок на тимчасово окупованих територіях. Але з серпня 2023 року Кабінетом Міністрів України були прийняті деякі зміни до правил надання грошової допомоги, а саме: тепер підтримку отримуватимуть лише ті, хто відповідатиме певним критеріям майнового стану та звернувся по допомогу після 1 серпня 2023 р. Тобто переселенці «першої хвилі» та ті, хто виїхав під час повномасштабного вторгнення, але до серпня 2023-го, тепер кошти на проживання не отримуватимуть – за винятком найбільш вразливих категорій громадян. Також, змінився термін призначення з безстрокового на 6 місяців з можливістю ще один раз продовжити на такий самий термін.

Громадяни, яких на законодавчому рівні визнано ВПО, також мають право на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, на отримання соціальних послуг відповідно до законодавства України.

Організаційними питаннями щодо соціального захисту ВПО займаються здебільшого органи місцевого самоврядування. Одне з найважливіших місць в системі соціального захисту для таких громадян (нарівні із проживанням) посідає організація харчування в територіальній громаді. Через велику чисельність переселенців не завжди вдається вирішити це питання власними

силами, зокрема у їдальнях закладів комунальної форми власності. Тому муніципалітет різними способами домовляється із бізнесом щодо допомоги у вирішенні цього питання. Деякі громади видають продуктові набори, деякі – талони на харчування, гроші та інше [4].

Ще одним з важливих пунктів соціального захисту ВПО є допомога у пошуку робочого місця. За останній період лише 46% з переміщених осіб, вдалось знайти роботу на новому місці проживання. Одна з проблем – це нестача вакансій взагалі (64%) та низький рівень заробітної плати – 56%, що впливає на добробут [5].

Одним з органів, які займаються працевлаштуванням ВПО, є Державна служба зайнятості. У кожній ОТГ є філії служби, куди можна звернутися особисто. Також створено Єдиний портал вакансій, де можна ввести свої параметри пошуку та знайти підходящу вакансію [6].

Питаннями внутрішньо-переміщених осіб завжди актуальне, ним постійно займаються державні організації та структури. Так, 16 лютого 2023 року Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України разом із правозахисниками презентували стратегію щодо внутрішніх переселенців до 2025 року. «Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення» передбачає кілька напрямків роботи щодо інтеграції в суспільство ВПО, їхньої підтримки та захисту прав, а саме:

- посилення спроможності держави реагувати на виклики щодо підтримки внутрішнього переміщення;
- безпечна евакуація людей з небезпечних районів, задоволення їхніх гуманітарних потреб;
- сприяння адаптації ВПО на новому місці проживання;
- інтеграція ВПО в нових громадах;
- підтримка безпечного повернення до покинутого місця проживання та реінтеграції людини [7].

Таким чином, на мою думку, соціальне забезпечення внутрішньо переміщених осіб потребує покращення, передусім в питаннях обліку, влаштування житлом, працевлаштування тощо. Соціальні програми та заходи, які проводяться державними органами для забезпечення життєво необхідних потреб ВПО створюють великий тиск на Державний бюджет України, що змушує владу постійно вносити зміни, доповнення до законодавства, видавати нові розпорядження та постанови. Це реалії часу, в якому ми живемо. Тому необхідне створення ефективних механізмів для подолання цих проблем, що буде запорукою нашої перемоги і подальшого успішного розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Грицай І. Теоретико-правові, історичні, філософські та політичні аспекти національної безпеки // Науковий вісник ДДУВС 2022. Спеціальний випуск №2. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/11646/1/17.pdf> (дата звернення 30.04.2024).

2. Боняк В. О. Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб: сучасний стан та перспективи удосконалення // Юридичний науковий електронний журнал №6. 2023. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2023/1.pdf (дата звернення 30.04.2024).

3. Сайт Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій. URL: <https://minre.gov.ua/> (дата звернення 01.05.2024)

4. Організація соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в громадах // Методичні рекомендації у сфері соціального захисту та соціального забезпечення. 2022. URL: <http://surl.li/tiwfe> (дата звернення 01.05.2024).

5. Павлюк Т. І., Середницька Л. П. Соціальна підтримка та соціальні послуги внутрішньо переміщеним особам в умовах війни // Журнал «Економіка та суспільство» / Випуск № 50. 2023 URL: <http://surl.li/tiwl1> (дата звернення 01.05.2024).

6. Єдиний портал вакансій. URL: <https://jobportal.dcz.gov.ua/> (дата звернення 01.05.2024)

7. Суспільне. Новини URL: <http://surl.li/tiwvu> (дата звернення 01.05.2024)

УДК:330:341

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

О. О. Рязанцев
oleh.riazantsev@st.pdau.edu.ua

Ю. М. Нікітін
yurii.nikitin@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
С. В. Писаренко к.с.-г.н., доц.

Розвиток інноваційного підприємництва може виступати ключовим чинником у створенні нового українського суспільства в умовах глобалізації, оскільки сучасні виклики націлені на прискорену інноваційну трансформацію та перехід до економіки знань. Цей процес базується на інтелектуальних ресурсах, інтелектуальному капіталі, науці і трансфері результатів досліджень у виробництво різноманітних благ. У розвинених країнах понад половина економічних секторів активно використовує інтелектуальний капітал, і цей відсоток постійно зростає [3].

Розвиток інноваційної підприємництва передбачає перетворення нових ідей та знань у конкретні економічні процеси. Цей складний процес включає багаторівневу систему економічних відносин, яка відображає специфіку взаємозв'язків та закономірностей. Регулюючу роль у цьому процесі відіграє держава.

Практична реалізація державної інноваційної політики показує, що в Україні ще не створено сприятливих умов для інноваційної діяльності та стимулювання попиту на інновації. Необхідно максимально мобілізувати підприємницькі ресурси національної економіки, щоб вони стали основним рушієм інноваційних процесів в Україні. Важливим завданням держави є створення сприятливих умов та інфраструктури для цього, а також стимулювання суб'єктів господарювання до інноваційного розвитку.

Для подальшого дослідження буде корисним визначити сутність інноваційного типу розвитку - це тип розвитку, що характеризується пересуванням уваги на використання новітніх технологій, переходом до виробництва високотехнологічних товарів, впровадженням прогресивних організаційних та управлінських підходів у сфері інноваційної діяльності. Це охоплює як мікро-, так і макроекономічні процеси розвитку, такі як створення технопарків, технополісів, впровадження політики ресурсозбереження та інтелектуалізації у всіх сферах виробничої діяльності [2].

Інноваційний розвиток може бути розглянутий з різних точок зору та рівнів деталізації:

- По-перше, його можна розглядати як одночасне або послідовне втілення науково-дослідної, науково-технічної, інноваційної та виробничої діяльності, поєднане з маркетинговими стратегіями.

- По-друге, його можна розглядати як різні етапи життєвого циклу нововведення, від появи ідеї до її розробки і поширення.

- По-третє, його можна розглядати як процес фінансування розробки та поширення нового продукту, де він виступає як інвестиційний проект. У загальному сенсі інноваційний процес включає отримання винаходів та їх комерціалізацію, нові технології, продукцію та послуги, рішення у виробничій, фінансовій, адміністративній сферах, а також інші результати інтелектуальної діяльності [1].

Інноваційна діяльність відрізняється від звичайного виробничого процесу. Замість традиційного підходу до виробництва, її можна описати як складний набір економічних відносин, які включають в себе інтелектуальну власність і перетинаються з матеріальним виробництвом. Тут декілька ключових характеристик інноваційної діяльності:

- Кінцева мета полягає в задоволенні нових потреб суспільства.
- Шлях досягнення мети може бути різним та невизначеним.
- Планування в даній сфері складне, а ризики високі.
- Державне регулювання і стимулювання часто є необхідними.
- Існує необхідність у подоланні опору в розвитку інтелектуальної власності.
- Учасники інноваційного процесу зацікавлені у власному успіху.
- Організаційна структура системи інновацій гнучка і мало структурована [4, с. 68].

Отже напрямок розвитку, який ґрунтується на інноваціях, вимагає від підприємств, що розвиваються, переосмислення системи управління. Це також передбачає створення оперативної системи пошуку нових сегментів та методів реалізації власного потенціалу, спираючись на нові товари, технології та організаційні методи виробництва і збуту, що ґрунтуються на принципах маркетингу.

Список використаних джерел:

1. Бузько І.П. Стратегічне управління інвестиційною та інноваційною діяльністю підприємства. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2002. 176 с.
2. Вільна енциклопедія. <http://uk.wikipedia.org>.

3. Паладій М. Інноваційний шлях розвитку українського суспільства потребує нової економічної стратегії. <http://patent.km.ua/ukr/articles/i385>.

4. Сизоненко В.О. Інноваційне підприємство – форма реалізації інтелектуальної власності. *Наукові записки На-УКМА*. Том 18. Економічні науки. 2000. С. 64-72.

УДК 338.486

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ТУРИЗМУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

К. Ю. Чеверденко
kostiantyn.cheverdenko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Т. П. Мац, к. е. н., доцент

Сучасний стан управління сферою туризму на місцевому рівні є ключовим аспектом розвитку та збереження культурного, економічного та природного потенціалу регіонів. Туризм стає все більш важливим сектором економіки, сприяючи збільшенню доходів, створенню робочих місць та підвищенню соціального благополуччя населення. Однак ефективно управління цією галуззю вимагає комплексного підходу, урахування інтересів всіх зацікавлених сторін та відповідального використання ресурсів.

На місцевому рівні управління туризмом включає в себе ряд важливих аспектів. Перш за все, це розвиток та планування туристичної інфраструктури, включаючи готелі, ресторани, музеї, туристичні маршрути, парки та інші об'єкти. Планування повинно бути гнучким та адаптивним, здатним враховувати зміни в попиті та тенденціях у туристичній галузі. Від так, у праці Ю. Дащук та Л. Матвійчук зазначено, що сучасний стан управління туризмом на місцевому рівні в Україні характеризується низкою особливостей:

1) децентралізація. Згідно з реформою децентралізації, повноваження у сфері туризму передані на місцевий рівень. Це дає можливість громадам краще враховувати специфіку своїх територій та потреби туристів;

2) створення туристичних кластерів. Цей інструмент дозволяє об'єднати зусилля влади, бізнесу та громадськості для спільного розвитку туризму;

3) розвиток маркетингових стратегій. Місцеві органи влади все більше уваги приділяють просуванню своїх територій на туристичному ринку;

4) підвищення кваліфікації кадрів. Для розвитку туризму потрібні кваліфіковані фахівці. Місцева влада організовує тренінги та семінари для працівників туристичної галузі [1].

На нашу думку, такі заходи було реалізовано з метою залучення інвестиції, які необхідні для розвитку туризму. Місцевій владі потрібно створити сприятливі умови для залучення інвесторів. Окрім того, малі та середні підприємства відіграють важливу роль у розвитку туризму, а тому місцева влада може надати їм фінансову та інформаційну підтримку в сфері туризму. Наявність кваліфікованих кадрів дозволить створювати нові маршрути, а отже залучити більше туристів до різних регіонів України.

Формування спеціалізованих державних управлінських структур в галузі туризму на різних рівнях є типовою практикою в світі. Ці структури відповідають за реалізацію політики у цій сфері, здійснюючи заходи щодо підтримки іміджу країн, розвитку туристичної інфраструктури, підтримки різних видів туризму та інше. Вони мають стабільний статус і функціонують протягом тривалого періоду, керуючись стратегічними документами в галузі туризму.

Проте в Україні підхід до управління сектором туризму трохи відрізняється. Як показує історія, центральний орган виконавчої влади, що відповідає за реалізацію державної політики в галузі туризму та курортів, зазнав більше 10 змін. Ці зміни стосуються не лише назви та функцій, але й підпорядкування до різних Міністерств. Така непостійність в організаційній структурі управління туризмом може ускладнювати реалізацію стратегічних завдань в цій сфері, а також призводити до неефективного використання ресурсів та втрати часу на адаптацію до нових умов [2, с.17].

Другим важливим аспектом є маркетинг та просування туристичного продукту. У умовах воєнного стану більшість суб'єктів туристичної галузі переживають складнощі, змушені працювати при низькій або нульовій рентабельності, зменшувати штат працівників та інвестиції. Водночас вони намагаються створювати нові туристичні продукти та послуги, щоб привернути клієнтів. Однак фінансові обмеження не дозволяють їм витратити значні суми на рекламу, тому вони зацікавлені в застосуванні економних маркетингових інструментів для просування своїх продуктів на ринок [3, с.298].

Місцеві органи влади повинні активно працювати над просуванням своїх туристичних ресурсів як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку. Це може включати участь у туристичних виставках та ярмарках, рекламні кампанії, створення туристичних брендів та співпрацю з туроператорами.

Третім аспектом є збереження культурної та природної спадщини. Місцеві органи влади мають забезпечувати належний захист і збереження історичних пам'яток, традицій, екологічно чистих територій та інших унікальних ресурсів, що привертають туристів. Це може включати впровадження спеціальних програм та законів, контроль за будівництвом та регулюванням туристичних потоків. Крім того, ефективне управління сферою туризму на місцевому рівні передбачає залучення громадськості та зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень. Розробка та впровадження туристичних стратегій повинна базуватися на широкому консенсусі та враховувати думку місцевого населення, бізнес-спільноти, організацій та інших зацікавлених сторін [2, с.17].

На нашу думку, успіх управління сферою туризму на місцевому рівні залежить від ефективності співпраці між різними зацікавленими сторонами, наявності чітких стратегій та планів дій, а також від здатності адаптуватися до змін у туристичній індустрії та соціально-економічних умовах. Відповідальне управління туризмом сприяє сталому розвитку регіонів, підвищенню якості життя місцевого населення та збереженню навколишнього середовища.

Від так бачимо, що сучасний туризм відіграє важливу роль у розвитку місцевих громад, створюючи нові робочі місця, сприяючи розвитку місцевої інфраструктури та приваблюючи інвестиції. Проте, разом зі зростанням індустрії

туризму на місцевому рівні виникають і проблеми управління, які необхідно вирішувати для забезпечення сталого розвитку цієї сфери.

Однією з основних проблем управління туризмом на місцевому рівні є баланс між економічними вигодами від туризму та збереженням природних та культурних ресурсів. Часто зростання туризму призводить до знищення природних екосистем, забруднення довкілля та ерозії культурної спадщини. Недоцільне планування та розвиток інфраструктури можуть призвести до неповернення зрушення екологічного балансу та загрози втрати аутентичності місцевих культурних об'єктів.

Другою проблемою є нестабільність туристичного попиту та сезонності. Багато місцевих спільнот залежать від туризму як від основного джерела доходу, але такий підхід може призвести до негативних економічних наслідків у тих періодах, коли туристичний попит знижується. Недостатня диверсифікація туристичної пропозиції може призвести до втрати конкурентоспроможності місцевих громад на туристичному ринку.

Третьою важливою проблемою є недостатня взаємодія між різними зацікавленими сторонами у сфері туризму. Ефективне управління туризмом вимагає співпраці між місцевими органами влади, громадськими організаціями, підприємствами галузі, місцевими жителями та іншими зацікавленими сторонами. Недостатня координація та співпраця може призвести до дублювання зусиль, конфліктів інтересів та неефективного використання ресурсів.

Для вирішення цих проблем необхідно впроваджувати комплексні стратегії управління туризмом на місцевому рівні. По-перше, важливо розробляти та впроваджувати плани сталого розвитку туризму, які б враховували інтереси всіх зацікавлених сторін та забезпечували збалансований підхід до розвитку галузі. По-друге, необхідно інвестувати у диверсифікацію туристичної пропозиції та створення продуктів туризму, які б привертали туристів протягом всього року. По-третє, важливо сприяти співпраці між різними зацікавленими сторонами шляхом створення платформ для обміну досвідом та координації дій.

Таким чином, управління туризмом на місцевому рівні в Україні має значний потенціал для розвитку. Для його реалізації необхідно вирішити ряд проблем, таких як недостатнє фінансування, відсутність стратегічного планування та нерозвинена інфраструктура. Завдяки спільним зусиллям влади, бізнесу та громадськості туризм може стати одним з ключових факторів економічного зростання українських регіонів. Воно вимагає комплексного підходу та урахування широкого спектру економічних, екологічних та соціокультурних аспектів. Тільки забезпечивши збалансований розвиток туризму, можна забезпечити його сталість та позитивний вплив на місцеві громади.

Список використаних джерел:

1. Дащук Ю., Матвійчук Л. Туристична політика в умовах сьогодення: досвід України. *Економіка та суспільство*, 2022. №(36). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-2>

2. Худавердієва В. Організаційно-правове забезпечення діяльності індустрії туризму в Україні. *Міжнародний науковий журнал юриспруденції та філософії*, 2023. №1 (2), с.16–34.

3. Крупа О.М. Інноваційні методи просування туристичних продуктів. *Туризм в Україні: виклики та відновлення*: Зб. матеріалів Міжнародного туристичного форуму. К. : КНЕУ, 2023 с.297-300.

УДК 330.341.1

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОЦІНКИ

*А. Є. Гунько
art.anhelina17@gmail.com*

*Науковий керівник:
Т. Є. Іщейкін, к.е.н. доцент*

Інноваційний потенціал підприємства являє собою багатогранну економічну категорією зі складною структурою. Це ускладнює завдання аналізу та оцінки його реалізації. Саме тому актуальними є питання детального дослідження та визначення універсальної методики оцінки інновацій та діагностики інноваційного потенціалу підприємства.

Як правило, під інноваційним потенціалом прийнято вважати економічні можливості підприємства щодо ефективного залучення нових технологій до господарського обігу [1].

Термін «інновація» Й. Шумпетер почав використовувати у 1930-ті рр., розуміючи під «інновацією» зміни у функціонуванні підприємств з метою впровадження та використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих, транспортних коштів, ринків та форм організації в промисловості. При цьому під терміном «інновація» розумілося рішення підприємця про втілення в життя нової ідеї щодо технології виробництва чи управління підприємством [2]. Надалі з'явилося багато формулювань дефініції «інновація» і в даний час в літературі існують численні та різноманітні визначення категорії «інновація», що пояснюється багатогранністю цього явища, а також тим, що це поняття може мати різні значення в різних контекстах і вибір їх залежить від конкретних цілей виміру та аналізу.

Ми переконані, що інноваційний розвиток підприємства як соціально-економічної системи багато в чому залежить від того, яким інноваційним потенціалом воно володіє і наскільки цей потенціал може бути реалізований (наскільки дана система готова сприйняти інновації різного характеру), тобто яким інноваційним потенціалом володіє система в кожний конкретний момент часу. Таким чином, сутність інновацій як економічної категорії, можна виразити наступним чином: інновація – це зміна структурно-функціональних властивостей системи, що відбувається внаслідок процесу менеджменту, викликає позитивний (негативний) ефект. Зміна стану системи є відмінною рисою інновацій, тобто, у широкому сенсі, інновація – це єдність процесу і результату, втілена в новому стані системи.

Поняття «інноваційний потенціал» вперше було запропоновано англійським економістом К. Фріменом у середині 1970-х років. У своїх роботах

він зазначав, що нововведення є системою заходів щодо розробки, освоєння, експлуатації та вичерпанню виробничо-економічного та соціально-організаційного потенціалу, що лежить в основі нововведень. Один із класиків теорії менеджменту П. Друкер надав поняттю «інноваційний потенціал» практичний зміст – «інновації починаються з аналізу наявного потенціалу з метою його ефективного використання» [3].

Інноваційний потенціал може змінюватися, чому сприяє цілеспрямована діяльність у рамках обраної стратегії інновацій.

Інноваційний потенціал – це ядро загального потенціалу організації, складовими елементами якого є виробничо-технологічна, науково-технічна, фінансово-економічна, кадрова, організаційно-управлінська служби зі своїми потенціалами (рис. 1).

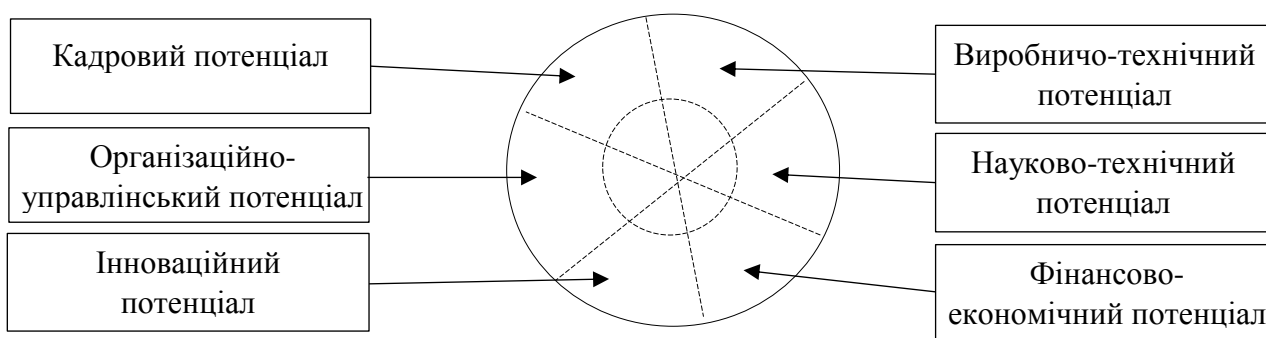

Рис. 1. Загальний потенціал підприємства [3]

Однією із завдань оцінки інноваційного потенціалу є визначення інноваційної складової по кожній компоненті загального потенціалу підприємства.

Зазначимо, що з оцінці інноваційного потенціалу необхідно оцінити й інноваційний клімат, умови якого можуть бути вирішальними у реалізації інноваційних цілей. У зв'язку з цим визначимо інноваційний клімат як сукупність зовнішніх умов, від яких залежить здатність суб'єкта господарювання реалізувати свої інноваційні цілі: можливості для виробництва нових або покращених видів продукції або послуг (процесні та технологічні інновації); можливості для зміни соціальних відносин на підприємстві (кадрові інновації); можливості для розробки нових методів управління (управлінські інновації); можливості для створення нових механізмів просування продукції на ринок (ринкові інновації); можливості придбання ноу-хау, патентів; законодавча база, низька ставка рефінансування, пільгове оподаткування; взаємодія влади та бізнесу; практика комерціалізації технологій.

Для аналізу інноваційного середовища (інноваційного потенціалу та клімату), на нашу думку, доцільним є використання SWOT-аналізу.

Список використаних джерел:

1. Шимановська-Діанич Л. М., Чернікова Н. М., Іщейкін Т. Є. Сутність поняття «інноваційний потенціал» як економічної категорії. *Бізнес-Навігатор*. 2021. Вип. 3(64). URL: http://businessnavigator.ks.ua/journals/2021/64_2021/12.pdf

2. Володін С. А., Чекамова О. І. Теоретичні засади формування і реалізації інноваційного потенціалу в розвитку економіки. Економіка АПК. 2017. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2017_5_12

3. Вороніна В. Л. Сучасні тенденції інноваційного розвитку в умовах нерівномірності глобального економічного розвитку. *Наука і техніка сьогодні. Серія «Економіка»*. Вип. № 5(5) 2022. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/12172>

УДК 349.6

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БІОТЕХНОЛОГІЇ

А. О. Микитенко
anzhelika.mykytenko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
С. Е. Мороз, к.п.н., доц.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що у сучасному світі біотехнологічні інновації є одними з найбільш значущих каталізаторів змін у медицині, сільському господарстві, промисловості та екології. Вони пропонують безпрецедентні можливості для покращення якості життя, збільшення продовольчої безпеки та лікування раніше невиліковних захворювань. Однак, паралельно з перевагами, біотехнології несуть потенційні ризики та виклики, що вимагають уважного регулювання та контролю. У цьому контексті розробка рекомендацій для ефективного і збалансованого законодавчого регулювання біотехнологічних інновацій стає ключовим завданням для законодавців у всьому світі.

Теоретичною основою даного дослідження стали праці В. Жиліна [1], Т. Кайданович [2], Л. Кузьмич [3] та інші.

Біотехнологія (від біо... і технологія) – сукупність методів використання біологічних реакцій та процесів життєдіяльності живих організмів у процесі виробництва цінної продукції для потреб медицини, сільського господарства, харчової промисловості [4].

Досить великим напрямком біотехнології є медична біотехнологія, яка включає використання живих систем та організмів для розробки або вдосконалення медичних продуктів і процедур. Цей напрямок біотехнології охоплює широкий спектр застосування, таких як генна інженерія, виробництво фармацевтичних препаратів, розробка клітинних терапій, регенеративна медицина та використання біологічних маркерів для діагностики захворювань. Ці технології мають потенціал радикально змінити лікування багатьох хвороб, забезпечуючи більш цільовий та ефективний підхід до лікування, однак водночас вони викликають складні етичні, правові та соціальні питання. Такі питання включають конфіденційність генетичної інформації, біоетику клонування та належне регулювання та нагляд за новими технологіями, щоб забезпечити безпеку і доступність інновацій для всіх верств населення.

Правове регулювання біотехнологій здійснюється такими міжнародними юридичними актами, як «Загальна декларація про геном людини та права людини»

(1997 р.), «Конвенція про права людини та біомедицину» (1996 г.) та ін. Загальні етичні питання медичних досліджень закріплюють: «Конвенція ООН про права людини» (1989 р.), «Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього» (1948 г.), «Міжнародний пакт про права людини» (1966 р.).

Основні біотехнологічні принципи були сформульовані в 1998 р. на IV Міжнародному конгресі з питань біоетики, яка відбулась у Токіо. До них належать визнання автономії особистості, права людини на самостійне вирішення питань, що стосуються її психіки та емоційного статусу, закріплення права на добровільну згоду, а також принцип справедливості – рівний доступ до соціальних благ [1]. На конгресі, зокрема, було акцентовано увагу на необхідності розглядати етичні аспекти при використанні біотехнологій, особливо у випадках втручання у генетичний матеріал живих істот; підкреслювалося, що діяльність у сфері біотехнологій має бути відкритою для громадського обговорення та контролю, забезпечуючи тим самим прозорість всіх процесів і результатів, а також наголошувалося, що всі біотехнологічні дослідження та розробки повинні проходити в рамках строгих норм безпеки для запобігання можливого негативного впливу на здоров'я людей і навколишнє середовище.

Генна інженерія та ГМО регулюються такими законодавчими актами: «Конвенція про охорону біологічного різноманіття», «Картахенський протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття», «Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля»; вимоги СОТ; ЗУ «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів»; ЗУ «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», ЗУ «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та інші [2].

Існує досить багато договорів, які певним чином застосовуються до біотехнології, але досі не існує документу, який би повністю охопив всі сфери і галузі цієї науки. Однак навіть якщо міжнародні договори існують, вони мають серйозні недоліки. Не всі держави, в яких проводяться дослідження, які можуть бути пов'язані з ризиками для біобезпеки, є сторонами чинних договорів [3].

Можна зробити висновок, що правове регулювання біотехнології визначає межі, в яких ця сфера може функціонувати, забезпечуючи етичність, безпеку та стабільність. Це потребує постійного оновлення законодавства, широкого діалогу між різними зацікавленими сторонами та співпраці на міжнародному рівні, бо спільна робота між країнами та міжнародними організаціями може допомогти синхронізувати національні законодавства, вирішити транскордонні питання та створити глобальні стандарти в цій області. Також, правове регулювання має бути гнучким, щоб враховувати швидкі зміни технологій та суспільних вимог.

Список використаних джерел:

1. Жиліна В. О. Сучасні біотехнології та правове регулювання їх використання в умовах глобалізації. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. Правознавство*. 2019. Т. 24, № 2 (35). С. 136-143.

2. Кайданович Т. М. Окремі питання правового статусу суспільства та його членів у сфері біотехнологій: ГМО та права людини. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 1. С. 87-90.

3. Кузьмич Л. Міжнародно-правове регулювання використання біотехнологій. *Міжнародне публічне право*. 2022. С. 77-87.

4. Біотехнологія. *Енциклопедія Сучасної України* ЕСУ. URL: <https://esu.com.ua/article-35348> (дата звернення: 04.05.2024).

УДК 331.101.3

МОТИВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МЕНЕДЖЕРА

В. А. Чайковський
tetiana.sazonova@pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Т. О. Сазонова, к.е.н., доц.

Мотиваційний потенціал є важливою складовою кадрового потенціалу. Мотиваційний потенціал визначає спрямованість дій персоналу на досягнення не лише власних цілей, але й організаційних. Виходячи із зазначеного, очевидним стає взаємозв'язок між ефективністю діяльності, прагненням розвитку та самоудосконалення та мотиваційним потенціалом, який має прямий вплив на результати функціонування організації загалом.

Ефективний менеджер – лідер, який має бути еталоном для послідовників, мати високий рівень самомотивації та емпатії, розвинені професійні та особисті якості, що загалом дозволить не лише успішно саморозвиватися, але й мотивувати інших, об'єднуючи навколо спільної мети.

Розглянемо підходи до трактування значення «мотиваційний потенціал» (рис. 1).

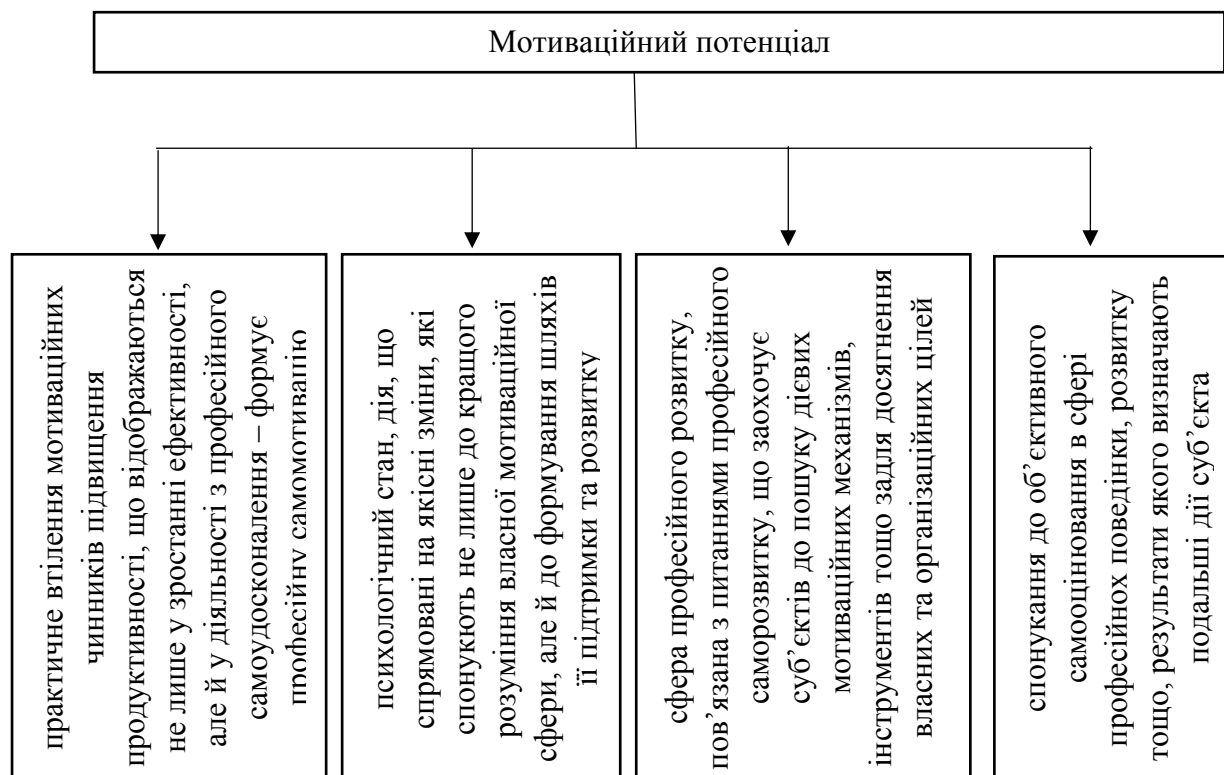

Рис. 1. Підходи до розуміння поняття «мотиваційний потенціал» [сформовано на основі 1, с. 227]

Мотиваційний потенціал менеджера формується під впливом комплексу факторів, які поєднуючись між собою, можуть здійснювати як позитивний, так і негативний вплив [сформовано на основі 2, с. 302]:

- рівень самомотивації менеджера;
- рівень самоорганізованості;
- рівень розвитку hard та soft skills;
- ціннісні орієнтири;
- цілісність особистості;
- система морального та матеріального стимулювання на підприємстві;
- морально-психологічний клімат в колективі;
- рівень розвитку та ефективність корпоративної культури підприємства;
- умови праці;
- система розвитку персоналу;
- система управління кар'єрою, що розроблена на підприємстві.

Також на розвиток мотиваційного потенціалу впливають умови функціонування менеджера, наприклад наступні [3]:

- можливість взаємодії з колегами, які поважають індивідуальність;
- цікава, креативна робота, де є місце ініціативі;
- об'єктивне оцінювання результатів трудової діяльності, особистих досягнень;
- можливість та підтримка удосконалення;
- високий рівень приналежності та участі;
- можливість самостійно діяти, приймати рішення щодо управління власним персоналом та лобіювати їх інтереси перед вищим керівництвом;
- усвідомлення та визнання іншими результатів власної праці;
- доступ до інформації, ефективні комунікації.

Отже, мотиваційний потенціал менеджера формується під дією як внутрішніх факторів, за які повністю відповідальний сам менеджер, так і від зовнішніх факторів, на які він може впливати, здебільшого, лише опосередковано. Загалом розвиток мотиваційного потенціалу менеджера, на наш погляд, в першу чергу залежить від його свідомого налаштування на досягнення чітко визначених власних та організаційних цілей та готовності до активних дій.

Список використаних джерел

1. Назаренко Л. М. Мотиваційний потенціал управління розвитком людського капіталу організації. *Вісник ХНТУ*. 2023. № 1(84). С. 225-232.
2. Климчук А. О. Сутність та особливості оцінювання мотиваційного потенціалу персоналу промислових підприємств. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 300-303.
3. Болотіна І. М. Методи самомотивації та їх значення для підвищення ефективності діяльності менеджера. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 43. URL: <http://surl.li/sxrfz> (дата звернення: 24.04.2024).

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЗЕМЛЕРОБСТВА NO-TILL СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

А. О. Строкань
anastasiia.strokan@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
І. Г. Миколенко, д. е. н., доц.

Більшість сільськогосподарських підприємств України на сьогоднішній день зазнають збитки через неефективні аспекти в технологіях виробництва у рослинництві і тваринництві, що призводить до нераціональності собівартості виробництва та неефективності функціонування аграрної сфери. Існують новітні технології, які застосовуються аграрній сфері розвинутих іноземних країн, одна з яких це технологія землеробства No-Till. Головною метою наукової роботи є аналіз можливих результатів застосування технології No-Till для озимої пшениці ВСК «Злагода» Полтавського району у порівнянні з інтенсивним землеробством.

Технологія землеробства No-Till (або "безплугова обробка ґрунту") є інноваційним підходом до обробки ґрунту та ведення сільськогосподарського виробництва [1]. Сутність цієї технології полягає в тому, що фермери обробляють ґрунт без використання плуга або інших інтенсивних методів обробки. Замість цього, вони зберігають решту рослинних залишків (стебла, коріння та інше) на поверхні ґрунту, не руйнуючи їх шляхом плугання. Переваги використання технології No-Till включають збереження ґрунтової структури, зменшення витрат на паливо та механізацію, збільшення врожаю, Сприяння екологічній стійкості тощо [2, 3, 5]. Незважаючи на багато переваг, технологія No-Till має свої недоліки та обмеження: потребує пристосування та може потребувати виправлення проблем ґрунту [2, 4, 5]. Україна також використовує технологію No-Till у сільському господарстві. Багато аграрних підприємств в країні впроваджують цей метод обробки ґрунту, особливо на півдні та сході України, де родючий ґрунт є важливим ресурсом [5].

Пропонуємо розрахувати оптимізацію структури витрат на озиму пшеницю за рахунок впровадження технології No-Till для ВСК «Злагода» у табл. 1. Аналіз оптимізації структури виробничих витрат на вирощування озимої пшениці при впровадженні системи землеробства No-till у ВСК «Злагода» на 2025 рік виявив декілька важливих висновків. Спочатку, важливо зазначити, що стратегія впровадження No-till системи землеробства демонструє значне потенційне зниження виробничих витрат. Оцінки показують, що в порівнянні з існуючою системою землеробства, No-till може призвести до зниження виробничої собівартості на 1178,1 грн/га. Це важливий сигнал про можливість покращення ефективності виробництва через впровадження нових технологій. Детальний аналіз структури витрат також розкриває ключові моменти, що слід врахувати при розробці стратегії впровадження No-till системи землеробства. Зниження прямих матеріальних витрат. Зменшення вартості насіння та посадкового матеріалу та

мінеральних добрив є суттєвими компонентами в зниженні загальних витрат. Це вказує на потенціал економії за рахунок більш ефективного використання ресурсів. Абсолютне відхилення становить -621,7 грн/га.

Таблиця 1

Оптимізація структури виробничих витрат на виробництво озимої пшениці при стратегічній альтернативі впровадженні No-till системи землеробства у ВСК «Злагода» на 2025 р.

Статті витрат	Існуюча система землеробство, 2023 р.		No-till, проект на 2025 р.		Відхилення	
	сума, грн./га	структура, %	сума, грн./га	структура, %	сума, (+,-)	структура, (+, -)
Прямі матеріальні витрати – всього	3123,1	51,0	2501,4	50,6	-621,7	-0,4
у т. ч. вартість насіння та посадкового матеріалу	313,5	5,1	360,5	7,3	47,0	2,2
вартість мінеральних добрив	1850,5	30,2	1615,5	32,7	-235,0	2,5
вартість пального і мастильних матеріалів	749,8	12,2	341,2	6,9	-408,6	-5,3
вартість решти матеріальних витрат	209,3	3,4	184,2	3,7	-25,1	0,3
Прямі витрати на оплату праці	620,0	10,1	387,5	7,8	-232,5	-2,3
Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати – всього	2377,9	38,8	2054,0	41,6	-323,9	2,7
у т. ч. відрахування на соціальні заходи	136,5	2,2	92,8	1,9	-43,7	-0,4
амортизація необоротних активів	97,4	1,6	69,5	1,4	-27,9	-0,2
оплата послуг сторонніх організацій	375,1	6,1	342,1	6,9	-33,0	0,8
решта прямих та загальновиробничих витрат	1768,9	28,9	1549,6	31,3	-219,3	2,5
Виробнича собівартість – всього	6121,0	100,0	4942,9	100,0	-1178,1	0,0

Джерело: розраховано автором на основі [6]

Оптимізація витрат на оплату праці. Зниження прямих витрат на оплату праці також є значною частиною загального зниження витрат. Це може бути пов'язано з меншим обсягом робіт, необхідних для виконання в рамках No-till системи, або зі зменшенням потреб у ручній праці. Абсолютне відхилення становить -232,5 грн/га. Збереження вартості пального та мастильних матеріалів. Значний зниження вартості пального та мастильних матеріалів свідчить про можливість економії за рахунок скорочення часу на обробку поля та зменшення кількості потрібних машин та обладнання. Абсолютне відхилення становить -408,6 грн/га.

Пропонуємо розрахувати можливу економічну ефективність впровадження стратегічної альтернативи застосування системи землеробства No-till для ячменю у досліджуваному кооперативі на 2025 р. Дані занесемо в табл. 2 Після порівняльного аналізу економічної ефективності впровадження системи No-till землеробства у вирощуванні пшениці у ВСК «Злагода» на 2025 рік можна зробити наступні висновки. У порівнянні з інтенсивним землеробством, впровадження системи No-till принесе значний позитивний ефект. Площа посіву залишиться на рівні 100 га, проте урожайність зросте на 7,01%, що призведе до збільшення валового збору на 7,01%, до 3 894,1 ц зерна. Важливою точкою в аналізі буде виробничі витрати. Вони зменшаться на 18,82% або на 1194,1 тис. грн., що свідчить про економію ресурсів та оптимізацію виробничих процесів. Найбільший ефект буде спостережуватися в показнику виробничої собівартості зерна. Вона зменшиться на 46,13% і становитиме 417,39 грн/ц. Це буде важливим показником, оскільки він впливатиме на кінцевий прибуток підприємства.

Таблиця 2

Економічна ефективність впровадження No-till системи землеробства у виробництві пшениці у ВСК «Злагода» на 2025 р. (на 100 га посівної площі)

Показники	2023 р. (Інтенсивне землеробство)	2025 р. (No-till)	Відношення, %
Площа посіву, га	100	100	100
Урожайність, ц/га	36,39	38,94	107,01
Валовий збір, ц	3 639,0	3 894,1	107,01
Виробничі витрати, тис. грн.	2819,5	1625,4	81,18
Виробнича собівартість зерна, грн./ц	774,81	417,39	53,87
Ціна реалізації, грн./ц	334,38	417,98	125
Валовий прибуток, тис. грн.	-1602,73	2,27	x
у т. ч. на 1 га, грн.	-16027,33	22,73	x
на 1 ц, грн.	-440,43	0,58	x
Валовий рівень рентабельності виробництва, %	-56,8	0,1	x

Джерело: розраховано автором на основі [6]

Ціна реалізації зросте на 25%, до 417,98 грн/ц, що також позитивно вплине на фінансовий результат. Значення валового прибутку зміниться з величезного втратного -1602,73 тис. грн на прибуткове 2,27 тис. грн. Валовий рівень рентабельності виробництва також покаже значний зріст, з втратного -56,8% до 0,1%.

Отже, впровадження системи No-till землеробства виявиться дуже успішним кроком для ВСК «Злагода», який призведе до покращення фінансових показників та збільшення прибутковості виробництва пшениці. Після успішного впровадження системи No-till землеробства, очікується значний позитивний вплив на стратегію лідерства за собівартістю для підприємства.

Список використаних джерел:

1. LNЗ//WEB. Технологія No-till: система нульового обробітку ґрунту. 2020. URL: <https://lnzweb.com/blog/tehnolog-ya-no-till>.

2. Суперагроном. Система нульового обробітку ґрунту (No-till). 2024. URL: <https://superagronom.com/slovník-agronoma/sistema-nulovogo-obrobitku-gruntu-no-till-id20489>.

3. EOS Data Analytics. No-till технологія: нульовий обробіток ґрунту. 2023. URL: <https://eos.com/uk/blog/no-till-tekhnologija/>.

4. Косолап М. Агробізнес Сьогодні. Стан впровадження технології No-till в Україні. 2021. URL: <https://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/23100-stan-uprovadzhennia-tekhnologii-notill-v-ukraini.html>.

5. ALFAGRO. Плюси і мінуси нульового обробітку ґрунту No-till. 2020. URL: <https://alfagro.com.ua/plyusy-i-minusy-tehnologii-shhadyashhej-obrabotki-rochvy-no-till/>.

6. Масляк В. О. Економічно-бухгалтерська звітність ВСК «Злагода» 2019 – 2023 рр.

УДК 911.3

ЕКОЛОГІЧНА ЧИСТА ПРОДУКЦІЯ – ПРАВО ЛЮДИНИ НА ПОВНОЦІННЕ ЖИТТЯ

*А. О. Зароза
andrii.zaroz@st.pdau.edu.ua*

*Науковий керівник:
О. В. Чернова к. е. н., доц.*

Одним з актуальних питань ефективності землекористування є зростання об'ємів виробництва екологічно чистої продукції, розширення її асортименту.

Мета дослідження. Підвищення економічної ефективності використання земельних ресурсів за рахунок переведення виробництва сільськогосподарської продукції на органічне землеробство.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення підвищення економічної ефективності використання земельних ресурсів у підприємстві.

У статтях С. С. Антонця, О. Г. Бойка, В. Д. Паламарчука, А. С. Лук'яненка, В. М. Писаренка, П. В. Писаренка наведена технологія і організація ґрунтозахисної біологічної системи органічного землеробства та оцінка її ефективності у сільському господарстві.

Раціональне та ефективне функціонування сільськогосподарських формувань можливе за умови правильного поєднання та взаємозалежності використання сортів нових культур, однотипних технічних засобів, рівномірного використання протягом року трудових ресурсів та планомірним надходженням грошових коштів.

Фактори, що сприяють розвитку багатогалузевого господарства (фактори інтеграції): організаційно-технологічні взаємозв'язки (вимоги сівозмін; потреба галузі рослинництва в органічних добривах); повніше використання трудових ресурсів, енергетичних ресурсів (трактори, автомобілі); раціональне використання побічної продукції; потреба в самозабезпечення продуктами харчування) [3].

Поєднуючи галузі в господарстві потрібно враховувати наступні особливості ринкового аграрного господарювання:

- попит і пропозицію на ринку продукції;
- ґрунтові, кліматичні та інші природні умови виробництва аграрної продукції;
- пов'язаний кругообіг рослинництва і тваринництва у згоді з природною системою;
- наявність виробничого потенціалу землі, машин, технічного обладнання та ресурсів сільськогосподарського походження;
- фінансові можливості щодо інвестування інноваційного розвитку виробництва сільськогосподарської продукції;
- маркетингові можливості реалізації якісної продукції та формування ринкової ціни з метою отримання прибутку [1].

В Україні приблизно 50 % продукції забруднено небажаними інгредієнтами. Забруднено також до 70 % питної води. Проблему отримання якісного продовольства в умовах негативного антропогенного впливу на навколишнє природне середовище, в тому числі і в процесі сільськогосподарського виробництва, можливо вирішити на основі екологізації сформованих або створених систем ведення сільського господарства.

Виробництво екологічно безпечної продукції – ключове завдання при екологізації сільськогосподарської діяльності. Поняття «екологічно чиста продукція» засноване на праві людей на здорове і повноцінне життя в гармонії з природою. Під екологічно безпечною сільськогосподарською продукцією розуміють таку продукцію, яка протягом свого життєвого циклу: «виробництво – переробка – споживання» відповідає встановленим загальним нормативам і не робить негативного впливу на здоров'я людини, тварин і стан навколишнього середовища. Виробництво високоякісної, екологічно нешкідливої продукції рослинництва – одна з обов'язкових умов сталого розвитку суспільства.

Органічне землеробство (біологічне землеробство) – це метод ведення господарювання, який повністю виключає застосування пестицидів, гербіцидів, хімічних добрив, різних регуляторів росту рослин, та генномодифікованого посівного матеріалу.

Відомо, що інтенсивні системи землеробства на сучасному етапі свого розвитку призводять до істотних порушень екологічної рівноваги агроценозів, деградації ґрунтового покриву, погіршення якості сільськогосподарської продукції.

Необхідність застосування біологізації землеробства в Україні виникла внаслідок нестачі існуючих обсягів традиційних органічних добрив і впливу такого ведення землеробства на зниження родючості ґрунту.

Останні 10-12 років органічне рослинництво перетворилося в окрему комерційну галузь з мільярдними прибутками, виявляючи себе як важливий економічний та політичний чинник у розвинутих країнах світу. Причому середній темп росту світового ринку органічної продукції – 10-15 % на рік [2].

Основні види багаторічних трав та травосумішей для їх залуження наведені в таблиці 1.

Багаторічні трави та їх травосуміші для залуження орних земель при переведенні їх в природні кормові угіддя

Землі, які переводяться в кормові угіддя	Площа, тис. га	Види трав, норми висіву (кг/га)	Урожайність зеленої маси
Малопродуктивні	218,2	Стоколос безостий (12) + житняк широко-листяний (10) + ломкоколосник ситниковий (14) + люцерна (12)	210-230
Еродовані схили	12,6	Стоколос безостий (12) + костриця червона (10) + еспарцет (50) + люцерна (14)	140-160
Солончаки	70,8	Костриця тростинна (12) + пирій сизий (16) + люцерна жовтогібридна (12)	90-120
Водоохоронна зона	48,6	Стоколос безостий (12) + костриця тростинна (12) + люцерна жовтогібридна (12)	180-200
Інші землі	87,0	Житняк грибінчастий (10) + ломкоколосник ситниковий (14) + стоколос безостий (12) + люцерна жовтогібридна (12)	200-210
Всього	437,2		

У найближчому майбутньому необхідно покращувати охорону земель від впливу дефляційних процесів. Для цього треба передбачити заходи по захисту від вітрової і водної ерозії та меліорацію солонцювих і засолених земель. В структурі посівів господарств відбулися негативні зміни – зменшились площі посіву кормових культур та гороху, які були добрими попередниками для озимої пшениці. При цьому площі посіву соняшнику зросли майже в два рази, що призвело до значного зниження врожаю цієї культури, а також інших культур внаслідок виснаження ґрунту [4].

Висновок. Виходячи з економічних і екологічних передумов, необхідно зменшувати загальну площу земель, що знаходяться в інтенсивному обробітку і перевести їх у природні кормові угіддя, під заліснення, рекреаційні об'єкти, для зниження високої розораності землі та доведення її до оптимальної рекомендованої величини 60 %.

Список використаних джерел:

1. Артиш В. І. Виробництво органічної продукції в країнах Європейського Союзу. Економіка АПК. 2014. №2. С. 93-96.
2. Безус Р. М. Моніторинг конкурентних позицій виробників органічної продукції на аграрному ринку. *Інвестиції. Практика та досвід*. 2014. № 23. С. 19-21.
3. Хижняк В. М. Формування ефективності органічного землеробства аграрних господарств: автореф. дисерт на здоб. ступ. канд. екон. н. Спец. 08.00.04 економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Полтава. 2015.

4. Писаренко В. М., Антонєць С. С, Лук'яненко Т. В. Панченко С. І. Органічне землеробство – основа збалансованого природокористування в агропромисловому виробництві. Міжнародна науково-практична конференція «Екологічна безпека та збалансоване природокористування в агропромисловому виробництві. Збірник матеріалів. Київ.25-26 вересня, 2013. С. 12-13.

УДК 338.28: [004.08:621.377.6]

РОЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

Е. О. Коцага
eduard.kotsaha@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
І. Г. Миколенко, д.е.н., доцент

Цифрові технології в останні десятиліття перетворили обличчя сучасної економіки, створюючи безмежні можливості для розвитку і вдосконалення. Роль цифровізації в сучасній економіці стає все більш критичною і визначальною. Від інтернет-торгівлі та електронних платіжних систем до штучного інтелекту і блокчейн-технологій, цифрові інновації проникають у всі сфери господарства, змінюючи їх фундаментально та прискорюючи темпи розвитку.

Цифрові технології відкривають нові горизонти для бізнесу, надаючи можливість ефективніше взаємодіяти з клієнтами, оптимізувати виробництво, збільшувати продуктивність та створювати нові види продуктів і послуг. Водночас цифрові технології ставлять перед собою і великі виклики, такі як збільшення кіберзагроз, необхідність адаптації працівників до нових умов, та ризики щодо приватності даних.

Розумна цифрова трансформація вимагає збалансованого підходу, що враховує як можливості, так і ризики. Інноваційні технології повинні бути використані з урахуванням потреб суспільства, забезпечуючи справедливий доступ до їх користі та зменшуючи ризики негативного впливу. Для визначення ролі цифровізації в сучасній економіці необхідно визначити можливості та виклики, після чого можна сформувати картину поточного стану та ролі цифрових технологій в економіці та запропонувати стратегії подолання викликів цифровізації [2].

Дослідженню ролі цифровізації в сучасній економіці присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців: В. Антонюка, В. Бугаса, Ю. Ванга, Р. Гілада Башлача, Т. Гітиса, Д. Гінєсті, С. Ділікана, М. Коваля, А. Кшижевського, С. Магглтона, П. Майерса, Л. Марценюка, М. Шули, Дж. Водночас дуже цікавими та перспективними є дослідження щодо поєднання цифрових інструментів та розвитку економіки підприємства. Ці напрямки є досить актуальними.

Цифровізація створює безліч позитивних можливостей для економіки. Перш за все, вона сприяє збільшенню продуктивності та ефективності виробництва за рахунок впровадження автоматизованих технологій та

оптимізації процесів. Це дозволяє підприємствам знижувати витрати на ресурси і прискорювати виробництво, що в свою чергу сприяє збільшенню конкурентоспроможності [5].

Крім того, цифровізація створює нові можливості для розвитку інновацій та створення нових продуктів і послуг. Вона збільшує доступність даних і ресурсів для досліджень та розвитку, що сприяє появі нових ідей і технологій. Це сприяє зростанню інвестицій у науково-дослідну сферу та стимулює інноваційну діяльність.

За допомогою цифровізації розвиваються нові сектори економіки, такі як інформаційні технології, електронна комерція, інтернет-платформи тощо. Це створює нові можливості для підприємців і сприяє росту виробництва та зайнятості. Цифровізація допомагає економіці розвиватися швидше, створює нові ринки та можливості для підприємств, збільшує продуктивність та стимулює інноваційний розвиток.

Цифрові технології безперечно перетворюють сучасні підприємства, відкриваючи перед ними безліч нових можливостей. Впровадження цифровізації дозволяє підвищити ефективність виробництва, оптимізувати бізнес-процеси та забезпечує конкурентні переваги. Однією з основних можливостей цифровізації для підприємств є автоматизація рутинних операцій. Застосування різноманітних програмних засобів дозволяє зменшити людський фактор, підвищити точність та швидкість виконання завдань.

Ще однією важливою можливістю є збільшення доступності даних та їх аналіз. Це дозволяє підприємствам приймати більш обґрунтовані рішення, враховуючи величезний обсяг інформації. Аналіз даних допомагає виявляти тенденції, прогнозувати попит, а також вдосконалювати продукти та послуги, відповідаючи потребам клієнтів [3].

Додатково, цифровізація відкриває нові можливості для взаємодії з клієнтами. Завдяки інтернет-технологіям та соціальним мережам, підприємства можуть покращити комунікацію зі своєю аудиторією, запроваджуючи інтерактивні сервіси, забезпечуючи онлайн-підтримку та сприяючи збільшенню лояльності клієнтів.

Крім того, цифрові технології відкривають можливості для впровадження нових бізнес-моделей. Наприклад, підприємства можуть розширити свою діяльність через електронну комерцію, створюючи онлайн-магазини та платформи для продажу товарів та послуг. Також цифровізація дозволяє підприємствам залучати міжнародний ринок, зменшуючи географічні обмеження [5]. Можливості цифровізації для підприємств є величезними. Впровадження цифрових технологій дозволяє підприємствам стати більш конкурентоспроможними, забезпечуючи їм доступ до нових ринків, оптимізуючи бізнес-процеси та підвищуючи задоволеність клієнтів. Цифровізація економіки невід'ємно пов'язана з численними викликами, які варто враховувати для успішного переходу до цифрової епохи. Одним із головних викликів є збільшення кількості даних та їх відповідна обробка. Підприємства повинні забезпечити ефективне зберігання та захист конфіденційності даних, щоб уникнути порушень безпеки та можливих кібератак [1].

Ще одним важливим викликом є ризик цифрового розриву між різними секторами економіки та різними групами населення. Нерівномірний доступ до технологій та цифрових навичок може призвести до утворення цифрової відмінності, що загрожує поглибленню різниці між багатими та бідними, а також між різними регіонами.

Також, цифрові технології створюють нові виклики для ринків праці. З одного боку, автоматизація та роботизація можуть призвести до зменшення попиту на ручну працю та зміни у вимогах до навичок працівників. З іншого боку, цифрові технології створюють нові робочі місця у сферах, пов'язаних з інформаційними технологіями та цифровим маркетингом.

Іншим важливим викликом є питання щодо етики та захисту приватності в цифровому середовищі. Збільшення обсягу зібраних даних може породити нові етичні питання, пов'язані з використанням цих даних для спрямованої реклами, персоналізованих послуг та аналізу поведінки користувачів. Необхідно також враховувати виклики, пов'язані з кібербезпекою та кіберзлочинністю. З розвитком цифрових технологій зростає загроза кібератак, які можуть завдати значних збитків бізнесу та економіці в цілому.

Хоча цифрові технології відкривають безліч можливостей для економіки, вони також створюють нові виклики, які вимагають уваги та розвинутих стратегій відповіді з боку підприємств, уряду та суспільства в цілому [5].

Для подолання викликів, пов'язаних з цифровізацією, необхідно розробляти комплексні стратегії, які охоплюють різні аспекти бізнесу, технологій та суспільства. Перш за все, важливо інвестувати у розвиток та застосування цифрових технологій з урахуванням конкретних потреб та можливостей підприємства.

Однією з ключових стратегій є підвищення цифрової грамотності та навичок у всіх сферах суспільства. Це означає розвиток програм навчання та підтримки для працівників, бізнесменів та громадян з метою надання їм необхідних знань та навичок для успішної адаптації до цифрового середовища [6].

Крім того, важливо забезпечити ефективний захист даних та кібербезпеку. Це означає розробку та впровадження стратегій збереження даних, шифрування та моніторингу кіберзагроз, а також забезпечення високого рівня кібербезпеки на всіх рівнях організації.

Також важливо розвивати ефективні стратегії управління змінами, щоб забезпечити плавний перехід до цифрового середовища. Це може включати перегляд бізнес-процесів, впровадження нових технологій та навчання персоналу [6]. Для забезпечення етичного використання даних та захисту приватності необхідно розробляти та дотримуватися відповідних правових норм та стандартів, а також вдосконалювати механізми контролю та відповідальності. Додатковою стратегією для подолання викликів цифровізації є активне сприяння інноваціям та створення сприятливого середовища для розвитку стартапів та технологічних компаній. Це може включати надання фінансової підтримки, доступ до інфраструктури та ринків, а також сприяння взаємодії між підприємствами та державним сектором для розвитку нових інноваційних рішень [4].

Окрім цього, важливо зосередитися на розвитку інфраструктури та доступу до цифрових технологій, особливо в сільських та віддалених районах. Це

допоможе зменшити цифровий розрив та забезпечити рівний доступ до можливостей, які пропонують цифрові технології. Також важливо активно співпрацювати з міжнародними партнерами та використовувати міжнародні стандарти та найкращі практики для забезпечення ефективної цифрової трансформації. Це дозволить відкрити нові ринки, залучити іноземні інвестиції та впровадити передові технології та інновації.

Отже, цифровізація економіки, хоча і відкриває безліч можливостей для розвитку та модернізації, супроводжується значними викликами. Зокрема, необхідно вирішувати проблеми збільшення обсягу та захисту даних, нерівномірного доступу до технологій, змін на ринку праці та етичного використання цифрових технологій.

Для успішного подолання цих викликів необхідно розвивати комплексні стратегії, що охоплюють різні аспекти суспільства та бізнесу. Це включає в себе підвищення цифрової грамотності, захист даних та кібербезпеку, сприяння інноваціям та створення сприятливого середовища для розвитку цифрової економіки.

Залучення міжнародних партнерів та використання міжнародних стандартів також може значно полегшити процес цифрової трансформації. Крім того, важливо пам'ятати про необхідність вирішення соціальних та етичних питань, пов'язаних з цифровою економікою.

Список використаних джерел:

1. Башлай, С., & Яремко, І. (2023). ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ. Економіка та суспільство, (48). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-48>

2. Гаєвська, О. В. (2023). Виклики та можливості розвитку інтелектуального капіталу в умовах цифровізації економіки. Економіка та держава, № 18(2), С. 11-16.

3. Гітіс Т. П., Борніков А. С., Дуплякіна, С. В., Мороз С. О. Дослідження сучасного стану економічного потенціалу промислових підприємств України. Економічний вісник Донбасу. 2021. №3(65). с. 92–98. [https://doi.org/10.12958/10.12958/1817-3772-2021-3\(65\)-92-98](https://doi.org/10.12958/10.12958/1817-3772-2021-3(65)-92-98)

4. Коваль М. І., Мельник, Б. Ю. Методичні підходи до визначення впливу показників розвитку трудового потенціалу на результати діяльності підприємств. Економічні горизонти. 2021. №3-4(18). С. 83–96. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3-4\(18\).2021.249651](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3-4(18).2021.249651)

5. Остряніна С., Панасенко Є. Основні напрями формування, розвитку та використання трудового потенціалу підприємства». 2021. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/17454> (дата звернення 16.04.2022).

6. Фостолович В. А. Сучасні інструменти системи управління бізнесом у сфері готельно-ресторанної справи. Інвестиції: практика та досвід. №11-12. 2022. С.18-25

ВЗАЄМОДІЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО УСПІХУ

А. В. Удовиченко

О. Є. Волков

*Науковий керівник:
В. В. Писаренко, д.е.н., проф.*

Проблеми забезпечення ефективної діяльності на ресурсній основі економічних систем різних рівнів є однією з ключових в економіці, майже кожна наукова концепція приділяє їй певну увагу. У бізнесі, що постійно змінюється, організації прагнуть досягти успіху в умовах жорсткої конкуренції, економічної невизначеності та мінливих вимог споживачів. В основі цього прагнення лежить фундаментальна концепція управління ресурсами – стратегічний розподіл, використання та оптимізація різноманітних ресурсів в організації. «Найуспішніші організації — це ті, які оптимізують свої ресурси, перетворюючи потенціал на продуктивність» [1].

Від людського капіталу до фінансових активів, від технологічної інфраструктури до природних ресурсів, ефективне управління ресурсами є стрижнею успіху організації. У цьому есе розглядається складний зв'язок між ефективним управлінням ресурсами та успіхом організації, досліджується, як розумне використання ресурсів сприяє конкурентоспроможності, стійкості та сталому зростанню.

Ефективне управління ресурсами виходить за рамки простого розподілу; він втілює стратегічний підхід до використання матеріальних і нематеріальних активів організації для досягнення бажаних результатів. Він охоплює ідентифікацію, придбання, розгортання та збереження ресурсів відповідно до організаційних цілей та обмежень. За своєю суттю ефективне управління ресурсами передбачає оптимізацію ефективності, мінімізацію відходів і максимізацію створення цінності в усіх аспектах діяльності організації.

Успіх організації проявляється в багатьох аспектах, охоплюючи фінансові показники, позиціонування на ринку, інноваційні можливості та задоволення зацікавлених сторін. У той час як різні чинники сприяють успіху, ефективне управління ресурсами є наріжним каменем, який лежить в основі цих досягнень. Незалежно від того, чи йдеться про залучення людського капіталу для стимулювання інновацій, інвестування в передові технології для підвищення продуктивності чи розумне управління фінансовими ресурсами для стимулювання зростання, спосіб управління ресурсами глибоко впливає на здатність організації процвітати в динамічному середовищі.

У сучасному гіперконкурентному середовищі організації стикаються з невпинним тиском, щоб диференціювати себе, постійно впроваджувати інновації та швидко адаптуватися до динаміки ринку. Ефективне управління ресурсами

надає стратегічну перевагу, дозволяючи організаціям ефективно та гнучко використовувати свої ресурси відповідно до змін ринкових умов. «Управління ресурсами — це не лише те, що у вас є, а й те, як ви використовуєте те, що маєте, щоб досягти величі» [2] Завдяки оптимізації розподілу ресурсів організації можуть оптимізувати процеси, підвищити якість продуктів/послуг і запропонувати найкращі пропозиції цінності, які резонують із клієнтами, тим самим зміцнюючи свої конкурентні позиції на ринку.

Організації стикаються з безліччю невизначеностей, починаючи від економічних спадів і закінчуючи геополітичними потрясіннями, стихійними лихами та технологічними збоями. У такому нестабільному середовищі стійкість організації залежить від її здатності долати труднощі, зберігаючи безперервність роботи та використовуючи нові можливості. Ефективне управління ресурсами відіграє ключову роль у створенні стійкості, сприяючи гнучкості, диверсифікації та обережному управлінню ризиками. Розумно розподіляючи ресурси, організації можуть пом'якшити вразливі місця, зміцнити свої фінансові позиції та з більшою впевненістю та здатністю долати бурхливі води.

В епоху, позначену підвищеною екологічною свідомістю та етичними імперативами, стале зростання стало першочерговою метою для організацій у всьому світі. Ефективне управління ресурсами перетинається зі сталим розвитком, сприяючи відповідальному управлінню природними ресурсами, мінімізуючи вплив на навколишнє середовище та заохочуючи соціальну відповідальність. Інтегруючи принципи сталого розвитку в практику управління ресурсами, організації можуть покращити свою репутацію, пом'якшити регулятивні ризики та відкрити нові шляхи для інновацій та диференціації ринку.

Підсумовуючи, зв'язок між ефективним управлінням ресурсами та успіхом організації є симбіотичним і багатогранним. Від підвищення конкурентоспроможності та стійкості до стимулювання сталого зростання та інновацій, розумне використання ресурсів лежить в основі організаційної досконалості. Оскільки організації орієнтуються у дедалі складнішому та динамічному ландшафті, потреба в оптимізації управління ресурсами стає дедалі гострішою. Приймаючи стратегічне мислення, використовуючи новітні технології та приймаючи принципи сталого розвитку, організації можуть розкрити весь потенціал своїх ресурсів і прокласти курс на стійкий успіх у 21 столітті.

Список використаних джерел:

1. Grant, R. M. (1991). The resource-based theory of competitive advantage: Implications for strategy formulation. *California Management Review*, 33(3), 114-135.
2. Eisenhardt, K. M., & Martin, J. A. (2000). Dynamic capabilities: What are they? *Strategic Management Journal*, 21(10-11), 1105-1121.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІБЕРІЙСЬКОЇ МОДЕЛІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ІСПАНІЇ

О. О. Коломієць
kolomiietso@gmail.com

О. М. Пустовар
oleksandr.pustovar@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
П. М. Макаренко, д.е.н., проф.

Процеси, спрямовані на організацію функціонування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах сприяють розвитку системи соціально-правових цінностей, і можуть бути взяті за основу при вирішенні проблем місцевого значення та становлення місцевого самоврядування в Україні. Дослідження світового досвіду дає можливість формування такої моделі територіальної організації влади, яка відповідає сучасним демократичним вимогам і забезпечує права і свободи громадян, задовольняє їхні потреби та надає якісні та ефективні послуги. Місцеве самоврядування є важливим фактором демократизації суспільного життя, необхідною умовою формування громадянського суспільства, що наближає владу до народу, як її джерела [1].

Однією з моделей місцевого самоврядування є іберійська модель, яка поширена в Іспанії, Португалії та їхніх колишніх колоніях – іспаномовних країнах Латинської Америки. В даному випадку, на всіх рівнях адміністративно-територіального устрою держави діють виборні представницькі органи та вищі посадові особи місцевого самоврядування, які очолюють органи виконавчої влади (мери, префекти, алкальди, регідори тощо). Ця модель не передбачає запровадження посад спеціально призначених уповноважених представників центральних органів державної влади, але такий обранець визнається урядом представником держави в адміністративно-територіальній одиниці з правом контролю за функціонуванням представницького органу [2, с. 165].

Правовою основою місцевого самоврядування в Іспанії є Конституція Іспанії та Пакт про автономію Іспанії.

В Іспанії існує трирівнева система місцевого самоврядування, що включає муніципалітети, провінції та автономні регіони. Муніципалітет – нижчий рівень адміністративно-територіального устрою Іспанії. У муніципалітеті формується місцева рада, яка обирається населенням. Муніципалітети мають широкі повноваження у всіх сферах життя населення. Наступною структурною одиницею системи місцевого самоврядування Іспанії є провінції, які об'єднують декілька муніципалітетів. Автономії – це найбільші територіальні одиниці, які мають власну владу і тому є незалежними.

Основними характеристиками місцевого самоврядування в Іспанії є:

– держава забезпечує функціонування та розвиток місцевого самоврядування та надання автономії муніципалітетам, що відображено в Основному Законі.

– Іспанія має асиметричну модель місцевого самоврядування, що відображено в різних типах регіонів, поділених на широку, спеціальну та вузьку автономію, залежно від ступеня автономії. Валенсія, Канарські острови, Каталонія, Країна Басків, Андалусія, Наварра і Галісія мають широку автономію. Цей тип включає власний законодавчий орган, уряд і Верховний суд. До представників особливої автономії належать міста Сеута та Мелілья, які мають повноваження стягувати податки на регіональному рівні. Усі інші підрозділи належать до вузької автономії, яка має певну самостійність, що насамперед проявляється в особливостях формування центральних грошових фондів;

– залежно від чисельності населення громади мають різний спектр функцій, але слід зазначити, що ця ознака не впливає на рівноправність цих одиниць [3, с. 124-125].

Згідно зі статтею 140 Конституції Іспанії, муніципалітет є головною одиницею територіальної системи Іспанії, керується муніципальною радою та очолюється мером (*alcalde*). Муніципальна рада обирається населенням муніципалітету терміном на чотири роки, мер може бути обраний населенням або призначений муніципальною радою. Стаття 141 Конституції Іспанії встановлює, що провінція, як середня ланка територіальної системи Іспанії, є проміжним органом у здійсненні національних і регіональних функцій; провінцією керують Збори представників або інші представницькі органи.

Організаційна структура місцевого самоврядування в Іспанії така: муніципалітетами керують міські ради (колегіальні представницькі органи), які очолюють міські адміністрації. Міська рада складається з радників, які обираються населенням муніципалітету, кількість яких залежить від кількості жителів. Рада обирає зі свого складу міського голову, який керує діяльністю ради та головує на пленарних засіданнях. Він також виконує завдання представницького органу відповідного муніципалітету і відповідає за свої дії перед муніципальною радою. У разі невиконання міським головою своїх обов'язків міська рада не може висловити йому довіру та відправити його у відставку [3, с. 125].

Варто зазначити, що сучасну систему місцевого самоврядування Іспанії в результаті проведених реформ важко назвати суто іберійською, оскільки вона має специфічні риси, які поєднують риси різних моделей: значний рівень повноважень представницьких органів; контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування центральними органами; вибір та призначення посадових осіб місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Лелеченко А.П. Зарубіжний досвід організації функціонування місцевого самоврядування: імплементація в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 3. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=266> (дата звернення 01.05.2024).

2. Стешенко Т.В., Шпак Ю.О. Сучасні моделі місцевого самоврядування. URL: <http://surl.li/ekxnu> (дата звернення 01.05.2024).

3. Чиркін А.С., Волович Д.О., Тищенко О.С. Особливості іберійської моделі місцевого самоврядування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. №1. С. 123-126. URL: <http://surl.li/tmvqo> (дата звернення 01.05.2024).

ОСНОВНІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Р. В. Хоменко
ruslan.khomenko@st.pdau.edu.ua

С. І. Безгін
stanislav.bezghin@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
В. В. Писаренко, д.е.н., проф.

Підприємство вважається конкурентоспроможним, якщо воно може підтримувати або розширювати свої конкурентні позиції на ринку та впливати на ринкову ситуацію, надаючи високоякісні послуги чи продукти, які задовольняють конкретні потреби споживачів і забезпечують їх ефективність. Розробка стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства полягає в уточненні її місії, визначенні конкретних стратегічних цілей і розробці плану дій щодо їх досягнення. Це важливо з таких причин:

- менеджери повинні мати чітке уявлення про те, до чого вони прагнуть, і це розуміння має бути послідовним;
- необхідно встановити критерії реалізації системи стратегічних цілей, за якими можна буде оцінити ступінь їх досягнення в майбутньому.

Конкурентну стратегію підприємства розробляють поетапно [1, с. 66]:

Перший етап – діагностика конкурентного середовища, яка полягає у зборі даних (з поля, а також з різних інформаційних джерел), узагальненні отриманої інформації та визначенні факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на конкурентоспроможність підприємства. Узагальнення та реєстрація отриманих даних, проведення підсумкового аналізу, надання інформації особам, уповноваженим приймати відповідні рішення.

Після проведення діагностики конкурентного середовища підприємства, що дає можливість визначити положення конкурентів на ринку, на другому етапі необхідно провести оцінку ситуації самого підприємства. Вирішити завдання оцінки конкурентоспроможності підприємства, на нашу думку, можливо за допомогою комплексного порівняльного аналізу динаміки виробництва та фінансових результатів його діяльності [2, с. 50]. Ми надаємо особливого значення врахуванню галузевих особливостей аграрного бізнесу.

Об'єктивна оцінка конкурентоспроможності підприємства не може базуватися на довільній сукупності показників. Їх вибір залежить від того, що всі показники в комплексі визначають конкурентоспроможність і мають різне значення для підприємства з точки зору поточного стану очікуваних результатів його підприємницької діяльності. В основі всіх економічних показників господарської діяльності підприємств лежить якість земельних ресурсів, організаційно-технічний рівень, а також рівень соціального життя колективу. Ефективність використання всіх виробничих ресурсів залежить від їх стану та розвитку, що в свою чергу впливає на фінанси, маркетинг і персонал.

Пропонована нами система оцінки конкурентоспроможності включає поділ на наступні складові, що визначають діяльність компанії: показники, що відображають виробничу діяльність; показники, що відображають ефективність управління; показники ефективності розміщення та розвитку персоналу; показники фінансової діяльності; показники ефективності маркетингу.

Далі йде етап аналізу та вибору стратегії. На цій фазі визначаються засоби досягнення мети. Процес формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємства включає розробку: стратегії зростання, портфельної стратегії, стратегії бізнес-конкуренції, функціональної стратегії та міжнародної стратегії.

При розробці корпоративної стратегії описується загальний напрямок розвитку підприємства, розвиток його виробничої та збутової діяльності. Він повинен вирішити:

- як розподілити ресурси між бізнес-сферами на основі аналізу портфеля;
- чи потрібна диверсифікація виробництва з метою зниження економічного ризику та досягнення ефекту синергії;
- чи потрібна зміна структури компанії;
- як реалізувати єдиний стратегічний напрям підрозділів.

Формування функціональної стратегії базується на розробці: логістичної стратегії, маркетингової стратегії та ін. Для раціонального розподілу ресурсів необхідний пошук ефективної поведінки функціонального підрозділу в рамках загальної стратегії. Процес розробки стратегії включає численні переговори між рівнями ієрархії управління з узгодженням і систематизацією різних стратегій в єдину стратегію підприємства. Паралельно відбувається процес впровадження таких заходів: встановлення набору орієнтирів для забезпечення конкурентоспроможності підприємства; формування комплексу реальних і потенційних конкурентних переваг, встановлення конкурентних стандартів для компаній. Стратегічний контроль реалізації стратегії конкурентоспроможності здійснюється з метою оцінки обраної стратегії в часі та використання переваг підприємства в довгостроковій перспективі.

Одним із найважливіших завдань соціально-економічного розвитку України сьогодні є активізація джерел забезпечення конкурентоспроможності підприємств з метою підвищення загального конкурентоспроможного потенціалу вітчизняної економіки. Покрокова реалізація моделі стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства сприятиме вирішенню цієї проблеми на мікрорівні економіки та забезпечить формування необхідних умов для виживання вітчизняних підприємств у конкурентному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Головчук Ю.О., Пчелянська Г.О. Особливості формування стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства на основі парадигми інноваційного розвитку. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 66-70. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.3.66 (дата звернення 03.05.02024).

2. Сапотницька Н.Я., Козак В.Є. Стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства та їх синергія в умовах війни. *Трансформаційна економіка* 2023. № 2 (02). С. 49-52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-2-9> (дата звернення 03.05.02024).

СКЛАДОВІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ПРАЦІ

А. С. Проскура
anna.proskura@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Т. А. Дейнека, д.е.н., професор

Україна має потенціал для подальшої інтеграції у міжнародний ринок праці, для цього необхідно ефективного управління міграційними процесами, розвиток людського капіталу, удосконалення умов праці, соціального захисту. Інтеграція України у міжнародний ринок праці є складним процесом, що включає різні аспекти економічної, соціальної та політичної природи (рис. 1).

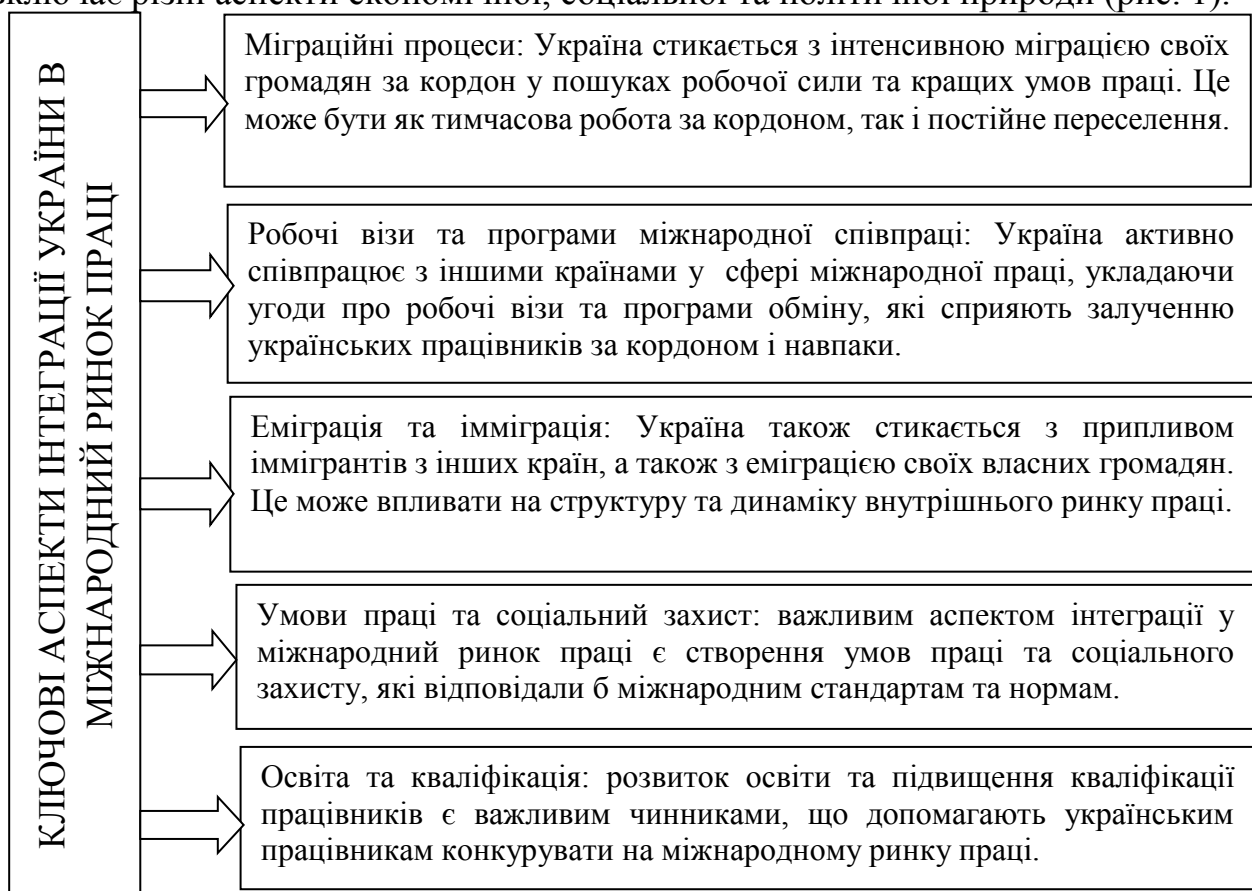

Рис. 1. Складові інтеграції України у міжнародний ринок праці

Джерело: побудовано автором

Інтеграція України у міжнародний ринок праці – це складний процес, що охоплює різні аспекти економічного, соціального та політичного характеру. Важливими аспектами цієї інтеграції є міграційні процеси, робочі візи та програми співпраці з іншими країнами, еміграція та імміграція, умови праці та соціальний захист, а також освіта та кваліфікація працівників. Україна має потенціал для подальшої інтеграції у міжнародний ринок праці, проте для цього потрібно ефективного управління міграційними процесами та розвиток людського капіталу [1].

Сучасний світ свідчить про унікальний процес соціально-економічного об'єднання, коли окремі складові національні ринки праці поступово зливаються в єдиний міжнародний ринок праці. Наслідки переміщення робочої сили на цьому міжнародному ринку варіюються в залежності від конкретних умов економічного та соціального розвитку кожної держави. Уряди країн, зі свого боку, змушені розробляти власну державну політику щодо праці та зайнятості, а також контролювати міграційні потоки з метою зменшення негативного впливу припливу іммігрантів та стимулювання розвитку власної економіки.

На сьогоднішній день більшість вчених виділяють п'ять основних міжнародних міжрегіональних ринків праці: західноєвропейський, близькосхідний, азіатський, латиноамериканський і африканський. Ці ринки формуються завдяки трудовій міграції, що має свої власні особливості у руху робочої сили. Ці особливості відображають тенденції міжнародного поділу праці та різноманітність професійного рівня трудових мігрантів, який може відрізнятися від професійних характеристик працівників, які є суб'єктами виключно національних ринків праці. У таких умовах міжнародні трудові мігранти є більш мобільними та менш прив'язаними до національних умов життєдіяльності, що дозволяє їм легше адаптуватися до вимог іноземних роботодавців. Це найбільш справедливо стосовно працівників, які здійснюють свою трудову діяльність у рамках міжнародних та міждержавних організацій.

Визначення причин міграції зазвичай є складним завданням, оскільки різні теорії та підходи можуть виокремлювати різні фактори як ключові. Часто вони суперечать один одному, і важко визначити домінуючий чи єдиний фактор, який пояснює всі аспекти міграції. Серед факторів, що впливають на міграцію, можна виділити прагнення індивідуума покращити своє становище, етнічно-культурну близькість країни-цільї міграції та наявність можливостей на ринку праці. У реальному житті ці фактори часто взаємодіють і доповнюють один одного. Важливо також розрізняти внутрішню та зовнішню (міжнародну) міграцію, оскільки вони можуть мати різні причини та наслідки. Це розмежування допомагає краще розуміти складність явища міграції та розробляти ефективні політики для управління міграційними процесами [2].

Формування міжнародного ринку праці у сучасних геополітичних умовах є складним та багатогранним процесом, який охоплює різні аспекти економічного, соціального та політичного життя світової спільноти. У результаті цих процесів міжнародний ринок праці стає багатогранним та складним явищем, який впливає на економічний розвиток, соціальну стабільність та культурний обмін у різних частинах світу. Міжнародний ринок праці справді формується існує завдяки трудовій міграції, яка може бути як постійною, так і тимчасовою. У практичному економічному житті ці види міграції можуть перетворюватися один в один або змінювати свою характеристику через різноманітні фактори, такі як зміни в законодавстві, економічні умови, політична ситуація, потреби на ринку праці тощо. Наприклад, тимчасова міграція може перерости в постійну, якщо працівник вирішить залишитися за кордоном на постійне працевлаштування після закінчення контракту, або навпаки, постійна міграція може стати тимчасовою у зв'язку зі зміною обставин.

Список використаних джерел:

1. Дядик Т.В., Загребельна І.Л. Міжнародний маркетинг робочої сили. Науковий економічний журнал «Інтелект XXI». №1. 2020. С. 15-20. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2020/2020_1/2.pdf.

2. Український ринок праці: імперативи та можливості змін: колективна монографія / за ред. І. Л. Петрової, В. В. Близнюк; Київ : НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України», 2018. 356 с.

УДК 331

ТЕНДЕНЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ, ЯКІ ВИЗНАЧАТИМУТЬ МАЙБУТНЄ HR

К. В. Яковлева
karina.yakovlieva@st.pdau.edu.ua

Д. В. Шатравка
daryna.shatravka@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Т. В. Дядик, к.е.н., доцент

За останні роки головні тренди в сфері HR-технологій сильно змінилися. Зусилля неминуче зосереджені навколо людей – пошук потрібних кандидатів для проектів, мотивування їх до максимальної віддачі на робочому місці та допомога учасникам колективу будувати значущі стосунки. Однак останні 20 років перевернули підхід компаній до управління талантами з ніг на голову завдяки впровадженню технологій та автоматизації. Системи управління персоналом допомагають відстежувати найм, контролювати відвідуваність працівників та підвищувати рівень їхнього утримання [1].

Існує ряд інновацій, які ще не набули поширення у сфері HR. Технологічний прогрес, усвідомлення суспільством проблем на робочому місці та інтеграція покоління Z на робочому місці змінюють управління талантами. Наразі сформувались 15 тенденцій управління та маркетингу людських ресурсів, які визначатимуть майбутнє HR [2].

1. HR-інструменти мігрують у хмару. Нині багато компаній стикаються з проблемою розриву між різними сферами управління людськими ресурсами. Менеджерам з талантів доводиться покладатися на безліч рішень для автоматизації найму, адаптації, оцінки ефективності та розрахунку заробітної плати. Хмарні HR-інструменти допоможуть підвищити доступність HR-технологій, надаючи всім членам команди можливість у будь-який час отримати доступ до відповідних даних на робочому місці.

2. Оновлення технологій для віддаленої роботи. Хоча в останнє десятиліття ця тенденція розвивалася повільно, пандемія посилила її та зробила роботу вдома реальністю для співробітників. Очевидно, що за цим повинні були послідувати нові тенденції у сфері HR-технологій.

3. Зосередження на безпеці даних. Зі зростанням залежності від технологічного сектору та хмарних технологій виникає необхідність захисту

конфіденційних та особистих даних. Нещодавнє законодавство, прийняте на підтримку конфіденційності та безпеки даних, також сприяло тому, що це стало однією з головних тенденцій у сфері HR-технологій. Ці останні тенденції в галузі HR-технологій фокусуються не тільки на підвищенні безпеки як додаткової функції програмного забезпечення, а й змушують компанії прийняти нові процедури. Якщо ви хочете впровадити систему з найкращим управлінням даними та безпекою у своєму бізнесі, вам потрібні фахівці з персоналу, які підготують ваш персонал до переходу і змін у поведінці.

4. Інструменти самообслуговування співробітників. Менеджери з персоналу розглядаються як сполучна ланка між командами проєкту (менеджменту) і виконання (співробітників), і тому часто перевантажені завданнями і завданнями. Менеджер з талантів раніше був людиною, до якої кожен співробітник звертався за оновленнями на робочому місці або збором даних. Технологічний стрибок у сфері HR сприяв зростанню та розвитку інструментів самообслуговування. Такі платформи допомагають менеджерам з талантів тримати команду в курсі подій, не відповідаючи на запитання кожного співробітника.

5. Інтеграція блокчейна. У міру того, як компанії переходять на цифрову трансформацію, бізнес-менеджерам доведеться розв'язувати нові завдання, такі як безпека даних і управління доступом. Ось чому команди розглянуть можливість впровадження тенденцій у сфері HR-технологій, таких як блокчейн-рішення, для забезпечення цілісності даних і прозорості робочого місця.

6. Інструменти HR-аналітики. Однією з проблем, яка впливає на рівень утримання співробітників і загальну продуктивність проєкту, є невідповідність цілей компанії та команди. Компанії через незнання не можуть забезпечити зростання і розвиток талантів або орієнтуються не на ті сфери. Інструменти HR-аналітики – ланка, якої бракує між бізнес-менеджерами та співробітниками: навчання, залученість – визначення рівнів залученості співробітників, визначення чинників, що сприяють коливанням, отримання індивідуальних звітів із відповідними порадами з управління командою; можливість працевлаштування - визначення способів використання внутрішньої робочої сили компанії, щоб уникнути необхідності наймати нових співробітників.

7. Управління продуктивністю в режимі реального часу. Система, заснована на зворотному зв'язку, довела свою ефективність у багатьох галузях. У сфері управління персоналом отримання постійного зворотного зв'язку про продуктивність або задоволеність співробітників поки що не входить до числа поточних HR-тенденцій. Доброю новиною є те, що інструменти управління продуктивністю в режимі реального часу нададуть співробітникам і HR-фахівцям більше інформації про продуктивність команди. Менеджери з талантів зможуть визначити, які співробітники насилу можуть зробити свій внесок у проєкт, і знайти способи ефективнішої інтеграції їх у робоче середовище.

8. Управління благополуччям співробітників з акцентом на психічне здоров'я. Довга робота може призвести до різкого збільшення ризику смерті від серцево-судинних захворювань у більш пізньому віці. Крім того, перевтома пов'язана з падінням продуктивності, а також із підвищеним ризиком

виникнення проблем із психічним здоров'ям, включно з тривогою і депресією. Управління психічним і фізичним здоров'ям співробітників часто досягається за рахунок використання ще одного з провідних трендів HR-технологій - гейміфікації. Платформа HR може містити в собі певні віхи і досягнення, які можуть підштовхнути людей до перерв, занять спортом і відгуків про своє благополуччя.

9. Біометричний облік часу. Біометричні сканери є інноваційним та ефективним рішенням для відстеження робочого часу, яке може принести значні переваги для компаній. Їх високий рівень безпеки, захисту даних та зручності використання робить їх ідеальним вибором для компаній, які прагнуть оптимізувати свою робочу силу та підвищити продуктивність.

10. Підключені платформи на робочому місці. Інтернет речей пропонує інноваційні рішення для трансформації HR-практики та створення більш здорового та продуктивного робочого середовища. Завдяки можливостям IoT компанії можуть покращити самопочуття своїх співробітників, оптимізувати робочі процеси та отримати значну економічну вигоду.

11. Гіг-економіка та підрядники. Зростаюча популярність економіки вільного заробітку та гнучкого найму підрядників істотно впливає на сферу HR-технологій. Економіка вільного заробітку та гнучкий найм підрядників стають все більш поширеними явищами, що веде до значних змін у сфері HR-технологій. HR-платформи, які не зможуть адаптуватися до цих змін, ризикують втратити свою конкурентоспроможність.

12. Інструменти повідомлення про переслідування. Епоха «Я теж» представила нові тенденції у сфері управління персоналом, спонукаючи менеджерів із роботи з талантами знайти більш швидкі, неінвазивні та ефективні способи повідомити про сексуальні домагання. Сучасні технологічні рішення надають співробітникам нові можливості для боротьби з дискримінацією та домаганнями на робочому місці. Завдяки цим інструментам їм більше не потрібно особисто зустрічатися з керівництвом, щоб повідомити про образливу поведінку колег.

13. Штучний інтелект в управлінні персоналом. Управління талантами – це напружений процес із безліччю змін, що відбуваються в останню хвилину, запитів, які потрібно відстежувати, і вакансій, які потрібно заповнити. Щоб оптимізувати управління персоналом, команди з підбору персоналу активно звертаються до штучного інтелекту. У майбутньому штучний інтелект стане однією з найвпливовіших тенденцій у галузі людських ресурсів.

14. Інструменти брендингу роботодавця. Сприйняття бренду компанії має значний вплив на її HR-процеси. За допомогою нових HR-технологій та заохочення захисту бренду співробітниками компанії можуть створити позитивний імідж, який допоможе їм залучити та утримати кращих фахівців.

15. Використання гендерно-нейтральної мови на цифрових платформах. Зростання кількості людей, які ідентифікують себе як небінарні, стає однією з ключових тенденцій, що впливають на HR-технології та робоче місце в цілому. Це змушує компанії та HR-фахівців адаптуватися до нових реалій, щоб забезпечити інклюзивне та комфортне середовище для всіх співробітників.

Список використаних джерел:

1. 10 HR-технічних стартапів, які почали розвиватися в Європі 2023. <https://www.techmagic.co/blog/top-10-human-resource-technology-trends/>.
2. Дядик Т.В. Необхідність HR-маркетингу на сучасному ринку праці. Інфраструктура ринку. №33. 2019. С. 246-253. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/33_2019_ukr/39.pdf

УДК: 338.2:339.1

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Д. А. Насонов

*М. М. Нечитайло
chernikova76@ukr.net*

*Науковий керівник:
Н. М. Чернікова, к.е.н., доцент*

Погіршення екологічної ситуації в Україні та світі на сучасному етапі змушує громадян та бізнес-структури більш відповідально ставитися до навколишнього середовища. Екологічна криза є наслідком багатьох факторів, зокрема: неекологічні технології виробництва, високовідходність, великі витрати ресурсів, низька економічна та соціальна зацікавленість підприємств у здійсненні заходів щодо поліпшення стану довкілля та ін. Станом на 2022 рік Україна за індексом екологічної ефективності знаходилась на 52 місці серед 180 країн світу. Тому, головним завданням екологічного менеджменту є зниження наслідків господарської діяльності підприємств, мінімізація відходів, запровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій.

Екологічний менеджмент є сучасним підходом в управлінні, який заснований на екологічній свідомості громадян та бізнесу, передбачає формування та розвиток екологічно безпечного виробництва, досягнення високих економічних показників не порушуючи екологічних законів та норм. Розвиток екологічного менеджменту дозволить підприємствам вирішувати як економічні, так і природоохоронні завдання, що матиме позитивний вплив на його ефективність, сприятиме вирішенню національних і світових екологічних проблем [2]. Як наслідок, впровадження екологічного менеджменту додасть підприємству конкурентних переваг, дозволить створити позитивний імідж, а також зменшити або уникнути екологічні ризики.

Екологізація національного виробництва, впровадження європейських і світових екологічних стандартів, переорієнтація вітчизняних підприємств на виробництво екологічно чистої продукції сприятиме підвищенню їх конкурентоспроможності як на вітчизняному, так і міжнародному ринках [1].

Для здійснення ефективного екологічного менеджменту слід:

– формувати новий менталітет, у якому будуть переважати екологічні пріоритети і цінності;

- здійснювати підготовку кадрів для впровадження систем екологічного менеджменту та їх розвитку;
- проводити моніторинг екологічних ситуацій;
- створити інформаційну, науково-методологічну та правову базу екологічного менеджменту;
- розробити загальну стратегію екологічного розвитку країни тощо.

Список використаних джерел:

1. Вергун Л.І. Екологічний менеджмент як чинник міжнародної конкурентоспроможності компанії. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 116 (Частина I). 2013. С. 161-166 URL: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/apmv/article/download/2031/1794/>

2. Потапук І.П., Стеценко М.О. Система екологічного менеджменту як складова екологічної безпеки. Український журнал прикладної економіки. Том 5. №3. 2020. С. 410-416
URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2021/05/ujae_2020_r03_a46.pdf

УДК 347.61

СІМ'Я ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Н. Ю. Харченко
nataliia.kharchenko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Є. А. Луній, к. ю. н., доцент

У юридичній науці було здійснено багато спроб визначення поняття "сім'я". Серед вчених, які внесли свій вклад у цю сферу, можна відзначити М.В. Антокольську, Ю.Ф. Беспалова, Є.М. Білогорську, І.А. Бірюкова, В.І. Бошка, Я.Р. Веберса, Є.М. Ворожейкіна, Л.І. Глушкову, П.П. Глуценка, В.Г. Голованова, В.С. Гопанчука, В.І. та інших. Згідно з ч. 2 ст. 3 СК України сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно [2].

Часто у науковій та навчальній літературі можна зустріти твердження про те, що сім'я є об'єктом, а не суб'єктом права. Перед аналізом цієї тези важливо спершу розглянути зміст поняття "об'єкт права". Це питання становить одну з найбільш обговорюваних тем у загальній теорії права та в теорії цивільного права зокрема. У науковому середовищі досі існує розбіжність думок щодо взаємозв'язку понять "об'єкт правового регулювання" і "об'єкт цивільних правовідносин". Сім'ю як об'єкт правового регулювання можна розглядати лише в контексті сімейних відносин. Проте, відзначається в юридичній літературі, що поняття "сімейні правовідносини" та "сім'я" не збігаються. Об'єктом правового регулювання будуть не саме сімейні утворення, а сімейні відносини [1, с. 38].

Щодо сім'ї як об'єкта сімейних правовідносин, варто відзначити, що наукова теорія, що лежить в основі чинного цивільного законодавства України,

найбільш поширена та визначає об'єктами правовідносин матеріальні та нематеріальні блага, які становлять предмети правовідносин. Поняття та види об'єктів сімейних правовідносин в законі не конкретизовані. Згідно зі статтею 177 Цивільного кодексу України, до об'єктів цивільних прав належать предмети, зокрема гроші та цінні папери, різноманітне майно, майнові права, результати робіт і послуг, творчість, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні цінності. Нематеріальні блага, згідно зі статтею 201 Цивільного кодексу України, включають особисті немайнові інтереси, що підлягають захисту законом, такі як здоров'я, життя, репутація, ім'я, авторські права, свобода творчості, та інші цінності, що охороняються цивільним законодавством [3].

Зважаючи на логіку законодавства, можна сформулювати правило, відповідно до якого, якщо на законодавчому рівні гарантовано певне особисте немайнове право, то об'єкт в цьому правовідношенні визначатиметься шляхом відповіді на запитання: "На що саме наділяється право державою?". Таким чином, аналізуючи формулювання статті 291 Цивільного кодексу України та пункту 1 статті 4 Сімейного кодексу України, які гарантують фізичній особі, незалежно від віку та стану здоров'я, право на сім'ю, можна зробити висновок, що саме сім'я є тим нематеріальним благом, яке підлягає захисту цивільним законодавством та може стати предметом особистих немайнових правовідносин [3].

З цього випливає висновок, що сім'я, яка є об'єктом цивільних (зокрема сімейних) правовідносин, також підпадає під охорону держави. У сучасній правовій системі існує кілька галузей законодавства, які спрямовані на захист сімейних інтересів, зокрема сімейне право, право соціального забезпечення та інші. Всі вони мають сильно виражену соціальну спрямованість, що в певному сенсі їх об'єднує. Незважаючи на це, сімейні відносини є основним предметом регулювання сімейного права [1, с.39].

Шляхом надання членам сім'ї прав та накладення на них обов'язків, а також встановлення відповідальності за їх порушення, сімейне право забезпечує та захищає їх права. Отже, з цієї точки зору, сім'ю слід розглядати як соціальне благо, що підлягає захисту державою через економічні, соціальні та правові (зокрема, сімейно-правові) механізми. Сімейне право відіграє важливу роль у захисті сімейних інтересів шляхом регулювання сімейних відносин.

Список використаних джерел:

1. Пономаренко О. М. Щодо поняття сім'ї у сучасній теорії сімейного права в законодавстві України. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО». 2014. Вип. 21. С. 39.

2. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III // Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-1>

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

**АНАЛІЗ МЕТОДІВ ПІДТРИМКИ АСИНХРОННОСТІ ТА
МАРШРУТИЗАЦІЇ В ЗВ'ЯЗЦІ З ВИКОРИСТАННЯМ REACT ТА
NODE.JS ДЛЯ СТВОРЕННЯ ПЛАВНО ПРАЦЮЮЧОГО
ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ**

*Ю. Левченко
yurii.levchenko@st.pdaa.edu.ua*

*Науковий керівник:
О. П. Копішинська, к.ф.-м.н., доцент*

Інтернет-магазини в сучасному світі стали невід'ємною складовою електронної комерції, що стрімко розвивається. Вони надають споживачам можливість отримати доступ до різноманітних товарів та послуг у будь-який час та з будь-якого місця. Однак, в умовах конкуренції важливо мати ефективний та зручний інтерфейс для користувачів. Аналітики сайту Retail дослідили та узагальнили 5 найбільш значних проблем, що впливають на ефективність функціонування більшості інтернет-магазинів [1]. На першому місці називають саме користувацький досвід, тобто можливість ефективно управляти користувацьким інтерфейсом (user experience, UX-дизайн). Порушеннями є повільне завантаження графічних елементів, незрозуміла навігація, непродумані лінки тощо. До цього додається відсутність адаптивності, неперевірений контент, просто довгий шлях від замовлення до оформлення і оплати покупки.

Таким чином, головною проблемою при розробці вебдодатку є забезпечення плавності його роботи. Це означає, що сторінки магазину повинні завантажуватися швидко та без перерв, а користувач повинен мати можливість зручно навігуватися по сайту та здійснювати покупки без зайвих труднощів [2]. При великій кількості товарів та відвідувачів це може стати викликом, особливо при використанні асинхронних запитів.

Для вирішення проблеми плавності роботи інтернет-магазину використовуються різні методи, зокрема асинхронність та маршрутизація. У даній роботі проводиться аналіз методів підтримки асинхронності та маршрутизації з використанням React та Node.js з метою створення оптимально працюючого інтернет-магазину.

React – це бібліотека JavaScript, яка розроблена компанією Facebook і використовується для побудови користувацьких інтерфейсів для створення інтерактивних інтерфейсів на вебсайтах та вебдодатках. Однією з основних переваг React є його компонентна архітектура, яка дозволяє розбити інтерфейс на невеликі, повторно використовувані частини - компоненти. Це спрощує розробку, тестування і підтримку коду [3].

Node.js – це середовище виконання JavaScript, побудоване на движку V8 (той самий, що й у браузері Google Chrome), яке дозволяє виконувати код JavaScript на сервері. Одними з ключових особливостей Node.js є його асинхронна та подієва модель програмування, яка дозволяє ефективно обробляти

багатопотокові запити, а також є популярним вибором для розробки серверної частини вебдодатків через його швидкодію та можливість легко взаємодіяти з базами даних, файловою системою та іншими зовнішніми ресурсами. Він також підтримує велику кількість розширень (модулів), що дозволяє розробникам швидко додавати функціональність до своїх додатків [4].

Асинхронність у веброботці використовується для забезпечення плавності роботи додатків. Плавність – особливий темп, показник, який комплексно описує ефективну взаємодію користувача із вебзастосунком. Оскільки вебзастосунки взаємодіють з серверами та базами даних через мережу, блокуючі операції можуть спричинити затримки, що негативно впливає на користувацький досвід. Використання асинхронних запитів дозволяє вебдодаткам продовжувати виконання інших операцій під час очікування відповіді від сервера [5]. Асинхронність у React, зокрема за допомогою `Suspense`, дозволяє компонентам чекати завантаження даних без блокування рендерингу інших частин інтерфейсу користувача (UI-дизайн), що забезпечує більш плавний користувацький досвід. Наприклад, під час завантаження даних може відобразитися тимчасовий UI, а потім, коли дані будуть готові, відбувається плавне переключення на основний контент.

У React та Node.js існують різні методи для підтримки асинхронності:

1. `Promise API` та `async/await`: у Node.js та JavaScript `Promise API` та `async/await` є стандартними механізмами для роботи з асинхронним кодом. Вони дозволяють виконувати асинхронні операції без блокування потоку виконання.

2. `Callback` функції: це один з найпоширеніших методів у Node.js. Проте використання вкладених або неправильно синхронізованих `callback`-ів може призвести до так званого "callback hell", що ускладнює розуміння та підтримку коду [6].

3. `Event Emitters`: Node.js також підтримує механізм подій, який дозволяє створювати та обробляти події асинхронно.

Маршрутизація у веброботці – це процес визначення шляху для запитів користувачів у вебдодатках. В інтернет-магазинах маршрутизація дозволяє користувачам здійснювати навігацію між різними сторінками, категоріями товарів та оформлювати замовлення.

У React та Node.js маршрутизацію можна забезпечити за допомогою таких інструментів:

1. `React Router`: бібліотека для React, яка дозволяє визначати маршрути та управляти ними в залежності від URL. Маршрутизація в React, здійснювана за допомогою `React Router`, дозволяє створювати динамічні односторінкові додатки, які реагують на зміни URL без повного перезавантаження сторінки, що також сприяє плавності роботи додатку.

2. `Express.js`: популярний фреймворк для Node.js, який дозволяє легко створювати серверні додатки. Він також має вбудовану підтримку маршрутизації. Node.js, у свою чергу, забезпечує потужний бекенд, який може асинхронно обробляти запити, що дозволяє швидко відповідати на дії користувачів і зменшує час відгуку сервера.

Методи підтримки асинхронності та маршрутизації мають вирішальне значення для розробки плавно працюючого інтернет-магазину. Використання оптимальних методів асинхронного програмування та ефективної маршрутизації дозволяє забезпечити швидку відповідь сервера, зручну навігацію користувача та ефективну роботу додатка в цілому [7].

Аналізуючи ці методи, розробники можуть виявити можливі проблеми з продуктивністю та оптимізувати їх для забезпечення кращого користувацького досвіду та підвищення конкурентоспроможності інтернет-магазину.

Отже, дослідження методів підтримки асинхронності та маршрутизації виявляється критичним для успішної розробки інтернет-магазину на базі React та Node.js. Цей аналіз допомагає забезпечити ефективну відповідь сервера, зручну навігацію користувача та загальну плавність роботи додатка. Вирішення проблем, що виникають під час використання асинхронних операцій та навігації, дозволяє забезпечити задоволення користувачів з точки зору швидкості та ефективності.

Список використаних джерел:

1. Основні проблеми і помилки в роботі інтернет магазину, які ведуть до зниження продажів URL: <https://ua-retail.com/2021/03/osnovni-problemi-i-pomilki-v-roboti-internet-magazinu-yaki-vedut-do-znizhennya-prodazhiv/> (дата звернення: 04.05.2024).

2. ТОП-16 принципів створення інтернет магазину для його успішного функціонування

3. React – JavaScript-бібліотека для створення користувацьких інтерфейсів. *React – JavaScript-бібліотека для створення користувацьких інтерфейсів*. URL: <https://uk.legacy.reactjs.org/> (дата звернення: 04.05.2024).

4. Node.js – Introduction to Node.js. *Node.js – Run JavaScript Everywhere*. URL: <https://nodejs.org/en/learn/getting-started/introduction-to-nodejs> (дата звернення: 04.05.2024).

5. Introduction | next | React Async. *Introduction | next | React Async*. URL: <https://docs.react-async.com/> (дата звернення: 04.05.2024).

6. Node.js – JavaScript Asynchronous Programming and Callbacks. *Node.js – Run JavaScript Everywhere*. URL: <https://nodejs.org/en/learn/asynchronous-work/javascript-asynchronous-programming-and-callbacks> (дата звернення: 04.05.2024).

7. Розробка інформаційної системи засобами React та Node.js. *DSpace at ZNU: Home*. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/12742?locale-attribute=en> (дата звернення: 04.05.2024).

ГАРАНТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ

О. О. Глущенко
oleksandr.hlushchenko@st.pdau.edu.ua

М. Ю. Шепель
maksym.shepel@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Є. А. Луній, канд. наук, доц.

Відповідно до статті 3 Конституції України Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Конституційне положення визначає основні інструменти діяльності держави щодо забезпечення прав і свобод людини[1].

Саме через юридичні гарантії права і свободи людини набувають свого справжнього змісту і потенціалу реалізації.

Сучасні демократичні тенденції розвитку Української держави є основою реальності гарантій прав і свобод людини. Їх реалізація та втілення в життя є можливими лише за умови дотримання та виконання державою і народом своїх зобов'язань один перед одним. Це можливо лише тоді, коли кожен має можливість користуватися своїми правами і свободами на власний розсуд. Вільно розвивати свою індивідуальність, не порушуючи прав і свобод інших людей.

Сучасна державна політика України щодо забезпечення прав і свобод людини здійснюється відповідно до вимог міжнародних та європейських демократичних стандартів у сфері прав і свобод людини. У сфері реалізації та захисту гарантій прав і свобод людини все ще існують недоліки, усунення яких потребує часу та значних зусиль з боку всієї системи органів влади та кожного члена суспільства. [2, с. 555].

Конституція України стала необхідною правовою основою для реалізації прав і свобод людини та їх гарантування.

Гарантія означає забезпечувати або захищати. У вузькому розумінні під юридичними гарантіями розуміють як юридичний засіб реалізації та захисту прав і свобод громадян. Йдеться про гарантії, і зокрема про питання наявності ефективних механізмів захисту прав і свобод людини і громадянина. Про наявність ефективних механізмів захисту прав громадян і суб'єктів у процесі застосування заходів адміністративного примусу, зокрема адміністративних стягнень. Передбачає збільшення кількості адміністративних правопорушень після яких можлива адміністративна відповідальність[3, с. 101].

На нашу думку, правові гарантії складаються з кількох елементів, зокрема: по-перше чіткі положення закону, що регулюють застосування адміністративних стягнень;

другий ключовий елемент - дотримання принципів адміністративної відповідальності та адміністративної процедури;

третій елемент - державне управління.

Суспільні відносини у сфері судового контролю за дотриманням прав і свобод громадян у сфері виконавчої влади регулюються Конституцією України, Положенням про судовий контроль, Положеннями Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України[4].

Правила та положення, передбачені відповідними процесуальними кодексами, включають положення про процесуальний процес і впливають як на процесуальний процес, так і на статус особи.

В юридичній літературі приділяється належна увага питанню створення системи адміністративних судів.

Адміністративними судами є місцеві адміністративні суди, а також інші суди, визначені Процесуальним кодексом. Закон також передбачає існування адміністративних судів, які утворюються у виборчих округах відповідно до Указу Президента України[5].

Відповідно до Закону України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" від 23 грудня 1997 року завданнями парламентського контролю, що здійснюється Уповноваженим з прав людини, є :

- 1) захист прав і свобод людини і громадянина;
- 2) дотримання та повага до прав і свобод людини всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування та їхніми посадовими і службовими особами;
- 3) запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх не порушенню;
- 4) сприяння у приведенні законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України;
- 5) удосконалення та подальший розвиток міжнародного співробітництва у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина;
- 6) запобігання всім формам дискримінації щодо реалізації прав і свобод людини і громадянина.

Комісія може ініціювати провадження та перевірки з наступних причин:

- 1) за зверненням громадянина України, іноземця, особи без громадянства або їх представника;
- 2) за зверненням народного депутата України.

Заперечення до Української комісії можуть бути подані протягом одного року з дня виявлення правопорушення. У виняткових випадках цей строк може бути продовженим однак, не довшим за два роки.

Уповноважені здійснюють свою діяльність незалежно від інших державних органів та посадових осіб. Це гарантується їхнім спеціальним статусом. У разі припинення повноважень або дострокового розпуску Верховної Ради України. У разі введення воєнного або надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях. Крім того, надані їм широкі повноваження дозволяють безперешкодно відвідувати державні установи та отримувати від них необхідні копії. Запрошувати посадових і службових осіб, громадян України, іноземців та осіб без громадянства[6].

Громадяни України, іноземці та особи без громадянства можуть бути проінформовані в усній або письмовій формі щодо ситуації, виявленої у справі. Крім того органи державної влади та органи місцевого самоврядування підприємства, установи, організації та посадові особи зобов'язані співпрацювати з Комісією та надавати допомогу, необхідну для повного, всебічного та об'єктивного з'ясування фактичних обставин справи[7].

Отже, зрозуміло, що найкращою гарантією захисту прав і свобод як громадян, так і юридичних осіб в адміністративному судочинстві є високий професіоналізм посадових осіб державних органів усіх рівнів, їх об'єктивний та індивідуальний підхід до вирішення кожної справи. Ретельне вивчення матеріалів та всебічний аналіз обставин справи.

Водночас посадова особа, яка є представником органу, уповноваженого розглядати справи про адміністративні правопорушення, є особою яка повинна враховувати необхідні гарантії. Це право на оскарження рішень і дій органів державної влади, виконавчої, судової та парламентської влади. Та контроль існуючої системи гарантій, навіть з їх недосконалістю, є досить важливим.

Оскільки, з одного боку, попереджає уповноважених осіб і державних органів проти дій, що суперечать нормам права, стимулюють зростання юридичної обізнаності та професіоналізму, а з іншої сторони гарантувати особам, щодо яких здійснюється адміністративне провадження, об'єктивність та неупередженість рішення по справі.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. К.: «Укр. Енциклопедія», 1998. Т. 1: А–Г. 672 с.
3. Бородін І. Л. Адміністративно-юрисдикційний процес: монографія. К.: Алеута, 2007. 184 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х.
5. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
7. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80>
8. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>
9. Єсімов С. С. Правові підстави застосування адміністративних стягнень. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Юридичні науки. 2013. № 1. С. 5–9.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ю. В. Петрова
petrova02112002@gmail.com

Науковий керівник:
О. С. Кальян, к.ю.н., доц.

Умови воєнного стану завжди викликають серйозні виклики для правової системи та громадянських прав і свобод. Однією з ключових гарантій прав людини є право на судовий захист. Проте в умовах воєнного конфлікту це право нерідко піддається обмеженням чи перегляду, щоб забезпечити національну безпеку та врегулювати кризову ситуацію.

У контексті воєнного стану виникає нагальна проблема, пов'язана з тим, як забезпечити ефективне здійснення права на судовий захист при врахуванні потреб національної безпеки. Обмеження громадянських прав у період конфлікту є необхідним для управління кризовою ситуацією, але воно повинно бути обґрунтованим, тимчасовим та відповідати міжнародним нормам прав людини.

Ця проблема стає актуальною через можливий конфлікт між необхідністю додержання законів воєнного стану та забезпеченням справедливого судового процесу для громадян. Важливо визначити, як можна забезпечити доступ до судового захисту, зберігаючи при цьому ефективність заходів безпеки та неутручання з боку збройних сил.

Право на судовий захист є конституційним правом людини і громадянина, яке гарантується Конституцією України. Воно є невід'ємним, не підлягає обмеженню і є основою для реалізації інших прав і свобод людини і громадянина. В умовах воєнного стану право на судовий захист також є гарантованим, але його реалізація може мати певні особливості [1].

Згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану», повноваження судів не можуть бути припинені, а судді продовжують здійснювати правосуддя [2]. При цьому, в період воєнного стану можуть бути запроваджені певні обмеження щодо здійснення судочинства, необхідні для забезпечення національної безпеки та оборони України.

Так, наприклад, статтею 23 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» передбачено, що суд може обмежити участь сторін у судовому засіданні, якщо це необхідно з метою забезпечення безпеки учасників судового процесу [2]. Також, статтею 24 цього Закону передбачено, що суд може проводити судові засідання в режимі відеоконференції, якщо це не суперечить інтересам правосуддя [2].

Крім того, в період воєнного стану можуть бути запроваджені певні обмеження щодо строків розгляду справ. Так, наприклад, статтею 25 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» передбачено, що строки розгляду справ у судах можуть бути скорочені вдвічі [2].

Реалізація права на судовий захист в умовах воєнного стану має відбуватися з урахуванням таких основних принципів:

Незалежність судів. Судді повинні здійснювати правосуддя незалежно від будь-яких органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, інших юридичних осіб, а також фізичних осіб.

Гласність судового процесу. Судові засідання є відкритими, за винятком випадків, коли це суперечить інтересам правосуддя.

Справедливість судового розгляду. Суд повинен забезпечити справедливий розгляд справи, що включає в себе дотримання принципу рівності сторін, забезпечення права сторони на захист, а також права на оскарження судового рішення.

Забезпечення реалізації права на судовий захист в умовах воєнного стану є важливим завданням держави. Це завдання реалізується шляхом розробки та прийняття нормативно-правових актів, які регулюють здійснення правосуддя в період воєнного стану, а також шляхом забезпечення належних умов для роботи судів.

Важливим аспектом реалізації права на судовий захист в умовах воєнного стану є доступність судової системи для громадян. Це означає, що громадяни повинні мати можливість звернутися до суду з позовом або іншою заявою, а також брати участь у судовому процесі.

В умовах воєнного стану доступ до судової системи може бути ускладнений через певні обмеження, пов'язані з воєнними діями. Однак, держава повинна вжити заходів для забезпечення доступності судової системи для громадян, які потребують судового захисту.

Так, наприклад, держава може забезпечити доступ до судової системи за допомогою дистанційних форм судочинства. Це дозволить громадянам, які знаходяться в зоні воєнних дій, брати участь у судовому процесі без необхідності особистого відвідування суду.

Однією з основних особливостей реалізації права на судовий захист в умовах воєнного стану є збалансованість між правами особи та інтересами держави. В умовах загостреного конфлікту може здаватися, що інтереси держави переважають, і це може призвести до обмеження гарантованих законом прав громадян. Однак необхідно забезпечити, щоб обмеження були обґрунтованими, тимчасовими та абсолютно необхідними для досягнення конкретної мети – врегулювання конфлікту та відновлення миру.

Другою важливою аспектом є доступ до судового захисту в умовах воєнного стану. Забезпечення можливості громадян звертатися до суду навіть в умовах обмежень є критичним для забезпечення правопорядку та запобігання беззаконній владі. Деякі країни встановлюють спеціальні судові процедури для розгляду справ у період воєнного стану, щоб ефективно забезпечити правосуддя.

Третім аспектом є міжнародна відповідальність у воєнний період. Коли країна оголошує воєнний стан, вона залишається під юрисдикцією міжнародного права, і міжнародні норми повинні бути враховані у здійсненні судового захисту. Міжнародні суди та трибунали можуть відігравати важливу роль у розгляді порушень прав людини та визначенні відповідальності сторін конфлікту [3, с.451].

Таким чином, реалізація права на судовий захист в умовах воєнного стану – це складний процес, який вимагає збалансованості між правами і обов'язками. Забезпечення доступу до судового захисту та дотримання міжнародних норм важливо для забезпечення справедливості та розбудови миру в умовах воєнного конфлікту. Реалізація права на судовий захист в умовах воєнного стану є складним завданням, яке вимагає від держави належної організації судової системи та забезпечення доступності правосуддя для громадян.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 08.12.2004 № 2222-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення: 06.12.2023)

2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 10.11.2015, № 766-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (Дата звернення: 06.12.2023)

3. Смокович М.І. Здійснення правосуддя в умовах воєнного стану: до питання законодавчих змін. *Науковий вісник Ужгородського національного Університету. Серія «Право»*. 2022. Вип. 70. С. 450–455.

УДК 331.108.26

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

А. Ю. Соломаха
yevheniia.bolshakova@pdaa.edu.ua

Науковий керівник:
Є. Л. Большакова, PhD, ст. викладач

На сьогоднішній день, процеси інноваційного розвитку економіки, процеси інтеграції та глобалізації, призвели до розуміння важливої ролі людських ресурсів у всіх видах економічної діяльності. Швидке зростання виробництва, розробка, освоєння та впровадження нових технологій, боротьба за споживачів та ринки збуту потребують систематичного професійного розвитку [1].

Безумовно, розвиток персоналу – один з основних напрямків роботи будь-якої організації, оскільки вимоги до якості виконуваної роботи співробітників в умовах, що стрімко змінюються, постійно підвищуються. Нові компетенції, сформовані у процесі навчання, підвищують конкурентоспроможність працівників організації. Перед працівником, який постійно підвищує рівень своєї кваліфікації, відкриваються нові можливості для кар'єрного зростання не тільки в межах своєї організації, а й поза її межами [2, с. 220].

Однак, на сьогоднішній день, ми можемо побачити й іншу ситуацію, коли недостатній рівень сформованості професійних компетенцій призводить до неефективної роботи і, як результат, – зниження мотивації і навіть втрати роботи. Таким чином, питання навчання співробітників будь-якої організації набувають особливої актуальності в даний час.

Останнім часом, через значні переваги у порівнянні із традиційними формами та методами навчання, широке застосування та розвиток отримує цифровізація внутрішньої системи навчання персоналу. Очевидними є її переваги, а саме: доступність, мобільність, гнучкість, рентабельність тощо.

Для аналізу ефективності внутрішньої системи навчання персоналу, нами було проведено дослідження серед працівників кількох підприємств м. Полтави. З цією метою було проведено опитування, в якому брало участь 128 осіб.

Загалом систему навчання на досліджуваних підприємствах було оцінено на 24 бали з 30 можливих за 6 критеріями: планування навчання персоналу; організація навчання персоналу; мотивація навчання персоналу; види навчання персоналу; використання методів навчання персоналу; аналіз та контроль навчання персоналу.

За результатами проведеного аналізу виявлено певні проблеми: відсутня ефективна внутрішня система дистанційного навчання персоналу; існуюча система матеріального стимулювання праці не передбачає преміювання за професійне навчання (розвиток) персоналу. Зазначені проблеми можуть призвести до негативних результатів, а саме: зниження продуктивності праці; нестачі кваліфікованих кадрів; щорічного зниження кількості персоналу, які пройшли навчання; зростання плинності кадрів; відсутності формату дистанційного навчання.

В таблиці 1 узагальнено проблеми внутрішньої системи розвитку персоналу досліджуваних підприємств, їх негативні наслідки та шляхи вирішення.

Таблиця 1

Проблеми внутрішньої системи розвитку персоналу

Проблема	Наслідки	Шляхи подолання	Очікуваний результат
Відсутність ефективної внутрішньої системи дистанційного навчання персоналу	- зниження продуктивності праці, - відсутність кваліфікованих кадрів; - зниження кількості персоналу, що пройшли навчання, у порівнянні з попередніми періодами; - зменшення частки працівників, які пройшли навчання	- створення сучасного освітнього центру дистанційного розвитку персоналу (дистанційного навчального полігону); - проведення дистанційної підготовки спеціалістів для надання нових освітніх послуг	- підвищення продуктивності; - використання сучасних методів, технік та технологій навчання; - збільшення прибутку
Відсутність надбавок та інших коефіцієнтів для працівників, які постійно підвищують свою кваліфікацію	- зниження продуктивності праці; - зростання плинності кадрів	матеріальне стимулювання «за періодичне підвищення кваліфікації» у вигляді надбавки до заробітної плати	зацікавленість персоналу у підвищенні кваліфікації та розвитку

Вирішити виявлені проблеми пропонуємо за рахунок створення сучасного освітнього центру дистанційного розвитку персоналу в м. Полтава на базі Полтавського державного аграрного університету. Для функціонування освітнього центру знадобиться розроблення та встановлення сучасного програмного продукту для організації навчання, перевірки знань та проведення інструктажів.

Відкриття центру для дистанційного розвитку персоналу (навчального дистанційного полігону) є важливим кроком у розвитку внутрішньої підготовки та підвищення якості освіти спеціалістів. Нові ресурси, надані цим центром, дозволять розширити перелік напрямів навчання та забезпечити більш якісну підготовку спеціалістів різних напрямів діяльності. Загалом поява центру для дистанційного навчання дасть додаткові ресурси для реалізації освітніх програм та підвищення якості освіти.

Список використаних джерел:

1. Вороніна В. Л. Сучасні тенденції інноваційного розвитку в умовах нерівномірності глобального економічного розвитку. *Наука і техніка сьогодні. Серія «Економіка»*. Вип. № 5(5) 2022.

URL: <http://dSPACE.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/12172>

2. Ільченко А. М., Вовк М. О. Стан сформованості мотивації до навчання у здобувачів вищої ОСВІТИ. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. 2019. Том 24. С. 219 – 226.

УДК 332

ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В СІЛЬСЬКИХ ГРОМАДАХ

А. М. Коломієць

О. О. Батюк

viktoriiia.medvid@pdau.edu.ua

Науковий керівник:

В. Ю. Медвідь, д.е.н., проф.

Освіта є одним з найважливіших факторів розвитку будь-якої країни, і це особливо стосується сільських громад. Розвиток якісної освіти в сільській місцевості може сприяти зменшенню бідності, стимулюванню економічного зростання та покращення якості життя людей.

В Україні питання розвитку освіти в сільських громадах є особливо актуальним. Це пов'язано з низкою факторів, таких як: відтік населення з сіл до міст, що призводить до зменшення кількості учнів у сільських школах; недостатнє фінансування сільських шкіл; низький рівень життя в сільській місцевості, що призводить до зниження мотивації учнів до навчання.

Середня наповнюваність шкіл в Україні у сільській місцевості у 2023-2024 н.р. складає 174,9. При цьому, мінімальне значення дорівнює 52,9, а максимальне – 1774,0 (табл. 1).

Таблиця 1

Середня наповнюваність шкіл громад України за 2020-2024 н.р.

Навчальний рік	Наповнюваність шкіл сільських громад		
	Середнє значення	Мінімум	Максимум
2020-2021	162,5	46,0	1297,8
2021-2022	173,8	46,4	1535,8
2022-2023	176,7	50,7	1632,3
2023-2024	174,9	52,9	1774,0
	Наповнюваність шкіл міських громад		
2020-2021	297,0	78,1	1646,4
2021-2022	307,4	80,5	1778,4
2022-2023	314,1	66,1	1821,9
2023-2024	314,9	88,9	1884,0
	Наповнюваність шкіл селищних громад		
2020-2021	184,4	47,9	1002,0
2021-2022	196,1	55,5	1221,0
2022-2023	207,8	53,3	1254,5
2023-2024	204,4	43,5	1245,0

*ключові показники розраховані за даними [1]

Дані табл. 1 свідчать, про те, що наповнюваність освітніх закладів у сільській місцевості значно нижче, ніж у міських громадах. Це призводить до зменшення соціальної мобільності, погіршення якості освіти у сільській місцевості. Нестача освітніх можливостей може призводити до загострення проблеми відтоку населення у сільській місцевості та загостренню суспільних протиріч у соціально-економічному розвитку окремих територій України.

Необхідно зазначити, що середній вік вчителів у сільських школах України в 2023-2024 році становить 45,7 років, тоді як у міських школах – 46,4 років (табл. 2). Це, безсумнівно, є позитивною тенденцією, яка свідчить про те, що зусилля щодо залучення та утримання молодих вчителів у сільських школах дають свої результати.

Таблиця 2

Середній вік вчителів у закладах освіти територіальних громад України за 2021-2024 н.р.

Навчальний рік	Середній вік вчителів сільських громад		
	Середнє значення	Мінімум	Максимум
2021-2022	47,3	33,3	57,7
2022-2023	46,3	37,0	56,2
2023-2024	45,7	35,3	56,4
	Середній вік вчителів міських громад		
2021-2022	48,1	42,8	54,2
2022-2023	47,0	41,9	51,0
2023-2024	46,4	40,0	51,1
	Середній вік вчителів селищних громад		
2021-2022	48,1	41,2	56,2
2022-2023	47,0	38,9	54,3
2023-2024	46,3	38,5	52,9

*ключові показники розраховані за даними [1]

Для вирішення цих проблем необхідно розробити та впровадити стратегію розвитку освіти в сільських громадах. Ця стратегія може включати наступні пріоритети:

1. Забезпечення доступності якісної освіти для всіх дітей, які живуть в сільській місцевості. Це можна зробити шляхом модернізації існуючих шкіл та забезпечення доступу до якісних навчальних програм та ресурсів школярів і сільській місцевості.

2. Підтримка та розвиток кваліфікованих вчителів у сільській місцевості. Це можна зробити шляхом надання їм конкурентної заробітної плати, пільг та можливостей для професійного розвитку.

3. Використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій для покращення якості освіти у сільській місцевості. Цифрові технології можуть допомогти подолати бар'єри доступу до освіти та забезпечити дітей з сільської місцевості доступом до якісних навчальних програм та ресурсів.

4. Розвиток партнерства між школами, громадами та бізнесом. Це партнерство може допомогти мобілізувати ресурси для розвитку освіти в сільській місцевості.

Таким чином, необхідно зазначити, що розвиток якісної освіти в сільських громадах є ключовим фактором для розвитку та відновлення України. Впровадження стратегії, яка включає вищезазначені пріоритети, допоможе забезпечити доступність якісної освіти для всіх дітей, які живуть в сільській місцевості, та сприятиме розвитку сільських громад.

Список використаних джерел:

1. Освітні індикатори національного та місцевого рівнів: дашборд Міністерства освіти і науки України. URL: <http://surl.li/ornzr>

УДК 332

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Р. П. Вишневий
viktorii.medvid@pdau.edu.ua

Науковий керівник:
В. Ю. Медвідь, д.е.н., проф.

Соціально-економічний розвиток громад є важливою умовою забезпечення добробуту та процвітання країни.

Фінансово-економічне забезпечення цього розвитку відіграє ключову роль у реалізації стратегічних цілей та завдань, спрямованих на покращення якості життя людей.

Фінансово-економічне забезпечення соціально-економічного розвитку громад включає в себе комплекс заходів, спрямованих на мобілізацію та використання фінансових ресурсів для реалізації програм та проєктів розвитку.

Ці ресурси можуть бути як державними, так і приватними.

Фінансування соціально-економічного розвитку громад може здійснюватися з різних джерел [1]:

1.*Бюджетні кошти.* Держава виділяє кошти з бюджету на реалізацію державних програм та проєктів розвитку.

2.*Місцеві бюджети.* Громади самостійно формують та витрачають місцеві бюджети, які також можуть використовуватися для фінансування розвитку.

3.*Позабюджетні кошти.* До позабюджетних коштів належать кошти благодійних фондів, грантів міжнародних організацій, а також власні кошти підприємств та організацій.

4.*Інвестиції.* Інвестиції в економіку громад можуть здійснюватися як державними, так і приватними інвесторами.

5.*Міжнародні фонди та організації.* Міжнародні фонди та організації можуть бути важливим джерелом фінансування для розвитку громад. Вони пропонують широкий спектр грантів, кредитів та інших форм допомоги, які можуть використовуватися для фінансування різноманітних проєктів, спрямованих на покращення життя людей.

6.*Кредитні кошти.* Кредитні ресурси можуть бути важливим джерелом фінансування для розвитку громад. Вони дозволяють громадам отримувати кошти для реалізації проєктів, не очікуючи бюджетних асигнувань або грантів.

Серед основних напрямів фінансування соціально-економічного розвитку громад можна виділити наступні: розвиток інфраструктури, підтримка малого та середнього бізнесу, розвиток людського капітал, інноваційний розвиток, екологічний розвиток та інші [1].

Вдосконалення фінансово-економічного забезпечення соціально-економічного розвитку громад є складним та багатогранним завданням. Для його вирішення необхідні спільні зусилля держави, місцевого самоврядування, бізнесу та громадськості.

Список використаних джерел:

1. Коробчук Т.І., Подзізей О. О. Фінансове забезпечення відновлення конкурентоспроможності територіальних громад в Україні. Економіка та суспільство. Випуск № 48. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-11>

УДК 332

ПРОЄКТНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ПРОЦЕСАМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

І. І. Рябоконт

В. І. Лялюк
viktoriiia.medvid@pdau.edu.ua

Науковий керівник:
В. Ю. Медвідь, д.е.н., проф.

В сучасних умовах динамічного розвитку економіки та соціальної сфери все більшого значення набуває застосування проєктного підходу до управління

територіями. Цей підхід ґрунтується на чітко визначених цілях, конкретних завданнях, поетапному плануванні та системі моніторингу та контролю за виконанням проєктів місцевого розвитку.

Проєкт – це цілеспрямована діяльність, що має на меті досягнення чітко визначених результатів протягом певного часу та за допомогою обмежених ресурсів.

Проєктним підходом до управління процесами економічного розвитку громад називають сукупність принципів, методів та інструментів, які використовуються для планування, реалізації та моніторингу проєктів, спрямованих на покращення економічного стану та добробуту громад та місцевих мешканців.

Переваги та недоліки застосування проєктного підходу в управлінні процесами економічного розвитку громад обґрунтовано та систематизовано в табл. 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки застосування проєктного підходу в управлінні процесами економічного розвитку громад

Переваги	Недоліки
<i>Чітка орієнтація на результат.</i> Проєктний підхід передбачає чітке визначення цілей та завдань проєкту, що дозволяє сфокусувати зусилля та ресурси на їх досягненні.	Жорсткість та негнучкість. Проєктним підходом передбачається чітке дотримання плану проєкту, що може ускладнювати внесення змін до нього в ході реалізації.
<i>Ефективне використання ресурсів.</i> Проєктним підходом передбачається обґрунтоване планування використання ресурсів, що дозволяє мінімізувати витрати та максимізувати результат.	Висока вартість. Проєктним підходом може передбачатися залучення дорогих фахівців та використання дорогого обладнання, що може зробити його недоступним для деяких громад.
<i>Системний підхід.</i> Проєктним підходом передбачається системний аналіз проблеми, розробка комплексного плану дій та моніторинг виконання проєкту.	Ризик невиконання. Проєктним підходом завжди існує ризик невиконання проєкту або його часткового невиконання, що може призвести до втрати ресурсів та розчарування зацікавлених сторін.
<i>Підвищення зацікавленості та відповідальності.</i> Проєктним підходом передбачається залучення до реалізації проєкту зацікавлених сторін, що підвищує їх відповідальність за результат.	Необхідність наявності досвіду та кваліфікації. Для ефективного використання проєктного підходу необхідна наявність досвіду та кваліфікації у сфері управління проєктами.

Важливо зазначити, що недоліки проєктного підходу можуть бути мінімізовані при його кваліфікованому використанні.

Для цього необхідно:

- Чітко визначити цілі та завдання проєкту.
- Ретельно спланувати проєкт.
- Залучити до реалізації проєкту зацікавлених сторін.
- Ефективно використовувати ресурси.
- Забезпечити моніторинг та контроль за виконанням проєкту.
- Коригувати план проєкту в залежності від зміни умов.

Проектним підходом до управління процесами економічного розвитку громад передбачається виконання наступних етапів:

1.Визначення мети та завдань проєкту. На цьому етапі чітко формулюються цілі та завдання проєкту, визначаються його очікувані результати.

2.Розробка плану проєкту. На цьому етапі розробляється план проєкту, який включає в себе календарний план робіт, бюджет проєкту, визначення відповідальних осіб та виконавців.

3.Реалізація проєкту. На цьому етапі здійснюється практична реалізація проєкту, що включає в себе виконання запланованих робіт, моніторинг їх виконання та внесення необхідних коректив.

4.Підведення підсумків проєкту. На цьому етапі оцінюється досягнення цілей та завдань проєкту, аналізуються його результати та робляться висновки.

Проектний підхід до управління процесами економічного розвитку громад ґрунтується на ряді принципів, які забезпечують його ефективність.

1. Цілеспрямованість.
2. Системність.
3. Організованість.
4. Ефективність.
5. Гнучкість.
6. Відкритість.
7. Контрольованість.
8. Відповідальність.
9. Участь.
10. Безперервність.

В цілому, проєктний підхід є ефективним інструментом управління процесами економічного розвитку громад, який може допомогти досягти значних результатів.

Однак, важливо використовувати цей підхід, з урахуванням його недоліків та можливих ризиків.

Список використаних джерел:

1. Медвідь В.Ю, Коблянська І.І, Глазун В.В. Проблемні аспекти становлення моделі стратегічного менеджменту у громадах України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 25 (1). С. 153-161. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/25_1_2019ua/35.pdf

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

А. О. Івер
alinaiver7@gmail.com

Науковий керівник:
Т. М. Лозинська, д. н. з держ. управління, професор

У сучасному світі, який швидко змінюється, заклади вищої освіти зіштовхуються з низкою безпрецедентних викликів, таких як глобалізація, зростання конкуренції, зміни в потребах ринку праці та технологічні інновації. Щоб успішно відповісти на ці виклики, ЗВО потребують нових підходів до стратегічного планування.

Різноманітні аспекти стратегічного планування висвітлені у дослідженнях О. Антонюк, Л. Коробович, О. Кратт, Л. Ткачук. Питання інноваційного підходу до забезпечення управління закладами вищої освіти розглянуті в наукових працях В. Демченко, О. Кондур, О. Трубіцина. Питання застосування сучасних методів планування в закладах вищої освіти активно досліджуються О. Бердановою, В. Кашевським, М. Кужелевим, П. Мавко, В. Плахотнюк, А. Ткачуком, Л. Чандлер.

Інноваційні методи та інструменти стратегічного планування можуть допомогти закладам вищої освіти вивчати свої сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, а також розробити стратегії, які допоможуть їм досягнути цих цілей. Стратегічне планування в українських закладах вищої освіти відіграє ключову роль у формуванні довгострокових цілей та стратегій розвитку. Воно є необхідним елементом успішного функціонування і конкурентоспроможності закладів. Серед сучасних методів та інструментів варто виділити сценарування, картування зацікавлених сторін, SWOT-аналіз, аналіз Портера, збалансовану систему показників (BSC), матрицю BCG [1].

Незважаючи на значну кількість методів, необхідність у новітніх підходах видається важливою в контексті сучасних викликів. Інноваційні методи та інструменти, такі як дизайн-мислення, сценарний аналіз, кластерний аналіз та стратегічний геймінг, надають можливість гнучкого реагування на змінні умови та адаптації до нових вимог. Вони сприяють виявленню нових можливостей та розробці стратегій, спрямованих на досягнення конкурентної переваги та інноваційного розвитку.

Стратегічне планування вже тривалий час застосовується в Україні, проте деякі плани залишились нереалізованими. Українські ЗВО постійно модернізуються, окремі заклади вже почали використовувати інноваційні методи та інструменти стратегічного планування. Наприклад, Київський національний університет імені Тараса Шевченка використовує метод сценарування для розробки своїх стратегічних планів. Національний університет «Львівська політехніка» використовує метод картування зацікавлених сторін для визначення потреб та очікувань своїх зацікавлених сторін.

На нашу думку, цінним інструментом для формування адекватної системи цілепокладання в рамках стратегічного управління розвитком ЗВО, зокрема у Полтаві, слід вважати SWOT-аналіз. Його інформаційна основа робить його незамінним для визначення ключових проблем у функціонуванні системи вищої освіти, як загальних для всієї України, так і локальних, характерних для Полтавщини. SWOT-аналіз є незамінним при розробці стратегії реформування системи закладів вищої освіти з чіткими цілями та шляхами їх досягнення, а також при обґрунтуванні методів подолання загроз та використання сильних сторін та наявних можливостей.

Застосування SWOT-аналізу в стратегічному плануванні діяльності ЗВО Полтави може допомогти: по-перше, підвищити якість освіти та зробити її більш конкурентоспроможною на світовому ринку; по-друге, збільшити доступність вищої освіти для всіх верств населення; по-третє, підготувати фахівців, які відповідають потребам сучасного ринку праці; по-четверте, зміцнити міжнародну співпрацю ЗВО Полтави; по-п'яте, підвищити імідж Полтави як центру освіти та науки.

Важливо зазначити, що SWOT-аналіз слід використовувати в комплексі з іншими методами, такими як аналіз стейкхолдерів, PEST-аналіз та аналіз сильних і слабких сторін конкурентів. Впровадження дизайн-мислення дозволяє залучати спільноту студентів, викладачів та фахівців до спільної розробки ідей і стратегій. Сценарний аналіз допомагає закладам уникнути ризиків та адаптуватися до різноманітних сценаріїв розвитку подій. Крім того, використання стратегічного геймінгу дозволяє вирішувати складні проблеми шляхом імітації можливих стратегічних ходів та їх впливу на розвиток закладу. Ці інноваційні підходи сприяють формуванню гнучких та ефективних стратегій, які відповідають викликам сучасності [2].

Перед впровадженням інноваційних управлінських практик у ЗВО, необхідною умовою успіху є ґрунтовне дослідження їх інноваційного потенціалу. Саме на основі глибокого розуміння сильних і слабких сторін, ресурсів та можливостей закладу вищої освіти можна приймати виважені управлінські рішення, спрямовані на досягнення чітко визначених цілей.

Інновацій стратегічного планування в українських закладах вищої освіти відкривають шлях до розробки нових, інноваційних навчальних програм, впровадження сучасних методів навчання, інформаційних та комунікаційних технологій. Загалом впровадження інноваційних методів та інструментів підвищують ефективність діяльності ЗВО, вони включають в себе оптимізацію ресурсів, покращення комунікації та співпраці між різними учасниками освітнього процесу, що сприяє переходу до системи результативноорієнтованого менеджменту [3].

Отже, застосування інноваційних методів та інструментів у стратегічному плануванні українських закладів вищої освіти стає все більш актуальним у контексті сучасних викликів та можливостей. Ці підходи дозволяють не лише ефективно реагувати на зміни, але й активно впливати на світовий рівень освіти та науки. Розробка та впровадження інноваційних стратегій є ключовим чинником успішності українських закладів вищої освіти у глобальному освітньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Трубіцина О., Демченко В. Менеджмент закладів вищої освіти: застосування інновацій // *Соціальна робота та освіта*. 2020. №3. Т. 7. С. 383-393.
2. Онишко С. В., Дем'янчук О. І. Стан та особливості інноватизації методів планування в Україні на місцевому рівні // *Економічний вісник*. Серія: Фінанси, облік, оподаткування. 2020. Вип. 4. С. 155-165.
3. Пшенична Л. В. Інноваційна парадигма управління як фактор розвитку вищого навчального закладу // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. Вип. 6(32). С. 316-326.

УДК 343.91/97

КОРУПЦІЯ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Є. М. Проценко
yelyzaveta.protsenko@st.pdaa.edu.ua

Науковий керівник:
Т. М. Лозинська, д. держ. упр., проф.

Сучасний рівень корупції в системі державного управління є одним із основних факторів, що становить справжню загрозу національній безпеці та негативно впливає на всі сфери суспільного життя: політичну, економічну, адміністративну, соціально-правову, суспільну свідомість. За міжнародними антикорупційними стандартами лише правові країни є демократичними країнами, а лише країни, які борються з корупцією, вважаються правовими.

Згідно закону України «Про запобігання корупції» «корупція – це використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки-пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка-пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [1].

Корупція вважається найсерйознішою проблемою для України після початку війни. Так вважають 89 % громадян, а політична корупція є основним і найсерйознішим видом корупції (81 %). Незважаючи на помітне поліпшення громадського сприйняття поширеності корупції, 94 % респондентів все ще вважають, що корупція поширена по всій Україні. Частка переконаних в тому, що з початком повномасштабної війни корупція зросла, перевищує частку тих, хто вважає, що вона зменшилася, і суспільство залишається різко розділеним у цьому питанні. Довіра українців до державних і недержавних суб'єктів значно зросла з початку повномасштабного російського вторгнення і перебуває на найвищому рівні з 2007 року. Також зросло сприйняття громадськістю готовності всіх державних і недержавних суб'єктів боротися з корупцією. Однак

переважна більшість українців вважають, що недержавні суб'єкти (громадськість, неурядові організації, ЗМІ та бізнес-спільнота) серйозніше налаштовані на боротьбу з корупцією, ніж державні інституції (єдиний виняток – Президент та його офіс) [2].

До повномасштабного вторгнення і органи влади всередині своєї системи намагалися якось розібратися з корупцією. Основні військові виклики у боротьбі з корупцією на місцевому рівні пов'язані, головним чином, зі зниженням прозорості місцевої влади та зменшенням доступу громадян до неї та їхньої участі. Водночас, антикорупційні заходи залишаються або не пріоритетними, або просто недостатньо забезпеченими ресурсами.

Обсяг доступної інформації про роботу міських рад зменшився через обмеження на порталах відкритих даних та веб-сайтах місцевих органів влади та підпорядкованих їм органів. Це також стосується інформації про договори оренди, забезпечення житлом, земельні кадастри та закупівлі.

Органи місцевого самоврядування зменшили доступ до інформації про свою роботу: трансляції засідань стали рідшими, а порядки денні та протоколи не завжди публікуються. Багато засідань тепер відбувається за закритими дверима, навіть тоді, коли можна було б обмежити доступ лише до обговорення чутливої інформації. У той же час, міські ради отримують значну кількість гуманітарної та благодійної допомоги, яку не завжди правильно обліковують і розподіляють. Враховуючи, що програми з боротьби з корупцією тимчасово призупинено, такі дії можуть негативно позначитися на боротьбі з корупцією.

Кадрові проблеми також додають викликів. Наприклад, у сфері державних закупівель відчувається нестача персоналу, який може ефективно, швидко та якісно проводити тендери на місцевому рівні, оскільки частина фахівців воює, а частина вийшла на пенсію. Постачальники також змінюються, що ускладнює забезпечення конкурентних закупівель за таких обставин.

Впровадження змін потребує мотивації та політичної волі, глибокої експертизи та професійних знань, фінансових та людських ресурсів, а також конкретного плану дій. Заслуговує на увагу низка кроків на наступний рік, запропонованих для центральних та місцевих органів влади Transparency International Ukraine: зробити дані максимально відкритими, наскільки це не суперечить інтересам безпеки та оборони; дотримуватися правил державних закупівель для забезпечення ефективної, прозорої та конкурентної відбудови в Україні; центральній владі активно співпрацювати з місцевими органами влади у питаннях відновлення з метою синхронізації та забезпечення більшої інклюзивності цього процесу; продовжити приватизацію та ліквідацію збиткових підприємств; інвестувати ресурси в розвиток національних ІТ-систем, таких як Prozorro, Prozorro.Продажі та Dia; створити умови для участі кваліфікованих високотехнологічних підприємств у відновленні та розвитку; налагодити ефективне управління конфіскованими активами [3]. Для цього Кабмін має розробити та затвердити Стратегію повернення та управління активами та відповідний План дій, який регулюватиме всі процеси після ухвалення рішення про конфіскацію; провести відповідальний конкурс між НАБУ та АРМА та призначити професійного, незалежного та добросовісного

керівника. Такі дії не лише допоможуть подолати існуючі проблеми, але й закладуть підґрунтя для швидкого вступу України до ЄС.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 29.04.2024).

2. Довіра і корупція під час війни. *Transparency International Ukraine*. URL: <https://ti-ukraine.org/blogs/dovira-i-koruptsiya-pid-chas-povnomasshtabnoyi-vijny/> (дата звернення 29.04.2024).

3. Стан корупції в Україні 2023: сприйняття, досвід, ставлення. *USAID від американського народу*. URL: <https://engage.org.ua/stan-koruptsii-v-ukraini-2023-sprujniattia-dosvid-stavlennia/> (дата звернення 29.04.2024).

УДК 65.012:352

СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В. О. Щербина
tamara.lozynska@pdaa.edu.ua

Науковий керівник:
Т. М. Лозинська, д. держ. упр., проф.

Компанії розглядають логістику як важливу схему ланцюжка поставок. Останній використовується для управління, координації та моніторингу ресурсів, необхідних для плавного, своєчасного, економічно ефективного та надійного руху продуктів. Актуальність дослідження пов'язана з тим, що логістичний менеджмент відіграє важливу роль в ефективному функціонуванні економічної діяльності в різних секторах, включаючи державне управління. Ефективне управління логістикою забезпечує своєчасний та економічно ефективний потік товарів, послуг та інформації, що в кінцевому підсумку впливає на загальні економічні показники.

Вивченню економічних аспектів та особливостей логістичного управління присвятили свої праці такі дослідники, як Білявський М., Галат Л. М., Завербний А. С., Двудіт З. П., Вуек Х., Калюжна Н. Г., Шеремет А. С. та ін. Разом з тим, додаткового обґрунтування потребують практичні аспекти логістичного менеджменту в Україні.

Виходячи з цього метою дослідження є визначення поточних практик логістичного управління в сфері публічного управління, аналіз їх переваг та недоліків, а також вивчення їх впливу на ефективність витрат, якість послуг та загальні економічні показники.

Щоб з'ясувати вплив логістичного менеджменту на економічну діяльність у сфері державного управління, важливо визначити існуючі практики логістичного менеджменту та оцінити їхні сильні й слабкі сторони із застосуванням методу SWOT-аналізу. Аналіз сучасних наукових досліджень логістики, в т.ч. в умовах воєнного стану в Україні [1 – 4] дозволив узагальнити

поширені практики логістичного менеджменту в державному управлінні, а також їхні сильні та слабкі сторони. Результати узагальнення наведені нижче.

1. Управління ланцюгами поставок:

1.1. Сильні сторони: ефективне управління ланцюгами поставок може забезпечити своєчасну доступність товарів і послуг, зменшити затримки і підвищити операційну ефективність товарів і послуг, зменшуючи затримки та підвищуючи операційну ефективність. Це дає кращу координацію та співпрацю між різними зацікавленими сторонами, залученими до процесів закупівель та дистрибуції;

1.2. Слабкі сторони: слабе управління ланцюгами поставок може призвести до затримок у постачанні основних товарів та послуг, що впливає на якість та ефективність послуг; недостатня координація та обмін інформацією між різними підрозділами може призвести до надлишкового або неефективного розподілу ресурсів [2].

2. Управління запасами:

2.1. Сильні сторони: ефективне управління запасами мінімізує витрати на утримання запасів та зменшує ризик дефіциту або надлишку; оптимізує розподіл ресурсів шляхом підтримання належного рівня запасів на основі прогнозування попиту та моделей споживання;

2.2. Слабкі сторони: неефективне управління запасами може призвести до надмірних витрат, марнотратства та застарівання [2; 3].

3. Транспортування та розподіл:

3.1. Сильні сторони: добре керовані системи транспортування та дистрибуції забезпечують своєчасну та економічно ефективну доставку товарів і послуг; ефективне планування маршрутів, оптимізація використання транспортних засобів і надійні логістичні партнери можуть підвищити ефективність та зменшити транспортні витрати;

3.2. Слабкі сторони: неефективні процеси транспортування та дистрибуції можуть призвести до затримок, збільшення витрат і неоптимального розподілу ресурсів; відсутність координації між різними видами транспорту або неадекватна інфраструктура можуть перешкоджати безперебійному потоку товарів і послуг.

4. Інформаційні системи та технології:

4.1. Сильні сторони: надійні інформаційні системи і технології дозволяють відстежувати в режимі реального часу, моніторингу та аналізу даних, покращуючи прозорість і прийняття рішень в логістичному управлінні, управління логістикою; автоматизація та інтеграція процесів упорядковують операції, зменшують кількість помилок і підвищують ефективність;

4.2. Слабкі сторони: застарілі або неадекватні інформаційні системи і технології можуть перешкоджати ефективному управлінню логістикою; недостатня інтеграція даних, проблеми з безпекою або опір технологічному прогресу можуть обмежувати використання наявних ресурсів і перешкоджати прийняттю рішень на основі даних [4].

5. Співпраця і партнерство:

5.1. Сильні сторони: спільні зусилля та партнерства із зовнішніми зацікавленими сторонами (постачальники, підрядники та постачальники

логістичних послуг), можуть покращити управління логістикою; спільні ресурси, знання і досвід дозволяють підвищити ефективність [2].

Важливо зазначити, що сильні та слабкі сторони практики управління логістикою можуть відрізнятися в різних органах та секторах державного управління. Проведення ретельної оцінки та аналізу конкретних практик і їхнього впливу на економічну діяльність у кожній організації забезпечить більш точне розуміння сильних і слабких сторін логістичного менеджменту.

Практики логістичного управління відіграють вирішальну роль в ефективному функціонуванні економічної діяльності в державному управлінні. Так, ефективне логістичне управління забезпечує своєчасний та економічно ефективний потік товарів, послуг та товарів, послуг та інформації, що в кінцевому підсумку впливає на економічні показники. Налагоджені логістичні процеси сприяють економічній ефективності державного управління. Усуваючи дублювання, мінімізуючи затримки та оптимізуючи розподіл ресурсів, логістичне управління призводить до економії коштів та покращення економічних показників [3]. Логістичний менеджмент має безпосередній вплив на якість послуг у контексті державного управління логістикою і має безпосередній вплив на якість послуг у контексті державного управління. Своєчасна доставка, точність, ефективний розподіл ресурсів, робота з винятковими ситуаціями, а також посилення координації та співпраці – все це сприяє покращенню якості послуг.

Отже, узагальнення поширених практик логістичного менеджменту в державному управлінні у розрізі таких сфер, як управління ланцюгами поставок; управління запасами; транспортування та розподіл; інформаційні системи та технології; співпраця і партнерство – дозволило виокремити їхні сильні та слабкі сторони. На практиці це дозволить уникнути ризиків прояву «слабких сторін», а також посилити чи використати можливості «сильних сторін».

Проведене дослідження дозволяє дійти до висновку, що ефективне управління логістикою дає змогу оптимізувати ресурси, використовувати ефект масштабу та впроваджувати стратегії скорочення витрат. Оптимізуючи процеси, ефективно використовуючи ресурси і впроваджуючи заходи з економії витрат, логістичний менеджмент підвищує ефективність витрат і використання ресурсів. Постійний моніторинг, аналіз та вдосконалення логістичного менеджменту сприяють покращенню економічної діяльності в державному управлінні. Вимірювання ефективності, прийняття рішень на основі даних та цілеспрямовані вдосконалення на основі ключових показників ефективності призводять до покращення економічних показників. Переймаючи передовий досвід, впроваджуючи ефективні процеси, постійно контролюючи та вдосконалюючи управління логістикою, органи державного управління можуть оптимізувати свої економічні показники та краще задовольняти потреби споживачів.

Список використаних джерел:

1. Білявський М. Сила логістики: як перемогти у сучасній війні. *Разумков центр*. 2022. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/syla-logistyky-iak-peremogty-u-suchasni-viini> (дата звернення 27.04.2024).

2. Галат Л. М. Вплив логістичного управління на економічну діяльність у сфері державного управління. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*, 2023. №3. С. 16–23. URL: <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2023.3.3> (дата звернення 27.04.2024).

3. Завербний А. С., Дзуліт З. П., Вуек Х. Особливості формування логістичних ланцюгів в умовах війни та у післявоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. №43. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/%20view/1750> (дата звернення 27.04.2024).

4. Калюжна Н. Г., Шеремет А. С. Логістична система України: актуальні проблеми та пріоритети відновлення. *Бізнес-інформ*. 2022. № 4. С. 90–96.

УДК: 338.5

КОНТРОЛІНГ ТА ЙОГО РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ

*Ю. С. Даровська
chernikova76@ukr.net*

*Науковий керівник:
Н.М. Чернікова, к.е.н., доцент*

Управління витратами є важливою і постійною особливістю системи управління. Здійснення контролю спрямоване на попередження, виявлення та усунення недоліків і порушень, які мають місце в процесі господарської діяльності підприємств, зокрема відхилень від чинних нормативно-правових актів, принципів бухгалтерського обліку, установчих документів і норм корпоративного планування, помилок і шахрайства. Впровадження функції управління витратами вимагає ефективного використання внутрішніх ресурсів.

На перший погляд, поняття «контролінг» асоціюється зі словом «контроль». Але ці поняття не тотожні. Контролінг (стратегічний менеджмент) – це підсистема управління, що поєднує в собі елементи функцій контролю, планування, обліку та аналізу. Залежно від суб'єкта контролю, за наявності достатніх службових повноважень контролера до вищевказаного переліку може додаватися функція розпорядництва. Отже, контролінг – міжфункціональний елемент управління. Контролінг починається з планування, визначення цілей підприємства. Система обліку і аналізу забезпечує контролера інформацією щодо досягнення запланованих показників, формування собівартості, наявності «вузьких місць» або резервів, ефективності використання ресурсів, діяльності структурних підрозділів та всього підприємства, виробничих процесів, на основі якої формуються нові планові показники. Крім того, за допомогою прийомів фактичного та документального контролю перевіряється достовірність даних обліку та аналізу, правильність кошторисної документації, дотримання технології виробництва, правильність визначення об'єктів і розміру витрат на виробництво продукції [1].

Завдання контролінгу – забезпечити довгостроковий розвиток підприємства. Причинами впровадження підсистеми управління в практику

підприємств з низьким та нестабільним розвитком інноваційних систем є: підвищення нестабільності зовнішнього середовища; складність системи управління підприємством, що потребує механізму координації всередині системи; необхідність побудови системи інформаційного забезпечення управління.

Контролінг є важливим засобом для належного функціонування будь-яких компаній, підприємств чи організацій, оскільки він забезпечує керівництво та власників інформацією для прийняття управлінських рішень, управління ресурсами шляхом інтеграції процесів збору, обробки, підготовки, аналізу та інтерпретації інформації, а також сприяє оптимізації залежності «дохід – витрати – прибуток».

Основними методами контролінгу є бенчмаркінг, аналіз вартості, аналіз портфеля, аналіз ABC, аналіз сильних і слабких сторін компанії.

Бенчмаркінг - це процес порівняння ефективності, методів роботи чи стратегії компанії з тими, що використовуються відповідно до найкращої галузевої практики. Це допоможе визначити сильні та слабкі сторони процесу та знайти шляхи їх покращення.

Аналіз вартості — це метод дослідження витрат на виробництво товарів чи послуг з метою зниження витрат і підвищення ефективності виробництва. Це допомагає визначити, які фактори витрат є найважливішими та де можна вжити заходів щодо зниження витрат.

Аналіз портфеля витрат — це процес оцінки всіх типів витрат для виявлення найбільш важливих і ефективних сфер витрат і можливостей їх оптимізації.

Аналіз ABC (Activity-Based Costing) - це метод обліку витрат, що базується на визначенні вартості продукції або послуг на основі їх реального впливу на витрати виробництва. Дозволяє краще розуміти, які конкретні діяльності виробництва або послуг створюють вартість і допомагає приймати найкращі управлінські рішення щодо оптимізації виробничих процесів.

Сучасний контролінг витрат спрямований на створення цінності бізнесу шляхом їх оптимізації і підвищення ефективності управління ресурсами.

Основні принципи сучасного контролінгу:

1. Аналіз витрат: використовувати аналітичні інструменти для детального вивчення витрат і визначення областей, де можна досягти економії.

2. Бюджетування та прогнозування: розробляти бюджети та прогнози, щоб контролювати витрати та планувати майбутнє.

3. Управління ризиками: визначати потенційні ризики витрат і розробляти стратегії їх пом'якшення.

4. Внутрішній контроль: запровадити систему внутрішнього контролю, щоб забезпечити відповідність витрат внутрішнім політикам і стандартам.

5. Використання технологій: застосовувати сучасні інформаційні технології для автоматизації процесу управління витратами та підвищення точності та ефективності аналізу.

Контролінг витрат у сучасних умовах є важливою складовою розвитку бізнесу, підприємства і інших організацій, адже дозволяє зберігати

конкурентоспроможність на ринку, зменшує вплив зростаючих витрат, дозволяє підприємству бути гнучким та адаптаційним до різних економічних ситуацій, підвищує загальну ефективність. Отже контролінг є не тільки необхідним, а й стратегічно важливим для розвитку будь-якої організації.

Список використаних джерел:

1. Попович Л.В. Контролінг в управління витратами. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2009. № 647. С.479-484.

УДК:338.4:658.7

**ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ У
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ**

*В. В. Кириченко
chernikova76@ukr.net*

*Науковий керівник:
Н. М. Чернікова, к.е.н., доцент*

На сучасному етапі ринкової економіки аграрним підприємствам доводиться працювати у складних умовах, оскільки ціни на сировину та матеріали досить високі та постійно зростають через нестабільний курс валют, інфляцію, що призводить до підвищення витрат на виробництво та собівартості майбутньої готової продукції (вирощування зернових культур, відгодівлю тварин, тощо). Тому, кожне підприємство намагається мінімізувати свої витрати для того, щоб отримувати прибуток від продажу продукції.

Витрати підприємства на виробництво та реалізацію продукції включаються у її собівартість. Повна собівартість складається з прямих та непрямих витрат. Прямі витрати безпосередньо впливають на вартість виготовлення певного типу продукції і можуть бути виміряні відносно кожної одиниці прямо (такі як матеріали, паливо, сировина, заробітна плата працівників виробничих підрозділів). Непрямі витрати стосуються виробництва різних продуктів, тому їх неможливо віднести прямо на виготовлення тієї чи іншої продукції. До них відносять загальновиробничі витрати, витрати на утримання та експлуатацію обладнання та інші витрати [1].

Якщо розглянути як впливають прямі витрати на собівартість, зокрема, витрати на матеріали та сировину, то можна зробити, висновок, що вони є основою для формування собівартості. Оскільки, сировина та матеріали є виробничими ресурсами, з яких виготовляється продукція, і вони становлять основну матеріальну складову продукту.

Тому для того щоб знизити витрати сировини та матеріалів при виробництві сільськогосподарської продукції необхідно:

1. Використовувати новітні технології, які оптимізують та роблять виробничий процес ефективнішим, ергономічнішим (наприклад, під час посіву використовувати більшу за розмірами сівалку, яка покриває більшу площину посіву зернової культури та ін.).

2. Здійснювати моніторинг цін на сировину та матеріали, для закупівлі якісних, але більш дешевих аналогів.

3. Застосовувати передові матеріали, наприклад, використовувати нові сорти культур з більш високою врожайністю.

4. Закуповувати, за можливості, матеріали великими об'ємами для створення запасів, наприклад, паливо-мастильних матеріалів, добрив, засобів захисту рослин тощо.

5. Проводити контроль за дотриманням норм та стандартів, для швидкого реагування та коригування у разі відхилення від інструкцій, технологічних карт.

Список використаних джерел:

1. Причепя І.В., Руда Л.П. Економіка та організація виробництва: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2017. 186 с.

URL:https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/35prychepa_ekonomika_ta_organizaciya_vyrobництва/11.html

**СЕКЦІЯ ФАКУЛЬТЕТУ
ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ**

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

О. О. Клиша
oleksandra.klysha@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
С. В. Тютюнник, к.е.н., доц.

Останніми роками провідне місце у бухгалтерському обліку посідає діджиталізація економічних відносин. Вона за сучасних умов стає невід'ємною складовою успішного функціонування будь-якого підприємства. Компанії постійно впроваджують новітні технології у свою діяльність, використовують досягнення ІТ-сфери, встановлюють покращені інформаційні продукти. Серед цього переліку перспективним є використання технологій штучного інтелекту (ШІ). Саме актуальність вивчення стану використання ІТ-розробок, можливостей їхнього впровадження, способів модернізації обліку у цифровому просторі за умови використання ШІ зумовили вибір теми цієї роботи.

Штучний інтелект - це галузь науки, що досліджує розробку та реалізацію комп'ютерних систем, які потрібні для виконання завдань, що зазвичай вимагають людського інтелекту. Сьогодні застосування штучного інтелекту можливе у різноманітних галузях, зовсім не пов'язаних між собою. Це інформаційний продукт, що може бути універсальним. Наразі між можливістю розвитку штучного інтелекту та навчанням людей можна провести узагальнену паралель. ШІ необхідно навчати всьому, прописувати цілі та завдання, які він буде реалізовувати. Якщо правильно «навчити» штучний інтелект, то він зможе самостійно генерувати можливі рішення ситуацій. ІТ-сфера на сьогодні – широка платформа нових вакансій для населення. Своє призначення ШІ віднайшов у банківській справі, медицині, освіті, ігровій індустрії, транспортній логістиці, а також в аудиторських компаніях [1].

Штучний інтелект впливає і на сферу обліку та аудиту, тому щоб залишатися конкурентоспроможними на ринку бухгалтерських послуг потрібно застосовувати технології ШІ. Запровадження технологій штучного інтелекту в облікову сферу значно знижує трудомісткість та покращує якість виконання поставлених завдань, і, поряд з цим, звільняє час для надання консультацій клієнтам та здійснення аналітики. Проте виникає потреба в перепідготовці співробітників до роботи з технологіями ШІ, залученні нових фахівців. Наразі негативним наслідком впровадження ШІ може стати скорочення робочих місць, спеціалісти можуть залишитися без роботи, бо їхні функції будуть виконувати технології штучного інтелекту. У розвинених країнах світу в епоху розвитку новітніх інформаційних технологій фірми, які надають послуги з ведення бухгалтерського обліку перейшли на сучасне програмне забезпечення з елементами штучного інтелекту, блокчейну та хмарних технологій. Зокрема, «велика четвірка» при веденні бухгалтерського обліку використовує інноваційні розробки на основі штучного інтелекту [2].

Переведення бухгалтерського обліку в цифровий формат з використанням хмарних обчислювальних технологій, BigData, штучного інтелекту та інших технологій має як переваги, так і недоліки. Ведення бухгалтерського обліку в цифровому форматі забезпечить формування достатньої, якісної та достовірної інформації і оперативне надання її зацікавленим користувачам, усуне проблему недостовірності інформації та шахрайства. Поряд із цим впровадження інформаційних технологій вимагає розширення таксономії бухгалтерського обліку. Використання штучного інтелекту ефективно при роботі з інформаційними джерелами, зокрема, при зборі інформаційних даних та їх аналізу, за допомогою технології блокчейну забезпечується безпека інформаційних даних, а для обміну даних запроваджують хмарні обчислення, значно скорочується обсяг паперових документів, що сприяє удосконаленню документообороту та полегшує доступ аудиторів до ознайомлення з документацією для перевірки проведених підприємством транзакцій. Однак допущені помилки при внесенні інформації про проведену транзакцію при застосуванні технології блокчейн видалити або скасувати неможливо. Ефективним є також запровадження технологій штучного інтелекту до вирішення часто повторюваних питань та розв'язку нестандартних завдань. Технології ШІ дають змогу працювати з великими масивами даних, обсяг яких важко досягнути людині. Недоліком використання ШІ є постійне використання мережі Internet, інформаційних носіїв. А за умови введення воєнного стану, можливих вимкнень світла існує великий ризик раптової втрати інформаційних даних. Також є висока імовірність хакерських атак на конфіденційні дані, у тому числі на дані бухгалтерського обліку [3].

Таким чином, в умовах розвитку технологій штучного інтелекту бухгалтерські фірми для обробки великого масиву даних почали залучати ШІ, а раніше ці операції виконували співробітники. Значного поширення він набув і в інших галузях, що має як свої переваги, так і недоліки. Основною проблемою, яку вбачають науковці через поширення ШІ, є скорочення робочих місць та зміна класифікатора професій у майбутньому. Все через те, що рутинні операції тепер зможуть виконувати технології, праця людей стане непотрібна, що дасть змогу фірмам економити ресурси. Звичайно, знизиться трудомісткість поставлених задач, підвищиться швидкість їх виконання, та разом з тим працівники повинні будуть опанувати нові навички та знання.

Список використаних джерел:

1. Кузьомко В.М., Бурангулова В.В. Можливості використання штучного інтелекту в діяльності сучасних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/808/775>
2. Лемішовська О.С., Лінинська В.І. Бухгалтерський облік в умовах впровадження інформаційних технологій і систем. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1794>.
3. Правдюк Н.Л., Обнявко М.В., Васирина А.В. Імплементация інноваційних технологій в систему бухгалтерського обліку: свідовий досвід та перспективи України. *Ефективна економіка*. 2022. №11. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/718/726>.

РЕГІОНАЛЬНІ ПАРТІЇ У ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ*О. В. Алексєєв**oleksandr.alekseiev@st.pdau.edu.ua**Науковий керівник:**С. М. Приходько, к. політ. н., доц.*

Типологія політичних партій протягом в сучасних умовах набула значної різноманітності. Такий стан зумовлюється складними суспільними процесами, які відбуваються в демократичних країнах з розвинутими партійними системами. Сутність цих процесів полягає в тому, що вони поєднують у собі дві, на перший погляд, взаємовиключні тенденції – інтеграція та регіоналізація. Але вони мають між собою і певні причинно-наслідкові зв'язки. Інтеграційні процеси певним чином «стирають» національно-державні кордони. Тому в окремих категорій населення виникає відчуття дискомфорту і ностальгії за звичним способом життя. Як наслідок вони намагаються сформуванати собі якісь стабільні засади ідентичності. І такою ідентичністю є регіональна. Тому регіональні, (інколи, етнорегіональні) спільноти стали важливими акторами сучасної політики.

Потреби належної організації суспільної життєдіяльності зумовлюють необхідність формування інструментів, за допомогою яких має здійснюватися представництво інтересів регіональних спільнот у сфері політики. Такими інструментами стали регіональні партії. Зазначені процеси не оминають і сучасну Україну. Регіональні партії в її політичній системі також є досить поширеним явищем. Але тривалий час вони не виконували інші функції, ніж їхні європейські аналоги. Їхня діяльність в основну здійснювалась у південно-східних регіонах. Вони були значним чинником розповсюдження сепаратизму. Вони ініціювали регіональні референдуми, які порушували цілісність країни.

При цьому слід констатувати факт, що регіональні партії стали важливим суб'єктом української політики. Тому їх існування не потрібно заперечувати, а навпаки виявити їхній конструктивний потенціал і спрямувати їх діяльність у напрямі виконання належних їм функцій, тобто, представництва інтересів регіонів на загальнодержавному рівні, участі у формуванні ефективної регіональної політики. Тому метою цієї публікації є виявлення можливостей регіональних партій реалізувати зазначені функції. Методологічною основою дослідження є структурно-функціональний метод, застосування якого пов'язане з виявленням місця регіональних партій у структурі політичної системи України. Також використані прикладні методи. Зокрема, івент-аналіз для характеристики практичної діяльності регіональних партій на різних етапах їхньої діяльності. Застосування теорії раціонального вибору дає змогу визначити передумови електорального успіху регіональних партій на місцевих виборах 2015 та 2020 років.

Регіональні партії пройшли певний період свого становлення як інститути політичної системи України. Але значний час вони були чинниками просування проросійських наративів в українську політику, активно сприяючи поширенню сепаратистських тенденцій. На жаль, держава дуже слабо реагувала на такі

прояви. Не було діяльності на випередження. Просто скасовувалися результати місцевих референдумів. Але вони пускали свої корені у свідомість мешканців південно-східних регіонів. З часом за результатами проголошення політики децентралізації влади регіональні партії України визначили для себе нові перспективи саме у європейському контексті.

За результатами місцевих виборів 2015 та 2020 років в Україні сформувалися такі типи регіональних партій: «1. Випадкові локальні партії – політичні сили, чия регіональна локалізація пов’язана з дієздатністю одиничних місцевих осередків. 2. Регіональні політичні машини, здатні забезпечувати політичний і адміністративний контроль на території регіону. 3. Партії одного регіону – політичні сили, які висунули свої виборчі списки лише в межах однієї області, однак здобули представництво лише в частині місцевих рад. 4. Партії виборчого округу – партії, чий електоральні зусилля зосереджені на території одного-двох одномандатних виборчих. 5. Партії одного міста – політичні сили, чия електоральна активність сконцентрована в одному місті і спрямована на підтримку чинного мера. 6. Партії одного району – локальні партії, чий політичні амбіції обмежуються рівнем одного району. 7. Партії – дочірні підприємства, що створюють компанії для захисту власних бізнесових інтересів по за їх знаходження» [2].

В Україні, незважаючи на суттєві зміни в інституті місцевого самоврядування у сторону надання йому більших повноважень, воно поки що не склалось саме як цілісна система, в якій цілком органічно можуть діяти регіональні партії. Власне і регіональних партій у класичному розумінні також немає. Зрозуміло, що в умовах збройної агресії і тимчасової окупації окремих регіонів місцеве самоврядування не може працювати у повному обсязі. Але є причини суто внутрішнього характеру. За результатами виборів 2015 та 2020 років в Україні на рівні регіонів «сформувався специфічний інститут – регіональні групи впливу. Вони являють собою неформальні союзи місцевих політичних еліт, які значною мірою контролюють ситуацію на локальному рівні. Неформальний статус дозволяє їм реалізовувати гнучку і ефективну політику захисту групових інтересів як на рівні регіону активності, так і в стосунках з центральною владою. Використовуючи самоврядування, впливаючи на інститути центральної вертикалі, контролюючи економічне життя та інформаційне поле регіонів, вони перетворились у реальну силу практично у кожній області» [1].

Ці структури взагалі не претендують на вихід на загальнонаціональний рівень. Можливо, саме в такий спосіб і можна забезпечити дієвий баланс між центральним і місцевим рівнями влади саме в українських реаліях і саме на нинішньому етапі. Важливо, щоб вони усвідомлювали необхідність такого балансу. Поки не впровадженні у практики норми, які чітко регулюватимуть зазначені відносини, доцільно запровадити певну угоду щодо його дотримання. До того ж не варто заходити на «чужу» територію для встановлення «своїх» правил гри. Звичайно, таку політику важко назвати публічною, але принаймні вона буде забезпечувати необхідний рівень стабільності.

В Україні є потреба у запровадженні інституту регіональних партій, зважаючи на ідейно-політичну гетерогенність її території. Хоча, зрозуміло, це не

є питання нинішнього політичного порядку денного. Але на теоретичному рівні воно потребує подальшої розробки. Українські регіональні політичні партії, незважаючи на всі проблеми свого функціонування загалом створюють умови для відносної публічності та відкритості регіональної політики. Навіть у нинішніх умовах цілком реально здійснювати взаємодію між центром і регіонами у режимі постійно діючого діалогу, оскільки конфліктність не представляє інтерес для жодного політичного актора.

«Результатом такого діалогу має стати формування нового умовного «пакту еліт». Тобто, центр і регіони мають досягти політичної домовленості щодо: розподілу повноважень; системи і процедури призначень на ключові посади, які є важливими і для центру, і для локальних еліт; умов та порядку представлення інтересів регіонів на центральному рівні. Цей «пакт еліт» має забезпечити взаємну відповідальність центру і регіонів щодо реалізації владних повноважень» [1]. Найкраще, якби результати таких пактів фіксувалися на нормативно-правовому рівні і набували універсального характеру. У такому разі забезпечується реальна можливість для формування всеукраїнського політичного порядку денного, який включатиме загальні принципи взаємодії різних владних рівнів. Регіональні партії відкривають широкі можливості для реалізації принципів соціальних ліфтів, тобто, здійснення вертикального зростання політичного статусу, від регіонального рівня до загальнонаціонального. Регіональні партії – це досить оптимальна школа для подальшої політичної кар'єри.

Отже, регіональні партії вже тривалий час існують у політичному просторі України. Але вони ще не склались як інституціоналізовані легальні механізми представництва інтересів регіонів країни. Вони існують більше у вигляді неформальних регіональних груп впливу. А це не дає змоги забезпечити публічність, прозорість та вільну конкурентність у політичному житті регіонів. Але, виходячи з чинної ситуації, такі реалії необхідно враховувати, не ігноруючи присутність. Цих регіональних груп. Держава має реалізовувати заходи для спонукання їх до відкритості діяльності, максимальної комунікації з владою і громадськістю, чіткого визначення правил проведення виборчої кампанії на місцевих виборах. Функціонування регіональних партій має здійснюватися в інтересах мешканців регіонів.

Список використаних джерел:

1. Нагірний В., Васильченко С., Мироненко Є., Денисенко В. Партії регіонів: у що і як грають регіональні групи впливу на полях незавершеної децентралізації. URL: <https://uifuture.org/publications/dopovid-vidnosyny-kyueva-i-regioniv-perezavantazhennya/>

2. Янішевський С. Локальні політичні проекти: чинники виникнення та перспективи політичної діяльності (за підсумками місцевих виборів-2015). URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-07/lokalni_prosesu-7d35f.pdf

НАУКОВІ Й ТЕХНІЧНІ ВІНАХОДИ ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ, ЩО ЗМІНИЛИ ЖИТТЯ ЛЮДСТВА

В. О. Андрієнко
volodymyr.andriienko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Ю. В. Помаз, к.і.н., доцент

Друга світова війна (1 вересня 1939 р. – 2 вересня 1945 р.) – глобальний збройний конфлікт, у якому взяло участь понад 60 країн. Люди, намагаючись вижити під час бойових дій, проявляли неабияку кмітливість та винахідливість. В результаті маємо винаходи, які з'явилися та набули популярність завдяки цій війні.

Британський мікробіолог Олександр Флемінг ще у 1928 р. відкрив найпростіший і найпоширеніший антибіотик – пеніцилін. Випробування пеніциліну на поранених і масове його виробництво почалися під час Другої світової війни в 1941 р.

Американським солдатам був необхідний засіб від комарів у зв'язку з загрозою розповсюдження цими комахами малярії. У 1941 р. було винайдено та запатентовано аерозольні балони, які заповнювали засобами від комарів.

Вперше винайшов речовину, що становить основу супер клею, американський хімік Гарі Кувер в 1942 р. Вчений намагався створити прозорий пластик для оптичних прицілів. Після років випробувань у 1958 р. клей побачив світло під назвою «Суміш 910».

Сантехнічна клейка стрічка – одна з найзнаменитіших «винаходів війни», створена на запит американських солдатів компанією «Johnson and Johnson» у 1942 р. на одночасно липку та водостійку стрічку. Її використовували в армії як для тимчасових перев'язок, так і для будівництва бліндажів.

Жуйка для рук – пластична іграшка на основі кремнійорганічного полімеру, нетоксична, зовні схожа на пластилін або жувальну гумку великого розміру. Була створена під час Другої світової війни в 1943 р. шотландським вченим Джеймсом Райтом, який прагнув отримати синтетичну заміну каучуку. Експеримент виявився не вдалим, а іграшка вийшла непогана.

Слінкі – крокуюча гвинтова пружинка, яка може спускатися по сходах. Знаменита іграшкова пружинка теж виникла як «побічний продукт» Другої світової, яку випадково винайшов у 1943 р. американський інженер-механік Річард Томсон Джеймс впустивши довгу пружину з рук під час дослідження пристрою для балансування чутливих приладів на кораблях під час качки [1].

Кулькову ручку винайшов Ласло Біро у 1943 р. Він працював на замовлення Британських Королівських повітряних сил, яким потрібен був пристрій, здатен писати за низького тиску на великих висотах, бо ж звичайні чорнильні ручки не функціонували в літаках на значній висоті.

Мікрохвильові печі, які зараз має кожна друга господиня, спершу використовувалися в армії для розігріву великої кількості їжі для солдатів. Можливість за їхньою допомогою розігрівати їжу виявили зовсім випадково. Під

час Другої світової британські та американські вчені винайшли прилад, який генерував надвисокочастотне випромінювання для вдосконалення радіолокаційної розвідки та радіопередачі. Цей пристрій був настільки потужним, що його можна було встановлювати навіть у літаках для точкового бомбардування міст. А уміння розігрівати їжу виявив американський інженер Персі Спенсер, який помітив, що радарні хвилі розплавляли цукерку в його кишені [2].

5 найцікавіших винаходів воєнної авіації часів Другої світової:

- Blohm & Voss BV 141, німецький розвідувальний літак;
- Horten Но 229, експериментальний німецький літак, який називали «літаюче крило»;
- Антонов А-40, літальний апарат на базі танка Т-60, відомий, як «літаючий танк»;
- Junkers Ju-287, реактивний бомбардувальник, вважався найкращою інноваційною розробкою часів Другої світової;
- Fieseler Fi-103R, німецький ударний літак, який мав бути прототипом японських камікадзе [3].

У 1931 р. у США український винахідник Ігор Сікорський отримав патент на винахід першого гелікоптера. Десятки моделей гелікоптерів, розроблені українцем, стали першими у світі міжконтинентальними пасажирськими лайнерами. Його літальні апарати здійснювали регулярні рейси через Тихий і Атлантичний океани. На озброєнні армії США перебували гелікоптери марки "S". Також гелікоптерами Сікорського літав не один президент Сполучених Штатів. Сьогодні майже 90% всіх вертольотів побудовані за конструкціями українця [3].

1941 р. український авіаконструктор Ігор Сікорський продемонстрував у США перший у світі гелікоптер-амфібію на поплавковому шасі. Це був модифікований вертоліт Vought-Sikorsky 300. Гелікоптер-амфібія здійснив зліт з води та приземлився на сушу. Тривалість польоту цього гелікоптера становила 1 год 35 хв, швидкість досягала 100 км/год.

1938 р. Отто Ган, Фріц Штрассман та Ліза Мейтнер відкрили розщеплення ядра урану при поглинанні ним нейтронів. З цього починається розробка ядерної зброї. Роботи над створенням атомної бомби паралельно велися у чотирьох країнах: в Англії, Німеччині, США, Японії. Батьком ядерної зброї називають Роберта Оппенгеймера. В 1945 р. в США випробували перший ядерний вибуховий пристрій на основі плутонію. У серпні 1945 р. на японські міста американцями були скинуті перші атомні бомби.

Необхідність для Британської розвідки зламати шифр німецької шифрувальної машини Enigma стало стимулом для появи сучасних комп'ютерів. Після війни американські обчислювальні машини, що здійснювали складні балістичні розрахунки, використовували для прогнозування погоди, обчислень космічного випромінювання [3].

Таким чином, війни несуть насильство, масові вбивства, розчарування, розбрат й, як не парадоксально, науковий прогрес. Аерозольний балончик, мікрохвильова піч, гума, пластмаса, нейлон, комп'ютер, реактивний двигун та

багато іншого – усі ці речі винайдені завдяки військовим протистоянням. Багато винаходів, що стали реальними завдяки Другій світовій війні, ввійшли в масове виробництво, стали загальноживаними, сприймаються як буденні речі та слугують мирним цілям і до цього часу.

Список використаних джерел:

1. Історія в школі: Винаходи, які стали популярними під час світових війн. URL: https://www.historyua.com/2021/11/14/78/#google_vignette (дата звернення: 12.04.2024).

2. Правда ТУТ NEWS: Винаходи, якими користується світ: які побутові речі було створено на замовлення армії. 11 травня 2021р. URL: <https://pravdatutnews.com/society/2021/05/11/5570-vynahody-yakumu-korystuyetsya-svit-yaki-pobutovi-rechi-bulo> (дата звернення: 12.04.2024).

3. AVIATOR UTC: Неймовірні авіаційні винаходи часів Другої світової війни. URL: <https://utc-aviator.com/neveroyatnye-aviatsionnye-izobreniya-vremen-vtoroj-mirovoj-vojny> (дата звернення: 12.04.2024).

УДК 336.7

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

О. О. Бабенко

oleksandr.o.babenko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:

Л. М. Канаєва, к.е.н., доц.

У сучасному світі ринкова система економіки дозволяє раціонально використовувати і розподіляти ресурси, робити це ефективно і з максимальною віддачею завдяки існуванню середовища фінансового ринку.

Фінансовий ринок – це система ринків (механізм), в якій беруть участь домогосподарства та суб'єкти господарювання, яка регулює відносини між ними з приводу перерозподілу фінансових ресурсів на різних рівнях. Перерозподіл має визначені часові рамки і відбувається на умовах платності, строковості і конкурентноспроможності. Фінансовий ринок займає провідну роль у фінансовій системі, істотно впливає на її еластичність, стійкість та ефективність, має провідну роль у функціонуванні фінансів шляхом поліпшення залучення і розподілу фінансових ресурсів.

В сучасній літературі не існує однозначної точки зору з приводу чіткої структури фінансового ринку. Сам поділ фінансового ринку на сегменти є доволі складним процесом, оскільки за час його існування і роботи фінансові активи одного сегменту можуть перетікати з одного до іншого.

Загалом структурувати фінансовий ринок можна за такими ознаками: сегментарною, часовою, інституціональною та функціональною [3, с. 23]. Більшість авторів визначають структуру саме через часову ознаку та функціональну ознаку.

За часовою ознакою фінансовий ринок поділяють на ринок грошей і ринок капіталів. Ринок грошей (або ж ринок короткострокових капіталів) – це ринок

операцій безпосередньо з грошима, різними валютами та короткостроковими цінними паперами. Організація та функціонування цього ринку забезпечується безпосередньо кредитною системою [4].

Ринок капіталів поділяється на ринок власних капіталів, на якому об'єктом купівлі/продажу є певні права власності, або ж акції, і ринок позичкових капіталів, який формує боргові зобов'язання середньо- та довгострокових позик. Саме об'єднання у ринку капіталів цих двох ринків, сегментів, дає їм можливість виконувати функції мобілізації і перерозподілу вільних фінансових ресурсів, які трансформуються в інвестиційний капітал [3, с. 23]. Акції та інші цінні папери створюють окремий сегмент ринку капіталів – ринок цінних паперів [4].

Структуру фінансового ринку за організацією торгівлі можна розподілити на кредитний ринок і ринок цінних паперів [4] (рис. 1).

Загалом вся система фінансових ринків бере за основу ринок капіталу, як первісну від ринку власних капіталів та ринку позичкових капіталів [2, с. 401]. Але на рівні сучасного стану фінансового ринку, їхня модель вже частково не є актуальною, через розвиток інших сегментів фінансового ринку.

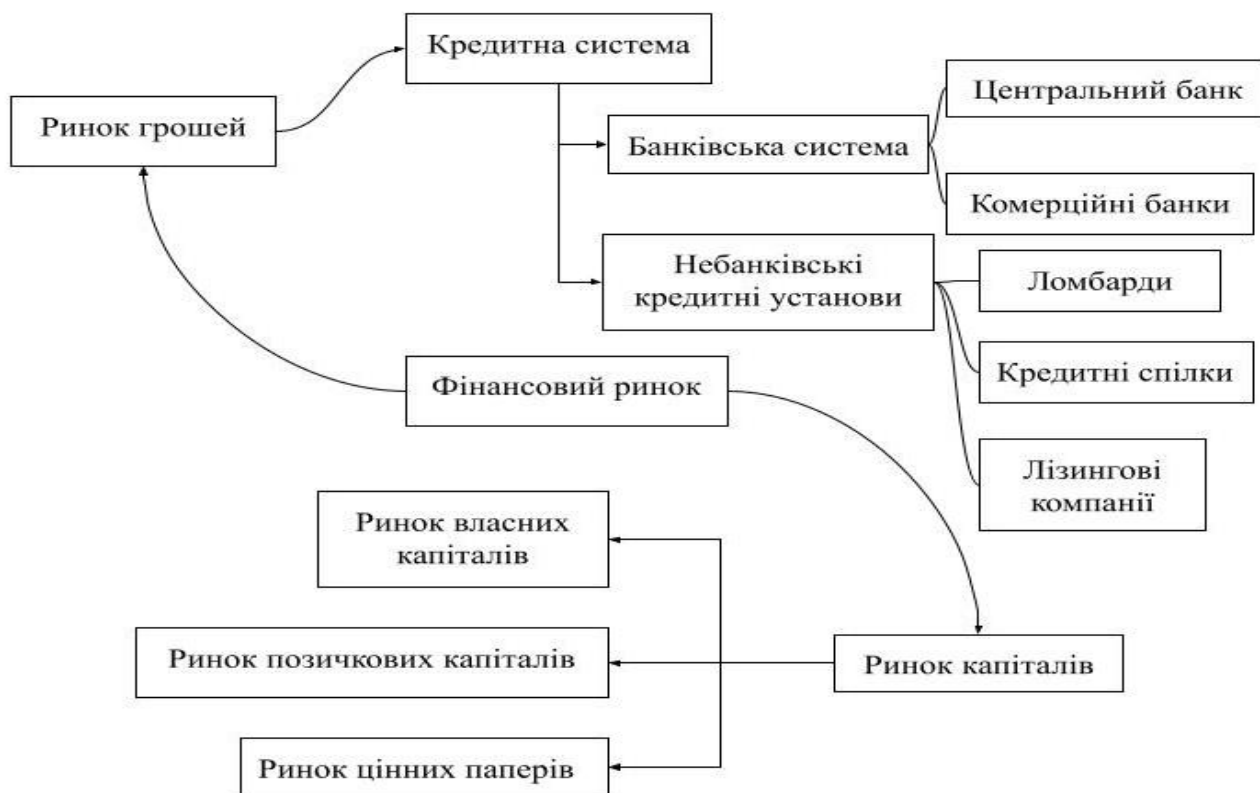

Рис. 1. Структура фінансового ринку за часовою ознакою [побудовано на основі матеріалів джерел 3, 4]

Згідно зазначеної Арутюняном С. [3, с. 25] структури, основою визначається не ринок капіталів, а чітко визначений фінансовий ринок, в складі якого: ринок нерухомості та землі, грошово-кредитний ринок, страховий ринок та ін.

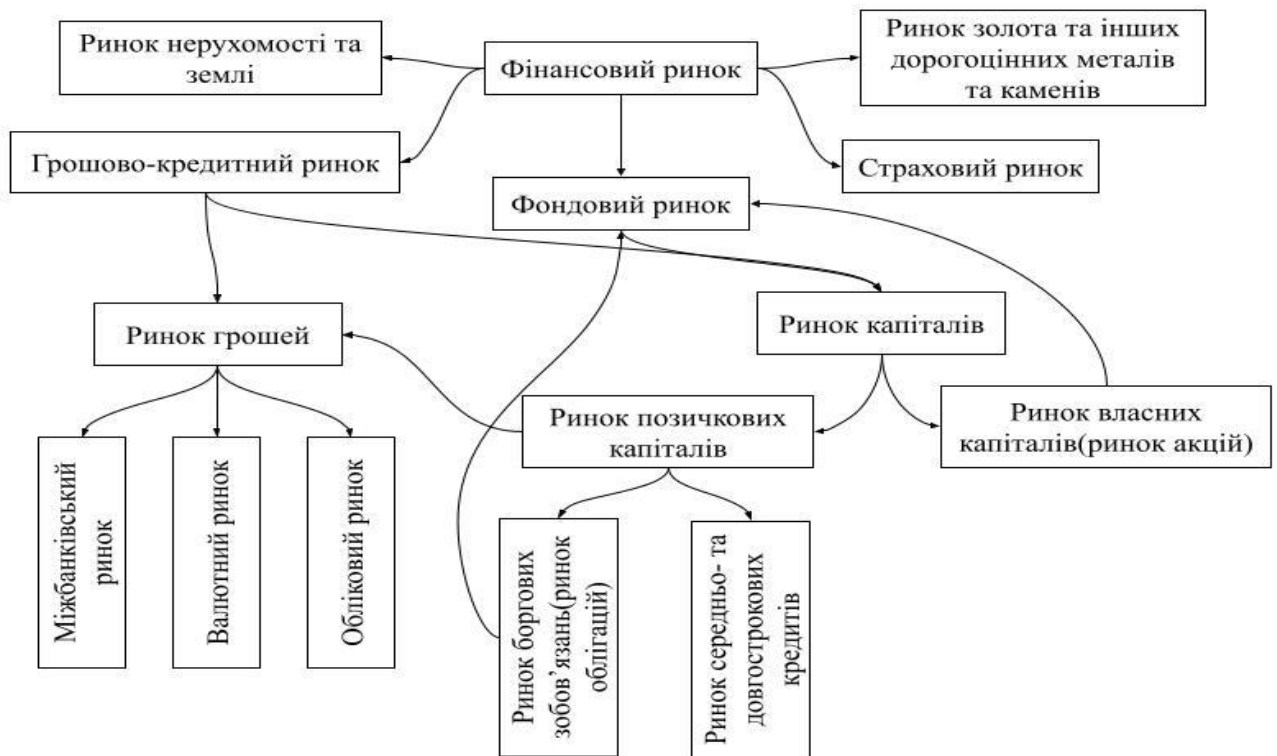

Рис. 2. Структура фінансового ринку за функціональною ознакою [побудовано на основі матеріалів джерел 2, 3]

Якщо порівняти структури, наведені цими авторами, можна стверджувати, що теоретичне розкриття сутності та змісту фінансового ринку набуло суттєвого розвитку. З метою унаочнення даного твердження, схему фінансового ринку за функціональною ознакою можна представити у вигляді, наведеному на рис. 2. Дослідивши структуру фінансового ринку за двома ознаками, ми довели що фінансовий ринок – це структура ринків, це механізм, який має тісні взаємозв'язки з іншими сегментами цієї системи. Саме наявність багатьох типів фінансових ринків пов'язана з різними підходами до ознак їх класифікації.

Сутність фінансового ринку визначена в його функціях [1, 2, 3]:

1. Мобілізація, акумулювання заощаджень суб'єктів ринку і трансформація їх в інвестиційний капітал, спрямування їх у реальні сектори економіки.

2. Забезпечення руху фінансових потоків, взаємодія суб'єктів фінансового ринку, встановлення рівноважних цін на фінансові інструменти.

3. Взаємовигідний перерозподіл грошових коштів з метою їх ефективнішого використання.

4. Регулювання грошового обігу, прискорення оборотності капіталу, сприяння активізації економічних процесів.

5. Страхування та мінімізація фінансових ризиків.

6. Вплив на економічний розвиток і згладжування циклічних коливань.

Отже, фінансовий ринок займає головне місце у фінансовій системі, яка за допомогою фінансового ринку може вчасно реагувати на зовнішні та внутрішні зміни без чутливого для населення коливання. Умови, які зараз створює

фінансовий ринок напряму визначені в його основних функціях. Враховуючи зазначені аспекти, бачимо, що фінансовий ринок має потенціал до всебічного розвитку, оскільки має всі вищесказані якості.

Список використаних джерел:

1. Фінансовий ринок : підручник : у 2-х т. / Коваленко Ю. М., Ковернінська Ю. В., Онишко С. В., Кужелев М. О. та ін. ; кер. авт. кол. і наук. ред. Ю. М. Коваленко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 442 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 117).

2. Навчальний посібник (за кредитно-модульною системою навчання) для студентів ОКР "Бакалавр" галузі знань "Економіка і підприємництво". / Ю.М. Лелюк, Л.М. Капаєва, В.Д. Чумак та ін.; за заг. ред. В.І. Аранчій. Полтава: АСМІ, 2009. С. 392-437.

3. Фінансовий ринок: Навч. посібник за заг.ред. Арутюнян С.С. / Арутюнян С.С., Добриніна Л.В. та інші. К : Гуляєва В.М., 2018, 484 с.

4. Школьник І. О., Рекуненко І.І. Структура фінансового ринку країни в умовах розвитку ринкових відносин. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*: збірник наукових праць. Т. 21. Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2007. С. 89–97.

УДК 338.47

РОЛЬ АВІАПЕРЕВЕЗЕНЬ В ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ

М. Т. Бастаногова

mariia.bastanohova@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:

А. І. Рудич, к. е. н, доцент

Розпочати треба з головного поняття туристичної сфери. Туристична сфера включає в себе всі аспекти та діяльності, пов'язані з подорожами та відпочинком людей, які мають на меті задоволення своїх розважальних, культурних, рекреаційних та освітніх потреб. Вона охоплює такі елементи, як готельний бізнес, ресторани, транспортні послуги, екскурсії, культурні та спортивні заходи, медичний туризм тощо. Одним з видів транспорту є саме повітряний транспорт.

Повітряний транспорт - це вид транспорту, що здійснює перевезення пасажирів, вантажів та пошти повітряними шляхами за допомогою літаків, гелікоптерів та інших літальних апаратів таких як дирижаблі, планери. У будь-якому туристичному продукті є послуги перевезення. Цей вид транспорту найчастіше використовують в сфері туризму через його швидкість перевезення пасажирів, враховуючи час, необхідний пасажиру для вильоту з місця відправлення до місця призначення. Повітряний транспорт є одним з найшвидших та найбільш зручних видів транспорту для подорожей на великі відстані. Основні складові повітряного транспорту включають у себе:

1. Літаки: Вони є основними повітряними транспортними засобами, які забезпечують пасажирські та вантажні перевезення на великі відстані. Найпопулярнішими є Boeing 777 (вміщують в себе від 305 до 550 пасажирів,

можуть пролетіти від 9100 до 17 500 км); Airbus A340(вміщує 375 пасажирів, пролітають 12 400 і 17 000 км);

2. Гелікоптери: Використовуються для коротких відстаней, а також для транспортування у важкодоступних місцях або у випадках надзвичайних ситуацій. Їх не так часто використовують в туризмі, через вартість в яку входять паливо, обслуговування та пілотажні послуги; обмежена кількість пасажирів, яка зазвичай складається з чотирьох до шести осіб, що обмежує масовість туристичних груп;

3. Повітряні кулі та дирижаблі: Хоча їх використання досить обмежене, вони можуть використовуватися для пасажирських та туристичних польотів, а також для ведення метеорологічних досліджень та рекламних акцій. Цей вид транспорту для туристів дуже поширений в Туреччині.

Також важливо розглянути що таке авіаперевезення . Авіаперевезення - це процес перевезення пасажирів, вантажів або пошти повітряним шляхом за допомогою літаків. Це ефективний і швидкий спосіб переміщення на великі відстані, який широко використовується як для внутрішніх, так і для міжнародних маршрутів. Авіаційні компанії забезпечують пасажирські та вантажні перевезення, обслуговують різноманітні напрямки і надають різноманітні послуги, включаючи перевезення, обслуговування пасажирів та логістику. Можна розподілити на декілька категорій:

Пасажирські перевезення:

1. Регулярні рейси: Це перевезення пасажирів на регулярних маршрутах за фіксованим розкладом;

2. Чартерні рейси: Організовані групою пасажирів або туроператором для конкретної подорожі або події;

3. Бізнес-авіація: Перевезення бізнес-класу пасажирів, які можуть бути частими мандрівниками.

Вантажні перевезення:

1. Вантажні авіалінії: Спеціалізовані компанії, які перевозять вантажі на великі відстані;

2. Експрес-доставка: Компанії, які спеціалізуються на швидкій доставці вантажів, таких як кур'єрські служби.

Військові та урядові перевезення:

1. Військові авіаперевезення: Перевезення військових вантажів та особового складу;

2. Державні авіаперевезення: Перевезення урядових чиновників, дипломатичних місій тощо.

У період до 2020 року авіаперевезення в Україні продовжували зростати. За цей період було помітне збільшення числа пасажирів, які користуються авіатранспортом, а також розвиток мережі маршрутів та модернізація інфраструктури аеропортів. Українські авіакомпанії, такі як МАУ (Міжнародні Авіалінії України), здійснювали польоти як в міжнародних, так і внутрішніх напрямках, забезпечуючи зручний та швидкий спосіб пересування для пасажирів.

Якщо розглядати сучасний стан авіаперевезень в Україні то можна побачити, що війна в країні серйозно вразила авіатранспортну індустрію, фактично призводячи до її зупинки. З чотирьох локальних авіакомпаній (МАУ, SkyUp, YanAir та Windrose) лише SkyUp залишився на ринку. Але станом на зараз розглядають питання відновлення польотів з двох українських аеропортів - Львова та Ужгорода. Завдяки їхній територіальній близькості до кордону з ЄС, літаки зможуть швидко потрапити у повітряний простір ЄС та безпечно здійснювати польоти.

Список використаних джерел:

1. Безпечний політ: рейтинг найбільш надійних літаків. URL: <https://airlife.ua/bezpechnij-polit-rejting-najbilsh-nadijnih-litakiv/>
2. Давиденко І.В. Транспорт як необхідна складова розвитку туризму URL: https://tourlib.net/statti_ukr/davydenko6.htm
3. Скабара Р. М. Засоби перевезення в сучасному світовому туризмі URL: https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/29290/1/LEK_7.pdf
4. Н. Горбаль, Я. П. Радченко Стан та перспективи розвитку авіатранспортної галузі України в умовах євроінтеграції, пост пандемії та війни URL: <https://science.lpnu.ua/uk/smeu/vsi-vypusky/vypusk-5-nomer-1-2023/stan-ta-perspektyvy-rozvytku-aviatransportnoyi-galuzi>

УДК 821.112.2:398.831:81'322.6

ЛІНГВАЛЬНІ ІНТЕНСИФІКАТОРИ ІЛЛОКУТИВНОЇ СИЛИ НІМЕЦЬКИХ КОЛИСКОВИХ

А. М. Берлет
anna.berlet@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
О. І. Мокляк, к. філол. н., доц.

Колискові пісні є невід'ємною частиною культури кожного народу. Славиться розмаїттям колискових фольклорного й літературного походження і німецька культура. Ці своєрідні обереги, що в німецькому мовному континуумі мають кілька позначень (*das Ammenlied, das Wiegenlied, das Schlaflied, das Schlummerlied*), наділені особливою ніжністю, умиротворенням, теплотою. Презентувати таке емоційне тло дає змогу використання різноманітних лінгвальних засобів, які й стали об'єктом нашої уваги.

Інтимізуючого ефекту колисковим пісням надають насамперед лексеми зі зменшено-пестливими суфіксами *-chen, -(e)lein*. Жоден із ліричних жанрів не має такої кількості демінутивів, як колискові. Ласка поширюється майже на все, що оточує дитину, так адресант намагається наблизити навколишній світ до малого слухача:

Weißt du, wie viel Sternlein stehen
An dem blauen Himmelszelt?
Weißt du, wie viel Kindlein frühe
Stehn aus ihren Bettlein auf.

*Weißt du, wie viel Mücklein spielen
In der heißen Sonnenglut?*[1]

Іноді зі зменшено-пестливим суфіксом уживають і лексему *Sandmann*: «*Sandmännchen* kommt geschlichen und guckt durchs Fensterlein». Цей образ піщаного чоловіка є унікальним для європейської культури. За давнім повір'ям, *Sandmann* насипає магічний пісок на повіки малюків, щоб вони бачили лише приємні сни.

«Колискова пісня – це найперша розмова матері з дитиною рідною мовою, сповнена ніжністю, любов'ю, ласкою» [2]. Особливо яскраво лагідне ставлення експлікують звертання, які також часто мають форму демінутива. Адресант здебільшого послуговується номінаціями-ідентифікаціями («*Schlafe, Kindlein, schlafe nun!*»; «*Schlaf, Kindchen, schlaf!*»; «*Schlaf, Söhnchen, schlaf!*»; «*Schlafe, liebes Elselein!*», «*Karlchen wacht...*»), щоправда, іноді, аби індивідуалізувати звернення, додати йому грайливості, залучає і афектонімний ресурс («*Schlafe, mein Prinzchen, schlaf ein!*»; «*Schlafe, mein Püpplein!*»).

Багатокомпонентні апелятиви виразніше передають суб'єктивне ставлення до адресата, вирізняються більшою чуттєвістю, таким одиницям «притаманний певний «магнетизм» [3]. Інтенсифікують емоційність ласкавих звертань епітети, виражені прикметниками: «*Lieb' Kindlein, gute Nacht!*», «*Schlaf' ein, süßes Herz!*», «*Drum, liebes Kind, schlaf' ruhig ein*». Використовуючи в ролі поширювача апелятива присвійний займенник, виконавець пісні прагне виразити глибоке бажання оточити маленького адресата теплотою і турботою: «*Schlaf, mein Kind, schlaf' ein!*», «*Schlafe, mein Kindlein, Schlafe ein*». Інверсійне вживання цього компонента звертання сприяє ще більшому увиразненню чуттєвого тла колискових: «*Ja schlafe, Kindlein mein!*», «*Schlaf, liebes Kindlein mein!*»

Милозвучності, заспокійливого ефекту цим творам надають різноманітні фонетичні (асонанс, алітерація, звуконаслідування) та лексичні (анафора, епіфора, анадиплосис, симплока, тавтологія) повтори:

*Singet leise, leise, leise,
Singt ein flüsternd Wiegenlied.*

*Und die Blümlein schau ich an,
Und die Äuglein küß ich dann,
Und der Mutter Herz vergisst...*

Отже, іллокутивна сила колискових, яка полягає у вираженні любові, ніжного ставлення до маленького адресата, у заспокоєнні, інтенсифікується за допомогою різноманітних лінгвальних засобів, зокрема демінутивних утворень, ласкавих звертань, звукових та лексичних повторів. Світла енергетика цих пісень здійснює чудодійний вплив на дитячу душу. Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у вивченні образної системи німецьких колискових.

Список використаних джерел:

1. Gute Nacht: Die 10 schönsten Schlaflieder für Kinder mit Songtext. URL: <https://www.songtexte.com/playlist/gute-nacht-die-10-schonsten-schlaflieder-mit-songtext> (дата звернення: 01.04.2024).

2. Рубан Л. Роль колискової пісні у духовному вихованні дитини. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 55, т. 2. С. 307–311.

3. Stevenson Ch. L. *Facts and values : (Studies in ethical analysis)*. New Haven-London : Yale Univ. Press, 1964. 224 p.

УДК 657:330.1

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

В. О. Богомол
viktor.bohomol@st.pdau.edu.ua

І. М. Чабан
ihor.chaban@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
С. В. Тютюнник, к.е.н., доц.

Серед активів підприємства виокремлюють таку категорію як основні засоби. Вони відносяться до матеріальних активів, які використовуються в господарській діяльності суб'єктів господарювання, а також для адміністративних потреб, соціально-культурних чи побутових. Для цих активів встановлено мінімальний строк використання один рік. Питання обліку основних засобів розглядали у своїх працях Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, М.Я. Дем'яненко В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, Л.К. Сук та інші науковці.

Ведення обліку основних засобів у суб'єктів господарювання регулюється такими нормативними документами: Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»; Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку основних засобів № 561 від 30.09.2003 р.; Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкцією про його застосування; Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» (для суб'єктів господарювання, які ведуть облік за міжнародними стандартами), питання оподаткування регулюються Податковим кодексом України. Для включення основних засобів до складу активів потрібно, щоб одночасно виконувалися критерії [1]: 1. Актив повинен бути матеріальним. 2. За призначенням актив має бути засобом праці, тобто упродовж терміну експлуатації не змінювати своєї форми. 3. Використовуватися актив буде упродовж досить тривалого періоду часу (більше 1 року) і протягом року не планується продаж активу, або його списання.

Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку основних засобів визначені основні завдання їх обліку [2]: 1. Проводити своєчасно записи на відповідних рахунках обліку щодо відображення інформації про господарські операції, якими відображається оцінка, проведення переоцінки основних засобів, їх надходження, внутрішнє переміщення та вибуття за різними каналами. 2. Проводити записи щодо нарахування амортизації за звітний період та сум зносу основних засобів з початку їх корисного використання. 3. Проводити розрахунок

витрат, які були понесені на підтримання об'єктів основних засобів у робочому стані, на проведення їх ремонту та робіт щодо їх поліпшення. 4. Проводити розрахунок фінансового результату від реалізації об'єкта основних засобів, або іншого їх вибуття. 5. Надавати інформацію для складання форм звітності, які містять інформацію про основні засоби та капітальні інвестиції.

У Наказі про облікову політику зазначається, що одиницею обліку основних засобів є окремий їх об'єкт. Основний засіб може бути одиничним об'єктом, а може бути сукупністю декількох об'єктів, які мають різний термін корисного використання. Для обліку складних об'єктів основних засобів передбачено два підходи до їх обліку: 1) складний об'єкт основного засобу для цілей бухгалтерського обліку розглядається як один об'єкт з одним інвентарним номером; 2) складний об'єкт основного засобу обліковується як декілька окремих основних засобів з власними інвентарними номерами. Обираючи підхід до ведення обліку складного об'єкта основного засобу бухгалтер керується професійним судженням та практичною діяльністю.

На підприємствах всі проведені операції з будівництва об'єктів основних засобів, їх виготовлення, придбання, введення в експлуатацію об'єктів, підтримання їх в робочому стані, операції з поліпшення основних засобів та їх вибуття потрібно оформляти первинними документами, в яких повинні бути такі реквізити: назва первинного документа; дата заповнення документа; назва підприємства; зміст господарської операції, кількісні показники операції, вартісні показники; назва об'єкта основного засобу, зазначення його інвентарного номеру, дата початку експлуатації об'єкта та місце його експлуатації, зазначення терміну корисного використання об'єкта основного засобу; прописані технічні характеристики об'єкта основного засобу та його вартість, проведені переоцінки, різні види ремонтів, поліпшення та амортизація об'єкта; зазначаються посади та вказуються відповідальні особи за проведення господарських операцій; наводиться перелік технічної документації до об'єкта основного засобу та ін. Ведення обліку основних засобів поділяється за стадіями їх життєвого циклу: надходження об'єктів основних засобів на підприємство; використання об'єктів чи їх зберігання; відновлення або удосконалення; вибуття об'єктів основних засобів. Всі ці операції відображаються записами по рахунку 10 «Основні засоби» за видами основних засобів, при цьому за дебетом показують надходження, а за кредитом – списання об'єктів. Каналами надходження основних засобів на підприємство є: купівля; самостійне виготовлення об'єкта; надходження як внесок до статутного капіталу; безоплатне одержання об'єкта; обмін на подібний, або неподібний актив (оформляються ці операції шляхом складання Акту введення в експлуатацію об'єктів основних засобів). Основні засоби можуть вибувати у результаті продажу; ліквідації; безоплатної передачі об'єкта; списання внаслідок встановленої нестачі (оформляються ці операції шляхом складання Акту списання основних засобів). Таким чином, при веденні обліку основних засобів потрібно керуватися діючими нормативно-правовими документами, облік повинен забезпечувати виконання основних завдань обліку за стадіями життєвого циклу об'єктів основних засобів.

Список використаних джерел:

1. Основні засоби підприємства. Бухгалтерські новини. Могол-альфа. Консультації. URL: <https://www.mogol-alfa.com.ua/ua/buhgalterski-novini/osnovni-zasobi-pidpriyemstva/>.

2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 30.08.2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text>.

УДК 657.37

СЕГМЕНТАРНА УПРАВЛІНСЬКА ЗВІТНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

В. О. Богомол
viktor.bohomol@st.pdaa.edu.ua

А. Я. Жолобецький

Науковий керівник:
Л. В. Яловега, к.е. н., доцент

У сучасному бізнес-середовищі складність управління підприємством стає все більш актуальним. Підтримка ухвалення рішень вимагає оперативних та комплексних звітів, які відображають ефективність діяльності різних сегментів суб'єкта господарювання. Саме тут важливу роль відіграє сегментарна управлінська звітність, що надає можливість детального аналізу фінансової та операційної діяльності окремих сегментів підприємства.

Аспекти формування управлінської звітності були предметом досліджень таких науковців як Ф. Бутинець, Г. Кірейцев, Л. Нападовська, М. Пушкар, Т. Сльозко та інші, зокрема, у контексті розроблення та впровадження системи бюджетів за основними центрами відповідальності суб'єкта господарювання. Питання ролі управлінської звітності у підвищенні ефективності діяльності підприємств досліджували Т. Шепель та В. Озеран, проте стрімкі та динамічні зміни в економічному середовищі спонукають до переосмислення деяких основних аспектів формування управлінської звітності.

Відтак, управлінська звітність – це різновид бухгалтерської звітності, що містить достовірну, своєчасну та співставну інформацію про фінансово-господарський стан суб'єкта господарювання, зокрема, в частині доходів та витрат підприємства.

Основною метою формування управлінської звітності є надання необхідної інформації внутрішнім користувачам підприємства для здійснення процесу управління. Даний вид звітності не регламентується чинним законодавством, оскільки не призначений для зовнішніх користувачів підприємства і не подається до державних органів. Формування управлінської звітності відбувається на основі корпоративних стандартів підприємства в яких визначаються терміни її подання, а також вимоги щодо її форми у відповідності до запитів керівників на кожному рівні управління підприємством. Особливістю

даного виду звітності є те, що вона може містити інформацію як у грошових вимірниках, так і натуральних, а також показниках, які розраховані у результаті проведення аналізу сфер діяльності підприємства. Формування управлінської звітності підприємства відбувається, здебільшого, у результаті оброблення, систематизації та групування інформації на декількох рівнях, де кожен рівень оброблення управлінської інформації враховує потреби наступного.

Управлінська звітність підприємства відображає результати аналізу фінансово-господарського стану підприємства, а також прогнозовані результати його діяльності. Інформація управлінської звітності відображає потенціал підприємства для подальшого його розвитку, що є підставою для ухвалення управлінських рішень, які будуть реалізовані в майбутньому. У результаті проведення аналізу та прогнозування фінансово-господарського стану суб'єкта господарювання формуються бюджети підприємства, зокрема бюджет реалізації, бюджет доходів, бюджет витрат та бюджет виробництва.

Сегментарна управлінська звітність – це система звітів, яка розкриває фінансові й нефінансові результати діяльності окремих сегментів суб'єкта господарювання. Кожен сегмент може бути визначений на основі різних критеріїв, таких як географічне розташування, види продукції, клієнтська база тощо. Суть сегментарної управлінської звітності полягає в тому, щоб надати керівництву підприємства детальну інформацію про фінансові та операційні показники кожного сегменту для прийняття кращих стратегічних рішень.

Сегментарна управлінська звітність має величезне значення для підприємств у забезпеченні ефективного управління та досягнення стратегічних цілей. Деякі з основних значень включають:

- аналіз ефективності (звіти про окремі сегменти уможливають здійснювати порівняльний аналіз ефективності різних напрямів бізнесу та виявляти ті, які потребують покращень або додаткових інвестицій);
- ухвалення стратегічних рішень (детальна інформація у розрізі кожного сегменту допомагає керівництву в ухваленні обґрунтованих стратегічних рішень, таких як розширення ринків збуту або реорганізація діяльності);
- оптимізація ресурсів (аналіз звітів про сегменти сприяє виявленню можливостей для оптимізації використання ресурсів, таких як людські, фінансові та матеріальні).

На підставі сегментарної управлінської звітності підприємства, також здійснюється контроль за діяльністю підприємства, оскільки звітність містить інформацію про відхилення фактичних результатів діяльності підприємства від раніше запланованих, що дозволяє керівнику підприємства оцінити відхилення та вжити заходів для виправлення даної ситуації на підприємстві [1].

Отже, сегментарна управлінська звітність є важливим інструментом для управління підприємством в умовах невизначеності. Вона допомагає ухвалювати обґрунтовані стратегічні рішення, оптимізувати використання ресурсів та досягати успіху у конкурентному середовищі. Аналізуючи вище зазначену інформацію можна зробити висновок, що сегментарна управлінська звітність – це основне джерело інформації для внутрішніх користувачів на основі облікових даних якої керівники всіх рівнів підприємства виконують аналітичну,

прогнозуючу та контрольну функції та ухвалюють управлінські рішення на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Шепель Т. П. Роль і місце управлінської звітності в підвищенні ефективності функціонування підприємств. *Інвестиції: практика та досвід: Економічна наука*. 2018. №16. С. 31-34.

УДК 81'25:[794:004]

EFFEKTIVE ÜBERSETZUNGSMETHODEN VON TEXTEN IN COMPUTERSPIELEN

Я. Бойко

yaroslav.boiko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:

О. Савенкова, ст. викл.

Die ukrainische Sprache wird allmählich immer beliebter für die Übersetzung von Computerspielen, vor allem wegen des wachsenden Interesses der ukrainischen Spieler und der zunehmenden Zahl von Spielen, die in ukrainischer Sprache veröffentlicht werden. Daher ist das Wissen um effektive Übersetzungsmethoden einer der wichtigsten Aspekte dieses Themas.

Betrachten wir also diese Methoden.

Vertrautheit mit dem Spiel

Die Manager und/oder Übersetzer spielen das Spiel oder sehen sich, falls vorhanden, die verfügbaren Videos an. Es ist wichtig, dass mindestens ein Manager mit dem Spiel vertraut ist, bevor er mit der Übersetzung beginnt. Zusammen mit den von den Entwicklern zur Verfügung gestellten oder aus dem Spiel extrahierten Texten prüft der Manager die wichtigsten kritischen Aspekte, die sich auf den Lokalisierungsprozess auswirken können, wie z. B. die Benutzeroberfläche, die Verwendung von Variablen, die Syntax usw.

Wenn die Entwickler nicht über ein eigenes Lockit – eine Sammlung aller zugehörigen Materialien, Anweisungen usw. – oder einen Übersetzungsleitfaden verfügen und das Spiel einen solchen erfordert, sollte ein ähnlicher Leitfaden auf der Grundlage professioneller Vorlagen erstellt werden, damit die Übersetzer vertraut sind, bevor sie mit der Übersetzung beginnen.

Übersetzung

Neben dem Kennenlernen des Spiels bereitet das Team auch das gewählte CAT-System vor, richtet Wörterbücher ein und verbindet das entsprechende Translation Memory, wenn es bereits an ähnlichen Projekten gearbeitet hat.

Wenn sie sicher sind, dass ihre Übersetzer über ausreichende Anweisungen und Anleitungen verfügen und mit dem Spiel vertraut sind, erhalten sie Zugang zu den Texten und die Übersetzung beginnt. Die Manager sind das Bindeglied zwischen den Übersetzern und den Entwicklern, daher sollten Sie darauf vorbereitet sein, viel Feedback und Fragen von ihnen zu erhalten.

Normalerweise arbeiten sie in dieser Phase auch an den Spielressourcen: Texturen, Schriftarten usw.

Testen, erste Runde

Wenn die erste Phase der Lokalisierung abgeschlossen ist, müssen sie die Ergebnisse im Spiel sehen. Zu diesem Zweck erstellen ihre technischen Spezialisten oder die Entwickler selbst Testversionen für die Übersetzer/Redakteure, um die Übersetzung im Spiel zu überprüfen.

Die Spielumgebung hilft dabei, ein klareres Bild zu erhalten und die Benutzeroberfläche (die in dieser Phase das Wichtigste ist) auf Fehler, kurze Textfelder usw. zu überprüfen. Der Text als Ganzes wird auch auf inhaltliche Richtigkeit geprüft.

Die Bearbeitung

Nach der ersten Testphase beginnt die Bearbeitungsphase. Bei kleinen Projekten bearbeiten die Übersetzer ihre Texte selbst und kontrollieren sich gegenseitig (wenn sie zu zweit arbeiten). Bei einem großen Projekt haben sie getrennte Lektoren – ein zusätzliches Paar Augen. Hier müssen sie sicherstellen, dass die Übersetzung dem Stil entspricht, dass alles zusammenhängt und natürlich aussieht, dass stilistische Fehler korrigiert und Redewendungen überprüft werden usw. Dies ist eine der wichtigsten Phasen der Spielelokalisierung.

Testen, die zweite Runde

Zusätzliche Tests können nie schaden. Wenn es sich um ein umfangreiches und verzweigtes (nicht lineares) Projekt handelt, können die Entwickler mit ihrem Einverständnis die aktualisierte Testsuite mit den Testern teilen, um zu sehen, wie sie die Übersetzung wahrnehmen.

Oft wird diese Phase auch von den Übersetzern durchgeführt (es wird auf frühere Problembereiche geachtet), und die letzte Überarbeitung der Übersetzung wird vorgenommen.

Korrekturlesen

Die letzte offizielle Phase. Mit Hilfe zusätzlicher Hilfsmittel und zusätzlicher Korrekturlesung werden die letzten möglichen Ungereimtheiten aufgespürt, Zeichensetzung, Tippfehler usw. überprüft.

Rückmeldung

Nach der Veröffentlichung des Spiels sollten sie das Feedback der Spieler über einen längeren Zeitraum beobachten, um herauszufinden, wie sie das Spiel wahrnehmen. Auf diese Weise können sie die Übersetzung abschließen und sich von ihrer Qualität überzeugen [1].

Zum Schluss muss man betonen, dass alle oben genannte Schritte der Übersetzung der Texte in Computerspielen von grosser Bedeutung sind, damit das Endprodukt für die Verbraucher verständlich und interessant ist.

Список використаних джерел:

1. Переклад, локалізація, транскреация. Веб-сайт. URL: <https://unlocteam.com/uk/translation-localization-transcreation/> (дата звернення 29.04.2024)

2. Smed J. Towards a Definition of a Computer Game. Turku Centre for Computer Science. Finland, 2003.

3. McGonigal J. Reality is broken. Penguin Press. New York, 2011.

4. Проблеми локалізації термінів користувацького інтерфейсу. Веб-сайт.
URL: <https://sbt.localization.com.ua/article/problemi-lokalizatsiyi-terminiv-koristuvatskoho-interfejsu/> (дата звернення 29.04.2024)

УДК 930.2

СРІБНА ЗЕМЛЯ: КАРПАТСЬКА УКРАЇНА В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД І СПРОБА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

*А. Є. Браїлко
anhelina.brailko@st.pdau.edu.ua*

*Науковий керівник:
Ю. В. Помаз, к.і.н., доцент*

Між двома світовими війнами Україна в Карпатах зазнала складної трансформації, спрямованої на націотворення та інтеграцію української нації. Цей період характеризувався як інтенсивними політичними процесами, так і культурними змінами, що визначили майбутнє українського національного руху в Карпатах.

Карпатська Україна була важливим етапом у боротьбі за незалежність всієї України у 20 столітті. З цієї причини радянська влада перекреслила існування Карпатської України та жорстоко переслідувала її засновників (А. Волошина, Д. Климпуша, С. Клочурака, М. Долиная, Ю. Перевузника). Багато інших учасників цих подій вижили лише завдяки еміграції. Всі вони оголошувалися українськими буржуазними націоналістами і вважалися ворогами радянської влади.

Після поразки Української революції 1917-1921 років територія України була розділена на кілька держав. Карпатська Україна стала правонаступницею держави періоду УНР-ЗУНР і була логічним проявом прагнення українського народу відновити державність за найменшої можливості [1]. Одним із ключових моментів цього періоду було створення політичних структур, здатних гарантувати державність Карпатської України.

У 1920-1930-х роках державотворчі ініціативи в Карпатах продовжувалися, особливо під керівництвом українських політиків, які виступали за автономію та повну державність регіону. Однак вплив інших держав та внутрішні конфлікти в українському національному русі ускладнювали цей процес. Наприкінці 1930-х років Закарпаття було єдиним регіоном, де українці вибороли право проводити власну внутрішню і зовнішню політику; коли в 1938 році Чехословаччина поступилася частиною своєї території Німеччині та Угорщині, українці Закарпаття отримали етнічну автономію [2].

У ніч з 13 на 14 березня 1939 року Угорщина за підтримки Третього Рейху розпочала війну проти Карпатської України. Президент Волошин віддав наказ про постачання резервної зброї до Карпатської автономної області. Після

зіткнень з чеськими військами на чолі з генералом Прхалою, які намагалися роззброїти Карпатську Січ, він взяв під контроль регіон, але на той час угорські війська вже захопили перші українські села Підіряни, Колтіно та Коропець [3].

Слабоозброєна Карпатська Січ побачила перевагу угорської армії, яка 23 березня розпочала масований наступ. Після кількох днів запеклих боїв Карпатська Україна була відбита і окупована значно більшою угорською армією. Вслід цього українські національно-патріотичні сили не хотіли здаватися, а навпаки, цей рух спонукав багатьох людей до активного опору і боротьби за свою незалежність [4].

15 березня 1939 року розпочався Перший Соймовий з'їзд Карпатської України, на якому було проголошено незалежність і прийнято конституцію. Державною мовою стала українська. Було затверджено тризуб Володимира Великого та герб Закарпаття (ведмідь, чотири синьо-жовті смуги в лівій червоній половині та перехрещений тризуб у правій половині), синьо-жовтий прапор та гімн «Ще не вмерла Україна» [5].

Міжвоєнний період у Карпатській Україні був періодом насильницьких змін у її політичному, культурному та соціальному вимірах. Націєтворчі ініціативи відображали прагнення українського народу до самовизначення та національної ідентичності, але цей процес ускладнював опором зовнішніх і внутрішніх сил.

Список використаних джерел:

1. Карпатська Україна – як етап державотворення. URL: <https://uzh-rda.gov.ua/storinka/karpatska-ukrayina-yak-etap-derzhavotvorennya-0>

2. До 80-річчя проголошення незалежності Карпатської України. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/metodychni-rekomendaciyi/do-80-richchya-progoloshennya-nezalezhnosti-karpatskoyi-ukrayiny>

3. Карпатська Україна.

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0

4. Срібна земля. Третя спроба утвердити незалежність України в ХХ столітті. URL: <https://historian.in.ua/%C2%A742-%D1%81%D1%80%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BB%D1%8F-%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%82%D1%8F-%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D1%83%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B4%D0%B8%D1%82/>

5. 1939, проголошено незалежність Карпатської України. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/berezen/15/1939-progolosheno-nezalezhnist-karpatskoyi-ukrayiny>

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

М. В. Бурмінова
milana.burminova@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
С. П. Зоря, к. е. н., доц.

Реорганізація страховиків є важливим елементом стратегічного управління для страхових компаній, що дозволяє їм адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Цей процес передбачає не лише перетворення структури компанії, а й урахування стратегічних цілей та впливу на ринок.

Мета дослідження полягає в розгляді стратегій та цілей реорганізації страховика, а також її здатності змінювати страховий ринок.

Дослідженню питань, пов'язаних з особливостями реорганізації страховиків, присвячені праці таких науковців, як О. О. Терещенка, А. А. Супруна, О. П. Гетманець, О. М. Залетова, Л. О. Заволоки та інші.

Стратегічні аспекти страхової реорганізації включають глибокий аналіз, визначення цілей та розробку відповідної стратегії. Вона може містити зміцнення фінансової стабільності, оптимізацію бізнес-процесів, розширення ринкових можливостей тощо.

Аналіз внутрішніх факторів дозволяє страховій компанії оцінити її сильні та слабкі сторони, ідентифікувати ризики та можливості, що впливають на її діяльність. Тоді як зовнішній аналіз полягає у вивченні ринкових тенденцій, законодавчого середовища, конкурентів та інших зовнішніх чинників, які можуть вплинути на стратегічні рішення компанії.

Страхова галузь постійно зазнає впливу змін у законодавстві, технологічних інновацій та вимог споживачів. Відповідно, страхові компанії повинні бути готовими реагувати на ці зміни, щоб забезпечити стабільну роботу та конкурентоспроможність. Реорганізація дозволяє страховим компаніям переглянути й адаптувати стратегію, структуру, операційні процеси, щоб швидко реагувати на виклики й використовувати можливості, що виникають.

Врахування стратегічних цілей під час реорганізації допомагає компаніям зосередитися на досягненні своїх довгострокових цілей, таких як підвищення прибутковості, розширення ринкової частки та покращення обслуговування клієнтів. Крім того, розуміння впливу реорганізації на ринок допомагає страховикам визначити своє конкурентне середовище та вирішити, як оптимально реагувати на зміни в ньому.

Досягнення мети може вимагати змін, включаючи перегляд стратегії розвитку, розробку маркетингових стратегій для нових ринків, інвестиції у дослідження та розвиток для створення нових продуктів або послуг, а також укладання партнерських угод та стратегічних альянсів з іншими компаніями.

Відповідно до законодавства страхові компанії мають можливість проводити реорганізацію шляхом злиття, приєднання або поділу. Проте важливо наголосити на тому, що здійснення реорганізації шляхом виділу заборонене [1].

Страховики мають можливість використовувати різні види реорганізації, однак вони повинні дотримуватися встановлених законом обмежень та враховувати особливості, що передбачені законодавством, для забезпечення легальності та стабільності процесу реорганізації. Особливу увагу слід приділяти таким аспектам, як процедури реєстрації, документальні вимоги, збереження прав клієнтів та партнерів, а також забезпечення фінансової стабільності під час перехідного періоду.

При виборі методу реорганізації страхові компанії також мають враховувати конкретні потреби, цілі та обставини, а також можливі наслідки кожного методу для їхньої діяльності та відносин з іншими учасниками страхового ринку.

Загалом реорганізація може значно впливати на ринок страхування, що матиме свої наслідки. Наприклад, злиття або поглинання компаній може призвести до появи нових учасників з іншим асортиментом продуктів та рівнем фінансової стійкості. Це може вплинути на конкурентне середовище на ринку, оскільки компанії будуть змагатися за клієнтів шляхом запровадження нових технологій та покращення обслуговування.

Також можуть відбутися зміни в ціновій стратегії, адже реорганізований страховик може пропонувати кращі тарифи та умови страхування. До того ж можливі зміни в ринковій долі, бо певні гравці можуть зміцнити свої позиції, тоді як інші можуть втратити конкурентоспроможність або навіть зникнути з ринку.

Такі зміни можуть відчутно вплинути на споживачів страхових послуг. Зміни в ціновій політиці та умовах страхування можуть вплинути на доступність та вигідність страхових продуктів для клієнтів, які можуть скористатися новими пропозиціями та перейти до інших компаній, що може призвести до збільшення конкуренції між страховиками та змушувати їх до пошуку нових способів привернення та утримання клієнтів.

Зважаючи на значущі зміни, які можуть відбутися на ринку страхування внаслідок реорганізації страхових компаній, захист прав споживачів стає надзвичайно важливим аспектом. Важливо розвивати системи моніторингу та контролю за діяльністю страхових компаній, щоб вчасно виявляти порушення прав споживачів та реагувати на них.

Захист прав споживачів на ринку страхування вимагає спільних зусиль регулятора, уряду, страхових компаній та громадських організацій для забезпечення справедливих, ефективних відносин між сторонами та збереження довіри споживачів до ринку страхування. Для України така довіра особливо важлива, адже рівень культури страхування досі не на високому рівні, адже велика частина населення не довіряє страховикам і має побоювання щодо втрати коштів у разі страхового випадку.

Отже, реорганізація страховика є складним та важливим процесом, що вимагає уважного аналізу та комплексного підходу. Вона може суттєво впливати на страховий ринок шляхом змін у конкурентному середовищі, асортименті послуг, стратегії ціноутворення та ринковій позиції. Забезпечення успішної реорганізації та мінімізація негативних наслідків для ринку вимагає спільних

зусиль усіх зацікавлених сторін. Тільки завдяки такому підходу можливе забезпечення стабільності та розвитку ринку страхування.

Список використаних джерел:

1. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-ІХ.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 28.04.2024).

УДК 336.7

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

В. В. Винник
vitalii.vynnyk@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Л. М. Капаєва, к.е.н., доц.

На сучасному етапі розвитку фінансової науки сформувалися усталені концепції фінансового ринку, які не завжди є взаємосумісні. Це відображає складність фінансових ринків та їх багатовимірну природу. Багатогранність визначення сутності фінансового ринку містить його розуміння як системи економічних відносин, з приводу перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів; середовища торгівлі специфічним товаром – фінансовими інструментами; механізму перерозподілу капіталу між кредиторами і позичальниками [2-5]. Спільним для всіх визначень фінансового ринку є визнання деякими суб'єктами своїх фінансових ресурсів в процесі накопичення заощаджень. В одному випадку – це усвідомлення, в іншому потреба у додаткових коштах для функціонування та розвитку.

Роль фінансових ринків полягає в акумулюванні та перерозподілі фінансових ресурсів, які тимчасово вивільняються у населення, суб'єктів господарювання та держави через систему фінансових інститутів на основі взаємодії попиту та пропозиції. Будь-яка вартість валового суспільного продукту, що не використовується на споживання, перетворюється на інвестиційний капітал, який спрямовується на розширення і модернізацію діючого капіталу та підприємств. Розвинуті та ефективно функціонуючі фінансові ринки розширюють виробництво товарів і послуг, накопичують фінансові активи та стимулюють розвиток позитивних соціальних змін. Отже, метою фінансових ринків є ефективний розподіл заощаджень між кінцевими споживачами та встановлення пропорцій суспільного відтворення.

Структурування фінансових ринків означає, що вони побудовані за певними характеристиками. Це сегментарна, функціональна, часова та інституційна структури. У фінансовій теорії західних вчених та в українській науковій і навчальній літературі насамперед визначають структуру фінансового ринку. Перш за все, структура фінансових ринків визначається з точки зору часу, саме тому фінансовий ринок поділяється на ринок грошей і ринок капіталів.

У західній літературі грошові ринки ототожнюються з фінансовими ринками. Однак на думку інших науковців (у тому числі й українських), грошовий ринок потрібно розглядати як сектор фінансового ринку, адже він є самостійним економічним явищем.

Ринок капіталу можна поділити на ринки акціонерного та позичкового капіталу, тобто це поєднання ринку банківських кредитів та фондового ринку. Ці сектори виконують функції, що впливають з визначення ринку капіталу як ринки, що мобілізують, розподіляють і перерозподіляють заощадження суспільства і перетворюють їх в інвестиційний капітал.

Другою важливою особливістю структур фінансового ринку є інституційна, яка визначає основних учасників ринку:

1. Держава, що є боржником і регулярно розміщує свої боргові зобов'язання на внутрішньому та міжнародному ринках, а, з іншого боку, регулює фінансові ринки через органи влади та фінансові установи.

2. Домогосподарства виступають в якості інвестора, що має заощадження та інвестує їх у різні фінансові інструменти; з іншого боку, частина населення позичає кошти на іпотеку та різні споживчі цілі, а також як соціальний елемент ринкової інфраструктури, формує психологію довіри до фінансових установ, посередників та їх послуг.

3. Нефінансові юридичні особи, установи та державні юридичні особи, які працюють переважно у виробничому та реальному секторах економіки: виступають у ролі позичальників, а їх основними джерелами фінансування є банківські кредити, інші позики, акції та облігації (а також акціонерний капітал).

4. Фінансові установи присутні на ринку в різних формах. Вони є фінансовими посередниками, акумулюють фінансові ресурси інших учасників ринку та перетворюють їх на інвестиції.

Розглядаючи учасників ринку за функціями, слід додати, що кожен сегмент ринку має своїх специфічних безпосередніх учасників фінансових операцій (кредитор - позичальник, страховик - страхувальник, продавець – покупець), але основними учасниками більшості сегментів фінансового ринку є емітенти, інвестори, брокерські компанії та фінансові установи.

Третьою ознакою структуризації фінансового ринку є специфіка видів фінансових активів та фінансових інструментів.

Фінансові ринки гарантують нормальне функціонування економіки та безперервність виробництва. Розвиток фінансових ринків відображає стійке економічне зростання, промисловий та регіональний розквіт, розумну податкову систему, політичну ситуацію в країні та певний баланс між фінансовими та економічними інтересами.

Ринок фінансових послуг розглядається в одних випадках, як сегмент фінансового ринку, який формує особливі фінансові інструменти в формі договорів, що обслуговують рух фінансових активів. Деякі автори (наприклад, Арутюнян С. С.) вважають, що ринок фінансових послуг (РФП) і фінансовий ринок (ФР) – це один і той же ринок, але розглядаються вони під різними кутами

зору [1, с.10]. Погоджуємось з авторами, які зазначають, що сутнісні ознаки цих двох ринків є ідентичними, а отже, це один і той самий ринок як система відносин, пов'язаних з випуском і розміщенням фінансових інструментів та забезпеченням цього розміщення. Фінансові посередники виконують різні завдання з фінансовими інструментами та надають фінансові послуги залученим сторонам.

Таким чином, функціонування ринкової економіки базується на функціонуванні двох ринків: ринку реальних активів та ринку фінансових активів. Добре розвинені фінансові ринки можуть мобілізувати необхідні інвестиції в різні сектори економіки та перемістити ресурси із стагнуючих галузей в найбільш перспективні. Той факт, що різні сектори фінансового ринку сформувалися і добре функціонують, свідчить про те, що ринковий механізм певною мірою розвинувся. Тому вивчення фінансових ринків та комплексний аналіз, визначення теоретичних і практичних питань функціонування та розвитку фінансових ринків видається своєчасним і доцільним в контексті розвитку світової економіки та глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Фінансовий ринок: Навч. посібник за заг.ред. Арутюнян С.С. / Арутюнян С. С., Добриніна Л.В. та інші. К : Гуляєва В.М., 2018 484 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий ринок» (Частина І) для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» /Укладач: Ганзюк С.М. Кам'янське: ДДТУ, 2022. 64 с.
3. Першко Л.О., Ріппа М.Б. Фінанси: навч. посібник. К.: ПВНЗ «ІЕЕП», 2019. 388 с
4. Навчально-методичний посібник для проведення лекційних, практичних (семінарських) занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Фінанси» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності: 071 «Облік і оподаткування»; 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Полтава: Полтавська державна аграрна академія, 2020. 254 с.
5. Волгіна, Н.О. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий ринок» (для студентів 5 курсу денної і заочної форм навчання спеціальності «Економіка підприємства») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х.: ХНАМГ, 2009. 118 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ДИНАМІКИ ТУРИСТСЬКИХ ПОТОКІВ

А. В. Гарнага
anastasiia.harnaha@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
А. І. Рудич, к.е.н, доцент

Статистичний аналіз динаміки туристських потоків є важливим засобом для розуміння тенденцій і визначення різних факторів, які впливають на розвиток туристичної галузі. У результаті цього аналізу можна об'єктивно оцінити рівень популярності туристичних напрямків, визначити тенденції змін у попиті та прогнозувати подальший розвиток туризму. Наукові дослідження дають можливість отримати обґрунтовані результати, які є важливим інструментом для прийняття стратегічних рішень у сфері туризму.

Перш ніж вивчати динаміку туристичних потоків, важливо зрозуміти, що це означає. Туристичний потік — це кількість людей, які подорожують або відвідують певну місцевість протягом певного періоду часу. Це важливий показник для прогнозування попиту на туристичні послуги та визначення рівня туристичної активності в певному регіоні. Туристичний потік може бути визначений як загальна кількість туристів, які відвідують певний регіон, або його можна класифікувати за типом туризму, національністю туристів і часом року. Розуміння та аналіз туристичного потоку є необхідним для визначення тенденцій, визначення популярних маршрутів і створення туристичної інфраструктури, яка відповідає потребам відвідувачів.

Динаміка туристичного потоку - це важлива складова аналізу туристичних потоків, що доповнює та розширює розуміння поняття туристичного потоку. Вона включає в себе вивчення змін у кількості туристів, що відвідують певну локацію протягом певного періоду часу. Ці зміни можуть виявлятися як сезонні коливання, тенденції зростання або спаду туристичного потоку, а також вплив зовнішніх чинників, таких як економічна кон'юнктура, катастрофи чи події міжнародного масштабу. Наприклад, дві самі значущі події, які вплинули на туризм в цілому в Україні, є пандемія та повномасштабне вторгнення. Пандемія призвела до введення обмежень на міжнародні та внутрішні подорожі, збільшення небезпеки масових зборів та закриття багатьох туристичних об'єктів. З свого боку, військове вторгнення створило небезпечні умови для туризму, змусивши багатьох потенційних відвідувачів утриматися від подорожей до країни та призвівши до збитків у туристичній інфраструктурі.

Також для вивчення статистичного аналізу динаміки туристичних потоків важливим є розуміння того, які фактори можуть впливати на туристичний потік. Ці фактори включають економічні умови, соціокультурні тенденції, природні ресурси, події та інфраструктуру.

Аналіз туристичних потоків включає використання різних статистичних методів, щоб знайти тенденції та зв'язки між різними елементами. Ці методи включають кореляційний аналіз, який допомагає визначити зв'язок між кількістю туристів та іншими показниками, регресійний аналіз, який допомагає прогнозувати майбутні значення, аналіз часових рядів, який визначає сезонні та трендові зміни, кластерний аналіз, який групує схожі туристичні об'єкти разом, і факторний аналіз, який визначає основні впливові фактори. Цей метод допомагає зрозуміти складні зв'язки та прогнозувати розвиток туризму.

Наукові дослідження динаміки туристичних потоків і їх аналіз є важливими для розуміння та управління туристичною галуззю. Цей розділ не лише дозволяє оцінити популярність туристичних маршрутів і аналізувати зміни у попиті, але й дозволяє прогнозувати розвиток туризму. Статистичні методи, такі як кореляційний аналіз, регресійний аналіз, аналіз часових рядів, кластерний аналіз і факторний аналіз, можуть бути використані для детального вивчення впливу різних факторів на туристичні потоки. У цій галузі наукового дослідження цей аналіз служить основою для розробки стратегій розвитку туризму та управління, а також для прийняття розумних стратегічних рішень.

Список використаних джерел:

1. Державне агентство розвитку туризму в Україні URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/kilkosti-turistiv-do-ukrayini-za-pershe-pivrichchya-2021-roku-zroslo-na-9-v-porivnyanni-z-drugim-pivrichchiam-2020-roku>
2. Дядечко Л.П. економіка туристичного бізнесу. Потік туристів - основа комплектування туристичного продукту URL: https://tourlib.net/books_ukr/dyadechko41.htm
3. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва. Фактори розвитку туристичних послуг URL: <https://infotour.in.ua/pucentejlo35.htm>

**ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Л. І. Горулько
liana.horulko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Л. В. Бражник, к. е. н., доцент

Оцінювати фінансову стійкість підприємства в умовах військового вторгнення росії на територію України досить складно, оскільки створюються непередбачувані обставини, які впливають не тільки скорочення обсягів активної діяльності суб'єкта господарювання, а й можуть призвести до повної його зупинки та втрат майна чи ресурсів. Попри це, дослідження показали, що військові дії не завжди є критичною точкою для бізнесу. Якщо висококваліфікованому керівному складу підприємства швидко та гнучко реагувати на будь-які ринкові зміни, то створюється можливість продовжувати роботу навіть у таких складних умовах, зберігати власні активи, наявні ресурси тощо.

Дослідження фінансової стійкості підприємства здійснюються за даними балансу, що дають можливість охарактеризувати структуру абстрактного капіталу, ступінь, як фінансової стійкості, так і незалежності суб'єкта підприємництва від зовнішніх джерел фінансування [1].

В умовах сьогодення суб'єкти підприємництва зустрілись із проблемами, що пов'язані з залученням коштів. Такі обставини змусили деяких підприємств перейти на самофінансування, відмову від товарних кредитів, що призводить до підвищення значень показників цієї групи вище за нормативи. Одним з оптимальних варіантів фінансування – отримання пільгових кредитів. За даними Мінфіну за період війни за державною програмою «5-7-9» бізнесу було надано понад 57 млрд. грн безвідсоткових кредитів [2, с. 40].

Повномасштабна війна на території України має чималий вплив на малі та середні підприємства, що є досить значним і негативним моментом, але більшість підприємницьких структур надалі продовжують працювати та планувати на майбутнє. Відповідно 57 % малих і середніх підприємств зберігають довоєнну діяльність, 37 % – працюють, але скоротили свої обсяги виробництва і 6 % повністю закрилися. Для 43 % суб'єктів підприємництва доходи знизились, а 22% підприємств повідомили про зниження зайнятості. Якщо у 2020-2023 роках у бізнесу, який був недавно створений, в більшій частині переважали суб'єкти господарювання у сфері торгівлі, організації харчування та індустрії краси, то в умовах військового стану пошавилась реєстрація бізнесу у сферах, які стосуються вантажних перевезень, поштових послуг та благодійництва [3].

Серед негативних факторів, які плинули на діяльність підприємств є падіння ділової активності, втрата доходу, зниження кількості закупівель, погіршення розрахунково-платіжної дисципліни, підвищення рівня плинності кадрів, руйнування енергетичної інфраструктури, переїзд. За місяць війни різні

суб'єкти підприємництва втратили більше, ніж за часи пандемії. Про те, в деяких випадках негативні наслідки сприяли зменшенню конкуренції, активізації внутрішніх скритих резервів для розвитку підприємства, тому деякі з них отримали нові замовлення та розширили свої продажі, переорієнтувались на виробництво продукції з високою доданою вартістю.

В цілому найбільше постраждали фірми малого бізнесу, які розташовані на периферії бойових дій. Вони були вимушені переїхати у більш безпечні місця, швидко адаптуватися до нових умов, за для забезпечення захисту своїх співробітників, щоб зберегти обладнання та відновити роботу. Основними викликами, з якими вони зіткнулися, були втрата частини виробничого обладнання, придбання та забезпечення безпеки орендованих приміщень, встановлення обладнання, офіційні перевірки, а також розгубленість на новому місці.

Суб'єктів бізнесу на початку 2022 року, які були на межі зупинки становило 79%, а на кінець цього ж року показник скоротився лише до 32%. Загальні збитки, безпосередньо понесені підприємствами, включаючи приватні та державні, оцінюються в 13 мільярдів доларів США, з них 9 млрд. доларів США – це частка втрат, понесених великими та середніми підприємствами [3].

На фінансову стійкість підприємства впливає багато чинників, які спричинені війною на території держави, основним з яких є нестабільність зовнішнього середовища, яка вимагає правильного фінансового управління та швидких реакцій на різні виклики. Підприємства, що працюють у воєнний час, часто стикаються з ситуаціями, коли їм доводиться коригувати свої бізнес-моделі, щоб продовжувати працювати на ринку [4].

Отже, фінансова стійкість є важливим показником для будь-якого бізнесу. З початком війни багато підприємств було ліквідовано або серйозно пошкоджено, але з часом підприємницьким структурам вдалося вистояти та контролювати своє корпоративне становище. Тому, якщо підприємства залишаться вірними своїм новоствореним бізнес-моделям, вони зможуть вийти на ринок, що призведе до збільшення доходів та покращення виробництва.

Список використаних джерел:

1. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Бражник Л. В. Фінанси підприємств : навч. посіб. Полтава : РВ ПДАА, 2018. 350 с.

2. Бегун С. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. № 4 (32). С 36-42. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-04-36-42> (дата звернення: 25.04.2024).

3. Бражна Л. В. Аналіз розвитку та фінансового стану підприємств у військовий період. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 2(104). С 79–85. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-2\(104\)-79-85](https://doi.org/10.26642/ema-2023-2(104)-79-85) (дата звернення: 25.04.2024).

4. Костенко Ю., Короленко О., Гузь, М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77> (дата звернення: 25.04.2024).

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Л. І. Горулько
liana.horulko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
О. М. Краснікова, к.е.н., доцент

Військові дії на території України помітно вплинуло на різні сфери економіки держави. В таких умовах стан формування та реалізації митної політики держави набуває особливої уваги. Це пов'язано з виконанням певних завдань, які реалізуються в безпекових, соціальних та фінансово-економічних площинах. Введений воєнний стан на території України вимагає швидкого та своєчасного вирішення питань пов'язаних з митною сферою діяльності, що пов'язане з переміщенням товарів через кордон, тарифним регулюванням, митним контролем та перевіркою, а також посиленням безпекових аспектів роботи митниць.

Україна перебуває в достатньо скрутній ситуації. Все почалось в 2019-2020 рр., країну поглинув вірус COVID-19, а в 2022 р. відбулось повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Тому сьогодні для України доцільним є збереження євроінтеграційного вектору, проте за умови відмови від зниження протекції національного ринку і його товаровиробників; важливою є концентрація органів влади на скоординованому регулюванні процесами переміщення товарів через митні кордони. Вивчаючи економічну природу митних процедур їх можна визначити як комплекс складових, таких як: митний контроль, митне оформлення, сплата митних платежів та порядок їх виконання [1].

З початку повномасштабної війни 24 лютого 2022 р. державними службами було закриті пункти пропуску на кордонах з Росією та Білорусією. Проте головні рішення, які стосуються митної політики в Україні приймалися після того, як минув перший шок після початку війни. В цей час влада вже могла реально оцінювати стан справ у державі та потенційні ризики та приймати рішення щодо стабілізації внутрішньої ситуації в країні. Відповідно у березні цього ж року Верховна Рада України прийняла нові зміни стосовно норм податкового та митного законодавства, що встановлені на стимулювання імпорту досить актуального, в умовах війни, вантажу. Додатково до закриття кордонів з агресорами України, Кабінетом Міністрів України було повністю заборонено ввіз російських товарів на території держави, також було надано право вибору спрощеного митного контролю та оформлення, за яким імпорт може здійснюватися без справляння митних платежів (у т.ч. ПДВ), акцизу та мита, через подання митному органу попередньої декларації без здійснення митного огляду, заходів нетарифного регулювання ЗЕД безпосередньо у пунктах пропуску. При цих пунктах процедура митного оформлення мала завершуватися за одну годину, а плата за здійснення митних формальностей поза місцем розміщення митних органів або у неробочий час відмінялася. Це рішення в результаті мали розвантажити пункти пропуску та прискорити доставку важливого імпорту в Україну [2].

Важливим кроком, був перегляд можливостей щодо імпорту гуманітарних товарів на територію країни. Гуманітарна допомога – безкоштовні товари, які надаються донорами та не байдужих людей з гуманних мотивів, в тому числі для підготовки країни до військових дій. На митну територію України дозволяється імпорт предметів, що стосуються гуманітарної допомоги, які не створюють загрозу життю та здоров'ю. Гуманітарна допомога пропускається через митний кордон без попереднього декларування та без сплати митних платежів за умови наявності його одержувача. Оформлення вантажу здійснюється отримувачем самостійно або ж митним брокером. Заява на декларування у довільній формі подається на митниці за місце оформлення та відповідно вони забезпечують подачу документів по товару, згідно з місцем, яке затверджене митницею [2].

З початку військових дій, відбулося різке зменшення обсягу митних платежів до Державного бюджету України. В березні 2022 р. обсяг цього показника становив лише 7,7 млрд грн., але до кінця року поступово спостерігалось збільшення обсягу митних платежів і на кінець 2022 р. він становив 36,7 млрд. грн. [3].

Таким чином можна зробити наступні висновки. Митна політика є важливим інструментом для захисту національних інтересів, підтримки економіки та забезпечення безпеки країни. На початку повномасштабного вторгнення відбулось своєчасне реагування на нові проблеми, які спіткало державу. Насамперед відбулися зміни в нормативно-правовому забезпеченні, порядку оформлення товарів та транспортних засобів, що дало змогу забезпечити населення та військових потрібними товарами, транспортними засобами. Надалі митна політика в подальшому залежатиме від вдосконалення нормативно-правового забезпечення.

Митна політика в умовах військового стану має значний вплив на економіку та безпеку країни. Важливою ланкою є ретельна аналітика ситуації на зовнішньому ринку та на фронті, врахування стратегічних інтересів держави і забезпечення національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Мирончук В. М., Матвеева М. Е., Голомша Н. Є. Митні процедури забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни. *Економіка та суспільства*. 2022. Вип. 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-43>.
2. Дзюбинський А., Дзюбинська О., Шегинський О. Митна політика в умовах воєнного стану. *Товарознавчий вісник*. 2023. № 1(16), 98-104. URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2310-5283-2023-17-8> (дата звернення 22.04.2024).
3. Бороденко Т., Левченко К. Митна політика України в умовах повномасштабної війни. *Grail of Science*. 2023, № 27. С. 97–101. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science>. (дата звернення 22.04.2024)

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

В. В. Жупан
viktoriia.zhupan@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
В. Д. Чумак, к.е.н., доцент

Ефективне використання оборотних коштів критично важливе для підприємств. Оборотні активи прямо впливають на фінансовий стан суб'єкта господарювання, адже дозволяють підвищувати рентабельність та підтримувати платоспроможність. Тема є актуальною, оскільки дослідження економічної сутності оборотних коштів підприємства допомагає здійснювати оцінку ефективності та оптимізувати управління оборотними активами, що веде до покращення фінансового стану та підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Оборотні кошти – це кошти підприємства, які протягом одного виробничого циклу змінюють свою натурально-речову форму і повністю переносять свою вартість на готову продукцію. Вони відіграють важливу роль у забезпеченні безперервного процесу виробництва та реалізації продукції, а також у формуванні фінансового результату підприємства.

Вчені-економісти трактують визначення оборотних коштів наступним чином (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика оборотних коштів підприємства

Автор	Визначення
В. М. Осадчий	Оборотні кошти – це частина майна підприємства, яка постійно перебуває в процесі кругообігу, змінюючи свою натурально-речову форму, і повністю переносить свою вартість на готову продукцію
Ю. В. Ковальчук	Оборотні кошти – це сукупність грошових коштів та їх еквівалентів, авансованих у виробничі запаси, незавершене виробництво, готову продукцію, товари відвантажені, але не оплачені, витрати майбутніх періодів, а також кошти в розрахунках та інші оборотні активи
С. Ф. Голов	Оборотні кошти – це сукупність грошових коштів та їх еквівалентів, авансованих у виробничі запаси, незавершене виробництво, готову продукцію та товари відвантажені, але не оплачені, а також кошти в розрахунках та інші оборотні активи
О. В. Герасимчук	Оборотні кошти – це частина майна підприємства, яка постійно перебуває в процесі кругообігу, змінюючи свою натурально-речову форму, і повністю переносить свою вартість на готову продукцію, а також кошти, які забезпечують цей кругообіг

До складу оборотних коштів підприємства належать: виробничі запаси: сировина, матеріали, паливо, запчастини та інші ресурси, необхідні для виробництва продукції; незавершене виробництво: продукція, яка знаходиться на стадії виробництва, але ще не готова до продажу; готова продукція: продукція,

яка вже вироблена і готова до реалізації; грошові кошти: готівка, кошти на рахунках в банках та інші кошти, які можуть бути використані для поточних потреб підприємства; дебіторська заборгованість – це сума грошових коштів, яку боржники винні підприємству за раніше продану продукцію або надані послуги; короткострокові фінансові інвестиції – вкладення коштів на короткий термін з метою отримання доходу.

До основних функцій оборотних коштів слід віднести:

- забезпечення виробничого процесу, оскільки оборотні кошти використовуються для придбання ресурсів, необхідних для виробництва продукції;

- реалізація продукції: оборотні кошти використовуються для покриття витрат, пов'язаних з продажем продукції, зокрема маркетинг, доставка та зберігання;

- фінансування поточної діяльності: оборотні кошти використовуються для оплати поточних витрат підприємства, таких як заробітна плата, оренда плати, комунальні платежі тощо [2, с. 123-130].

З метою визначення ефективності використання оборотних коштів розраховують цілий ряд показників. До основних слід віднести [3]: коефіцієнт оборотності оборотних коштів: характеризує швидкість, з якою оборотні активи здійснюють кругообіг протягом певного періоду часу; період оборотності оборотних коштів: показує, скільки часу в середньому потрібно, щоб оборотні активи здійснили один кругообіг; рентабельність оборотних коштів: відображає ефективність використання оборотних коштів для отримання прибутку.

Важливо зазначити, що оптимізація використання оборотних коштів – це комплексне завдання, яке потребує системного підходу. Необхідно постійно аналізувати фінансовий стан підприємства, розробляти та впроваджувати антикризові заходи, а також використовувати сучасні методи управління капіталом.

Отже, оборотні кошти – це ключовий ресурс будь-якого підприємства, що забезпечує його безперебійну діяльність та динамічний розвиток. Ефективне управління оборотними коштами суб'єкта господарювання дозволяє:

- збільшити прибуток підприємства за рахунок скорочення витрат, оптимізації запасів та прискорення оборотності капіталу;

- підвищити ліквідність, що робить компанію більш стійкою до фінансових ризиків та дає можливість своєчасно виконувати свої зобов'язання;

- зміцнити конкурентні позиції завдяки кращому маневруванню ресурсами та більш швидкому реагуванню на зміни ринкової кон'юнктури.

Ефективне використання оборотних коштів – це не просто запорука фінансового благополуччя, але й рушійна сила розвитку будь-якого бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Іванова О. С., Петренко А. М. Оптимізація використання оборотних коштів підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2021. № 837. С. 123–130. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/29611>

2. Чередниченко М. В. Управління оборотними коштами підприємства : підруч. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 320 с.

3. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

О. О. Завалій
oleksandra.zavalii@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
В. Д. Чумак, к.е.н., доцент

Дослідження сутності фінансових ресурсів та оцінка ефективності їх використання набувають особливої актуальності в умовах динамічного розвитку економіки, зростання конкуренції та посилення невизначеності. Фінансові ресурси виступають ключовим фактором економічного зростання та забезпечують фінансову стійкість суб'єктів господарювання.

На думку В. В. Савлука, «Фінансові ресурси – це сукупність грошових коштів та інших форм вартості, якими володіють суб'єкти господарювання та держава і які використовуються для фінансування їхньої діяльності [1, с. 23].

О. В. Ковальчук вважає, що фінансові ресурси – це сукупність грошових коштів та інших активів, які використовуються для виконання суб'єктами господарювання та державою своїх функцій [2, с. 104].

Детальну характеристику фінансових ресурсів подано в табл. 1 [3].

Таблиця 1

Характеристика фінансових ресурсів

Характеристика	Опис
Суть	Сукупність грошових коштів та інших активів, які використовуються суб'єктами господарювання та державою для фінансування їхньої діяльності
Функції	Відтворююча, інвестиційна, розподільча, контрольна
Класифікація	За власністю (власні, залучені), за цільовим призначенням (інвестиційні, оборотні), за джерелами формування (внутрішні, зовнішні)
Склад	Грошові кошти на рахунках у банках, цінні папери, дебіторська заборгованість, власний капітал, кредити, субсидії тощо
Джерела формування	Внутрішні (прибуток, амортизація, резерви), зовнішні (кредити, випуск облігацій, акцій, гранти)
Фактори, що впливають на ефективність використання	Рівень розвитку науки та техніки, кваліфікація кадрів, система управління фінансами, кон'юнктура ринку, державна політика
Шляхи підвищення ефективності використання	Впровадження нових технологій, удосконалення системи управління фінансами, співпраця з державою, аналіз та прогнозування кон'юнктури ринку

На нашу думку, фінансові ресурси – це не просто гроші, а й інструмент, який може бути використаний для досягнення поставлених цілей. Їх раціональне

використання може призвести до значного економічного зростання та покращення добробуту як населення, так і держави.

Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів є важливою складовою частиною фінансового менеджменту будь-якого підприємства чи держави. Вона дозволяє:

- визначити, наскільки раціонально використовуються наявні фінансові ресурси;
- виявити резерви для підвищення ефективності їх використання;
- прийняти обґрунтовані управлінські рішення щодо розподілу та використання фінансових ресурсів.

Існує декілька методів оцінки ефективності фінансових ресурсів, які можна поділити на дві групи [4, с. 8–13]:

1. Абсолютні показники: чистий прибуток, що характеризує абсолютний розмір прибутку, який отримало підприємство за певний період; коефіцієнт оборотності активів, який показує, скільки разів за певний період обігу активи підприємства генерують виручку; рентабельність активів показує, скільки прибутку отримує підприємство з кожної гривні, вкладеної в активи.

2. Відносні показники: індекс рентабельності власного капіталу, що показує, скільки прибутку отримує підприємство з кожної гривні, вкладеної власниками; період окупності інвестицій показує, скільки часу знадобиться, щоб інвестиції окупилися та почали приносити прибуток; чистий дисконтований прибуток, що характеризує теперішню вартість майбутніх потоків прибутку від інвестицій [5, с. 178].

Вибір методів оцінки ефективності фінансових ресурсів залежить від цілей аналізу, типу підприємства та наявності вихідної інформації.

Отже, фінансові ресурси відіграють ключову роль у функціонуванні будь-якої економіки. Вони є рушійною силою розвитку підприємств та держави, адже саме фінансові ресурси забезпечують фінансування інвестицій, поточних витрат та виконання зобов'язань. Ефективне використання фінансових ресурсів є одним з найважливіших факторів успіху будь-якої економічної одиниці, що потребує ретельного планування, аналізу та контролю за їх використанням. Держава повинна створювати сприятливі умови для ефективного використання фінансових ресурсів підприємства, зокрема, стимулюючи інвестиції, розвиваючи фінансову систему та долаючи корупцію.

Список використаних джерел

1. Савлук В. В. Фінансові ресурси підприємств: теорія, методологія, практика. Київ : Ніка-Центр, 2021. 368 с. URL: <https://snku.krok.edu.ua/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/download/503/533> (дата звернення: 26.04.2024).

2. Ковальчук О. В. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2022. № 804. С. 104–110. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/1_2018/4.pdf (дата звернення: 26.04.2024).

3. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент : підруч. 4-е вид., перероб. і доп. Київ: Лібри-Ком, 2019. 688 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/322454681.pdf> (дата звернення: 26.04.2024).

4. Шелест Н. В. Теоретичні засади дослідження сутності фінансових ресурсів. *Науковий вісник Національного університету «Житомирський державний технологічний університет»*. 2020. № 4 (82). С. 8–13. URL: <https://news.ztu.edu.ua/2024/04/zhytomyrska-politehnika-lider-regionu-sered-universytetiv-za-rezultatamy-akredytatsijnyh-ekspertyz-2019-2023/> (дата звернення: 26.04.2024).

5. Мельничук О. В. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Електронне наукове видання «Наукові записки Інституту економіки та менеджменту»*. 2020. № 46 (4). С. 178–184. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/otsinka-efektivnosti-vikoristannya-finansovih-resursiv-pidpriemstv-ekonometrichniy-pidhid> (дата звернення: 26.04.2024).

УДК 930.2

ПРОПАГАНДИСТСЬКИЙ ІДЕАЛ РАДЯНСЬКОЇ ЛЮДИНИ ТА РЕАЛІЇ ЇЇ ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ

К. А. Загребельна
kateryna.zahrebelna@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Ю. В. Помаз, к.і.н., доцент

Радянський Союз був особливим у своїй ідеології, яка базувалася на марксистсько-ленінських принципах. Одним із головних аспектів цієї ідеології була віра в радикальні зміни суспільства шляхом будівництва комуністичного суспільства. Робітничий клас вважався стратегічним інструментом для досягнення цієї мети. Культ особи вождя, починаючи з Леніна та Сталіна, мав величезне значення. Вожді були визначені як найвищі авторитети, їхні ідеї та дії підносилися до рівня неперевершеної істини.

Ідеальний образ «нової людини» був сформований в межах радянської ідеології. Ця «нова людина» мала бути абсолютно вірною ідеям комунізму, вона мала бути самовідданою працівницею чи працівником на користь колективу. Вона повинна була бути патріотом своєї країни і готовою жертвувати власними інтересами для досягнення загального добра. Ця ідея викорінена від ідеологічних уявлень про безкласове суспільство, де кожен працює на благо всіх.

Пропаганда відіграла ключову роль у поширенні цих ідеологічних концепцій. Широкомасштабна пропаганда була використана для впливу на свідомість мас та формування позитивного ставлення до радянської ідеології. Вона пронизувала усі сфери життя – від мистецтва та культури до освіти та масових заходів. У радянській ідеології відбивалися не тільки політичні та економічні аспекти, але й глибокі цінності та переконання, що визначали життя мільйонів людей. І, незважаючи на те, що вона була прийнята з ентузіазмом багатьма, реалії повсякденного життя часто були контрастними з ідеалами радянської ідеології, розкриваючи прогалини між обіцянками та реальністю.

Формування образу «радянської людини» було ключовим аспектом радянської ідеології, яка прагнула створити нового типу громадянина,

ідеального учасника комуністичного суспільства. Формуванню цього образу сприяли наступні фактори:

1. Колективізм та відмова від індивідуалізму: один із основних принципів радянської ідеології полягав у відмові від індивідуалізму на користь колективізму. «Радянська людина» була закликаєна віддати перевагу інтересам колективу над своїми власними інтересами.

2. Патріотизм та вірність ідеології: радянська пропаганда активно просувала ідею патріотизму та відданості радянській ідеології. «Радянська людина» вважалася справжнім патріотом тільки тоді, коли вона безумовно підтримувала політику партії та віддавала пріоритет інтересам держави.

3. Працелюбство та самовідданість: уява про «радянську людину» передбачала, що кожен член суспільства мав бути працьовитим та самовідданим. Праця вважалася священною, робітників слід було підвести до ідеї, що праця має бути не тільки обов'язком, але й задоволенням.

4. Відданість лідеру та партії: «радянська людина» вважалася справжньою тільки в тому випадку, якщо вона безумовно слухалася вождя та партію.

5. Масовість та одностайність: образ «радянської людини» тлумачили як складову частину великого масового руху, який спрямовувався на досягнення спільних цілей.

6. Важливість освіти та культури: «радянська людина» повинна була бути освіченою та культурно розвиненою. Освіта та культура були сприйняті як інструменти для формування ідеального громадянина, готового служити суспільству.

Усі ці аспекти сприяли створенню однорідного образу «радянської людини», який підкреслювався пропагандистськими кампаніями та культурними ініціативами радянської влади. Проте, відмінності між ідеалом радянської людини, який пропагувався в офіційній ідеології, та реаліями її повсякденного життя були значними:

1. Ідеал: Колективізм і відмова від індивідуалізму.

Реалія: Незважаючи на пропаганду колективізму, багато людей залишалися індивідуалістами, які ставили власні інтереси вище інтересів колективу. Багато бачили в цьому переживання своєї особистої свободи.

2. Ідеал: Патріотизм і безумовна вірність ідеалам партії та лідеру.

Реалія: Багато людей відчували роздратування або навіть ворожість до влади, особливо під час періодів політичних репресій та криз. Деякі демонстрували відкрите невдоволення.

3. Ідеал: Відданість ідеалам комунізму та партії.

Реалія: Багато людей відчували це як ідеал, але були і ті, хто відчував розчарування через розрив між обіцянками і дійсністю. Політичні репресії, корупція та недоліки в системі викликали критику.

4. Ідеал: Рівність та справедливість для всіх.

Реалія: У реальності були помітні нерівності в розподілі ресурсів та можливостей. Еліта партії та високопосадовці мали доступ до привілеїв та переваг, в той час як звичайні громадяни часто зазнавали обмежень та дискримінації.

5. Ідеал: Стабільність і процвітання в комуністичному суспільстві.

Реалія: Соціально-економічні проблеми, такі як дефіцит товарів, низька якість життя, бюрократія та корупція, породжували невпевненість та незадоволення серед населення.

Ці відмінності створювали напруження між офіційними ідеалами та реальним досвідом життя радянської людини й сприяли розвитку дисидентського руху та суспільної критики влади.

Список використаних джерел:

1. Каганов Ю. О. Конструювання «радянської людини» (1953–1991): українська версія. Запоріжжя: Інтер-М, 2019. 432 с.

2. Каганов Ю. О. Виховання «радянської людини» в Україні: КДБ проти школярів (1960-1970-ті рр.). *Схід*. 2017. № 4. С. 57-63.

3. Радянський народ. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D1%8F%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4.

4. Homo sovieticus URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Homo_sovieticus.

УДК 811.112.2'37'42

DIE BEGRIFFSPHÄRE IN DEN MODERNEN SPRACHEN

Б. Звягольський
bohdan.zviaholnyi@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
О. Савенкова, ст. викл.

In der heutigen Welt ist die Sprache von großer Bedeutung, da sie ein Mittel zur Kommunikation zwischen Menschen aus verschiedenen Ländern und Kulturen ist. Jede Sprache hat ihre Eigenheiten, die nationale Besonderheiten und kulturelle Werte widerspiegeln. Die kulturelle Besonderheit der Länder wird durch den begrifflichen Bereich repräsentiert.

Einer der wichtigsten Grundsätze der Konzeptosphäre ist, dass die Sprache eng mit der Kultur und dem Kontext verbunden ist, in dem sie verwendet wird. Jede Kultur hat ihre eigenen einzigartigen Konzepte und Begriffe, die für das Verständnis von Sprache und Kultur wichtig sein können.

Jerry A. Fodor weist in seinem Buch auf die Verbindung zwischen der kognitiven Linguistik und der Konzeptosphäre hin: "Die Idee eines 'konzeptuellen Systems' ist von zentraler Bedeutung für die kognitive Linguistik, die Sprache als auf der konzeptuellen Struktur des Geistes basierend betrachtet" [1].

Darüber hinaus ist der Begriffsbereich ein dynamisches System, das sich im Laufe der Zeit verändert und neue Trends und Ideen in Kultur und Gesellschaft widerspiegelt. Mit dem Aufkommen neuer Technologien und sozialer Medien tauchen beispielsweise neue Konzepte und Begriffe auf, die für das Verständnis der zeitgenössischen Kultur und Sprache wichtig werden.

Konzepte sind mentale Repräsentationen oder geistige Bilder, die Menschen verwenden, um verschiedene Phänomene und Realitäten zu beschreiben, die uns in der Welt umgeben. Konzepte können abstrakt sein, wie z. B. Liebe, Gerechtigkeit, Vertrauen, oder konkret, wie z. B. eine Stadt, ein Baum, ein Auto.

Konzepte werden in der Sprache verwendet, um die Welt zu beschreiben und Informationen auszutauschen. Jede Sprache hat ihre eigenen, einzigartigen Konzepte, die die Besonderheiten ihrer Kultur und Lebensweise widerspiegeln. Im Japanischen gibt es zum Beispiel das Konzept "和" (wa), das Harmonie und Frieden in der Gesellschaft beschreibt, und im Arabischen gibt es das Konzept "شرف" (sharaf), das Ehrlichkeit und Würde beschreibt.

Konzepte werden auch verwendet, um kulturelle Unterschiede zu erkennen und die Denkweise von Menschen aus verschiedenen Kulturen zu verstehen. Die Erforschung von Konzepten kann dazu beitragen, kulturelle Befindlichkeiten zu verstehen und eine effektive interkulturelle Kommunikation aufzubauen. Darüber hinaus kann die Konzeptanalyse nützlich sein, um politische, wirtschaftliche und soziale Prozesse in der Gesellschaft zu verstehen und zu beschreiben.

Die konzeptionelle Sphäre ist ein wichtiger Aspekt der kulturellen Erfahrung und spiegelt das System von Ideen, Werten und Wissen wider, das für eine bestimmte Gesellschaft charakteristisch ist. Innerhalb der Agrarkultur spielt der konzeptionelle Rahmen eine besonders wichtige Rolle, da die Landwirtschaft traditionell ein wichtiger Bestandteil der meisten Kulturen ist und tiefe historische und kulturelle Traditionen widerspiegelt.

Eines der Schlüsselkonzepte im Zusammenhang mit der Agrarkultur ist "Land", z.B. in der deutschen Sprache. Er ist ein wichtiger Teil der kulturellen Erfahrung der Landbevölkerung. Der Begriff "Land" kann auch kulturelle und historische Traditionen im Zusammenhang mit der Bodenbearbeitung und der Landwirtschaft darstellen. Der Begriff "Land" spiegelt auch die Bedeutung des Bodens für die Nahrungsmittelproduktion und die Lebensgrundlagen der Menschen wider. Land ist nicht nur ein materielles Objekt, sondern symbolisiert auch die Wahrnehmung der Menschen von der Welt und ihre Beziehung zu ihr. Der Begriff "Land" kann sowohl die technologischen und wirtschaftlichen Aspekte der Landwirtschaft als auch kulturelle und historische Traditionen im Zusammenhang mit der Nutzung vom Land in der Landwirtschaft und anderen Lebensbereichen hinweisen.

Die Konzeptosphäre im Computerdiskurs ist ein Konzept, das die Menge der in der Computerwissenschaft und -technologie verwendeten Konzepte widerspiegelt. Konzepte in der Computer-Konzeptosphäre können technische oder mathematische Aspekte der Programmierung, Softwareentwicklung, Vernetzung usw. beschreiben.

Wenn wir die Bücher der Forscher Rodney Jones und Christoph Hefner analysieren, können wir verstehen, dass mit der Entwicklung der Technologie immer mehr neue Konzepte entstehen: "Die Verbreitung digitaler Technologien hat neue Kontexte für die Kommunikation und neue Formen der sozialen Interaktion geschaffen. Diese Veränderungen haben zu neuen Diskursen und neuen Arten der Konzeptualisierung der Welt geführt" [2].

Einer der bestimmenden Begriffe im Computerdiskurs ist "Algorithmus", der eine Abfolge von Aktionen beschreibt, die zur Erreichung eines bestimmten Ziels

дуже виконано. Цей поняття зосереджується на абстрактному опису рішення проблеми і не на деталях її виконання.

Іншим важливим поняттям у комп'ютерній дискусії є "Compiler", який стосується програмного коду, який перетворює код, написаний мовою програмування, в еквівалентний машинний код, який може бути виконаний комп'ютером.

Інші поняття, які часто згадуються в комп'ютерній дискусії, це криптографія, методи захисту інформації різними алгоритмами шифрування, і штучний інтелект, який стосується розвитку комп'ютерних систем, які можуть виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту.

Також поняття концептосфери є складною системою, яка охоплює велику кількість понять, які пов'язані з культурою, історією, традиціями і іншими факторами. Ці поняття можуть відрізнятися за ступенем абстракції і специфічності.

Список використаних джерел:

1. Jerry A. Fodor «Concepts: Where Cognitive Science Went Wrong» Oxford University Press, Oxford. 1998, 240 с.
2. Rodney H. Jones and Christoph A. Hafner «Discourse and Digital Practices: Doing discourse analysis in the digital age» London, Routledge. 2012, 304 с.
3. George Lakoff and Mark Johnson «Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought» Basic Books, New-York. 1999, 624 с.
4. Sowa John F. «Conceptual Structures: Information Processing in Mind and Machine» Addison-Wesley, USA. 2008, 688 с.

УДК 336.71

НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: ПРИЧИНИ, ОЗНАКИ І НАСЛІДКИ

Є. А. Карпусенко
yevheniia.karpusenko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Ю. М. Тютюнник, к. е. н., доцент

Кожний власник прагне зробити свою діяльність ефективною й прибутковою, а також бути конкурентоспроможним на ринку. Для цього потрібно, щоб підприємство було фінансово стійким і платоспроможним. Проте не завжди вдається підтримувати на належному рівні ці характеристики, через ряд причин, які, зазвичай, поділяються на внутрішні та зовнішні. До зовнішніх належать такі причини [1]:

- політична ситуація, особливо це актуально для України, через збройний напад РФ, що в результаті призвело до скорочення працездатного населення (міграція, мобілізація), меншої привабливості країни для інвесторів тощо;
- недосконалість законодавства, нестабільність податкової системи;
- зростання інфляції;

- зниження попиту на продукцію (товари, роботи, послуги) через низькі доходи населення.

Основні внутрішні причини неплатоспроможності:

- неефективний маркетинг та менеджмент на підприємстві;
- недієве фінансове планування та невизначені стратегії розвитку;
- низька ліквідність активів;
- зростання дебіторської та кредиторської заборгованостей.

У результаті комплексного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів підприємство стає боржником та не може вчасно розрахуватися з кредиторами. Цей стан характеризують як неплатоспроможність. Досить часто її плутають з банкрутством, проте ці терміни не тотожні. Згідно Кодексу України з процедур банкрутства неплатоспроможність визначається як неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених цим Кодексом [2]. І з часом підприємства відновлюють свою платоспроможність, тобто це є тимчасовою проблемою. А банкрутство – це визнана господарським судом нездатність боржника, крім страховика або кредитної спілки, відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, зобов'язання перед кредиторами. Це вже радикальна проблема, яка включає як юридичні наслідки, так і структурні зміни.

Основними ознаками неплатоспроможності підприємства є [3]:

- недостатня кількість високоліквідних активів для погашення термінових зобов'язань;
- низький рівень прибутковості, через що суб'єкт господарювання не може покрити свої витрати;
- негативний грошовий потік, тобто грошові витрати перевищують грошові надходження;
- падіння ринкової вартості цінних паперів та скорочення виплат дивідендів власникам.

Якщо вчасно не зреагувати на проблеми з платоспроможністю, це може призвести до важких наслідків, таких як втрата ділової репутації, що спричиняє втрату клієнтів, партнерів та інвесторів, оскільки мало хто хоче співпрацювати з підприємством, яке знаходиться у стані неплатоспроможності. Також втрачається довіра на ринку, що в свою чергу впливає на продажі та прибутки. Крім того, неплатоспроможність може призвести до втрати кваліфікованих кадрів, бо такі спеціалісти можуть знайти стабільніші компанії. До того ж, підприємство може стикнутися з юридичними проблемами, наприклад, судові позови від кредиторів. Як соціальний наслідок, це звільнення працівників, що має негативний вплив на добробут співробітників та їх родин. Значний негативний вплив неплатоспроможність може мати на регіональну або національну економіку, це у випадку великих компаній або ключових галузей. І найгірший сценарій, з яким може стикнутися підприємство, – це банкрутство, коли суб'єкт господарювання не в змозі погасити свої борги. В такому випадку воно може бути визнане банкрутом. У процес банкрутства включається оцінка та

продаж активів підприємства для покриття боргів. І, як наслідок, це може призвести до часткової або повної ліквідації підприємства [4].

Отже, щоб уникнути неплатоспроможності та подальшого банкрутства, слід використати декілька стратегій для покращення фінансової ситуації: спробувати зменшити свої витрати, тобто визначити, де можна зекономити (витрати на персонал та витрати на закупівлю). Інший спосіб – це збільшити свої доходи, наприклад, введенням нових продуктів або послуг, пошуком інших ринків збуту або підвищенням цін. Підприємство також може залучити додаткові інвестиції для того, щоб покрити свої поточні зобов'язання та профінансувати свою діяльність. Як варіант, можна продати деякі зі своїх активів та, якщо є можливість, спробувати перенести терміни погашення або знизити відсоткові ставки за борговими зобов'язаннями.

Список використаних джерел:

1. Новіченко Л. С. Платоспроможність суб'єкта господарювання: сутність, економічний аналіз та напрями підвищення. *Наукові перспективи*. 2022. С. 83-93. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/download/1333/1330> (дата звернення: 24.04.2024).

2. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 24.04.2024).

3. Бірак Я. Галкін Г. Аналіз виявлення ознак неплатоспроможності підприємств. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6802/1/studentresearchjournal163-01.pdf> (дата звернення: 24.04.2024).

4. Горай О. Моделювання фінансових ризиків підприємства. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/handle/NAU/60661> (дата звернення: 24.04.2024).

УДК 311.218:055

ВИКОРИСТАННЯ ГРАФІЧНОГО МЕТОДУ У СФЕРІ МЕНЕДЖМЕНТУ

В. В. Кириченко

viktoriia.kyrychenko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:

А. І. Рудич, к. е. н, доцент

У зв'язку з розвитком сучасної ринкової економіки та наукового - технічного прогресу менеджерам всіх рівнів управління потрібно аналізувати велику кількість інформації, у тому числі цифрової, яку необхідно опрацювати для прийняття ефективних управлінських рішень. Тому для систематизації показників використовують табличний формат, однак не завжди це дає змогу наочно і чітко оцінити природу впливу явища на показники та їх взаємозв'язок між собою. Для вирішення цих та інших проблем застосовують графічний метод зображення числових даних [1].

Графіки є одним із основних інструментів для аналізу будь-якого явища, не залежно від соціально-економічної сфери. Однак, на відміну від таблиць,

графіки надають можливість створити готовий образ досліджуваного явища, що дозволяє швидко визначити особливості, взаємозв'язки і закономірності, що містяться у числових даних. Їх використання у значній мірі полегшує формулювання висновків, що може бути складним завданням при користуванні тільки табличними даними.

Наприклад, при розгляді процесу дослідження динаміки показника найчастіше результат описують за допомогою лінійних або стовпчикових діаграм. У цьому випадку лінійні діаграми дозволяють відтворити та визначити етапи, коли явище зростало, зменшувалося або залишалося стабільним. Динаміка явища відображується у вигляді неперервної лінії, яка ілюструє безперервність процесу. Стовпчикові діаграми використовують, коли дані про динаміку беруться за окремі роки або інші періоди часу з великими або нерівномірними проміжками між ними, а кількість таких періодів є невеликими. Важливо, щоб стовпчики були розташовані в хронологічному порядку [2].

При вивченні сезонних коливань звертаються за допомогою до секторних та радіальних діаграм, які є ще одними видами графічного методу. Сезонні коливання – внутрішньорічні коливання, які мають циклічний характер.

Секторна діаграма має вигляд круга, поділеного на сегменти, кожен з яких займає частину від загальної кількості. Цей вид зручний для порівняння розмірів частки кожного сегменту, але не дозволяє точно вказувати дані показників. Для цих цілей користуються радіальною діаграмою, яка відображає зміни явища, що відбуваються протягом фіксованого періоду за календарем.

Оскільки, цикл діаграмного явища може бути замкнутий або тривати від періоду до періоду – виокремлюють замкнуті та спіральні діаграми. Зміни які відбуваються впродовж одного річного періоду будується у формі замкнутого кола, тобто замкнуту радіальну діаграму. У випадку, коли зміни спостерігаються протягом циклу, який включає кінець одного року та початок іншого, динаміка відображається як безперервна крива, що схожа на спіраль.

Графіки, які застосовуються у менеджменті, містять інформацію необхідну для розробки виробничих планів та прийняття оперативних рішень.

Основні групи графічних засобів, які використовують у процесі управління:

1) оргограми – допомагають у моделюванні внутрішніх організаційних структур і процесів (структура підприємства, структура апарату управління тощо);

2) топограми – маршрутні схеми, які графічно зображають переміщення предмету праці через робочі місця, шляхи руху маршрутів працівників у випадку багатостатного устаткування;

3) хронограми – це графіки, які демонструють розвиток явища або події протягом певного періоду часу. Існує велика кількість різновидів хронограм. Серед них особливо поширені циклограми, графіки Ганта, які використовуються для оперативного контролю виробництвом, а також хронограми робочих процесів, які використовуються для вимірювання часу роботи;

4) діаграми – використовують для візуального представлення інформації про пропозиції та зміни окремих показників з метою регулювання їх розміру (кругова діаграма, гістограма, діаграма Венна, діаграма Ісікави) [3].

У менеджменті використовують загально відомі види графічних засобів, наприклад, стовпчикова діаграма застосовується для аналізу динаміки показників, кругова діаграма відображує структуру показників, таких як структура витрат або структура основних і оборотних засобів. Також існують інші специфічні графічні засоби, які застосовуються у процесі управління. Наприклад, Діаграма Ісікави причино-наслідкові зв'язки при оцінці ефективності системи управління якістю (рис. 1), суть якої полягає у графічному представленні шляхів покращенням якості виробничих процесів.

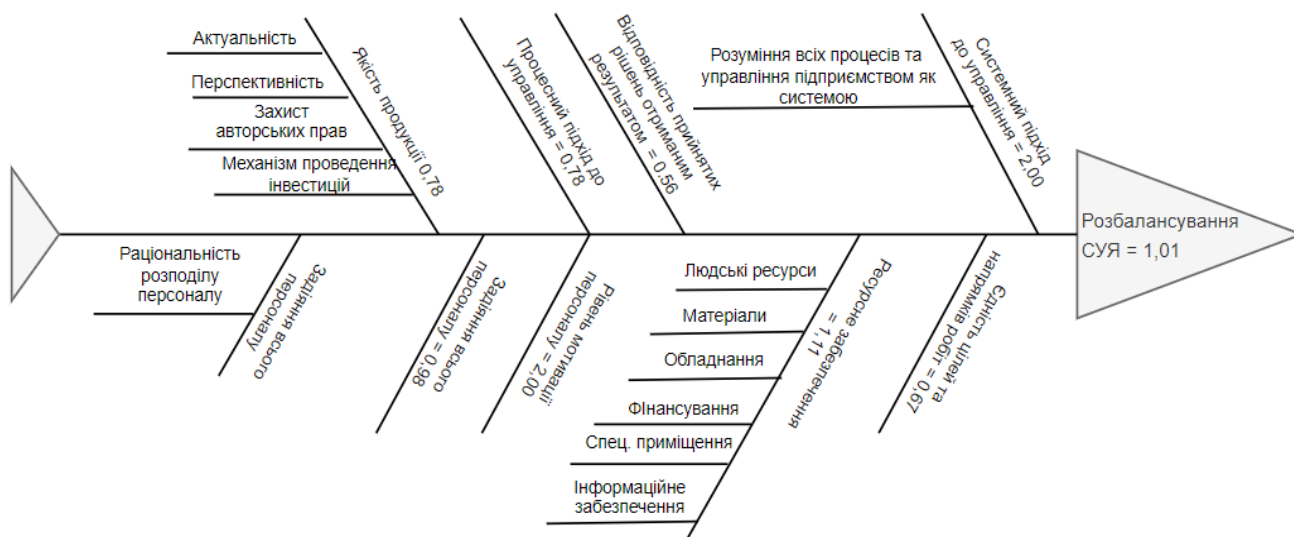

Рис. 1. Діаграма Ісікави причино-наслідкові зв'язки при оцінці ефективності системи управління якістю

Вигляд діаграми при розгляді досліджуваної проблеми нагадує скелет риби, «голова» або основна стрілка представляє проблему, а «кістки» відображають можливі причини, які вплинули або вплинуть на прийняття кінцевого рішення [4].

Тому важливість застосування графічного методу полягає у візуалізації та швидкій обробці бізнес-процесів, за допомогою діаграм, циклограм, топограм, тощо. Цей метод є альтернативою табличному підходу, і дозволяє легко визначати та наочно подавати структуру, динаміку та загальну картину закономірностей розвитку вивченого явища у часі та просторі. Використання графіків допомагає виділити та підкреслити ключові особливості аналізованої сукупності у найбільш узагальненому вигляді. Також ці засоби корисними для аналізу внутрішньої організаційної структури, процесів виробництва та продажу, розвитку явищ та подій з часом. Наприклад, діаграма Ісікави є потужним інструментом для визначення причино-наслідкових зв'язків у системі управління якістю підприємства, графік Ганта слугує інструментом для планування всіх етапів проекту з часовими обмеженнями.

Список використаних джерел

1. Мармоза А.Т. Теорія статистики: підручник. К.: «Центр учбової літератури», 2019. 592 с. URL: <https://ridmi.com.ua/product/teor-ya-statistiki-2-ge-vidannya-uchebnik/>.

2. Милашко О. Г., Семенова К. Д. Використання графічного методу в соціально-економічних дослідженнях. *Якість освіти: фактори формування і технології підтримки*: матеріали науково-методичної конференції. Одеса: ОНЕУ, 2013. С. 99-102. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/>.

3. Щєбликіна І.О., Грибова Ю.С. Основи менеджменту: навчальний посібник. Мелітополь: вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2015. 479 с. URL: https://pidru4niki.com/75191/menedzhment/shvidke_chitannya_grafichni_zasobi_roboti_menedzhera#188.

4. Вивчення причинно-наслідкових взаємозв'язків методом Ісакаві. *Poultry market*: веб-сайт. URL: <http://market.avianua.com/?p=875>.

УДК 657

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАРАХУВАННЯ, СПЛАТИ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА ЄСВ

О. О. Клыша
oleksandra.klysha@st.pdau.edu.ua

А. С. Калініченко

Науковий керівник:
М. В. Єрмолаєва, к. е. н., доцент

Система соціального забезпечення України побудована за солідарним принципом, яка функціонує таким чином, що дохідна частина соціальних фондів формується за рахунок внесків працюючих громадян і роботодавців, а користуються коштами ті, хто з тих чи інших причин втратив працездатність.

Основу нарахувань досліджуваної системи становить Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Єдиний соціальний внесок – «обов'язкове відрахування на загальнодержавне соціальне страхування, яке сплачує роботодавець за себе та найманих працівників на регулярній основі». ЄСВ є витратами роботодавця, нараховується за ставкою 22% від фонду заробітної плати та сплачується на державні рахунки за місцем обліку підприємця.

ЄСВ був запроваджений відповідно до Закону №2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Зазначений Закон визначає розмір ставки внеску для суб'єктів господарської діяльності. Крім того за умови спрощеної системи оподаткування підприємці мають право самостійно обирати базу оподаткування, що коливається в межах від однієї до п'ятнадцяти мінімальних заробітних плат. За умови нарахування ЄСВ за базою 1 мінімальної заробітної плати, підприємець має право на мінімальну пенсію в майбутньому. Відповідно до ч. 8 ст. 9 ЗУ № №2464-VI сплачується ЄСВ щомісячно до 20-го числа місяця, наступного за звітним [2]. Починаючи з березня 2022 року, через введення воєнного стану підприємці звільняються від сплати ЄСВ, але час, під час якого не було сплачено ЄСВ не буде зараховано до трудового стажу

2022 року змінилися вимоги щодо подання звітності зі сплати ЄСВ. При цьому відбулося об'єднано Звіту за ЄСВ (форма Д4) та колишньої Податкової декларації (форма 1ДФ). Ці зміни було зафіксовано у Податковому кодексі України та Законі № 2464. В результаті такого об'єднання документ, що стосується звітності із ЄСВ, отримав назву Податковий розрахунок. Метою цих змін було полегшити роботу обліковця, зменшити кількість документів із ЄСВ, ПДФО та військового збору.

Податковий розрахунок тепер є об'єднаною звітністю, що подається щоквартально із розбивкою даних по ПДФО, ВЗ (військовий збір) та ЄСВ. Складається він із заголовного блоку, що включає в себе обов'язкові реквізити про роботодавця, проміжного блоку та зведеної інформації про нарахований та сплачений ЄСВ. Зведена інформація складається із 3 розділів. Також у документі наявні 6 додатків, 4 з яких обов'язкові для всіх підприємств, а 2 – для бюджетних установ. Неподання або неправильне подання будь-якого із додатків прирівнюється до повного неподання звітності. Подається звіт в електронній формі через кабінет або особисто чи надсилається поштою із підписом та печаткою за наявності. Подання відбувається до місцевого органу Державної податкової служби. Якщо відсутні додатки при складанні звітності, то їх не нумерують і не додають до складу. В такому випадку додаток просто вважається відсутнім і сенсу його зазначати немає. Якщо вчасно не подати Податковий розрахунок, то можуть бути застосовані штрафи. Звіт прирівнюється до податкової декларації, тому і штрафи будуть схожі. Так, перше неподання, подання у неповному обсязі, подання не у встановлені строки тягне за собою штраф у розмірі 1020 грн, за повторне порушення протягом року сума збільшується вдвічі (п. 119.1 ПКУ) [4]. Проте на період дії воєнного стану штрафні санкції не застосовуються.

Отже, система єдиного загальнообов'язкового державного страхування – запорука побудови соціально захищеного, економічно сталого суспільства, надання соціальних гарантій та програм підтримки. Наразі формує бюджет цієї системи Єдиний соціальний внесок, який нараховують на фонд оплати праці та сплачують роботодавці. 2022 року були внесені зміни до законодавства, що регулюють порядок нарахування, сплати ЄСВ та подання звітності. Тепер так званий Податковий розрахунок, став єдиним документом із ПДФО, ВЗ та ЄСВ. Така форма є легшою у заповненні та економить час бухгалтерів. Проте її складання вимагає особливої уваги, бо за порушення вимог передбачені санкції.

Список використаних джерел:

1. Єдиний соціальний внесок: що треба знати про податок? 18.07.2023 р. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/edinij-socialnij-vnesok-shho-treba-znati-pro-podatok>
2. Єдиний соціальний внесок. 08.06.2023 р. URL: <https://taxer.ua/uk/kb/esv>
3. Оніщенко В. Об'єднаний звіт з ЄСВ та ПДФО. *Головбух. Експертус*. 2024. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/8607-obdnannya-sv-ta-pdfodina-zvtnst-2021>
4. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: АСПЕКТИ ТА НЮАНСИ

М. О. Котелевський

М. С. Клачкевич
roman.lipskyi@pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Р. В. Ліпський, к. е. н., доц.

Особливий характер операцій із надання туристичних послуг, які передбачають широке використання посередницьких схем, та наявність спеціальних норм в Україні іноді призводить до проблем з розрахунком бази оподаткування, коли туроператор реалізує свої послуги через туристичних агентів, оскільки діючі норми роблять неможливим зменшення бази оподаткування на суму винагороди турагента, і тоді такі послуги не входять до вартості туристичного продукту. Вирішення цієї задачі призведе до розв'язання іншої актуальної проблеми – удосконалення системи оподаткування туристичної галузі в економіці країни.

Зазначимо, що у 2023 році туристичний бізнес перерахував податків до державного бюджету більше 2,04 млрд грн, що на 32% більше, ніж у 2022 році та на 8% менше рівня 2021 року. Суми надходжень в 2023 році в порівнянні з 2022 роком зросли на 32%. У порівнянні з 2021 роком сума податків (2,23 млрд грн), отриманих від представників галузі у 2023 році, менша всього на 8%. Основна частка надходжень за минулий рік – 64 % сплачена готелями – майже 1,3 млрд грн. Це вдвічі більше ніж та сума, яку галузь влила в бюджет у 2022 році і ідетнична тій, яка була сплачена готелями у 2021 році. Також, податкові надходження від туристичних операторів у 2023 році в порівнянні з 2022 роком зросли на чверть – 205,8 млн грн проти 167,86 млн грн [2].

Такі цифри свідчать про важливість та значний вплив на наповнення державного бюджету держави від туристичної галузі.

Однак наразі є ряд першочергових проблем удосконалення методики визначення структури оподаткування туризму держави, які можуть впливати на оподаткування туристичної галузі в Україні:

Недостатня чіткість і консистентність податкового законодавства, коли податкові правила, що стосуються туристичних підприємств, можуть бути недостатньо чіткими або змінюватися занадто часто, що призводить до нестабільності для бізнесу і ускладнює планування їх діяльності.

Висока податкова ставка. Високі податки можуть ставити туристичні підприємства в не вигідне становище порівняно з конкурентами у інших країнах, це знижує привабливість України для інвесторів у туристичну галузь.

Неоднорідність ставок податків, у тому випадку, коли різні ставки податків на туристичні послуги (наприклад ПДВ, туристичний збір) можуть призводити

до складнощів у розрахунку оподаткування та створювати адміністративні труднощі для підприємств.

Відсутність спеціальних податкових стимулів для туризму, а це перш за все недостатня підтримка туристичної галузі державою через спеціальні податкові інструменти (знижені ставки ПДВ на готельні послуги, транспортування та інші туристичні послуги), що і гальмує розвиток галузі.

Проблеми з податковою адміністрацією. Недостатнє фінансування або недосконалість податкової адміністрації на місцевому та державному рівні може спричиняти проблеми зі збором податків у секторі туризму, ефективністю оподаткування гальмуванням розвитку туристичної діяльності, що призводить до втрати державних доходів і недобросовісної конкуренції у цій сфері.

Подолання перелічених перешкод та «розумна» підтримка з боку держави туристичної галузі не можлива без визначення складання та впровадження цілої стратегії заходів в комплексі, які мають включати в себе наступні поетапні кроки:

1. Проведення ретельного аналізу податкової системи і виявлення недоліків.
2. Удосконалення законодавства з оподаткування туристичних підприємств з метою створення прозорих і стійких правил.
3. Впровадження спеціальних податкових стимулів для розвитку туристичної галузі.
4. Забезпечення ефективної податкової адміністрації та контролю за виконанням податкових правил.

Ці заходи можуть сприяти стабільному розвитку туризму в Україні шляхом створення більш сприятливого податкового середовища для підприємств цієї галузі.

Суттєвим є також те, що податкові зобов'язання з ПДВ у туристичного оператора під час постачання туристичного продукту виникають на дату оформлення документу, що засвідчує факт постачання туристичного продукту. Відповідно, на дату отримання туристичним оператором авансу за туристичний продукт податкові зобов'язання не формуються. Розглянемо правила формування податкового кредиту, тому що процедура формування податкових зобов'язань відмінна від загальноприйнятих [1]:

1. Суми податку на додану вартість, що виникають під час придбання/надання послуг, формують вартість туристичного продукту/пакету послуг, і до податкового кредиту не відносяться та до бази оподаткування туроператора не включаються [1].

2. В момент придбання/надання послуг, які не включаються у вартість туристичного продукту, право на податковий кредит у туроператора виникає на дату отримання таких послуг, що підтверджується податковою накладною [1].

Розрахунок сум ПДВ здійснюють суб'єкти туристичної діяльності виходячи з двох режимів: спеціального (згідно зі ст. 207 ПКУ) та звичайного (згідно зі ст. 200 ПКУ) [3]. За першим оподатковується основна діяльність туроператора чи

турагента, безпосередньо пов'язана з придбанням/створенням турпослуги та її реалізацією; за другим – будь-яка інша діяльність. Відрізняється також порядок розрахунку сум податку, належних до сплати. За спецрежиму – це винагорода, обчислена як різниця між доходом від реалізації продукту і так званими «податковими витратами» (витрати, які зменшують оподатковуваний дохід), яка помножена на ставку податку, тоді як для звичайного режиму визначається різниця між податковими зобов'язаннями та податковим кредитом [3]. При цьому ставка податку на додану вартість незалежно від режиму залишається постійною – 20 %. База оподаткування залежить від типу оподаткованої операції, місця її надання та типу туристичного підприємства (оператор чи агент) [3].

Туристична галузь в Україні має значний потенціал для розвитку, і ефективно податкове законодавство та облік є ключовими складовими для стимулювання цього розвитку та вимагають системного підходу до вирішення проблем і створення сприятливого середовища для бізнесу в цій галузі.

Список використаних джерел:

1. Гальцова О.Л., Юрченко Н.І. Сучасні аспекти розвитку системи оподаткування туристичної індустрії в національній економіці України. Приазовський економічний вісник. *Економіка та управління національним господарством*, Випуск 3 (14) 2019. URL:http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/12.pdf
2. Пилипів І. Податкові надходження від туристичного бізнесу минулого року зросли на 32%. *Українська правда*, 2024. URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/19/710125/>
3. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 1 квіт. 2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 03.05.2024).

УДК 311.17:365.48;314(477)

СТАТИСТИКА ЖИТЛОВИХ УМОВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

*В. В. Красюк.
vitalina.krasiuk@st.pdau.edu.ua*

*Науковий керівник:
О. В. Єгорова, к. е. н., PhD, доцент*

Актуальність дослідження житлових умов населення зумовлена тим, що житло є одним з базових матеріальних благ, необхідних для забезпечення життєдіяльності людини. Житлове питання було і залишається одним з найактуальніших серед інших соціально-економічних проблем українців, особливо в умовах війни, коли внаслідок збройної агресії рф проти України значна частина населення залишилася без домівки. Забезпечення населення має стати пріоритетним соціальним завданням держави, особливо враховуючи обсяги зруйнованого або пошкодженого житла українців.

Мета дослідження – дати оцінку стану та динаміки житлових умов населення України з використанням статистичних методів аналізу динаміки та розрахунку відносних показників.

Методика дослідження включає абстрактно-логічний та порівняльного аналізу, експертних оцінок, діалектичний – для теоретичних узагальнень щодо визначення проблем та шляхів їх подолання, формування висновків.

На законодавчому рівні житлові питання в Україні регулюються: Конституцією України, Житловим Кодексом України (прийнятим ще у 1983 році і діючим у частині, яка не суперечить сучасній українській нормативній базі), Законом України «Про житловий фонд соціального призначення» та іншими законними і підзаконними актами. Відповідно до Конституції кожен громадянин України має право на житло. Проте, для більшості українців придбання житла є неможливим через невисокий рівень доходів.

Як зазначає Більовський О. А. [2], житлові умови посідають важливе місце у забезпеченні потреб населення, вони безпосередньо впливають на стан здоров'я людей та якість їхнього життя, значною мірою вони впливають і на рівень продуктивності праці. Основним показником, що характеризує житлові умови населення є розмір житлової площі на одного жителя. Щодо якості житла, то її оцінюють за сукупністю показників, основними з яких є: питома вага житлової площі з водопостачанням, опаленням, обладнанням ваннами або душовими. [2]

Морозов О., звертає увагу що при придбанні/продажу або оцінці нерухомості важливим фактором також є «престижність». Основними критеріями престижності нерухомості є: її географічне розташування та положення у населеному пункті (центр, околиці, приміська забудова тощо), наявність інфраструктури, тип будинку, стан помешкання тощо. [4, с. 6]

Слід зазначити, що більша кількість житла в Україні збудована у часи, коли діяли зовсім інші стандарти стосовно розміру житла, його планування та оздоблення. Тому матеріали, які використані при будівництві та оздобленні таких будинків, не завжди відповідають сучасним вимогам до житлових приміщень за екологічністю, теплопровідністю тощо. Отже, навіть якщо домогосподарство має окреме житло достатньої площі, це не означає, що житлові умови членів цього домогосподарства є задовільними, оскільки потрібно оцінити якість цього житла. [5]

У довоєнний час на одного громадянина України припадало 23,8 м² житла, у той час як в Європі ці показники майже вдвічі вищі, а в США – втричі [3]. При цьому забезпеченість житлом корелює із розміром населеного пункту – чим більше розмір поселення, тим вища забезпеченість населення окремими квартирами (у малих містах забезпечені власним житлом 56,9%, у великих – 67,4%, у Києві – 88,3%). Також простежується цілком логічна закономірність – у містах більшість населення проживає у квартирах, у сільській місцевості – більше населення мешкає в індивідуальних будинках.

Війна призвела до масштабної житлової кризи в Україні – тисячі будинків були знищені під час російських атак. Точно оцінити розміри руйнувань надзвичайно складно, особливо враховуючи, що частина української території

знаходиться під окупацією. Є лише наближені оцінки втрат житла в Україні внаслідок агресії РФ – дані станом на кінець 2022 року засвідчують про втрату від 135 до 817 тисяч будівель, від якого постраждали мільйони українців.

На початку повномасштабного вторгнення, як тимчасове житло використовувалися тисячі навчальних закладів, культурних центрів, гуртожитків та інших громадських будівель. При цьому ринок оренди житла в Україні є не прозорим і погано регульованим. Багато тимчасово переміщених осіб вирішують житлове питання шляхом оренди. Проте, статистика засвідчує стрімкий ріст цін на оренду житла. Наприклад, у Львівській області вартість оренди однокімнатних квартир збільшилася у двічі – з 5,5 тис. гривень на місяць у січні 2022 року до 11,0 тис. грн у січні 2023 року.

Позитивним є те, що навіть в умовах війни в Україні продовжується будівництво нового житла. За 2023 році в експлуатацію прийнято 7380,8 тис. м² площ житла. В тому числі: одноквартирні будинки загальною площею 3482,5 тис. м², будинків із двома та більше квартирами – 3886,2 тис. м², гуртожитків – 12,1 тис. м². По регіонах лідерами введення в експлуатацію є Київська, Львівська області, а найменше було побудовано житла у підконтрольних Україні регіонах, які найбільше потерпають від обстрілів армії РФ: Сумській (26,8 тис. м²) та Харківській (22,4 тис. м²) областях.

Низький рівень забезпечення житлом в Україні породжує серйозні соціально-економічні проблеми. Будівництво нового житла, хоча і продовжується, зустрічає виклики через високі ціни та руйнування, спричинені війною. Оренда житла також стає все більш недосяжною через підвищення цін.

Отже, у сучасній Україні низький рівень забезпечення населення житлом, це є вкрай гострою соціальною проблемою, яка не може бути вирішеною без втручання держави. Вирішенням цієї проблеми є збільшення обсягів будівництва житла та зменшення цін на нього.

Список використаних джерел:

1. Боброва А. Житло і війна: житлова політика першого року повномасштабної війни. 22.03.2023 р. Cedos. URL: <https://cedos.org.ua/researches/zhytlo-i-vijna-richnyj-oglyad/>.

2. Більовський О.А. Державна житлова політика України: проблема соціально-економічної ефективності: аналіт. Київ : НІСД, 2012, 60 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-10/1016_dop-2ae1c.pdf.

3. Дорогань-Писаренко Л. О., Єгорова О. В., Рудич А. І. Статистика: навч. посібник. Полтава: РВВ ПДАУ. 2021. 300 с. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/10351>.

4. Морозов О. Як змінилися ціни на новобудови й оренду житла в Україні за 2023 рік. 28 грудня 2023. URL: <https://www.village.com.ua/village/city/city-news/346381-yak-zminilisyatsinina-novobudovi-y-orenduzhitla-v-ukrayini-za-2023-rik-analitika-dim-ria->

5. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

**ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ
ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ**

*С. Ю. Крутько,
stanislav.yu.krutko@st.pdau.edu.ua*

*Науковий керівник:
О. В. Безкровний, к.е.н, доцент*

Сучасне бізнес-середовище українських суб'єктів господарювання характеризується низкою проблем у формуванні оптимального обсягу ліквідних активів. Ці проблеми в основному пов'язані з негативним впливом економічних, соціальних та правових явищ, а саме: інфляцією, кризою неплатежів, недосконалим законодавством та значним податковим навантаженням, якого зазнають підприємства в процесі своєї фінансово-господарської діяльності. У цьому контексті підприємствам необхідно шукати шляхи покращення та зміцнення свого фінансового стану, особливо стану оборотних активів.

Термін «оборотний капітал» є відносно новим в українській економічній літературі. У законодавстві та господарській практиці частіше використовується термін «ліквідні активи». Однак в умовах інтеграції українських компаній у міжнародний економічний простір виникає потреба в уніфікованому трактуванні та методології дослідження такої широкої категорії, як оборотний капітал, як на національному, так і на міжнародному рівні.

Загалом, існують різні підходи до визначення сутності ліквідних активів. Деякі економісти трактують їх просто як «предмети праці», «матеріальні активи» або «гроші в обігу».

Найчастіше використовуються два визначення ліквідних активів. По-перше, оборотні активи – це сукупність коштів підприємства, які формують оборотні фонди або фонди обігу і авансуються для забезпечення їх безперервного кругообігу. По-друге, оборотні активи – це активи, які можуть бути перетворені на гроші протягом одного виробничого циклу або одного календарного року. Деякі автори дають таке ж визначення терміну «оборотний капітал» [23].

На думку М. Дем'яненка, склад оборотних активів – це сукупність оборотних виробничих фондів та окремих елементів фондів обігу. Склад оборотних активів у різних галузях економіки має певні особливості. Так, у виробничому секторі основними елементами оборотних активів є сировина, основні матеріали, незавершене виробництво та готова продукція [43].

У виробничій сфері ми повністю погоджуємося з думкою Р. Слав'юка, що оборотний капітал (оборотні активи) авансується в оборотні виробничі фонди та фонди обігу [3].

Виробничі фонди включають сировину, основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати, паливо, тару, запасні частини для ремонту, малоцінні та швидкозношувані предмети, витратні матеріали, незавершене виробництво, напівфабрикати власного виробництва та витрати майбутніх періодів.

Оборотні активи - це залишки готової продукції на складі підприємства, товари, відвантажені, але не оплачені покупцями, залишок коштів на поточному рахунку підприємства в банку, готівка в касі, розрахункові кошти, дебіторська заборгованість та короткострокові цінні папери.

Таким чином, оборотні активи – це активи, які спрямовані на поточне виробництво з метою забезпечення безперервності виробничого процесу, реалізації продукції та отримання прибутку, і є активами обігу.

Співвідношення оборотних активів у виробництві та оборотних активів в обігу є різним у різних галузях економіки. Це пояснюється особливостями організації виробництва, збуту та платіжних систем. Співвідношення оборотних активів у виробництві та збуті потребує оптимізації з метою забезпечення безперервності виробничо-збутового процесу. Водночас існує зацікавленість у скороченні оборотних активів у сфері дистрибуції за рахунок удосконалення системи постачання та раціональних форм розрахунків.

Співвідношення цих груп у загальному обсязі оборотних активів характеризує структуру оборотних активів. Ця структура прогресує зі збільшенням частки оборотних активів, задіяних у виробництві. Існування цих активів в сфері обігу є лише необхідною умовою для продовження процесу відтворення [1].

Структура оборотних активів - це питома вага вартості окремих елементів оборотних виробничих фондів і фондів обігу в загальній вартості оборотних активів. Структура оборотних активів суттєво відрізняється в різних галузях промисловості. Структура оборотних активів залежить від складу і структури витрат на виробництво, умов постачання матеріальних цінностей, умов реалізації продукції (виконаних робіт, наданих послуг) та розрахунків.

Залежно від методу визначення потреби в оборотних коштах активи можна поділити на нормовані та ненормовані; на думку Г. Крамаренка, до нормованих активів належать ті, що мають встановлені нормативи запасів (виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів, готова продукція). Інші оборотні активи класифікуються як ненормовані [2].

Слід зазначити, що в цілому процес визначення економічного обґрунтування розміру оборотних активів, необхідних для нормальної діяльності підприємства, називається нормуванням оборотних активів. Отже, нормування оборотних активів включає в себе розробку та встановлення оборотності за елементами оборотних активів та нормативів оборотних активів.

Список використаних джерел:

1. Безкровний Олександр, Котько Сергій, Шапошник Микола, Біжко Дарія. Сучасна практика формування оборотних активів в умовах сільськогосподарського виробництва. *Proceedings of the 7th International scientific and practical conference [„Innovative areas of solving problems of science and practice”]*, Oslo, Norway. International Science Group. 2022.. С. 102–105.

2. Крамаренко Г. О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 520 с.

3. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств. Київ : ЦУЛ, 2004. 460 с.

4. Фінанси сільськогосподарських підприємств / За ред. М.Я. Дем'яненка. К.: ІАЕ, 2000. 604 с.

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТОПОРЯДКУ

Е. В. Кузнецов
eduard.kuznetsov@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
С. М. Приходько, к. політ. н., доц.

Міжнародні організації є важливим міжнародним актором та суб'єктом міжнародних відносин. Процес масового створення міжнародних організацій бере свій початок після Другої світової війни як форма міжнародного співробітництва. Це було зумовлено усвідомленням світового співтовариства потреби співробітництва як неодмінного засобу зняття міжнародної напруги і конфліктності, а також забезпечення міжнародного миру і безпеки. Таке усвідомлення було обґрунтоване уроками міжвоєнних Європи та усього світу, коли держави намагалися реалізувати свої інтереси за рахунок інших, не враховуючи загрози мілітаризації та агресивності окремих країн. Крім суто каральних заходів, мають застосовуватися певні попереджувальні процедури. Одним із них має стати співробітництво у рамках міжнародних організацій. Принцип співробітництва був зафіксований у Статуті як обов'язковий до виконання усією світовою спільнотою.

Весь світовий порядок, який склався після Другої світової війни базувався на такому співробітництві. Незважаючи на стан холодної війни, воно набувало активних форм у різних сферах міжнародного життя. Найскладніше це було зробити у політичній сфері. Але загалом баланс сил тримався. Крім того, у рамках міжнародних організацій був напрацьований солідний досвід щодо забезпечення міжнародного миру і безпеки. Він був відображений у Заключному акті Нарада з безпеки і співробітництва в Європі, ухваленому у Гельсінкі у 1975 році та підписаний головами тридцяти трьох європейських держав та Канади і США. У ньому були визначені базові принципи міжнародного права та системи міжнародних відносин в цілому.

Протягом всієї історії повоєнного світу, включно з її постбіполярним етапом, основні міжнародні актори загалом дотримувалися гельсінських принципів. А міжнародні організації забезпечували цей процес. Але фактично прямо з початку XXI століття намітилися певні тенденції відходу від них. Ситуація все більше набувала ознак світового напруження. У 2022 році російська федерація, тобто, держава, на яку було покладено статус гаранта дотримання міжнародного миру і безпеки, стала агресором. Це означає, що весь попередній світопорядок зазнав краху, як і вся система міжнародного права і міжнародних відносин. Міжнародні організації, які мали забезпечувати його стабільність, виявилися нездатними це зробити. Тобто, в сучасних умовах треба шукати нові механізми їхньої участі щодо реалізації цього завдання. Адже стара система, здавалось би, чітко відпрацьована і налагоджена, на цей момент є фактично зруйнованою. Вирішенню такого завдання присвячена представлена публікація. Її методологічна основа ґрунтується на застосуванні таких методів. З

фундаментальних – це структурно-функціональний метод, який дає змогу з'ясувати функціональний статус міжнародних організацій у системі міжнародних відносин. А серед прикладних слід відзначити теорію ігор для визначення принципів взаємодії міжнародних організацій як ключових міжнародних акторів.

Повномасштабне вторгнення РФ в Україні, яке сталося 24 лютого 2022 року, похитнуло безпекову ситуацію в Європі та в усьому світі. Цю війну вже названо найбільшим з часів Другої світової війни збройним конфліктом у Європі. Терористична та військова загроза зі сторони РФ та союзних їй держав поширилася по всьому світу та спалахнула напруженням навколо Тайваню, погрозами ядерних ударів зі сторони КНДР та Росії, агресивними діями Ірану в регіоні тощо. Настільки складна й напружена обстановка у світі, який опинився на порозі Третьої світової війни та ядерної катастрофи, вимагає максимальної мобілізації всіх наявних дипломатичних, політичних та правових ресурсів, які дозволили б знизити напругу та віднайти ефективні механізми припинення агресивної терористичної політики вказаних країн. Одним із головних органів ООН, який покликаний вирішувати проблеми міжнародної безпеки, є Рада Безпеки ООН.

2022 рік став кризовим для світу та ООН, адже військова агресія росії проти України спричинила великі руйнування на території України, загибель безлічі не тільки військових, але й цивільних осіб. Російська злочинна армія вчинила та вчиняє безліч злочинів геноциду українського народу на окупованих територіях, примусово вивозить цивільних осіб на свою територію, вбиває та катує військовополонених. Росія неодноразово створювала загрозу ядерної, хімічної катастрофи на території України, а її ракетні обстріли не лише нищать житлові будинки та інфраструктуру України. Водночас вся Європа стикнулася з новою міграційною кризою, спричиненою великими потоками біженців з України.

Очевидно, що в сучасних умовах міжнародні організації, включно з Радою Безпеки ООН мають проблеми з застосуванням тих механізмів забезпечення миру в світі, які вони мають у своєму арсеналі. Тому є нагальна необхідність аналізу ефективності цього колективного органу в урегулювання військової агресії РФ в Україні. Для цього мають бути вирішені такі ключові завдання: визначення повноважень та основних механізмів Ради Безпеки ООН у підтримці міжнародного миру та безпеки в сучасному світі; дослідження ефективності Ради Безпеки ООН у забезпеченні міжнародного миру та безпеки; оцінка ефективності діяльності Ради Безпеки ООН у умовах збройної агресії.

Список використаних джерел:

1. Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU75010>
2. Статут Організації об'єднаних націй. URL: <https://www.un.org/ru/about-us/un-charter/full-text>

ЗВІТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПДФО: ОСНОВНІ ЕТАПИ

В. В. Зуб

В. Р. Куц

viktoriiia.kuts@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:

М. В. Єрмолаєва, к. е. н., доцент

Одним з елементів будь-якого податку є звітність. Якщо податок нараховується (утримується) і сплачується (перераховується), то й виникає обов'язок щодо подання податкової звітності, яка є невід'ємним елементом змісту податкового обов'язку платника податків [1, с. 189].

ПДФО є одним із найважливіших об'єктів у звітності будь-якого підприємства. Відповідно до Податкового кодексу України, податковий агент повинен подавати звітність кожен квартал протягом 40 днів. Для цього податку заповнюють форму 1ДФ. Досліджуючи звітування суб'єктів господарської діяльності з ПДФО, можна виокремити основні етапи цього процесу.

Рис. 1. Основні етапи звітування суб'єктів господарської діяльності за ПДФО

Перший крок у процесі звітування з ПДФО - це збір та обробка відповідної інформації про доходи фізичних осіб. Досліджуються платіжні документи, фінансові звіти тощо. Після збору інформації проводиться її аналіз для визначення оподаткованого доходу кожного суб'єкта, який підлягає оподаткуванню згідно з встановленими законодавством. Після розрахунку визначається відповідність податкових ставок та звітних періодів, які застосовуються до кожного виду доходу.

На другому етапі формується звітність, яка включає в себе декларації та інші звітні документи, які відповідають вимогам податкового законодавства. Ці документи повинні бути правильно заповнені та підписані компетентними

особами. Потрібно пам'ятати, що форма 1ДФ не повинна містити виправлень, помарок; подається в 2 екземплярах; має містити пронумеровані сторінки; повинна заповнюватися друкованими літерами; має бути засвідчена підписами.

Наступним кроком є перевірка звітності на відповідність всім чинним нормативним вимогам та законодавству. Цей етап може включати перевірку розрахунків, правильність оформлення документів.

Останній етап – подання складеної звітності до податкових органів чи інших відповідних установ, що може відбуватися шляхом подання електронних декларацій через спеціалізовані портали або паперових документів особисто чи поштою. В сучасному світі важливою частиною процесу звітування є використання інформаційних технологій. Це дозволяє ефективно вести облік, скоротити часу на складання звітності, а також забезпечити високу точність і достовірність інформації.

Кожен з цих етапів є важливим для забезпечення правильного та вчасного звітування суб'єктами господарської діяльності з податку на доходи фізичних осіб.

Звітність з податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) подається з метою забезпечення виконання податкового законодавства та визначення обов'язкових платежів до державного бюджету. Це один з обов'язкових податкових обліків для фізичних осіб, які отримують доходи від різних джерел, таких як заробітна плата, виплати з бізнесу, проценти від вкладів, виграші в лотерею, продаж майна та інші. Цей податок є джерелом доходів державного бюджету і використовується для фінансування різних сфер, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальна допомога, інфраструктурні проекти та інші.

Отже, звітування є важливою складовою господарської діяльності будь-якого підприємства. У сучасних умовах, коли законодавство постійно змінюється і вимоги до фінансової звітності стають все більш складними, правильне виконання процедур звітування є ключовим аспектом функціонування підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бондар М. І., Ловінська Л. Г. Облік і звітність підприємств у системі оподаткування: навч. посібник. Київ 2014. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=459&num=5

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

3. Костирко Л. А., Швець В. Г. Звітність підприємств: навч. посібник. К., 2017.

URL:<http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/2893/1/Звітність%20підприємств.pdf>

УКРАЇНСЬКІ СІЧОВІ СТРІЛЬЦІ: ФОРМУВАННЯ, УЧАСТЬ У БОЙОВИХ ДІЯХ

М. М. Ладатко
maksym.ladatko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Ю. В. Помаз, доцент

Легіон українських січових стрільців (Легіон УСС) – українське добровольче військове формування у складі австро-угорської армії в роки Першої світової війни. Утворенню цього формування передувало стрімке поширення на Галичині військово-спортивного, так званого січово-стрілецького руху, а також оприлюднення маніфесту Головної української ради та її військової організації – Української бойової управи – із закликом до галицьких українців піднятися на боротьбу проти російського панування в Україні. 6 серпня 1914 р. у львівській газеті «Діло» з'явилося звернення ГУР «до всього українського народу», у якому закликали добровольців записуватися в Українські січові стрільці (УСС). На заклик відгукнулося 28 тисяч добровольців, проте, австрійський уряд, не впевнений у лояльності українських частин, дав дозвіл лише на 2,5 тисячі. Важливо відзначити той факт, що з самого початку австрійський уряд мав деяку недовіру до такого формування українських добровольців, тому дозволив вступити лише невеликій кількості людей й надалі заважав його розвитку і сприяв направленню в найгарячіші точки фронту. Ядро легіону становили члени довоєнного січового, сокольського і пластового руху. Перші бої за участі легіону відбулися уже наприкінці вересня 1914 р. із російськими козачими частинами. Взимку цього ж року вони вже вели розвідувальну й охоронну службу в районі одразу декількох перевалів. УСС брали участь у великій кількості боїв по всій лінії Західного фронту на території України, зокрема в містах Тернопільської області, притоках Дністра. В одному з таких боїв на річці Стрипа зазнали великих втрат, внаслідок чого відійшли у тил і перебували на відпочинку до травня 1916 р. У той же час у полку проводилася велика культурна і освітня робота. Було організовано багато курсів для малописьменних, існувало власне видавництво, видавався альманах «Червона Калина». З видавництвом співпрацювала велика кількість відомих письменників та журналістів. Зі стрільцями підтримував дружні стосунки І.Франко. Під час наступу російських військ, відомого як Брусиловський прорив, легіон прикривав один із стратегічно важливих напрямків на Бережани. У цих зіткненнях не обійшлося без значних втрат. Полк втратив більше тисячі чоловік полоненими, пораненими та вбитими. Після цього з'явилося нове утворення, яке мало назву Гуцульська сотня Українських січових стрільців під командування О. Левицького. З лютого 1917 р. полк УСС знов перебував на передових позиціях під Бережанами, де під час червневого 1917 р. наступу російської армії майже у повному складі потрапив у полон. Із небагатьох бійців полку, які вистояли було створено новий один єдиний курінь, який і продовжив справу УСС. Після

закінчення Першої світової війни легіон УСС у складі австро-німецьких військ розпочав похід у Наддніпрянську Україну [1]. З кінця березня він входив до військової групи архієпископа Вільгельма фон Габсбурга-Льотрінгена (Василя Вишиваного), який став командиром легіону. Через сильне виснаження, небажання далі втрачати своїх солдатів, а також відмову проводити каральні операції проти українського селянства, полк майже не брав участі у бойових діях. В той же час велика частка зусиль почала направлятися саме на культурно-освітню роботу серед місцевого населення. У жовтні 1918 р. легіон був переведений до Чернівців. Після проголошення у листопаді цього ж року Західноукраїнської Народної Республіки легіон передислокувався до Львова [2].

Легіон УСС, беззаперечно, відіграв неабияку роль в становленні відновленої української армії. Пізніше полк стає ядром Української Галицької армії. Українські січові стрільці – це яскрава сторінка української історії, бо поряд з військовою справою вони багато вкладали і в просвітницьку діяльність на території українських земель, що сприяло становленню і зміцненню національної свідомості і гідності українців. Мужні добровольці цього полку стояли до кінця в найзапекліших боях, залишивши свої імена закарбованими в історію, а також не дозволили російським військам захопити повний контроль над ситуацією в тій частині фронту. Саме завдяки бійцям легіону, в ті часи знову за довгий період часу відбулося відродження і подальший розвиток національної свідомості і визвольного руху на теренах України. Таким чином, полк став одним із перших рушіїв на шляху до незалежності, адже своїм утворенням і успіхом зумів показати, що за часів імперського поневолення український дух і жага до свободи у нашого народу не згасла.

Список використаних джерел

1. Бойко О. Д. Легіон українських січових стрільців. Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : «Наукова думка», 2009. 790 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Legion_Ukr_Sich_Striltsiv
2. Ріпецький Степан. УКРАЇНСЬКЕ СІЧОВЕ СТРИЛЕЦТВО. New York, Видавництво «Червона Калина», 1956. URL: https://ukrhistoria.at.ua/library/Istoriya_Ukrainy/Ukr_na_poch_XX_st/Ripets_US.pdf

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР В УКРАЇНІ

В. О. Малиш
viktorii.malysh@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
О. М. Краснікова, к. е. н., доцент

Сучасна реальність та процес євроінтеграції потребують впровадження цифрових технологій у економіку країни, зокрема у сфері державного управління. Митне управління відіграє ключову роль у державній політиці України, особливо у контексті міжнародної торгівлі, яка швидко розвивається. Кожен рік приносить збільшення обсягів як імпорту, так і експорту товарів. Це

ставити перед міжнародними організаціями завдання забезпечення безперешкодного доступу іноземних товарів на внутрішній ринок України. Тому виникає потреба у постійному вдосконаленні процедур митного контролю, особливо в контексті цифрової трансформації митного простору країни.

Мацедонська Н., Коваленко В. та Штефан Л. в своєму дослідженні дали опис програмі «Цифрова митниця», яка спрямована на заміну паперових митних процедур електронними операціями, створюючи тим самим більш ефективно і сучасне митне середовище, яке відповідає тенденціям розвитку світової економіки. Митні структури прагнуть до подальшої розробки цифрових рішень і послуг з метою спрощення діяльності економічних суб'єктів, прикордонним службам та працівникам митниці, а також до подальшого застосування нових технологій, таких як: великі дані, хмарні технології, для покращення операційної продуктивності ведення бізнесу учасниками зовнішньоекономічної діяльності [1].

На українській митниці зараз здійснюється початковий етап інновацій та складний процес трансформації. На думку Міністерства фінансів України, завдяки результатам реформування митниці відбудеться збільшення доходів бюджету, врегулювання економіки та забезпечення фінансової стабільності країни. Питання впровадження і розвитку цифрових технологій на митниці керується чинним законодавством України.

Для митної реформи у країнах, що розвиваються першочерговим етапом є цифровізація процедур митного оформлення та контролю. Навіть у той час, коли в Україні електронне декларування має свої позитивні сторони, в митній сфері воно ще не повністю вдосконалено. Багато митних процедур досі базуються на паперових документах, що не відповідає сучасним технологічним можливостям та ефективним світовим стандартам.

До автоматизованої системи митниці варто внести електронне митне декларування, контроль та управління ризиками, автоматичний опис товарів та визначення їх класифікації. Це спростить митні процедури та зробить їх більш спрямованими на потреби клієнтів. У майбутньому впровадження ІТ-системи матиме значний вплив на оптимізацію митних процедур.

Уже зараз було запущено кілька ІТ-продуктів серед яких:

1. Оновлений веб-портал Державної митної служби України, де вдосконалено рівень захисту та покращено сервіс для задоволення потреб користувачів.

2. Розроблено мапу інфраструктурних об'єктів митниці, яка містить повну інформацію про пункти пропуску та інші митні об'єкти.

3. Робота Business Intelligence (BI), яка надає доступ до статистичних даних щодо товарообігу з іншими країнами.

4. Впроваджено онлайн-калькулятор митної вартості, який надає інформацію про вартість авто на основі надійних даних за останні кілька років.

5. Система онлайн-скарг, яка дозволяє комунікувати в електронній формі та реагувати на них у короткі терміни.

Впровадження нових інформаційних технологій в митній справі за допомогою електронних митних систем та вдосконалення існуючих інформаційних технологій є важливим напрямком розвитку митної справи в

Україні. Однак інноваційні технології в митній справі не повинні знищувати людський фактор, необхідний для забезпечення прогресивної взаємодії між торгівлею та митницею. Інноваційні технології можуть бути спрямовані на підвищення ефективності, спрощення торговельних процедур, оптимізацію використання ресурсів та забезпечення безпечного ланцюга поставок [2].

Узагальнюючи, можна зазначити, що цифрові технології в економічному секторі виявляються ключовим чинником для інтеграції нашої країни в європейський контекст. Цифровізація приносить численні позитивні зміни, завдяки чому підвищуються перспективи розвитку: автоматизація фінансового сектору дозволяє споживачам повністю адаптуватися до вимог цифрового світу; цифрова трансформація економіки сприяє поширенню цифрового бізнесу; впровадження цифрових технологій у виробництво допомагає швидко та гнучко реагувати на зміни на ринку та потреби споживачів; знищення бар'єрів у торгівлі [3].

Отже, повне впровадження Смарт-митниці сприятиме значному скороченню часу на декларування товарів, які перетинають митний кордон, і логічно завершить процес діджиталізації митних процедур та формальностей. Застосування сучасних цифрових технологій для обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян у практиці української митниці дозволить суттєво змінити їхнє сприйняття роботи митної системи України та країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Мацедонська Н. В., Коваленко В., Штефан Л. Б. Модернізація митної діяльності з використанням інформаційних технологій. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-16>.

2. Кудлай В. Г. Сучасні реалії та вектори розвитку ринку праці в умовах цифровізації. Бізнес-аналітика: моделі, інструменти та технології: матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (2–4 берез. 2022 р., Нац. авіац. ун-т, м. Київ). Київ: НАУ, 2022. С. 94–97.

3. Пешко М. І., Завербний А. С. Діджиталізація української економіки в умовах євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2136/2065/>.

УДК 338

ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ЯК СПОСІБ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

В. О. Малиш
viktorii.malysh@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Л. В. Бражник, к. е. н., доцент

У багатьох розвинених країнах відновлення функціонування підприємств стає невід'ємною складовою кризового управління, спрямованою на виходження суб'єкта господарювання з кризової ситуації та повернення його до стабільного фінансового стану. Проте недосконалість місцевого законодавства, недостатній

рівень кваліфікованих кадрів, недостатня фінансова підтримка санаційного процесу, недооцінка проблем та ризиків банкрутства часто спричиняють банкрутство навіть у фінансово стійких підприємствах. У зв'язку з цим виникає потреба в подальшому вивченні значення санації підприємств в умовах сучасного бізнесу.

Багато вчених у своїх наукових роботах приділяли велику увагу поняттю санація. Так, М.Л. Макальська визначає, що санація – це система фінансових та кредитних заходів, вжиття яких спрямоване на покращення фінансового стану підприємства задля запобігання його банкрутства або підвищення конкурентоспроможності [1]. Фахівець у галузі антикризового управління В.О. Василенко характеризує санацію як реорганізаційну процедуру передачі власності підприємства-боржника чи особи організаціям, що надають фінансову допомогу для його оздоровлення [2].

Існує безліч негативних чинників, через які підприємство може збанкрутувати. Ці чинники можна поділити на дві категорії: 1) зовнішні, які складно передбачити та контролювати, а іноді й взагалі неможливо; 2) внутрішні, що залежать від форм, методів та організації. З цих чинників можна виокремити найголовніші фактори неплатоспроможності підприємства, а саме нестача фінансових ресурсів та висока вартість їх залучення. Внаслідок чого підприємства може стати банкрутом. Для того щоб запобігти такій ситуації варто впровадити процес санації. Виходячи з цього, варто зазначити, основною метою санації є відновлення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, що опинилися у скрутному становищі, з метою забезпечення його подальшого ефективного функціонування [3].

До головних переваг фінансової санації належать: збереження підприємства та робочих місць; уникнення негативних соціальних наслідків банкрутства; збереження ділової репутації; можливість подальшого розвитку та зростання. Санація може бути фінансована за рахунок власних коштів, коштів, наданих власниками та іншими особами та за рахунок державних коштів. Крім цього можна залучати грошові кошти у вигляді позики або власності на поворотній та безповоротній основі.

В залежності від учасників антикризового процесу, які беруть участь у проведенні окремих заходів, варто виділяти зовнішню та внутрішню санацію. Для зовнішньої санації характерним є пошук та узгодження умов з різними учасниками, такими як партнери, кредитори, інвестори. В той час як внутрішня санація проводиться самим підприємством або за сприянням кредиторів.

Заходи, які спрямовані на фінансове оздоровлення підприємств і не потребують участі кредиторів, можна класифікувати на наступні категорії: 1. Заходи щодо відновлення боргової платоспроможності. До таких заходів варто віднести переговори з кредиторами щодо перегляду умов погашення боргів, проведення реструктуризації боргових зобов'язань, укладення мирових угод з кредиторами. 2. Заходи щодо відновлення поточної платоспроможності, які включають оптимізацію витрат та зменшення непродуктивних витрат, поліпшення управління оборотними коштами та реалізацію стратегій залучення додаткового капіталу або фінансування. Ці заходи спрямовані на відновлення

фінансового стану підприємства з різних аспектів та допомагають забезпечити його стабільність і розвиток.

Для запобігання фінансової санації та банкрутства підприємство має дотримуватися кількох ключових принципів: 1. Ретельне планування фінансової діяльності, включаючи управління доходами та витратами, а також прогнозування фінансових потоків. 2. Строге дотримання вимог законодавства щодо фінансової звітності та податкового обліку. 3. Точне та правильне ведення фінансової звітності, що дозволяє належним чином відображати фінансове становище підприємства. 4. Посилення контролю за фінансовими процесами та оптимізація внутрішніх процедур для попередження можливих фінансових ризиків. 5. Забезпечення належного фінансового резерву для непередбачуваних ситуацій та ризиків, що можуть виникнути в ході діяльності підприємства.

Ефективна реакція на проблему негативного фінансового результату та застосування інструментарію фінансового оздоровлення можуть запобігти банкрутству та визначити оптимальні методи підвищення та покращення фінансової стабільності підприємства.

Отже, фінансова санація відіграє важливу роль для підприємства, оскільки є ефективним інструментом для подолання фінансової кризи та запобігання банкрутству. Вона дозволяє зберегти підприємство, робочі місця та сприяє стабільному економічному розвитку. Однак, успіх санації залежить від комплексного підходу, професійного управління та підтримки всіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел:

1. Пігуль Н. Г., Семенець В. П. Сутність та значення санації підприємства в сучасних умовах господарювання. *Економіка та суспільство*. 2020. Вип. 21. С 86-92. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-48> (дата звернення: 26.04.2024).

2. Василенко В.О. Антикризисное управління підприємством : навч. посіб. для студ. вищих навчальних закладів. Київ : ЦУЛ, 2003. 503 с.

3. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Бражник Л. В. Фінанси підприємств : навч. посіб. Полтава : РВ ПДАА, 2018. 350 с. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/161> (дата звернення: 26.04.2024).

УДК УДК 82-83:378:81'25:81'42

CASE-ІНТЕРВ'Ю ЯК МЕТОД ВІДБОРУ НА ПОСАДУ ПЕРЕКЛАДАЧА

*О. О. Манойло,
olha.manoilo@st.pdau.edu.ua*

*Науковий керівник:
Н. М. Сизоненко, к. філол. н., доцент*

Нині актуальною є тема застосування новітніх та нестандартних методів співбесіди для відбору спеціалістів на різні посади, зокрема й на посади перекладача або редактора перекладів. Одним із таких методів є case- або ситуаційне інтерв'ю, яке дає змогу краще оцінити практичні навички та здатність

людини нестандартно мислити в різних ситуаціях. Застосування доцільного способу відбору претендентів на посаду перекладача є дуже важливим, адже саме від його професійних навичок безпосередньо залежить якість і достовірність перекладу.

Мета цієї розвідки – з'ясувати практичну цінність методу case-інтерв'ю у галузі письмового перекладу та розробити кейси для відбору кандидатів на посаду перекладача або редактора перекладів. Для досягнення мети використано *методи* аналізу і синтезу, а також метод моделювання.

Кейс-інтерв'ю – це спосіб проведення співбесіди, що передбачає створення гіпотетичних ситуацій, з якими кандидат на посаду матиме справу під час виконання професійних обов'язків.

Сама кейс-методика виникла ще наприкінці XIX ст. у Гарвардському університеті й використовувалась виключно як метод навчання, під час якого студенти мали вирішувати реальні завдання замість «сухого» опрацювання теоретичного матеріалу [3, с. 9]. Пізніше, у 1920-их рр., кейси почали застосовувати в Гарвардській школі бізнесу як ефективний спосіб проведення бізнес-інтерв'ю [1]. Згодом кейси набули поширення в інших сферах діяльності, а нині є популярною формою проведення співбесіди серед рекрутерів.

Кейс-інтерв'ю проводять досвідчені працівники певної сфери діяльності. Найчастіше цю методику використовують для відбору претендентів на керівні посади [4, с. 135].

Очевидно, як і будь-який метод, ситуаційна співбесіда має свої переваги і недоліки. Case-інтерв'ю дає змогу дізнатися про кандидата на посаду ту інформацію, якої немає в резюме: його реакції на різні ситуації; принципи, на які спирається особа під час роботи; якість і швидкість виконання завдань; ставлення до роботи загалом. Передбачається, що до такого інтерв'ю неможливо підготуватися заздалегідь, оскільки йдеться про наочну перевірку компетенцій кандидата: уміння адаптуватися, поводитися у стресових ситуаціях, виходити з конфліктних ситуацій, застосовувати комунікативні навички та інше. Саме в незапланованих ситуаціях (вирішення кейсів) людина, як правило, обирає звичну для неї модель поведінки [2, с. 36–37]. Проте цей метод не гарантує стовідсоткову достовірність відповідності поведінки претендента на вакантну посаду в змодельованій і реальній ситуації; гіпотетична ситуація не відображає дійсність повною мірою.

Під час створення кейсів важливо чітко змоделювати ситуацію, яка має стосуватися відповідної сфери діяльності [2, с. 36–37], передбачити кілька шляхів розв'язання проблеми, а іноді надати хибну інформацію претендентові.

Нижче наводимо розроблені нами кейси, які доцільно використовувати для відбору перекладачів/редакторів перекладу.

1. Кейс «Мозковий штурм»: перевірка компетентності.

Зміст кейсу: рекрутер пропонує завдання та встановлює обмеження в часі (рекомендовано не більше хвилини), за який кандидат на посаду має назвати якомога більше варіантів відповідей. *Приклад*: рекрутер просить дібрати до кожного іншомовного слова з переліку якомога більше варіантів українського перекладу.

Важливо звернути увагу на те, скільки відповідей надає особа та як швидко, які емоції в цей момент переживає, наскільки впевнено відповідає тощо.

Такий кейс здатен виявити не тільки компетентність та креативність потенційного працівника, а й дасть змогу оцінити його характер та стресостійкість.

2. Кейс «Складний вибір»: уміння визначати пріоритети.

Завдання рекрутера полягає в тому, щоб змодельювати ситуацію, яка потребує ухвалення відповідального рішення. Кандидат на посаду має описати власні дії та обґрунтувати їх. Під час виконання кейсу претендент може ставити уточнювальні питання. *Наприклад*: ви працюєте над великим проєктом, але вам пропонують взятися за ще один, вартість якого буде удвічі більшою, а об'єм меншим, дедлайн обох проєктів приблизно однаковий. Якими будуть ваші дії? Чи змогли б ви відмовитися від уже початого проєкту або переадресувати його комусь іншому? Чи взялись би за обидва проєкти та працювали б понаднормово?

Такий кейс допоможе скласти чітке уявлення про те, наскільки претендент на вакантну посаду вміє мислити ситуативно, що для нього принципово в роботі.

3. Кейс «Командна робота»: навички роботи в команді, комунікабельність, перевірка на рівень конфліктності.

Рекрутер пропонує претенденту на роботу розв'язати конфліктну ситуацію, пов'язану із взаємодією з іншими людьми. *Приклад*: Ви разом з вашим/вашою колегою перекладаєте художній твір. Випадково ви помічаєте, що ваш/ваша колега припустився/припустилася помилки і переклав/переклала речення так, що воно втратило початковий сенс, проте колега з вами не погоджується і запевняє, що жодної помилки немає. Як ви вчините в такому випадку?

Цей кейс створений для того, щоб дізнатися, чи вміє особа працювати індивідуально чи в команді, наскільки легко вона ухвалює компромісні рішення, уміє відстояти власну думку.

4. Кейс «Погляд на ситуацію»:

Суть кейсу полягає в тому, щоб поставити претенденту на роботу питання, на яке не існує єдиної правильної відповіді. *Наприклад*: що, на вашу думку, важливіше під час перекладу художнього тексту – точність чи естетичність перекладу, але з маленькими неточностями?

Такий кейс дасть змогу роботодавцю скласти враження про фахову підготовку перекладача, про його уміння наводити аргументи, бачити проблему з різних позицій.

Підсумовуючи наведене вище, можна стверджувати, що case-інтерв'ю – цікава та ефективна методика перевірки набутих фахівцем із перекладу навичок *hard* і *soft skills*. Проте якісний результат оцінювання компетентності претендента на посаду редактора або перекладача потребує комплексного аналізу, доречних і правильно змодельованих кейсів.

Список використаних джерел:

1. Case-інтерв'ю: як правильно застосовувати + приклади кейсів від Світлани Іванової. *Hurma*: веб-сайт URL: <https://hurma.work/blog/case-intervyu->

yak-pravylnozastosovuvaty-pryklady-kejsiv-vid-svitlany-ivanovoyi/ (дата звернення: 29.04.2024).

2. Деркач А. Г. Сучасні методи відбору персоналу в організації: кваліфікаційна робота першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ступеня вищої освіти «Бакалавр». Полтавський університет економіки і торгівлі», Полтава. 2020 р. 50 с. URL: <http://surl.li/tiuhg> (дата звернення: 29.04.2024).

3. Жидик Я. Майже настільна книга про кейси. URL: <http://surl.li/tiuhx> (дата звернення: 29.04.2024).

4. Кудрицька О. Р. Види співбесід як спосіб забезпечення якісного відбору талантів. *Матеріали III Міжнародного науково-практичного форуму «Бізнес, освіта і наука: вектори співпраці»*, м. Київ, 8–10 квітня 2021 р. / Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ : Інтерсервіс, 2021. С. 134–137. URL: <http://surl.li/tiuik> (дата звернення: 29.04.2024).

УДК 330.3:

СТАН РИНКУ ОНЛАЙН ТОРГІВЛІ ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Я. О. Мельник
yana.melnyk@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Т. В. Мокієнко, к.е.н., доцент

Онлайн-торгівля товарів і послуг в Україні, навіть у зв'язку з тривалою війною, не лише відновлює свої показники до рівнів до конфлікту, а й показує значний ріст. Для багатьох сфер бізнесу 2023 рік виявився навіть рекордним, українські електронні майданчики зростають ще швидше, ніж за кордоном, інтернет-магазини активно входять у маркетплейси, а у покупців формуються нові звички. За останні роки обсяги онлайн-продажів в Україні зростають:

- у 2019 році - \$1,75 млрд;
- у 2020 році - \$2,49 млрд;
- у 2021 році - \$3,14 млрд.

Значні зміни у звичках покупців розпочалися ще під час пандемії Covid-19 і були додатково стимульовані повномасштабною війною. Зараз експерти виділяють три основні фактори, що впливають на покупцівську активність українців:

- доступність товарів;
- простота та зручність комунікації;
- швидкість та зручність доставки.

Звички покупців зазнали змін: на що звертають увагу клієнти. У 2023 році на українському ринку виникло багато дропшиперів, зокрема на платформах Prom.ua, OLX та в Instagram. Цей спосіб роботи виявився зручнішим і, головне, дешевшим для бізнесу.

Немає необхідності створювати власний веб-сайт, просувати його та інвестувати значні кошти у рекламу. Готові платформи дозволяють почати

працювати вже сьогодні. У сучасних українських реаліях цей підхід виявляється більш раціональним і вигідним.

Наприклад, Instagram вже давно перетворився зі звичайної соціальної мережі з фотографіями на потужний торговий майданчик. За словами фахівців, на це є кілька причин [1]:

- значна частина активних інтернет-користувачів вже має облікові записи в Instagram, тому їм не потрібно виконувати додаткові дії для замовлення товару;
- формат публікацій та реклами в Instagram дозволяє рекламодавцям яскраво презентувати товари чи послуги за допомогою фотографій та відео та зручно працювати з контентом;
- Instagram надає зручні можливості для комунікації між покупцем та продавцем, без необхідності переходити на іншу платформу.

Продавці в Instagram мають проблеми зі швидкістю відправлення товарів, тоді як інтернет-магазини з власними складами та продуманою логістикою мають вагому перевагу в цьому плані. Проте обидва формати є актуальними для українських покупців.

Найпопулярніші товари в Україні у 2024 році включають чохли для телефонів, кеди та кросівки, жіночі парфуми, корми та ласощі для домашніх тварин.

Також зростає попит на комплектуючі для касок і бронежилетів, біодобавки, садові рослини, автозапчастини та косметику. Український ринок продажу характеризується швидким зростанням продажів недорогих товарів.

Продукція вищої цінової категорії, така як техніка, електроніка та автомобілі, демонструє менш виразну динаміку зростання, хоча в порівнянні з 2022 роком зростання також відчутне.

Які бренди обирають українці та яка реклама дійсно працює? У відношенні до реклами українських компаній можна помітити різноманітні підходи. Деякі бренди ставлять акцент на позитив та емоції, інші обирають військову тематику.

Незалежно від обраного шляху, успішність реклами залежить від її емоційності та здатності викликати почуття в аудиторії, а не просто передачі інформації. Проте цей процес має свої складнощі, які варто розглянути детальніше.

Щодо факторів вибору бренду українцями, дослідження показали, що найважливішими є [1]:

- підтримка ЗСУ – 44 %;
- вихід бізнесу з Росії – 34 %;
- волонтерська діяльність – 21 %;
- наявність зрозумілої політичної позиції – 18 %;
- мова комунікації бренду – 16%.

Отже, після повномасштабного вторгнення відбулися значні зміни в асортименті як інтернет магазинів так і в «асортименті» покупців.

Список використаних джерел:

1. Воловий І. Як змінився український ринок e-commerce та що його очікує в майбутньому. URL: <https://ua-retail.com/2024/01/yak-zminivsvya->

ukra%D1%97nskij-rinok-e-commerce-ta-shho-jogo-ochikuye-v-majbutnomu/ (дата звернення 29.04.2024).

2. Симоненко К. Вплив війни на інтернет-торгівлю: як змінювалися онлайн-продажі рітейлерів протягом I півріччя 2022 року. URL: <https://rau.ua/novyni/vpliv-vijni-na-internet/> (дата звернення 29.04.2024).

УДК 336

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РИНОК СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ

П. І. Морозова
polina.morozova@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
С. П. Зоря, к. е. н., доц.

Актуальність дослідження щодо впливу інноваційних технологій на страховий ринок України є важливою темою сьогодення, оскільки вітчизняний ринок перебуває на етапі значних змін і трансформацій не тільки спричинених у наслідок воєнних дій, а й за рахунок впровадження новітніх технологій. З розвитком цифрового середовища та зростанням конкуренції в галузі страхування, компанії все більше шукають способи застосування інноваційних технологій для поліпшення своїх послуг, оптимізації процесів та залучення нових клієнтів. Дослідження цієї теми дозволить розкрити, як технологічні інновації впливають на стратегії страхових компаній в Україні, їхню здатність адаптуватися до нових вимог ринку та розвивати конкурентні переваги. Вивчення впливу технологій на страховий сектор також дозволить прогнозувати майбутні тенденції та визначити оптимальні шляхи розвитку галузі в умовах цифрової трансформації. Крім того, з урахуванням активного розвитку цифрових послуг та збільшення кількості онлайн-транзакцій, важливим є також вивчення аспектів кібербезпеки та захисту даних у страховій сфері.

Мета дослідження полягає у вивченні впливу технологій на страховий ринок України з метою сприяння подальшому його розвитку та модернізації.

У нашому теперішньому світі інноваційні процеси стали невід'ємною частиною технологічного прогресу, які безпосередньо відіграють неабияку роль для підвищення конкурентоспроможності. У цьому страховий ринок активно впроваджує нові прогресивні методи та технології обслуговування, не залишаючись осторонь від трансформації. До того ж щоденно оновлюються та вдосконалюються послуги страхування й страховий ринок в цілому.

Цифрова трансформація страхового сектору суттєво впливає на бізнес-процеси, продукти та взаємодію з клієнтами. Завдяки цифровим технологіям відбувається модернізація страхового бізнесу, що дозволяє досягти більш ефективного управління ризиками, знизити адміністративні витрати та покращити взаємодію з клієнтами [1, с. 295].

Варто зазначити, що ринок страхових послуг завжди був другим за масштабами капіталізації серед небанківських установ [2, с. 135]. Проте ще

починаючи як мінімум з 2021 року кількість страхових компаній значно скорочується щорічно, де не виключенням став й 2024 рік, порівняно із 2023 роком. Боротьба за лідируючі позиції можлива тільки тоді, коли в арсеналі присутні сучасні технології, які допоможуть усунути конкурентів.

Окремі автори виокремлюють такі види інновацій у страхуванні як [2, с. 135]:

- продуктові інновації (створення нових страхових продуктів чи покращення існуючих);
- технічні інновації (оптимізація методів продажу в роботі страховика);
- управлінські інновації (удосконалення, спрямовані на оптимізацію управлінських рішень).

Питання щодо кібербезпеки також стає все більш актуальним. Дослідження мають зосередитися на оцінці ризиків та розробці стратегій захисту інформації, що можуть внести значний вклад у розвиток страхового ринку України. Питання сільського господарства в Україні є ключовим сектором економіки, проте використання інформаційних технологій для розвитку страхових послуг у цій галузі залишається недостатньо вивченим. Автори прогнозують, що вплив технологій на страхування в сільськогосподарському секторі в майбутньому буде тільки зростати. Поєднання телемедицини та цифрових технологій зі страхуванням здоров'я може поліпшити доступність та якість медичних послуг, проте це вимагає додаткових досліджень в Україні [3]. Фокус на цих напрямках може сприяти не лише подальшому зростанню страхового ринку в Україні, а й забезпечити його готовність до глобальних тенденцій та викликів.

Штучний інтелект та машинне навчання застосовуються для обробки великих обсягів даних про клієнтів і ризики. Це дозволяє передбачати можливі збитки та оптимізувати вартість страхових премій. Алгоритми машинного навчання допомагають виявляти шахрайство, аналізуючи патерни у поведінці клієнтів та їхніх транзакціях. Використання смарт-контрактів автоматизує процес виплат, зменшуючи час обробки та можливі помилки [3].

Отже, використання сучасних технологій є ключовим чинником для успішного розвитку страхового ринку України, сприяючи його адаптації до вимог сучасності та забезпечуючи сталість та конкурентоспроможність на міжнародній арені.

Список наукових джерел:

1. Панченко О., Садчикова І. Вплив цифрових технологій на розвиток страхового бізнесу. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. Чернігів : Чернігівська політехніка. 2023. №4(36) С. 291-301. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-291-301](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-291-301).

2. Базюта Х. А., Берестецька О. М. Вплив інновацій на страховий ринок України. Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя. 2021. С. 134-135.

3. Кучерівська С. С. Вплив інформаційних технологій на розвиток страхових послуг. *Проблеми сучасних трансформацій*. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича. 2024. №11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-08-03>.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ У КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

П. І. Морозова
polina.morozova@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Ю. М. Тютюнник, к. е. н., доц.,
проф. каф-ри фінансів, банківської справи та страхування

У сучасному світі цифровізація проникла в усі аспекти життя людини, зокрема і у фінансову сферу, де не є виключенням і ланка щодо фінансового моніторингу. Такі технології дають можливість збирати, обробляти та аналізувати фінансову інформацію з достатньою швидкістю, працюючи одразу з великими об'ємами у реальному часі. У цілому цифровізація дозволяє проводити фінансовий моніторинг швидше та ефективніше.

Завдяки автоматизації багатьох рутинних процесів, які раніше вимагали значної людської участі, працівники можуть зосередитися на більш складних та стратегічних завданнях, що вимагають аналізу та прийняття рішень. Це не лише зменшує ризик помилок через людський фактор, але й дозволяє швидше виявляти та реагувати на потенційні фінансові ризики або нормативні порушення. Такий підхід допомагає підприємствам зекономити час і ресурси, підвищуючи в цілому ефективність їхньої діяльності та забезпечуючи більш надійний фінансовий моніторинг.

Поява нових технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, трансформує підхід до фінансового моніторингу, забезпечуючи більш точне виявлення та прогнозування ризиків [2]. Системи ШІ можуть аналізувати значні обсяги фінансових даних у реальному часі та виявляти зміни, які можуть вказувати на недбалі дії працівників або навіть на шахрайство. ШІ може автоматично визначати ризикові транзакції та попереджати про них операторів моніторингу, що значно скорочує час реагування на потенційно небезпечні ситуації. Щодо машинного навчання, то воно дозволяє системам фінансового моніторингу навчатися на основі наявних даних та адаптуватися до нових сценаріїв. Це дозволяє системі постійно покращувати свою точність та підвищувати ефективність, оскільки вона набуває нових знань з кожним новим випадком. Саме завдяки здатності адаптуватися до нових сценаріїв, системи машинного навчання можуть виявляти навіть найбільш витончені та раніше невідомі моделі шахрайства. Це сприяє значному зниженню кількості помилкових виявлень та забезпечує більш точні результати, що є ключовим фактором для забезпечення ефективного фінансового моніторингу.

У контексті створення нового Smart-суспільства, пріоритетною метою є розвиток Smart-інновацій. Ще у 2020 році акцент робився на висвітленні необхідності просування економіки, що ґрунтується на знаннях та інноваціях, сприяє стійкому розвитку, ефективному використанню ресурсів та загалом сприяє цифровізації, що створює інтегровану взаємодію віртуального та фізичного простору, відому як кіберфізичний простір. Такі пріоритети були

розставлені не тільки у нормативних документах нашої держави, а також і у європейських країнах загалом. Цифрова трансформація визнана як фактор економічного зростання, оскільки технології мають потужний позитивний вплив на продуктивність, ефективність, витрати та якість діяльності в економіці, суспільстві та особистому житті [1, с. 41, 3 с. 223].

До переваг цифровізації фінансового моніторингу слід віднести наступні плюси [2]:

- швидке виявлення та аналіз підозрілих транзакцій;
- автоматизація процесів зменшує помилки, які можуть бути спричинені від ручної праці;
- використання алгоритмів дозволяє точно визначити фінансові ризики;
- легка адаптація до зростаючих потреб моніторингу;
- забезпечує більш глибокий та комплексний аналіз фінансових даних.

Однак є й недоліки, зокрема [2]:

- збільшення потенційних кіберзагроз та ризиків порушення конфіденційності фінансових даних;
- недостатня надійність інфраструктури може призвести до нестабільної роботи та навіть втрати даних;
- недосконалі алгоритми можуть призвести до помилкового виявлення підозрілих операцій або пропуску потенційних ризиків;
- високі витрати на розробку та впровадження цифрових систем моніторингу;
- необхідність підготовки персоналу до роботи з новими цифровими інструментами та технологіями.

Проте, незважаючи на всі перепони, все одно використання цифрових інструментів допомагає підприємствам оптимізувати управління фінансами, аналізувати дані та передбачати фінансові результати, що сприяє ухваленню обґрунтованих управлінських рішень.

У світі, де фінансові ризики стають все більш складними та важливими, цифровізація фінансового моніторингу виявляється необхідною. Вона не лише полегшує процес виявлення та аналізу фінансових операцій, але й робить його швидшим та ефективнішим завдяки використанню сучасних технологій, таких як ШІ, машинне навчання та аналіз великих даних. Це сприяє покращенню управління фінансами, зменшенню ризиків та прийняттю обґрунтованих стратегічних рішень. Однак, важливо пам'ятати про виклики, такі як кібербезпека та необхідність постійного оновлення та підвищення кваліфікації персоналу. Загалом, цифровізація фінансового моніторингу відкриває нові можливості для покращення ефективності та безпеки фінансової системи.

Список використаних джерел:

1. Андрійченко Ж. О. Ризик орієнтований підхід у фінансовому моніторингу в умовах цифровізації. Харків : ХНЕУ, 2019. С. 41-42.
2. Бочко О. Ю., Піхоцька О. М. Вплив цифровізації на фінансовий моніторинг підприємницької діяльності. *Академічні візії*. Львів. 2023. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/816/741> (дата звернення: 27.04.2024).
3. Грабчук І. Л. Можливості цифрових інструментів у сфері фінансового моніторингу. Житомир : ДУЖП, 2023. С. 221-224.

ЛЮДИНА В УМОВАХ ТОТАЛІТАРИЗМУ: ПРИКЛАД УКРАЇНИ

А. С. Муренець
anna.murenets@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Ю. В. Помаз, к.і.н., доцент

Тоталітарні режими ставили людину в складні умови, обмежуючи її свободу, контролюючи думку та дії. Україна не раз переживала подібні режими, що має відбиток на житті та психології людей. Зокрема, в умовах радянського тоталітаризму, ідеологія та цензура штучно формували уявлення суспільства та підпорядковували людину певним стандартам. Це можна побачити у спробах змінити культурну та історичну свідомість на користь ідеології, а також у каральних заходах проти тих, хто відхилявся від прийнятих стереотипів [1].

Яскравим прикладом тоталітарного підходу до керування є голодомор 1932-1933 рр., коли політика голоду була інструментом впливу на населення та формування страху та підкорення. Тоталітаризм також виявлявся у різних аспектах життя: у сфері освіти (пропаганда), у культурному просторі (цензура, обмеження творчості), у сфері віросповідання (переслідування релігійних груп) та в багатьох інших аспектах.

Тоталітаризм впливав на різні сфери життя людини в Україні. Зокрема, у сфері освіти тоталітарний режим вводив ідеологічні курси, контролював навчальні програми та вимагав підкорення ідеології партії. Школи та університети ставали інструментами для формування «правильних» поглядів та переконань.

Культурний простір також був сильно обмежений тоталітарними режимами. Цензура та контроль над творчістю митців та письменників призводили до цензурних обмежень, переслідувань за неугодною творчістю та спроби формування «пролетарської культури» відповідно до ідеології партії.

У сфері віросповідання також спостерігався тиск та переслідування. Релігійні групи, які не підкорялися ідеології режиму, були обмежені у своїй діяльності, церкви зазнавали притисків та репресій.

Тоталітарний режим також втручався у особисте життя людей через систему контролю та денонсацій. Люди мусили слідкувати за своїми висловлюваннями та діями, оскільки навіть найменші «порушення» могли мати серйозні наслідки. В умовах тоталітаризму люди часто стикалися з дилемами між підкоренням режиму та захистом своїх переконань, що спонукало їх до пошуку способів виживання та вираження власної ідентичності у складних умовах контролю та репресій.

Досягненням тоталітарних режимів було впровадження системи масового контролю та денонсацій. Це означало, що кожна людина ставала під прицілом влади, а її дії та висловлювання могли мати серйозні наслідки. Така ситуація сприяла поширенню страху та недовіри між людьми, оскільки навіть добросовісні громадяни боялися випадкових обвинувачень або підставних звинувачень.

Україна також відчула вплив репресивної системи на національну ідентичність та культурну спадщину. Пригнічення української мови, історії та культури спонукало багатьох людей до таємного збереження та передачі цих цінностей, що стало одним із методів опору тоталітаризму [2].

Важливим аспектом тоталітарних режимів є також система пропаганди та маніпуляції інформацією. Під впливом ідеології влади створювалися специфічні механізми перекручення фактів та спрямованої дезінформації для формування «правильних» поглядів у суспільстві.

Таким чином, тоталітарні режими, включаючи ті, що існували в Україні, мали значний вплив на різні аспекти життя людини, від сфери освіти та культури до особистих відносин та внутрішнього світогляду. Люди змушені були адаптуватися до умов тоталітаризму, залишаючись вірними своїм цінностям та переконанням у складних і дискримінаційних умовах.

Вплив тоталітарних режимів на життя людей в Україні виявлявся в наступному:

1. Репресії та політичні переслідування. Українські дисиденти, активісти та інтелектуали стали об'єктами репресій з боку радянського режиму. Затримання, засудження до тюремного ув'язнення, політичні процеси стали страшними реаліями для тих, хто виступав проти ідеології тоталітаризму.

2. Політичний тиск на культуру. Українські письменники, митці та інтелектуали зазнавали тиск і цензуру з боку влади. Творчість піддавалася ідеологічному контролю, а відмова від пропаганди режиму могла вести до заборони видавництва книг чи постановок театральних постанов.

3. Дезінформація та маніпуляція. Радянська влада активно використовувала пропаганду та масові засоби масової інформації для формування «правильних» поглядів у суспільстві. Інформаційні кампанії, які приховували правдиву картину подій або перекручували факти, мали на меті утримувати населення під контролем.

4. Контроль за освітою. Навчальні програми, методи навчання та виховання контролювалися ідеологією партії. Зміст навчальних матеріалів мав спрямовуватися на виховання «правильних» ідеологічних поглядів учнів та студентів.

5. Соціальні обмеження. Тоталітарний режим встановлював суворий контроль над соціальними зв'язками та діяльністю громадян. Наприклад, діяли механізми денонсації, коли громадяни зобов'язувалися доповідати про «недружню» діяльність чи висловлювання своїх знайомих, родичів чи колег.

6. Колективізація та голодомор. Колективізація сільського господарства призвела до масових переміщень людей, конфіскації власності та руйнування традиційного сільськогосподарського способу життя. Це разом із штучно створеним голодомором призвело до мільйонів жертв серед українського населення.

7. Тоталітарна індоктринація, що означала систематичний вплив на світогляд та переконання людей через освіту, масові медіа, публічні заходи та інші канали впливу.

8. Система контролю за особистістю. Тоталітарний режим встановлював систему повного контролю за особистістю громадян, включаючи масовий розвідувальний апарат, систему денонсацій, масову систему політичних та соціальних обмежень.

9. Поширення тоталітарного режиму в Україні, що ознаменувався великим терором, репресіями та загальним контролем над суспільством.

Тоталітарний режим в Україні, як і в інших країнах, відіграв значну роль у формуванні суспільства та життя людей. Він став причиною масових репресій, обмежень свободи та прав людини, дезінформації та маніпуляцій, а також величезних людських трагедій, таких як голодомори, депортації та інші форми насильства. Важливо зазначити, що тоталітарний режим не тільки пригнічував, але й спонукав людей до опору, боротьби за свої права та вищі цінності. Багато українців виявили мужність та сміливість у відстоюванні своїх переконань, захисті своєї культурної та національної ідентичності, тим самим допомагаючи зберегти духовну спадщину та майбутнє своєї нації.

Наслідки тоталітарних режимів в Україні відчуваються й досі, викликаючи не тільки втому від минулого, але й натхнення до пошуку правди, справедливості та свободи. Вивчення і розуміння цих подій є важливим для формування майбутнього та запобігання повторенню подібних трагедій.

Список використаних джерел

1. Людина в умовах тоталітаризму.

URL: https://old.novadoba.org.ua/sites/default/files/files/history_of_age/51.pdf

2. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ : «АртЕк», 1998. 728 с.

URL: <http://litopys.org.ua/popovych/narys36.htm>

УДК 321

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА

В. Є. Оби́фіст

volodymyr.obyfist@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:

С. М. Приходько, к. політ. н., доц.

Реалії інформаційного суспільства зумовлюють формування принципово нових засад функціонування сфери політики. Насамперед це стосується її організаційних форм. Але сучасна політика суттєво ускладнилася. І відповідно змінилася функціональна роль усіх політичних акторів. Незважаючи на те, що у політиці провідну роль відіграють організаційні структури, особистісний фактор теж має значення. Просто його вплив на політичні процеси суттєво змінився. Також слід відзначити, що в межах політичних організацій працюють конкретні люди. І не просто працюють, а й очолюють їх. Тобто, у сучасній політиці одним із ключових акторів є політичний лідер. Але ця категорія зараз не має однозначного виміру. Сучасний політичний лідер є багатогранною постаттю. Слід розрізняти лідерів як очільників держави, уряду. Окремими різновидами є

парламентські та партійні лідери. Таке урізноманітнення статусу політичного лідера зумовлює визначення принципово нових засад реалізації ним своїх повноважень. Вдосконалення цього процесу передбачає відповідне інформаційно-технологічне забезпечення, яке має відповідати новим реаліям.

На сучасному політичному порядку денному стоїть актуальне питання визначення з метою подальшого практичного впровадження найбільш доцільних та ефективних інформаційно-технологічних засобів забезпечення комунікації між політичними лідерами та громадськістю. Реалізації цих цілей сприяє використання дослідницьких методів, серед яких найбільш значущими є структурно-функціональний метод для чіткого з'ясування ролі інформаційно-комунікативних технологій у процесі реалізації лідерства. Також доцільним є застосування теорії ігор для визначення оптимальної моделі взаємодії лідерів зі своїми послідовниками.

В сучасну політику повністю інтегрувалося таке явище як цифровізація. Воно означає суттєву трансформацію функціонування усіх сфер суспільної життєдіяльності. Політичної це стосується насамперед. В основі таких трансформацій лежить активне використання комп'ютерних технологій, мережі Інтернет у механізм політичних комунікацій. Причому технологічне вдосконалення відбувається досить оперативно. Спочатку таке забезпечення ґрунтувалося на створенні веб-сторінок з необхідною інформацією. Але досить швидко стало зрозуміло, що цього недостатньо. Потрібно постійно освіжати інформацію, а головне встановити постійно діючі засоби спілкування. У політичну практику почали впроваджуватися соціальні мережі. Інформаційно-комунікативний супровід політичного лідерства має на меті сприяння творенню необхідного для лідера іміджу та взаємодії з громадськістю.

Імідж сучасного політичного лідера – «це складний соціально-психологічний феномен, де окрім особистісних якостей, проявлених у його поведінці, представлено елементи образу, створеного засобами масової інформації, наділеного оцінкою позитивної /негативної конотації та донесено до свідомості потенційного електорату. Імідж є своєрідним конструктом, схемою, у якій пені якості перебільшені та виділені, а наявні, водночас, лакуни, дають можливість, охопивши стереотипний зміст, домислити його до цілого, наповнити емоційними переживаннями» [2, с. 184]. Імідж полягає у заміні глибинного портрету політика знаковим замінником, який відображає його основні риси.

«Протягом останніх років соціальні медіа все активніше використовуються у політичній комунікації як громадянами, так і політичними інститутами. Можна з упевненістю стверджувати, що сьогодні саме ці нові майданчики обумовлюють розширення політичного дискурсу в інтернет-просторі. Серед їх об'єктивних переваг можна назвати уніфіковану та мінімалістичну архітектуру з низьким порогом входження, доступність, скорочення витрат на комунікативні акти та їх ретрансляцію, асинхронність, зменшення кількості шумів, що спотворюють повідомлення» [2, с. 186]. Політичні діячі, партії, державні структури завжди воліють до безпосередньої, немедійованої комунікації з громадянами, тому досить швидко (особливо в розвинених демократичних країнах) навчилися

використовувати канал соціальних медіа для самопрезентації, інформування, діалогу, отримання зворотного зв'язку, контролю, рекрутування та мобілізації електорату. Показовими є сплески їх інтернет-активності в періоди виборчих перегонів.

Сайти соціальних мереж дозволяють політику налагодити комунікацію з людьми, які мало цікавляться політичним процесом, тому що вони можуть стежити за його профілем у соціальній мережі так само, як за профілями своїх друзів і близьких. Крім того, політики, які регулярно спілкуються з аудиторією в соціальних мережах, сприймаються користувачами Інтернету позитивніше. Тим не менш, дискусійним залишається потенціал механізму конвертації цього онлайн-діалогу і кількості отриманих «лайків» у реальний політичний капітал і голоси виборців.

Інформаційна взаємодія, як істотний фактор формування іміджу політичного лідера, виявляється в рамках інформаційного підходу. «Сильна інформаційна взаємодія з потужними, розгалуженими інфопотоками формує особистість «ідеального» політичного лідера, який може трансформувати характер політичного життя адекватно потребам мас. Середня інформаційна взаємодія з нерозгалуженими інфопотоками формує особистість «реального» політичного лідера («менеджера», що управляє важелями влади, але не володіє тим впливом, яким він мав би володіти), який тільки частково відповідає суспільним потребам. Слабка інформаційна взаємодія з переважанням інфопотоку в один бік формує особистість «формального» політичного лідера, нездатного впливати на хід політичного життя, неадекватного потребам суспільства» [2, с. 189]. Управління інформаційною взаємодією як фактором формування особистості політичного лідера дозволить політичному лідеру ефективніше використовувати свою владу, а суспільство отримає в його особі владу, адекватну своїм потребам.

Під час організації роботи будь-якої урядової структури виникає безліч проблем, пов'язаних з побудовою інформаційних потоків, які потрібно «замкнути» на згаданий центр ухвалення рішень. «При цьому бажано врахувати, що інформування, скажімо, президента має бути таким, щоб він отримував справді найважливішу інформацію в необхідних для роботи обсягах. Але водночас не можна допустити, щоб він «захлинувся» в потоках несуттєвої інформації. Збирання, оброблення та інтерпретація інформації – найважливіші етапи, оскільки від вірогідності інформації залежить характер ухвалених рішень, а відтак – і ефективність управління будь-яким об'єктом» [1, с. 50-51].

Будуючи інформаційну мережу системи управління, насамперед треба потурбуватися про джерела соціальної інформації, які адекватно висвітлюватимуть процеси, що відбуваються в усіх сферах суспільного життя. Наприклад, у масштабах держави бажано налагодити систему інформування уряду з боку органів державної статистики, економіки, праці та соціальних питань, промисловості й сільського господарства, так званих силових структур, науково-дослідних установ, які фінансуються з бюджету.

Окрім згаданих (офіційних) джерел інформації, також бажано використовувати соціологічні та соціопсихологічні дослідження, аналіз

публікацій преси, повідомлень радіо й телебачення, листів і звернень до урядових структур громадян, їх спільнот і груп, суспільних і політичних організацій. Щоб підвищити вірогідність інформації, яка надходить до центру ухвалення, бажано мати якомога більше незалежних джерел інформації (не менше трьох) [1, с. 55]. Це дозволяє розширити банк інформації з питань, що розглядаються, сприяє формулюванню більшої кількості представлених альтернативних проектів рішень, а отже, підвищує вірогідність прийняття адекватних ситуації ухвал.

Отже, належний рівень інформаційно-комунікативного забезпечення є важливим і неодмінним чинником ефективної реалізації політичним лідером своїх функцій. Головним аспектом такого забезпечення є налагодження постійно діючої комунікації з громадськістю. Іншим напрямом є відстеження інформації з різних джерел. Тобто, інформацію слід диверсифікувати. Це підвищить рівень її достовірності та дасть змогу ухвалити виважене рішення.

Список використаних джерел:

1. Кочубей Л. Особливості сучасних інформаційно-комунікативних технологій в Україні. *Наукові записки. ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2017. Вип. 3. С. 44-70.

2. Політичне лідерство : навчальний посібник / В. А. Гапоненко, С. С. Бульбенюк, Н. М. Довганик та ін. Київ : КНЕУ, 2021. 324 с.

УДК 329(016.1 ЄС)

РЕГІОНАЛЬНІ ПАРТІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ

А. М. Омельченко
anastasiia.omelchenko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
С. М. Приходько, к. політ. н., доц.

Формування різних типів політичних партій і партійних систем безпосереднім чином пов'язане з європейськими країнами. Розбудова цих політичних інститутів має достатньо тривалу історію. В європейських країнах партії формувалися за ідеологічною спрямованістю своїх програм та відображенням інтересів конкретних соціальних верств і груп. Провідними ідеологіями були консерватизм лібералізм, соціал-демократія. Пізніше певної популярності набув комунізм як радикальне крило лівої політичної течії. Застосування чітких ідеологічних критеріїв щодо визначення спрямованості політичних партій було доцільним в умовах жорсткого соціально-класового розмежування європейських соціумів. У розширеному контексті він був властивий для епохи індустріального суспільства.

Суспільний прогрес зумовив трансформацію системи суспільного виробництва. З'явилися принципово нові категорії виробників, власників. Збільшувалася питома вага виробництва послуг, наукомістких технологій. Ці процеси безпосередньо спричинили потребу трансформації політичної сфери. Одна з тенденцій пов'язана з розбудовою нового типу держави, в основі якої

лежить принцип електронного урядування. Іншою тенденцією стали суттєві зміни принципів функціонування представницьких політичних інститутів, головними серед яких є політичні партії. Ця зміна пов'язана з формуванням партій нового типу. Вони меншою мірою намагаються ідентифікувати себе з певною політичною ідеологією. Крім того, вони орієнтуються на нові соціальні верстви, які склалися внаслідок масштабних суспільних трансформацій.

У сучасних суспільствах відбуваються характерні процеси глобалізації та інтеграції. Незважаючи на їхні загалом об'єктивні передумови, вони викликають певний страх та дискомфорт серед деяких категорій населення європейських країн. Вони побоюються втратити свою ідентичність в умовах певного розмивання національно-державних кордонів. Тому певний комфорт вони відчують в рамках регіонів, особливо там, де компактно проживають історично сформовані етнічні спільноти. Це диктує необхідність створення політичних партій, які мають представляти їхні інтереси на загальнонаціональному рівні. Представлена публікація спрямована на визначення та аналіз засадничих принципів функціонування регіональних партій в європейських країнах. Методологічною базою дослідження є метод системного аналізу, за допомогою якого визначається сутність регіональних партій як важливих інститутів політичних систем зазначених країн. Серед використаних прикладних методів потрібно відзначити метод раціонального вибору, який дає змогу з'ясувати мотиви електоральної підтримки регіональних партій.

Присутність на політичній карті європейських країн регіональних та/або етнічних політичних партій останнім часом стає дедалі все більш помітною. Причини їхньої популяризації серед виборців мають різне пояснення. На думку автора, це пов'язано з розгортанням та інтенсифікацією глобалізаційних процесів. Розмиваються державні кордони. Зменшується роль і значення національних держав, як ключових суб'єктів міжнародних, відносин. В цих умовах зростає фактор так званої багаторівневої політики. Насамперед це стосується країн-членів Європейського Союзу, де відбувається поєднання тенденцій щодо посилення значення як регіонального так і наднаціонального рівнів політики.

В цих умовах навіть в країнах розвинутої і стабільної демократії люди прагнуть всіляко зберегти свою ідентичність. Але принципи її забезпечення суттєво змінюються в останні роки. І тому в сучасних умовах для певної частини людей такими принципами є регіональна або етнічна приналежність. Дедалі стає більш очевидна, що саме вона забезпечує більшу комфортність у відчуттях, ніж громадянство навіть демократичних держав. Саме цим не в останню чергу можна пояснити зростання популярності вище зазначених партій.

Як суб'єкти політики вони відіграють все більшу роль у політичних процесах цих країн. Якщо колись вважалися таким «повстанням проти сучасності» і «поверненням до минулого», тепер ці партії перетворилися на достатньо потужних політичних акторів у країнах стабільної демократії. «Якщо спочатку Е/РП були швидше «нішевіми» – «партіями одного питання» (single-issue or niche parties), то тепер вони все частіше формулюють свої погляди по широкому спектру громадських проблем. Це дозволяє їм перейти з «політичної

периферії» в «ядро» політичного поля та брати активну участь у коаліційних взаємодіях, у тому числі в урядових коаліціях» [2, с. 480].

Партії такого типу суттєво відрізняються від так званих класичних партій, Які є поширеними у країнах з багатопартійною системою. Для їх характеристики застосовується поняття «stateless nationalist and regionalist parties». Вони розглядаються більшою мірою як «умовні «лейбли», ніж чітко визначені поняття, оскільки партії, які вони позначають, насправді представляють собою різноманітні за своїм характером політичні утворення» [2, с. 481]. Спільною рисою для них є відмінність від традиційних або універсалістських партій. Причому універсалізм у цьому контексті означає діяльність партії на всій території країни. Відповідно «неуніверсальність» регіональної партії означає її функціонування і поширення свого впливу лише на певній частині країни. «Такі партії дуже різноманітні як за територіальним рівнем діяльності, так і за своїми цілями. У багатьох країнах, наприклад, виявляються партії / організації / альянси – об'єднання місцевих нотаблів, які займаються лише репрезентацією локальних/регіональних інтересів в інструментальних електоральних цілях» [2, с. 485].

Тепер докладніше стосовно характеристик та класифікації цього виду партій. Єдиного підходу, як уже зазначалося, немає. Тому використовуються різноманітні «лейбли». «Численні терміни, що використовуються в літературі, – ethno-nationalists, stateless nationalists, autonomists, regionalists, ethno territorial parties – виявляються занадто вузькими, щоб охопити весь спектр варіантів. Тому за всієї умовності використання лейблів має сенс» [2, с. 486]. Функціональна спрямованість регіональних/етнічних партій також немає однозначного тлумачення. Вони не лише прагнуть відстоювати регіональні інтереси на загальнонаціональному політичному рівні. Часто їхньою метою є намагання сформувати певний політико-конституційний статус «свого» регіону з метою отримання ним повноцінної політичної суб'єктності. Особливо це стосується тих регіонів, де сформований чітко окреслений у територіальному розумінні електорат цієї партії. (За прикладами далеко не потрібно ходити – партія регіонів навіть не приховувала своєї орієнтації на конкретні адміністративно-територіальні одиниці). Обсяги такої «суб'єктності» є досить динамічними і мінливими. Все залежить від амбіцій представників партій. Але головними є вимоги підвищення «обсягу» статусу регіону в рамках країни, зокрема, надання більших владних повноважень, «правильний» перерозподіл бюджетних коштів. Причому досить часто йдеться не про конституційно-правове закріплення відповідних повноважень. Передусім регіональні партії вимагають формування відповідної політичної практики. Їм потрібні голоси виборців, лояльність центральної влади, а не реальна відповідальність за здійснення своїх повноважень. Слід відзначити, що регіональні партії, відчувши свою силу, можуть поширювати свій вплив на декілька адміністративно-територіальних одиниць. Тоді вони вже прагнуть виходу на загальнонаціональний рівень, проте з регіональними вимогами.

За певних обставин регіональна спрямованість партій може мати окремий напрям представництва. Зрідка – це артикуляція інтересів певних соціальних чи професійних груп, зокрема, пенсіонери, молодь, працівники в промисловій чи

аграрній галузях тощо. Але, як свідчить політична практика, таке соціальне представництво в рамках партій в сучасних умовах не набуло достатнього поширення. Натомість більш розповсюдженим типом регіональних партій є партії етнічного представництва. Як уже зазначалося саме етнічна, (а не громадянська) приналежність у реаліях глобалізації стає більш значущою підвалиною забезпечення комфортної ідентичності людей. Така приналежність «є основою виділення в окрему категорію етнічних партій, які явно орієнтовані у своїй діяльності на певну етнічну групу» [1, с. 154-155].

Отже, регіональні та етнорегіональні партії стали невід'ємною складовою політичного ландшафту країн Європейського Союзу. Їхнім головним призначенням є представництво інтересів регіонів та етнічних спільнот, які проживають компактно. Також діяльність регіональних партій спрямована на розробку оптимальних моделей регіональної політики. Тому їхній досвід є досить важливий для сучасної України у контексті політики децентралізації.

Список використаних джерел:

1. Chandra K. What is an ethnic party? *Party Politics*. 2011. № 2. P. 151-169.
2. Hepburn E. Introduction: Reconceptualizing Sub-State Mobilization. *Regional & Federal Studies*. 2009. № 4-5. P. 477-499.

УДК 657

РЕЗЕРВ СУМНІВНИХ БОРГІВ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗРАХУНКУ ТА КОРИГУВАННЯ

С. В. Пікуль
svitlana.pikul@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Н. А. Канцедал, к.е.н., доцент

Будь-який суб'єкт господарювання в умовах ринкової економіки будує відносини купівлі-продажу з партнерами, постачальниками, замовниками та покупцями. Відповідно, в процесі господарської діяльності виникає дебіторська та кредиторська заборгованість, адже не всі підприємства можуть одразу розплатитись зі своїми боргами. Проте існують випадки, коли через певні умови (зниження платоспроможності, форс-мажорні обставини тощо) дебітори можуть значно затримувати виплату коштів або й взагалі не виконати своє зобов'язання. Таку заборгованість називають сумнівним боргом. Тоді підприємство ризикує недотримати кошти і зазнати втрат. Для таких ситуацій підприємство повинно «перестрахуватись» і створити резерв сумнівних боргів. Щоб правильно провести процедуру створення, нарахування резерву та вчасно його коригувати, потрібно ознайомитися з особливостями цього бухгалтерського інструменту.

Питання обліку резерву сумнівних боргів є складовою поняття дебіторської заборгованості, й постійно перебуває в полі наукових та практичних досліджень [1].

Згідно НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», сумнівний борг – це поточна дебіторська заборгованість щодо якої існує невпевненість її погашення

боржником [4]. А от визначення резерву сумнівних боргів стандарт не окреслює. Проте, науковці зазначають, що резерв сумнівних боргів – інструмент, що регулює (зменшує) статтю дебіторської заборгованості у фінансовій звітності, у такий спосіб, аби звітність містила «чисту реалізаційну вартість» дебіторської заборгованості на дату балансу [2]. Для підприємства створення резерву сумнівних боргів є скоріше обов'язком, а не правом. Відповідно, резерв повинні створювати майже всі підприємства, крім мікропідприємств, непідприємницьких товариств та підприємств, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів і витрат згідно податкового законодавства. НП(С)БО 10 виділяє критерії, яким повинна відповідати дебіторська заборгованість, щоб під неї можна було створити резерв сумнівних боргів [2, 4, 5]:

- бути поточною, тобто такою, що виникає в ході операційного циклу;
- бути фінансовим активом, що надає право одержати кошти або інший фінансовий актив іншого підприємства;
- бути сумнівною, щодо якої існує невпевненість її погашення;
- не бути набутою заборгованістю, або заборгованістю, призначеною для продажу.

Відповідно, більшість видів дебіторської заборгованості відповідають цим ознакам, а тому резерв для них можна створювати.

Для створення резерву сумнівних боргів використовують два методи [2, 3]:

- метод абсолютної суми сумнівної заборгованості (експертний);
- метод коефіцієнта сумнівності (статистичний).

Метод абсолютної суми сумнівної заборгованості ще називають «експертним», адже він ґрунтується на висновку експерта про кожен сумнівну дебіторську заборгованість. Цей метод доцільно використовувати якщо у підприємства невелика кількість дебіторів. Тоді відповідна людина може проаналізувати платоспроможність боржників та застосувати саме цей метод нарахування резерву сумнівних боргів. Додаток до НП(С)БО 10 дає приклад розрахунку за методом абсолютної суми сумнівної заборгованості. Якщо заборгованість за конкретним дебітором складає, наприклад, 20000 грн і виникають обставини, що можуть знизити платоспроможність дебітора і призвести до невиконання цього зобов'язання, то на підприємстві, що має отримати ці кошти, створюється резерв у сумі 20000 грн і включається до витрат відповідного періоду [4, 5].

В основі методу визначення коефіцієнта сумнівності лежать дані минулих звітних періодів. Для створення резерву сумнівних боргів за цим методом потрібно знайти добуток залишку дебіторської заборгованості та коефіцієнта сумнівності. Відповідно для розрахунку коефіцієнта використовується певний період (декілька років чи декілька місяців) та окремий спосіб. Спосіб розрахунку коефіцієнта сумнівності є три (приклади їх розрахунку наводяться в НП(С)БО 10 у додатку) [4, 5]:

1. Перший спосіб – визначення розміру резерву з урахуванням класифікації дебіторської заборгованості. Здійснюється відповідна класифікація заборгованості на групи та визначається питома вага за кожен обраний період спостереження з подальшим обчисленням середнього значення для кожної групи.

2. Другий – визначення розміру резерву здійснивши поділ заборгованості за строками непогашення. Коефіцієнт розраховують для кожної групи як частку фактично списаної безнадійної дебіторської заборгованості у загальній сумі заборгованості.

3. Третій – визначення розміру резерву шляхом розрахунку питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Той чи інший метод нарахування та створення резерву сумнівних боргів підприємство обирає самостійно і повинно прописати його обліковій політиці. Для обліку різних методів нарахування відкриваються відповідні субрахунки рахунку 38. Так, наприклад, резерв, нарахований за абсолютним методом, обліковується за кредитом субрахунку 38.1, а резерв, нарахований за методом коефіцієнта сумнівності, - за кредитом субрахунку 38.2. Відповідно, використання резерву сумнівних боргів обліковується за дебетом відповідних субрахунків 38 рахунку з кредитом 36 чи 37 рахунків [2, 3].

Після створення резерву сумнівних боргів на підприємстві постає питання чи варто його переглядати та коригувати. Адже, з часом дебітори можуть змінюватись, а умови ринку та нестабільність економіки можуть негативно впливати на платоспроможність вже існуючих. Особливо такий перегляд важливий, якщо підприємство здійснює операції із заборгованістю у валюті. Через коливання валютних курсів для такої дебіторської заборгованості може бути необхідним створення резерву. Доцільно здійснювати перегляд та коригування резерву сумнівних боргів щоквартально. Для цього підприємство аналізує всю наявну дебіторську заборгованість та визначає необхідність створення резерву за кожною з них. Відповідно, під час такого перегляду може виявитись, що якась заборгованість вже погашена, а якась стала сумнівною. Може виникнути потреба у коригування сум резерву сумнівних боргів: збільшення чи зменшення. Збільшення суми резерву за дебіторською заборгованістю оформлюється за дебетом рахунка 944 та кредитом рахунка 38, а зменшення – за дебетом рахунка 38 та кредитом рахунка 719. Під час таких операцій важливо, щоб на кінець звітного періоду розмір резерву не був більшим за розмір дебіторської заборгованості [2, 3].

Як бачимо, в обліку та нарахування резерву сумнівних боргів є досить багато особливостей. Щоправда більшість з них нам пояснює нормативна база та наукова література. Особливо актуальним питання резерву є в період воєнного стану та нестабільності економіки, адже підприємства можуть постраждати як економічно, так і фізично. Саме через це певні зобов'язання можуть бути виконані невчасно або й взагалі можуть бути не виконані. Щоб уникнути втрат, кожне підприємство має застрахувати себе та створити резерв сумнівних боргів з обраною методикою, вчасно його переглядати та коригувати. До того ж, не створення резерву на підприємстві карається адміністративним штрафом, що є додатковими витратами для підприємства.

Список використаних джерел:

1. Канцедал Н. А., Пономаренко О. Г. Наукове обґрунтування складових облікової політики щодо дебіторської заборгованості. *Актуальні проблеми*

інноваційної економіки. 2018. № 1. С. 87-94. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/484> (дата звернення: 16.04.2024 р.).

2. Булгакова О. Резерв сумнівних боргів за НП(С)БО. *Все про бухгалтерський облік*. 2024. №2-3. С.9 URL: <https://gazeta.vobu.ua/archives/59727>. (дата звернення: 16.04.2024 р.).

3. Романюк С. Резерв сумнівних боргів: бухоблік створення, перегляду, використання. *Все про бухгалтерський облік*. 2020. №38. С. 44 с. URL: <https://gazeta.vobu.ua/archives/7626> (дата звернення: 16.04.2024 р.).

4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку. Мінфін України; Наказ, Положення від 08.10.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 16.04.2024 р.).

5. Резерв сумнівних боргів: облік створення та використання. URL: <https://avstudy.com.ua/rezerv-sumnivnih-borgiv-oblik-stvorennya-ta-vikoristannya/> (дата звернення: 16.04.2024 р.).

УДК 338.124

ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Б. І. Потопенко
bohdana.potapenko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Л. В. Бражник, к. е. н., доцент

Стійкість національної економіки залежить від сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників, основними з яких є ефективність бізнес-сектору, його фінансова стабільність і здатність зберігати прибутковість у кризові періоди. Війна є найбільш руйнівним фактором для бізнесу. Скупне ослаблення секторів економіки, збільшення витрат держави на військові операції та оборону, непрогнозовані втрати фінансового та матеріального характеру, постійні ризики та значні обмеження міжнародної торгівлі поступово дестабілізують окремі елементи системи.

Загальновідома аксіома, що бізнес-сектор є основою національної економіки. Він відповідає за забезпечення ринку необхідними товарами та послугами, наповнення бюджетів різних рівнів у вигляді податкових платежів та забезпечення формування справедливих ринкових відносин в країні. У сучасному глобалізованому середовищі важко уявити країну, що розвивається без підтримки бізнесу. Однак, враховуючи складну економічну ситуацію в країні, не всі суб'єкти господарювання змогли витримати такий тиск. На рис. 1 представлено динаміку їх кількості, за якою можна помітити різке зниження на 241 тис. 76 одиниць (12,2 %).

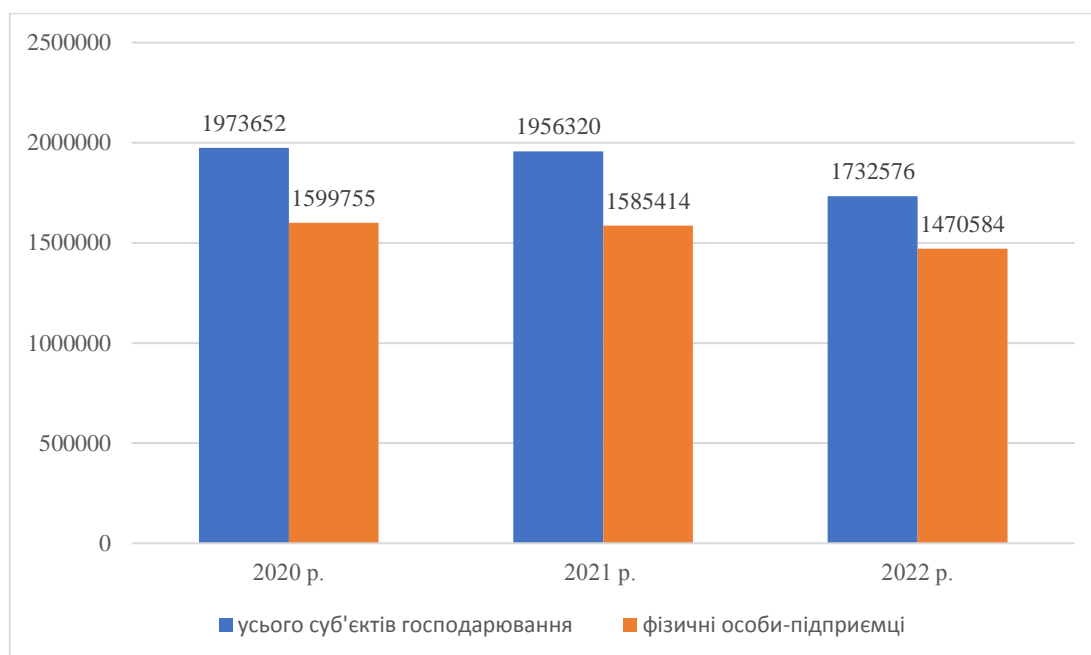

Рис. 1. Динаміка діючих суб'єктів господарювання за 2020-2022 рр.
Побудовано автором на основі [1]

Кількість фізичних осіб-підприємців також скоротилася на 129 тис. 171 (7,5 %). Така динаміка пояснюється тим, що в листопаді було 31,7% підприємств, які повністю або майже повністю припинили роботу з 24 лютого. Це найнижчий показник з початку опитувань у березні, зокрема, у квітні не працювали частково або повністю 55,9% підприємств, у червня — 46,8% підприємств, у вересні – 33,8% [2].

На фоні таких змін у кількості діючих та тих, що припинили діяльність суб'єкти підприємництва, відповідні перетворення відбулися й у фінансових результатах, які вони отримали. Дана динаміка наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка фінансових результатів підприємств України

Показники		2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення
Фінансовий результат (прибуток/збиток), тис. грн		68054905,5	885276479,5	-276277742,8	-344332648
підприємства, які одержали прибуток	у % до загальної кількості підприємств	71,0	72,9	65,8	-5
	фінансовий результат, тис. грн	599404728,4	1117131352,8	639197706,9	39792979
підприємства, які одержали збиток	у % до загальної кількості підприємств	29,0	27,1	34,2	5
	фінансовий результат, тис. грн	531349822,9	231854873,3	915475449,7	384125627
Рівень рентабельності операційної діяльності підприємств		6,2	12,6	3,3	-3
Рівень рентабельності всієї діяльності підприємств		0,9	10,1	-3,2	-4

Побудовано на основі [1]

Проаналізувавши табл. 1 спостерігаємо помітне зростання прибутку у 2021 р. порівняно з 2020 р. (на 817 млрд 221,6 млн грн більше). Проте у звітному 2022 р. явно виражений збиток в сумі 276 млрд 277,7 млн грн. Тож скоротилася частка підприємств, які отримали прибуток з 71,0 % у базовому році до 65,8 % у звітному році, і на противагу цьому підприємств, які отримали збиток стало більше на 5 %. Відповідно і рентабельність операційної діяльності підприємств в Україні знизилася до 3,3 %, а в загальному рівень збитковості склав 3,2 %.

Ситуація в Україні та непередбачуваний розвиток подій на внутрішньому ринку є найбільшими перешкодами для відновлення бізнесу (56,2%). Непередбачувані дії уряду, які можуть погіршити бізнес-ситуацію, посідають друге місце (47,7%). Серед інших важливих факторів - брак фінансових ресурсів, зокрема, банкрутство постачальників (47,6%), відсутність кредитного фінансування та брак власного капіталу. Брак кваліфікованих кадрів був більш важливим для підприємств [3, 4].

Отже, основний спосіб підтримати бізнес у воєнний час та протидіяти неминучій економічній кризі - це змінити механізми регулювання та організацію всього бізнес-сектору, адаптувати їх до нової ситуації та побудувати бізнес-процеси, які найкращим чином допоможуть задовольнити потреби та інтереси різних учасників економічної системи. Йдеться про пошук шляхів, як це зробити. Більшість антикризових заходів, які були розроблені та впроваджені до цього часу, є тимчасовими, оскільки їх основна мета - вивести суб'єктів господарювання з шокового стану та дозволити їм відновити свій бізнес. Однак вони є критично необхідними, а їх аналіз може допомогти розробити стратегії подальшої стабілізації та розвитку, зміцнити систему та скоригувати проміжні результати відповідно до мінливих економічних умов.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 24.04.2024).

2. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування в листопаді 2022 року. Дія.Бізнес – Головна сторінка. URL: <https://business.dii.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-listopadi-2022-roku> (дата звернення: 24.04.2024).

3. Економічна правда. Стан та перспективи малого й середнього бізнесу. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/12/11/707562/> (дата звернення: 24.04.2024).

4. Бражник Л.В., Аранчій Д.С., Чоп В.С. Фінансові ресурси підприємства: управління та їх вплив на фінансовий стан. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. №5 (05). С. 115-120. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/156> (дата звернення: 24.04.2024).

НОВАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОД ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Б. І. Потاپенко
bohdana.potapenko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
О. М. Краснікова, к. е. н., доцент

В Україні митна справа регулюється Митним кодексом України, законами у сфері державної митної справи, міжнародними конвенціями, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України та підзаконними нормативно-правовими актами.

Відповідно до Митного кодексу України митний контроль — це сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку [1].

З першого дня повномасштабного вторгнення росії в Україну держава почала реагувати на ситуацію, вживши низку заходів, що безпосередньо стосуються митної справи. Зокрема, вже 24 лютого Державна митна служба закрила всі пункти пропуску на кордонах з країною-агресором та країнами-колаборантами. Однак основні рішення щодо національної митної політики були прийняті вже після того, як минув первинний шок для суспільства та ринку і влада змогла більш-менш реально оцінити ситуацію та потенційні ризики і вжити виважених заходів для стабілізації ситуації в країні. У березні Верховна Рада ухвалила зміни до Податкового кодексу України, які спростили імпорт товарів першої необхідності.

Нововведення в оформленні товарів стосуються імпортно-експортних операцій, процедур роботи митних органів та законодавчого регулювання імпорту певних товарів. Нова реальність встановлює нові правила, до яких ми повинні швидко адаптуватися.

Окрім закриття кордонів з ворожими країнами, повної заборони ввезення російських товарів на митну територію України, а ще раніше - спрощеного митного адміністрування та оформлення, за яким суб'єкти ЗЕД можуть здійснювати імпорт без сплати митних платежів, у тому числі ПДВ, акцизного збору та мита, шляхом подання попередньої декларації митним органам без проведення митного огляду. Надано право вибору спрощеного способу та запроваджено нетарифне регулювання зовнішньої торгівлі безпосередньо в пунктах пропуску. Водночас митне оформлення мало завершуватися за одну годину замість чотирьох годин, а плата за митне оформлення поза місцем розташування митних органів або в неробочий час була скасована. Це рішення розвантажило пункти пропуску та прискорило надходження стратегічно важливого імпорту в Україну [2].

Важливим кроком був перегляд можливостей ввезення гуманітарної допомоги. На митну територію нашої країни дозволяється імпорт предметів гуманітарної допомоги, які задовольняючи потреби її набувачів не створюють загрози життю або здоров'ю.

Товари визнаються гуманітарною допомогою на декларативній основі та оформлюються в пункті перетину митного кордону України на підставі декларації, заповненої особою, яка переміщує товари, без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі ліцензування та квотування. У період воєнного стану до ввезення товарів гуманітарної допомоги не застосовуються стандартні процедури митного оформлення товарів гуманітарної допомоги, які діяли до початку війни. Запроваджено вимогу надання гарантійного листа від кінцевого споживача (наприклад, органів військового управління, правоохоронних органів або інших військових формувань) при митному оформленні деяких товарів подвійного використання, що ввозяться як гуманітарна допомога [3].

Іншим нормативно-правовим актом передбачено, що товари, які належать до 27 групи (паливо, нафтопродукти, бітумні речовини тощо), визнаються гуманітарною допомогою і безоплатно передаються для потреб Збройних Сил України, військових формувань та перевізників такої допомоги. Для деяких товарів групи 27 (бензин, дизельне паливо та скраплений газ) ставка акцизного збору знижена до нуля, а ставка ПДВ при імпорті зменшена.

З 1 квітня 2022 р. імпорт легкових автомобілів фізичними особами та імпорт товарів юридичними особами, зареєстрованими як платники єдиного податку I-III груп, повністю звільняється від сплати мита. Цей захід був спрямований насамперед на забезпечення транспортних потреб сил оборони та підтримку компаній, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Однак, незважаючи на те, що скасування платежів для певних галузей промисловості було ефективним, більшість цивільних осіб скористалися пільговим розмитненням для придбання необхідних їм транспортних засобів. Водночас деякі посередники отримували прибутки, а держава втрачала потенційні надходження до бюджету; саме з цієї причини, серед іншого, пільгове розмитнення товарів і транспортних засобів було призупинено з 1 липня того ж року[2].

Спрощено процедуру звільнення від оподаткування ПДВ лікарських засобів, медичного обладнання та допоміжних засобів. Більше не потрібно отримувати довідку від Міністерства охорони здоров'я або органу, який здійснює медичні закупівлі. Також розширено перелік лікарських засобів, що закуповуються для виконання програм та інтенсивних методів лікування. При плануванні закупівель лікарських засобів слід також враховувати, що Міністерство охорони здоров'я забороняє використання в Україні лікарських засобів походженням з Білорусі та Російської Федерації [4].

Таким чином, оцінюючи діяльність митної служби України в роки війни, можна зробити загальний висновок, що уряд зміг забезпечити безпеку митної служби країни, запобігти дефіциту та організувати роботу митної служби, в тому числі пунктів пропуску.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 22.04.2024).
2. Дзюбинський А., Дзюбинська О., Шегинський О. Митна політика в умовах воєнного стану. *Товарознавчий вісник*. 2023. № 1(16), 98-104.

3. Годованець О. В. Митний контроль: сутність та економічний зміст. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Економічні науки. 2016. Вип. 20 (1). С. 159–163

4. Митне оформлення товарів на період воєнного стану: ключові новації для бізнесу. *Asters Law*. URL:https://www.asterslaw.com/ua/press_center/publications/mitne_oformlennya_tovariv_na_period_voennogo_stanu_klyuchovi_novatsii_dlya_biznesu/ (дата звернення: 20.04.2024).

УДК 81'373.43:811

NEOLOGISMEN ALS SPRACHPHÄNOMEN

*Р. Радченко,
ruslan.radchenko@st.pdau.edu.ua*

*Науковий керівник:
О. Савенкова, ст. викл.*

Der Begriff "Neologismen" wurde von dem Linguisten Ferdinand de Saussure in seinem Buch "A Course in General Linguistics" definiert, das 1916 posthum veröffentlicht wurde. De Saussure bezeichnete Neologismen als neue Wörter oder neue Bedeutungen alter Wörter, die aufgrund von Veränderungen in Gesellschaft, Kultur, Wissenschaft und Technik in der Sprache entstehen, und der Begriff "Neologismen" leitet sich vom griechischen Wort "νέος" (neos) ab, das "neu" bedeutet, und "λόγος" (logos) bedeutet "Wort" oder "Sprache". Saussure selbst betrachtete Neologismen als das Ergebnis der Tätigkeit einer kreativen Sprachgemeinschaft, die ständig neue Wörter und neue Bedeutungen bestehender Wörter schafft, um neue Konzepte und Ideen auszudrücken [1].

Ukrainische Sprachwissenschaftlern, die sich ebenfalls mit Neologismen befasst und eigene Definitionen vorgelegt haben, gehören Ivan Franko, Vasyl Nazaruk, Mykola Popeliakha, Vasyl Symonenko u.a. In der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts tauchte der Begriff "Schmiedewörter" auf, d. h. Wörter, die aus einer Kombination von zwei oder mehr Wörtern gebildet werden, die häufig zusammen verwendet werden. Einer der ersten, der sich mit der Erforschung der ukrainischen Sprache beschäftigte, war der berühmte ukrainische Linguist und Ethnograf Oleksandr Potebnya. In seinen Schriften wies er auf die Besonderheiten der Bildung gefälschter Wörter in der ukrainischen Sprache und deren Bedeutung hin.

Einer der Forscher auf dem Gebiet der technischen Lexikologie, Michael Beard, hat über Neologismen im Bereich der Computertechnologie gesprochen, der in seinem Buch "The Technical Writer's Handbook: Writing with Style and Clarity" Neologismen als neue Begriffe definiert, die im Bereich des Ingenieurwesens und der Technik entstehen und mit Veränderungen in der Technologie, den Entwicklungsmethoden, der Programmierung und der Nutzung von Computersystemen verbunden sind [2].

Andere Forscher, die Neologismen im IT-Bereich untersuchten, waren Jonathan Green [3] und andere. In ihren Studien definieren sie Neologismen als neue Wörter, Begriffe und Ausdrücke, die im IT-Bereich auftauchen und mit neuen Technologien, Anwendungen und Dienstleistungen in Verbindung gebracht werden.

Je nach Art der Wortbildung unterscheiden Linguisten mehrere Hauptkategorien von Neologismen, die in verschiedenen Sprachen der Welt verwendet werden. Wir haben die Arbeit von V. M. Shvets herangezogen [4], er unterscheidet:

- Gewöhnliche (spontane) Neologismen sind neue Wörter, die in der Sprache der Menschen im Laufe der Kommunikation ohne vorherige Planung auftauchen. Solche Neologismen können von jedem Muttersprachler eingeführt werden, und ihr Ursprung kann unterschiedlich sein. Ein Beispiel dafür wäre "Handy" als Kurzform für Mobiltelefon. Ursprünglich war "Handy" einfach ein praktisches Wort, das sich im Gespräch entwickelte, ohne dass es eine offizielle Festlegung oder Planung gab.

- Semantische Neologismen sind neue Wörter, die durch einen Bedeutungswandel bestehender Wörter oder eine Änderung des Kontextes ihrer Verwendung entstehen. Diese Neologismen können durch soziale, kulturelle, technologische und andere Faktoren beeinflusst werden. Ein gutes Beispiel dafür ist das Wort "tweeten". Ursprünglich bezeichnete "tweeten" das Geräusch, das Vögel machen. Mit der Einführung von Twitter hat sich jedoch die Bedeutung des Wortes verschoben, und nun wird es verwendet, um das Verfassen von Kurznachrichten auf der Plattform Twitter zu beschreiben.

- morphologische Neologismen sind neue Wörter, die durch Veränderung der Morpheme entstehen, aus denen bestehende Wörter bestehen. Ein Beispiel dafür ist das Wort "vloggen", das durch die Kombination des Morphems "video" und des Morphems "bloggen" entstanden ist. Durch diese morphologische Veränderung wurde ein neues Wort geschaffen, um das Erstellen und Teilen von Videos im Stil eines Blogs zu beschreiben.

Der Begriff "Neologismen" bezeichnet neue Wörter oder neue Bedeutungen alter Wörter, die infolge von Veränderungen in Gesellschaft, Kultur, Wissenschaft und Technik in einer Sprache entstehen. Die Entstehung von Neologismen wird von einer kreativen Sprachgemeinschaft vorangetrieben, die ständig neue Wörter und Bedeutungen schafft, um neue Konzepte und Ideen auszudrücken.

Список використаних джерел:

1. Сосюр Ф. Курс загальної лінгвістики. Київ: Видавництво Соломії Павличко, 2018. 400 с.
2. Beard M. The Technical Writer's Handbook: Writing with Style and Clarity. New York: HarperCollins, 1996. 496 p.
3. Green J. New Words: A Guide to Neologisms. Oxford: Oxford University Press, 2000. 304 p.
4. Швець В. М. Неологізми в сучасній українській мові. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2008. 160 с.

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИТРАТ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В. К. Романько
vladyslava.romanko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
А. І. Рудич, к. е. н, доцент

Туристична діяльність є складною системою з численними фінансово-економічними взаємозв'язками. Взаємодія між галузями така щільна, що визначити вклад кожної з них та загальний внесок туризму в економіку країни або регіону досить важко. Вона об'єднує ряд секторів та напрямків, включаючи готельно-ресторанний бізнес, транспортні послуги, культурну та спортивну індустрію, екологічний туризм, пригодницький та екстремальний туризм, медичний туризм, гастрономічний туризм та інші, також велику кількість галузей, функції яких полягають у задоволенні зростаючого попиту на товари й послуги у сфері туризму. Це стосується в першу чергу засобів розміщування, індустрії громадського харчування і транспортного забезпечення.

Для вирішення цього питання використовуються статистичні дані та аналіз, тому статистичний облік є ключовим в дослідженні туристичної галузі. Статистичний облік допомагає зібрати, систематизувати та аналізувати дані про обсяги, динаміку та структуру туристичного ринку, що важливо для розробки ефективних маркетингових стратегій, вимірювання чи розрахунку ефективності рекламних компаній, створення партнерських відносин, покращення якості послуг та планування інвестицій. Таким чином, статистичний облік в туристичній діяльності є ключовим інструментом для аналізу, планування та управління розвитком туристичного бізнесу, він ефективно сприяє сталому розвитку туристичного бізнесу.

Витрати в туристичній діяльності можуть бути деталізовані та аналізовані за ключовими статистичними параметрами, вони включають:

- загальну суму витрат, сума витрачена на весь тур або подорож;
- витрати за категоріями (транспорт, проживання, харчування, екскурсії та розваги, сувеніри та подарунки, медичне страхування та інші страхові поліси, візи та інші документи, реклама та маркетинг, інші витрати);
- середні витрати на особу;
- витрати за періодом (залежно від краткотермінова це, або довготермінова подорож, можуть бути розраховані за день, тиждень, місяць чи рік);
- витрати за країнами, тобто аналіз витрат в різних країнах або регіонах;
- витрати за туристичними продуктами (пляжний відпочинок, гірський туризм і так далі);
- витрати за типом туристів, з варіацією в залежності від типу туристів (індивідуальні туристи, групові туристи, бізнес-туристи);
- витрати за джерелом бронювання (онлайн-платформи, турагентства, директне бронювання);

- витрати на додаткові послуги, це сауни, масаж, спа-процедури, екскурсії за межами основного маршруту тощо.

Аналіз цих статистичних даних допоможе організаторам туру, туристичним агентствам та іншим учасникам ринку визначити ефективність туристичних пакетів, оптимізувати витрати та пропонувати кращі умови для клієнтів.

Розрахунок статистичного аналізу витрат туристичної діяльності є ключовим для оптимізації бюджету, визначення ринкових тенденцій, адаптації пропозицій під попит клієнтів, прогнозування прибутку та попиту, оцінки ефективності рекламних кампаній та контролю якості послуг. Цей аналіз допомагає зробити туристичний бізнес більш ефективним, прозорим та конкурентоспроможним.

Статистичний аналіз витрат в туристичній сфері дає можливість досліджувати розподіл і структуру витрат в галузі, допомагає аналізувати та прогнозувати економічні показники галузі, включаючи витрати на транспорт, проживання, харчування та розваги. Це важливий інструмент для формування ефективності та прибутковості туристичних підприємств, а також для планування та оптимізації фінансових ресурсів в туристичній діяльності.

Статистичний аналіз витрат туристичної діяльності є важливим інструментом для розуміння та оптимізації фінансової ефективності ведення туристичного бізнесу. Перевагами аналітичного дослідження є:

1. Розуміння витрат: дозволяє детально розібратися в структурі витрат, виявити основні складові та визначити потенційні області для економії.

2. Прогнозування: на основі динамічних даних можна розробляти прогнози майбутніх витрат та прибутків, що є важливим для планування бюджету та стратегії розвитку.

3. Визначення рентабельності: аналіз співставності витрат і доходів дозволяє визначити рентабельність різних туристичних продуктів, маршрутів або послуг, що допомагає в вирішенні питання про їх оптимізацію чи виведення з асортименту.

4. Оптимізація ціноутворення: дослідивши витрати, можна ефективніше формувати ціни на туристичні послуги, збільшуючи конкурентоспроможність на ринку.

5. Виявлення трендів і закономірностей: аналіз допомагає виявити тренди та закономірності у споживанні туристичних послуг, що дозволяє більш точно спрогнозувати попит та адаптувати пропозицію під нього.

6. Покращення управлінських рішень: інформація про витрати та їх ефективність допомагає у прийнятті обґрунтованих управлінських рішень для підвищення ефективності бізнесу.

В цілому, статистичний аналіз витрат є потужним інструментом для оптимізації фінансової діяльності в туристичній галузі, що дозволяє збільшити прибуток та конкурентоспроможність підприємства сфери туризму.

Список використаних джерел:

1. Колосінський Є.Ю. Система статистичних показників оцінювання туристичної сфери країни. *Міжнародні економічні відносини* (2016) URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/12661>

2. Брич, Василь Сталій. Розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз* (2020) URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42558>

3. Пестушко В. М. Український туризм у контексті глобалізації: сучасний стан і перспективи. *Географія та основи економіки* (2015)

УДК 32.001.(477)

ОСОБЛИВОСТІ ЛЕГІТИМАЦІЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ

М. С. Саєнко
mykyta.saienko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
С. М. Приходько, к. політ. н., доц.

Проблема забезпечення легітимності є актуальним завданням для будь якої влади в умовах будь якого політичного режиму. Це зумовлюється тим, що кожна влада намагається ствердити свою правомірність, доцільність і зрештою законність в очах підлеглого суспільства. На кожному історичному етапі різні правителі вирішували це актуальне питання. Звичайно, кожен правитель робив це у спосіб, притаманний до певної історичної епохи. За умов середньовічної монархії право на владу пояснювалось релігійно-сакральним освяченням. І додаткових пояснень було не потрібно. Відносини з населенням будувалися за принципом патріарх-піддані. Тому жодних сумнівів у правомірності цієї влади ні в кого не виникало. Далі фактором обґрунтування свого права на володарювання стало право сильного. Тобто, якщо якийсь діяч прийшов до влади шляхом завоювання, а потім її утримав, то він вже має право на владу. Тим більше, що його підтримує суспільство, принаймні значна його частина. І вже в період ствердження інституту виборів як єдиного механізму формування влади право на неї визначалося виключно електоральною підтримкою народу.

Власне питання розмежування законності влади з правової точки зору та з позиції підтримки її носіїв суспільством завжди було актуальним. Ідея щодо відокремлення цих аспектів існувала завжди. Але теоретично цей принцип вперше обґрунтував видатний німецький соціолог Макс Вебер. Він пояснив відмінності між правовим та суспільним підтвердженням законності влади. «Панування, тобто шанси слухняності щодо певних розпоряджень, може ґрунтуватися на різних мотивах покірності. Тому ті, хто панує, та їхні підлеглі прагнуть внутрішньо впорядкувати відносини панування за допомогою певних правових засад, які надають цим стосункам «легітимності». Втрата віри у такого роду легітимність може мати далекосяжні наслідки». [1, с. 157]. Також він відзначив підстави такого підпорядкування, тобто, зробив класифікацію типів легітимності. Вона залишається базовою у політичній науці і понині.

Засоби легітимації влади в сучасних умовах визначаються загальним соціально-політичним контекстом певної країни, а конкретно, типом політичного режиму. Найпростіше це здійснюється у так званих «чистих» типах. При тоталітаризмі влада стверджує свою легітимність шляхом насильства та

усунення всіх незадоволених. У демократичних країнах легітимність визначається виборами, коли суспільство надає певний карт-бланш для реалізації своєї політики. Найскладніше цей процес відбувається в умовах країн перехідного типу. Там недостатньо просто виграти вибори. Необхідно постійно доводити своє право на владу. При цьому немає навіть натяку на можливу помилку. До таких країн належить Україна. У нашому випадку постійно треба переконувати суспільство у доцільності своїх дій, особливо, коли вони носять непопулярний характер. Тому представлена публікація спрямована на визначення найбільш оптимальних засобів та принципів легітимації влади в Україні. Значної складності цьому процесу надає повномасштабна агресія проти нашої країни. Методологічною базою дослідження є комплекс фундаментальних та прикладних методів, які дають змогу реалізувати поставлені завдання.

В країнах перехідного типу вибори не є достатньою підставою для остаточного ствердження легітимності влади. Це пояснюється цілком об'єктивними реаліями сучасного суспільства. Всі різновиди виборчих систем суто об'єктивно не можуть адекватно відобразити структуру сучасного суспільства з його різноманітністю інтересів і запитів навіть основних соціальних груп і спільнот. Тобто, слід констатувати факт, що політична структура суттєво відстає від соціальної. Крім того, сам інститут виборів також не забезпечує у повній мірі дієздатну владу у контексті реалізації суспільних інтересів. Тенденцію стосовно зміни ролі виборів як основного механізму формування влади простежив П'єр Розанвалон. Зокрема, він відзначив певну зумовленість принципів функціонування сфери політики специфікою відповідного історичного періоду. «У «класичну» добу представницької системи функція виборів означала надання незаперечного мандата для «вільного» врядування після виборів». Але в умовах сучасного суспільства ситуація стала принципово змінилася. «Вибори мають відтепер вужчу функцію: вони лише затверджують спосіб призначення правителів. Вони вже більше не означають апріорної легітимації політики, яка потім здійснюватиметься». «Адже й справді, інтерес більшого числа вже не може так легко ототожнюватися з інтересом певної більшості. «Народ» уже не розуміється як якась однорідна маса» [2, с. 15]. Отже, принципи легітимації влади в сучасних умовах мають отримати принципово інший характер.

Вони не можуть визначатися тільки з точки зору традиційної інтерпретації легітимності, коли її виключним носієм є держава. Традиційна модель, яка базувалась на зазначених засадах, є анахронічною для сучасного суспільства. Так, однією з його визначальних характеристик є доконаний факт, що громадськість не може бути простим споживачем політики, який лише спостерігає за протистояннями претендентів на владні посади. Тому громадськість має набувати статусу повноцінного співучасника у процесі творення політики. Лише за таких умов легітимність буде забезпечуватися шляхом поєднання зусиль усього суспільства. Одноосібних зусиль будь-якого політичного актора, незалежно від його статусу, не достатньо у цьому процесі.

Список використаних джерел:

1. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. Київ : Основи, 1998. 534 с.

2. Розанвалон П. Демократична легітимність. Безсторонність, рефлексивність, наближеність. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 287 с.

УДК 339

РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

М. В. Северін
mariia.severin@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Л. В. Бражник, к. е. н., доцент

Ринок цінних паперів є потужним фінансовим механізмом, який перетворює звичайні грошові ресурси на капітальні. Низький його розвиток може впливати на інвестиційне середовище країни. Водночас, враховуючи обмежені фінансові можливості підприємств, інвестиційні ресурси сприяють розширенню їх потенціалу [1]. Аналіз українського ринку корпоративних цінних паперів представлений у табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз первинного ринку корпоративних цінних паперів

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Обсяг зареєстрованих Комісією випусків акцій	199,36	324,84	22,28	63,54	32,98	42,88	35,05	9,15
Темп приросту (спаду) випусків акцій, %	-	62,9	-93,1	185,2	-48,1	30,0	-18,3	-73,9
Обсяг зареєстрованих Комісією випусків облігацій підприємств	5,52	8,35	15,46	11,21	32,95	9,98	2,03	13,05
Темп приросту (спаду) випусків облігацій підприємств, %	-	51,3	85,1	-27,5	193,9	-69,7	-79,7	у 6,4 рази
Курс 1 євро	28,42	33,49	31,71	25,8	34,63	30,77	38,95	42,21
Курс 1 доллар	27,2	28,06	27,69	23,29	28,26	27,20	36,56	36,57

Побудовано на основі [2, 3]

У 2018 році обсяги зареєстрованих випусків пайових цінних паперів помітно скоротилися, на 93,1%, при цьому обсяги випуску облігацій підприємств виросли на 85,1%. Це відбулося як наслідок нестабільності фондового ринку, відсутності сталості котирувань акцій тощо. У лютому 2018 року стався перший критичний обвал Dow Jones з 2008 року. В результаті катастрофічного обвалу індексу, інші індекси по світу теж зазнали втрат. Падіння NASDAQ 24 жовтня 2018 року стало демотивуючим фактором для випуску акцій, враховуючи «ефект доміно», в результаті якого слідом впали індекси Японії, Китаю, Європи, росії.

При цьому у 2019 році, обсяг випусків цінних паперів на 185%, а обсяги випущених боргових цінних паперів скоротилися на 27,5%. Вибори складу Єврокомісії у травні 2019 року обумовили активну політику задля підтримки

України, що стало ключовим фактором формування впевненості громадян захищеності та позитивно вплинуло на розвиток фінансового ринку в Україні. Ця подія стала буфером проти зовнішніх подій, які могли потенційно обвалити ринки і спрямувати український капітал в іноземні активи.

Не зважаючи на позитивну динаміку 2019 року, у 2020 році об'єм випуску акцій скоротився на 48,1%, при цьому об'єм випущених облігацій виріс на 194,2%. Не дивлячись на пандемію, підприємства продовжили випускати акції та облігації, що є показником сталості.

У 2021 році, людям довелося звикнути до нових реалій, економіка почала повертатися до нормального стану. Зважаючи на пандемію 2020 року, загроз економікам країн по всьому світу було набагато менше, при цьому обсяг випущених акцій зріс на 30%, кількість випущених облігацій знизилася на 70%.

Внаслідок російської військової агресії, через економічну нестабільність у всьому світі, ринок цінних паперів теж здригнувся, кон'юнктура стала низькою. Підприємства концентрували власні ресурси, захищаючи їх від зовнішніх чинників. За рахунок цього світовий фондовий ринок обвалився, відсоткові ставки зросли. При цьому українські підприємці зареєстрували на 18 % менше акцій і на 80% менше облігацій підприємств. У 2023 році спостерігався спад випусків акцій, проте відбулося різке зростання випусків облігацій підприємств – у 6,4 рази.

Не дивлячись на структурні зміни у 2016-2023 роках, можна виокремити наступні фактори впливу на ринок цінних паперів:

1. За весь період, рівень випуску облігацій практично мав тенденцію до зростання, тому можна зробити висновок, що підприємства більш схильні до випуску боргових цінних паперів. Навіть коли рівень випуску акцій значно падав, обсяг випущених облігацій залишався стабільним.

2. Чинники, які руйнують інвестиційний клімат в одній країні, можуть не впливати на інші країни.

3. Враховуючи всі негативні зовнішні фактори, підприємства продовжують випускати цінні папери, що робить економіку України більш сталою.

4. Курс долара і євро завжди відображає ситуацію на ринку цінних паперів і стабільність країни.

5. Найгірше вплинули на ринок: пандемія та війна. Ці фактори спричинили обвал економік, падіння світового фондового ринку, нестабільність економіки по всьому світу.

Список використаних джерел:

1. Бражник Л. В. Фінансовий ринок : навч. посіб. Полтава : ПДАУ, 2023. 130 с.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 29.04.2024).

3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України. URL: <https://www.nssmc.gov.ua> (дата звернення: 29.04.2024).

МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

К. В. Сімінко
kateryna.siminko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
О. М. Краснікова, к.е.н., доцент

З 24 лютого 2022 року почалось повномасштабне вторгнення в Україну. Відтоді почав діяти воєнний стан й в зв'язку з цим на законодавчому рівні було прийнято рішення впровадити велику кількість економічних реформ, а саме в податковій та митній сферах.

Митне оформлення товарів - це комплекс процедур та дій, які здійснюються митними органами з метою регулювання переміщення товарів через митний кордон. Ці заходи спрямовані на посилення національної безпеки, економічній стабільності та боротьбу з контрабандою. З початком повномасштабної війни порядок митного оформлення товарів зазнав низку ключових змін, спрямованих на спрощення та прискорення імпорту та експорту товарів, які є життєво необхідними для цивільного населення та оборони [1].

З початком воєнного стану, держава вжила негайних заходів для забезпечення потреб країни, зокрема, шляхом внесення змін до порядку ввезення ключових товарів. Основні зміни стосуються таких аспектів:

1. В першу чергу зміні відбулися щодо спрощеного порядку ввезення гуманітарної допомоги. Товари визнаються гуманітарною допомогою за декларативним принципом, а їх пропуск відбувається безпосередньо на кордоні, на підставі декларації перевізника та без використання дій нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Під час воєнного стану стандартні порядки митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги, що діяли до початку війни, тимчасово не застосовуються. [2]

2. Тимчасове звільнення від оподаткування товарів та транспортних засобів ввізним митом (всіх суб'єктів господарювання) та ПДВ (суб'єктів господарювання, які зареєстровані платниками єдиного податку I, II та III (крім тих, що сплачують 3% доходу) груп.

Також звільненню від сплати акцизного податку підлягають транспортні засоби, що ввозяться фізичними особами. Податкові та митні пільги застосовуються з дня, наступного за днем набрання чинності змін до Митного та Податкового кодексів, тобто з 6 квітня 2022 р. Проте є виключення: пільги щодо до оподаткування не поширюються на товари з країни-агресора та/або з окупованої території України, а також на алкоголь і тютюнові вироби. Такі зміни покликані створити найшвидшу митницю у світі. Очікується, що митне оформлення товарів не буде займати більше 1 години.

Спрощений та стандартний способи ввезення транспортного засобу на територію України відрізняються тим, що у спрощеному способі митне оформлення здійснюється без митних платежів, тобто в тому числі податок на додану вартість, ввізне мито, без проведення митного огляду, без застосування фітосанітарного контролю й т. ін. У стандартному способі митне оформлення

товарів здійснюється в повному обсязі, який передбачений у Митному кодексі України й оподаткування товарів здійснюється на підставах Податкового кодексу України [2].

3. Процедура звільнення від оподаткування ПДВ лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них стало більш простою. Тепер не потрібно одержувати довідку від Міністерства охорони здоров'я чи особи, яка має право здійснювати закупівлі у сфері охорони здоров'я. Крім того, збільшився перелік лікарських засобів, які можуть бути придбані для виконання різноманітних програм та проведення централізованих заходів з охорони здоров'я [3].

Для одержання ліцензії на експорт товарів суб'єкт господарювання повинен звернутися до Міністерства економіки України. Потрібно подати в електронному вигляді заявку на видачу ліцензії, лист-звернення щодо отримання ліцензії та копії документа, що підтверджує експортну операцію. Важливо зазначити, що в умовах воєнного стану таку ліцензію можна одержати дуже швидко (протягом 1–2 днів) [4].

Отже, з початку повномасштабної війни впровадилися низка реформ, а саме податкової та митної. Введення воєнного стану має великий вплив на економіку країни. З позитивного моментів можна відмітити спрощення процедури митного оформлення товарів, перехід митних декларацій на європейські стандарти. До негативних сторін можна віднести слабкий контроль, збільшення корупції та оформлення комерційних вантажів як гуманітарної допомоги.

Список використаних джерел

1. Глаголович В., Сочка К. А. Порядок митного оформлення товарів в умовах війни. *Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти*: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2023. С. 272-273.

2. Кадала В. В., Гузенко О. П. Окремі аспекти законодавчих новацій в умовах воєнного стану: митні органи України. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 2 (79). С. 71-76.

3. Фурман О. О., Гринчишин Я. М. Особливості митного оформлення товарів під час воєнного стану. *Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України*: збірник тез доповідей та матеріалів учасників круглого столу студентського науково-практичного гуртка митної справи кафедри фінансового менеджменту. 2023. С. 39-40

4. Нечитайло І. Ю., Остапенко В. М. Основні тенденції митного оформлення в умовах воєнного стану. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика* : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених. Хмельницький : ХНУ, 2022. С. 123-125.

УКРАЇНЬСЬКА ІСТОРІЯ В КОНТЕКСТІ ІДЕЇ МОНАРХІЗМУ

М. Д. Сіренко
myroslav.sirenko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
С. В. Макарець, к. іст. н., доцент

Нові політичні, соціально-економічні, культурні реалії, які визначають сьогодення нашої держави, актуалізували інтерес і необхідність переосмислення проблеми монархізму в українській історії. З одного боку, українське суспільство стикається з важливими викликами та перетвореннями, пов'язаними з побудовою демократичної системи та формуванням національної ідентичності. З іншого боку, ідея монархізму, яка здавалася втраченою в культурному та політичному ландшафті України, знову привертає увагу як один із можливих альтернативних шляхів розвитку держави.

Тема українського монархізму не є новою у вітчизняному науковому дискурсі. Свого часу вона стала предметом дослідження таких вітчизняних науковців як В. Потульницький, П. Гай-Нижник, Т. Осташко, І. Терлюк, С. Фіцик тощо.

Мета дослідження полягає в аналізі різних періодів української історії через призму ідей монархізму, виявленні ключових тенденцій, взаємозв'язків та наслідків впливу цієї ідеології на формування політичних структур та національної ідентичності України.

Сьогодні багато хто сприймає монархію як негативне явище, як пережиток минулого, як форму правління, що дозволяє одній людині нав'язувати свою волю іншим членам суспільства. Однак монархія має й свої переваги: ієрархічність; колективний досвід людства, що відображає найефективніші методи управління, які зберігаються протягом віків; спадковість влади, що забезпечує стабільність державних інституцій, довгострокове планування у внутрішній та геополітичній сферах; можливість створення дорадчих органів, що сприяє залученню еліти до процесу прийняття державно-політичних рішень; монарх, як символ єдності, може об'єднувати різні соціальні групи під своєю владою, враховуючи різноманітні суспільні інтереси.

З точки зору втілення засад монархічної форми правління, в історії України доречно виділити такі періоди: найдавніші культурні й державоподібні утворення на теренах нашої країни; Київська Русь і Галицько-Волинське королівство; держава Військо Запорізьке (Гетьманщина); Українська держава Павла Скоропадського.

Щодо першого періоду, доречно сказати, що спільним для суспільств киммерійців, скіфів і сарматів, історія яких пов'язана із територією сучасної України, була наявність вождя, царя як найсильнішого чи найвправнішого воїна, який своєю харизмою надихав власний народ. Усі процеси були схожі на природні – сильніший перемагав слабшого, добра організованість суспільства давала перевагу над тими, хто її не мав.

З розвитком цивілізації з'являються обов'язкові ознаки монархії: легітимність, законність і спадковість. Монархія постає як влада, яка іде від бога. Русь була ранньофеодальною монархією на чолі з представниками династії Рюриковичів. Володимир Великий був тим, хто розпочав, а Ярослав Мудрий тим, хто продовжив шлюбну дипломатію і змішав руську кров з кров'ю європейський монархів. Проте це стало можливим завдяки запровадженню християнства у 988 році як основної віри Русі. Монархією, визнаною самим Папою Римським, із 1253 року було Королівство Руське (Галицько-Волинське князівство). Данило Романович був королем, його влада була абсолютною, спадковою. Всупереч значному впливу боярства в Галичині, він був реальним главою держави, приймав найважливіші рішення щодо зовнішніх зносин і внутрішньої політики.

З часу появи козацтва, утворення Запорізької Січі на теренах України утверджується республіканська форма правління. Однак у середині XVII – XVIII ст. в умовах існування козацько-гетьманської держави Війська Запорізького багато гетьманів спрямовували свою діяльність на обстоювання необхідності встановлення монархічної форми правління. Першим із них був Б. Хмельницький, в політичній діяльності якого «простежується ідея утворення спадкової козацької монархії та одночасно формування вузького прошарку нової української аристократії – козацької старшини» [1, с. 102]. Прихильниками монархічної форми правління були також І. Виговський, І. Брюховецький, І. Самойлович, І. Мазепа, К. Розумовський. «Загалом монархічна тенденція у розвитку козацько-гетьманської держави виявлялась у двох напрямках. Перший з них полягав у прагненні гетьмана до якнайбільшої централізації управління, до зосередження у своїх руках основних механізмів адміністративної, судової та військової влади й намаганні самовладного правління без участі Ради, чи то генеральної, чи старшинської. Іншим виявом монархічної тенденції була спроба гетьманів до встановлення спадковості у своєму роді» [2, с. 24–25].

Ідея українського монархізму відродилася на початку XX століття в Українській державі Павла Скоропадського. Ставши очільником держави в 1918 році під час складного для країни періоду, Скоропадський запропонував модель монархії, що базувалася на ідеї сильної централізованої влади з соборними елементами. Саме через це він привертав увагу деяких консервативно налаштованих прошарків українського суспільства, але зустрічав опозицію з боку ліберальної та соціалістичної частин населення. Титул гетьмана, як титул суверена, який обрав для себе П. Скоропадський, був унікальним на теренах Європи. «Ваша світлість» – так називали його представники іноземних держав. Однак Українська держава «не мала ознак типової монархії, оскільки була проголошена тимчасовим утворенням до майбутніх виборів у Сейм, а влада гетьмана не була спадковою. У разі важкої хвороби чи смерті глави держави влада переходила до тріумвірату верховних правителів, які репрезентували гетьмана, Раду міністрів і Державний Сенат» [3].

Сьогодні дискусії про монархізм стають не лише історичними рефлексіями, а й об'єктом активних обговорень та пошуку нових ідей та рішень для українського суспільства. Аналізуючи українську історію в контексті ідей

монархізму, ми отримуємо розуміння того, як ці ідеї впливали на формування політичної культури, соціальні відносини та ідентичність українського народу. Крім того, це дозволяє з'ясувати, чи можуть концепції монархізму відновити свою актуальність та вплинути на майбутнє України. Хоча, навіть на переконання одного із головних ідеологів монархізму В'ячеслава Липинського, форму правління держави має обирати український народ.

Список використаних джерел:

1. Зякун А. «Монархізм» Б. Хмельницького: гіпотези та реалії. *Світогляд - Філософія-Релігія*. 2014. Вип. 7. С. 94–104. URL: <http://surl.li/tjckw> (дата звернення: 30.04.2024).

2. Терлюк І. Форма правління в ідеології та практиці українського національного державотворення козацької доби. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2020. Т. 7. № 2. С.19–26. URL: <http://surl.li/tjuyf> (дата звернення: 30.04.2024).

3. Пиріг Р. Я. Українська держава. *Енциклопедія історії України*. URL: <http://surl.li/tjvad> (дата звернення: 30.04.2024).

УДК 930.2

РОЛЬ ТЕХНОКРАТІЇ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

К. В. Татарець

karyna.tatarets@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:

Ю. В. Помаз, к.і.н., доцент

У постіндустріальному суспільстві, де інформація та технології відіграють ключову роль у розвитку економіки та суспільства, технократія має значний вплив. Технократія – це система управління, де технічні експерти та фахівці з технологій мають перевагу в прийнятті рішень над політичними чи іншими суспільними групами.

У XIX ст., з появою промислових технологій та масштабного виробництва, концепція технократії почала набувати більш конкретних обрисів. Промисловці та інженери, такі як Генрі Форд, революціонізували виробництво із впровадженням конвеєрних технологій, що підвищили ефективність та знизили вартість товарів для масового споживача.

На початку XX ст., особливо під час та після Першої світової війни, стало очевидним, що традиційні методи управління не в змозі впоратися зі зростаючою складністю промислового суспільства. Вчені та інженери стали пропонувати раціональні та систематизовані підходи до управління економікою та суспільством.

У постіндустріальному суспільстві технократія відіграє кілька ключових ролей:

1. Управління та прийняття рішень. Технократи, володіючи експертними знаннями в галузях науки, техніки та інженерії, беруть активну участь у прийнятті рішень на різних рівнях, від державного управління до керівництва

компаніями. Їхні фахові оцінки та рекомендації стають вагомим аргументом при визначенні політики та стратегії розвитку. Ця тенденція зумовлена складністю сучасних проблем, які потребують глибокого розуміння науково-технічних аспектів. Традиційні методи управління, засновані на політичному досвіді чи інтуїції, часто виявляються недостатньо ефективними.

2. Економічний розвиток. Технологічні інновації та нові знання стають ключовими рушіями економічного зростання в постіндустріальному суспільстві. Технократи, як розробники та впровадники цих інновацій, відіграють важливу роль у стимулюванні економічної активності та створенні нових галузей. Їхня діяльність сприяє підвищенню продуктивності праці, оптимізації ресурсів та вдосконаленню виробничих процесів.

3. Соціальні трансформації. Вплив технократії на суспільство виходить далеко за межі економіки та політики. Вона проникає у всі сфери життя людей, змінюючи звичний уклад, цінності та моделі поведінки. Технократи беруть участь у розробці та впровадженні нових соціальних технологій, спрямованих на покращення якості життя, охорони здоров'я, освіти та інших аспектів.

4. Етичні дилеми. Зростаюча роль технократії в постіндустріальному суспільстві несе в собі певні ризики та етичні дилеми. Надмірне захоплення технократичним підходом може призвести до знеособлення прийняття рішень, ігнорування гуманітарних цінностей та соціальної справедливості. Важливо знайти баланс між експертними знаннями технократів та демократичними принципами управління, щоб гарантувати відповідальне та етичне використання технологій на благо всього суспільства.

5. Майбутні перспективи. В міру розвитку штучного інтелекту та інших передових технологій роль технократії в постіндустріальному суспільстві може ще більше зрости. Автоматизація та роботизація багатьох функцій, які раніше виконувалися людьми, призведе до зростання попиту на фахівців з глибокими знаннями в галузі комп'ютерних наук, робототехніки та інших технологічних сферах. Важливо, щоб технократи не лише володіли експертними знаннями, але й розуміли соціальні та етичні наслідки своїх дій, а також співпрацювали з представниками інших верств суспільства для створення справедливого та гуманного майбутнього.

Також варто сказати про переваги та недоліки технократії. Перевагами є наступні:

1. Ефективність: технократи прагнуть до прийняття рішень на основі даних та аналітики, що може призвести до більш ефективного управління та розподілу ресурсів.

2. Раціональність: рішення базуються на даних та доказах, зменшуючи місце для ірраціональності чи емоцій.

3. Інновації: схильність до використання новітніх технологій для вирішення суспільних завдань.

Недоліки:

1. Відсутність зв'язку з народом: ризик ігнорування потреб та побажань звичайних громадян.

2. Обмеження у представництві: переважання технічного підходу може знецінити соціальні та культурні аспекти.

Отже, з усього вище сказаного, можна зробити висновок, що в постіндустріальному суспільстві роль технократії виявляється важливою та впливовою. Технократія сприяє ефективному прийняттю рішень, стимулює інновації та розвиток нових технологій, а також забезпечує цифрову трансформацію суспільства. Однак важливо пам'ятати, що розвиток технократії повинен супроводжуватися відкритим діалогом, забезпеченням демократичних принципів та уважним врахуванням соціальних та етичних аспектів, щоб забезпечити стале та гармонійне суспільство.

Список використаних джерел:

1. Кравченко В. С. Технократія та її місце в сучасній політичній системі. Науковий вісник Міжрегіональної академії державної служби, (1), 104-111. URL: <http://journals.maur.com.ua/> (дата звернення: 16.04.2024).

2. Технократія – що це таке, суть, визначення та приклади. Termin.in.ua. URL: https://termin.in.ua/tekhnokratiiia-tekhnokratychnyy-uriad-tekhnokrat/#Tehnokratia_v_Ukraini (дата звернення: 16.04.2024).

РОЛЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СВІТОВІЙ НАУЦІ ТА ТЕХНОЛОГІЯХ

К. В. Татарець
karyna.tatarets@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник
О. Г. Красота, к.е.н., доцент

Англійська мова — це одна з найпоширеніших мов у світі, вона є офіційною або державною мовою у більш ніж 75 країнах. Завдяки своїй гнучкості та розмаїттю діалектів, вона стала глобальним засобом комунікації в різних сферах: від бізнесу та науки до культури та розваг. Англійська мова також вважається мовою міжнародного спілкування, що забезпечує можливість спілкування між людьми з різних країн та культур.

Вивчення англійської мови в сучасному світі має визначну вагу, яка виявляється в різних аспектах нашого життя. Незалежно від того, чи маємо ми на меті розвиток кар'єри, освіти, культурного розширення чи просто спілкування з людьми з інших країн, знання англійської мови стає ключовим фактором, що відкриває перед нами безліч можливостей. Ця мова об'єднує мільйони людей по всьому світу і виступає важливим чинником у сприянні міжнародному співробітництву, культурному обміну та науковому прогресу.

Роль англійської мови у світовій науці важлива з кількох причин: [1]

1. Англійська виступає основною мовою комунікації в наукових колах. Вчені з усього світу використовують англійську мову для публікації своїх досліджень у наукових журналах та для презентації результатів на міжнародних конференціях.

2. Більшість наукової літератури та досліджень публікуються або перекладаються англійською мовою, що дозволяє вченим з різних країн мати доступ до актуальної інформації та результатів досліджень.

3. Англійська мова є мовою співпраці та обміну знаннями між вченими з різних країн. Вона сприяє розвитку міжнародних наукових спільнот, де дослідники можуть обмінюватися ідеями, досвідом та ресурсами.

4. Багато новаторських ідей, відкриттів та технологічних проривів спочатку представляються англійською мовою. Це стимулює розвиток інноваційного потенціалу та сприяє переносу знань у різні сфери науки та технологій.

Також варто назвати головні аспекти, чому англійська мова надзвичайно важлива у розвитку технологій. Ось одні з них: [2]

1. Багато з найпопулярніших мов програмування, таких як Python, JavaScript, Java тощо, мають англійську базу. Знання англійської мови дозволяє програмістам легше розуміти документацію, а також ефективно спілкуватися з іншими програмістами у глобальній спільноті.

2. Більшість програмного забезпечення та веб-сайтів мають англійську мову як основну або одну з основних мов інтерфейсу. Це робить англійську мову ключовою для розуміння та використання багатьма користувачами з усього світу.

3. Немало документаційних матеріалів, онлайн-курсів та форумів для розробників та IT-спеціалістів доступні тільки англійською мовою. Знання цієї мови допомагає розробникам ефективно використовувати ці ресурси для вивчення нових технологій та вирішення проблем.

4. Розробники, інженери та фахівці з усього світу використовують англійську мову для спілкування, співпраці та обміну ідеями в глобальній спільноті технологічних інновацій.

Англійська мова відіграє ключову роль у світовій науці та технологіях через свою широку поширеність і використання як мови комунікації серед наукової та технічної спільнот. Завдяки статусу мови міжнародного спілкування, ця мова стала основним інструментом обміну знаннями, ідеями та нововведеннями у сфері науки й технологій. [3]

Загалом, роль англійської мови у світовій науці та технологіях важко переоцінити. Вона сприяє глобальному прогресу, сприяючи співпраці та обміну інформацією між науковою та технічною спільнотами з усього світу. Це підкреслює необхідність вивчення та володіння цією мовою для досягнення успіху в сучасному науковому та технологічному середовищі.

Список використаних джерел:

1. English: The International Language of Science and Technology - International Journal of English Language and Linguistics Research (IJELLR). International Journal of English Language and Linguistics Research (IJELLR). URL: <https://eajournals.org/ijellr/vol-3issue5-august-2015/english-the-international-language-of-science-and-technology/> (дата звернення: 04.05.2024).

2. The Impact of English on Science and Technology - 5 Minute English. 5 Minute English. URL: <https://5minuteenglish.com/the-impact-of-english-on-science-and-technology/> (дата звернення: 04.05.2024).

3. The Importance of English in Science and Technology by the British Council URL: <https://www.britishcouncil.org/> (дата звернення: 04.05.2024).

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ: ОСОБЛИВОСТІ ПОЛТАВЩИНИ

А. С. Токарева
anastasiia.tokareva@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
А. І. Рудич, к. е. н, доцент

Туризм – тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання з оздоровчою, пізнавальною, професійною, діловою чи іншою метою без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування.

Зелений туризм (еко-туризм) – це форма туризму, що прагне зменшити негативний вплив людської діяльності на природне середовище та сприяти збереженню природних ресурсів і біологічного різноманіття. Основні ідеї та аспекти зеленого туризму включають:

- Збереження природи: Основна мета зеленого туризму – збереження природи та її різноманіття. Це означає розумне використання природних ресурсів, мінімізацію викидів та інших забруднюючих речовин, а також підтримку охорони природних територій.

- Екологічна освіта: Зелений туризм сприяє поширенню екологічної освіти серед туристів та місцевого населення. Він спонукає до більшого усвідомлення екологічних проблем та значення збереження природи.

- Мінімізація впливу на довкілля: Еко-туризм прагне мінімізувати негативний вплив туристичної діяльності на довкілля. Це може означати використання екологічно чистих технологій, обмеження використання пластику та інших шкідливих матеріалів.

- Підтримка місцевих спільнот: Зелений туризм сприяє розвитку місцевих громад та економіки. Він підтримує місцеві підприємства, розвиває традиційні промисли та культуру.

- Активний відпочинок природі: еко-туризм сприяє активному відпочинку у природних ландшафтах. Це може включати велосипедні тури, піші прогулянки, каякінг, сплави по річках та інші види активного відпочинку.

- Екологічні об'єкти та маршрути: Зелений туризм орієнтується на відвідування природних парків, заповідників, біосферних резерватів та інших екологічно важливих об'єктів.

Зелений туризм стає все більш популярним у зв'язку з ростом екологічної свідомості у суспільстві. Він сприяє збереженню природи та здоров'ю екосистем, одночасно надаючи можливість насолоджуватися красою та унікальністю природних ландшафтів.

Актуальність даного туристичного напрямку спонукала до того, що в Україні у 2017 році чотири об'єднані територіальні громади Кременчуцького району Полтавської області сформували перший в Україні туристичний центр для розвитку зеленого туризму в регіоні.

На даних територіях було створено туристичні маршрути з екскурсіями до місць відселених сіл, які змушені були переїхати під час будівництва

Кременчуцького водосховища. Цікаво, що еко-життя стає все популярнішим як серед дорослого населення, так і серед молоді, яка на перший погляд у сучасному світі є надто урбанізованою та звиклою до міського бетону. Раніше «Український інтерес» розповідав про молоду пару, яка вирішила кардинально змінити своє життя. Майже 6 років тому вони переїхали зі столиці до маленького села у Черкаській області, де відкрили власну еко-ферму. У них там 45 соток малини, 6 соток суниці, фруктовий сад та пасіка, які стали для них не лише улюбленою справою, а й досить прибутковим бізнесом.

Цікаво, що еко-життя стає все популярнішим серед молоді, яка на перший погляд у сучасному світі є надто урбанізованою та звиклою до міського бетону. Раніше «Український інтерес» розповідав про молоду пару, яка вирішила кардинально змінити своє життя. Майже 6 років тому вони переїхали зі столиці до маленького села у Черкаській області, де відкрили власну еко-ферму. На даний час там 45 соток малини, є також 6 соток суниці, фруктовий сад та пасіка, які стали для них не лише улюбленою справою, а й досить прибутковим бізнесом.

Доцільно зазначити, що на черговому засіданні Кабінету Міністрів України ухвалене рішення про нові ставки по субсидіях для фермерів та фермерських господарств. Зокрема, до переліку компенсацій додано відшкодування витрат на організацію саме зеленого туризму. Господарство, яке займається цим видом діяльності, отримує до 10 тисяч гривень на розвиток. У такий спосіб держава та урядовці намагаються стимулювати фермерські господарства займатись еко-, сільським або зеленим туризмом.

На території Полтавської області та Полтавського району зокрема, такий вид туризму можливо розглядати як один із перспективних напрямів збільшення надходжень до бюджетів сільських домогосподарств. Комплекс «Старий хутір» розташований в мальовничій місцевості, на вершині пагорба. Двір був заснований ще в 1914 року і реконструйований 2010-го року. Його унікальний вигляд відповідає вигляду хутірського подвір'я кінця ХІХ - першої половини ХХ століття. Затишні будинки, в яких проживають гості, оформлені в національному стилі, з використанням екологічно чистих матеріалів.

До послуг гостей різні захопливі майстер-класи, піші та велосипедні подорожі, пізнавальні екскурсії, а також рибалка і лазня. Оскільки садиба розташована в українській столиці гончарства – місті Опішніа, тож природно, що кожен гість повинен спробувати місити глину своїми руками. Гостям завжди пропонують майстер-класи з гончарства та по народній кулінарії, тематичні свята, велотури. Розвиток даної галузі туризму сприятиме розвитку традицій, культури регіону, мистецтва, народних промислів і разом з природно рекреаційним чинником надають Полтавському регіону привабливості для відпочиваючих, як з України так і із-за кордону.

Іноземців приваблює не тільки культурно-історичні цінності, але і етнокультура українського села. Але і жителі урбанізованих українських міст поряд з ознайомленням з давніми традиціями власного народу отримують можливість відчути особливість природи сільського життя. Поряд з цим сільське населення територіального поселення може отримати реальні доходи від таких видів діяльності: облаштування туристичних маршрутів, облаштування й

експлуатація стоянок для туристів, робота гідом чи екскурсоводом, транспортне обслуговування туристів, егерська діяльність (полювання, аматорське та спортивне рибальство), кулінарні послуги, народні промисли, виробництво та реалізація туристам екологічно чистих продуктів харчування, реалізація туристам ягід та грибів.

Отже, сьогодні особливо перспективним, на нашу думку, являється розвиток зеленого туризму, а особливо в поєднанні з органічним виробництвом [4]. Зелений туризм може суттєво покращити економічний стані господарств виробництва органічної продукції, крім того він створить додаткову рекламу даної виду продукції з подальшим зростання обсягів її виробництва і реалізації. Однак, подібний стан справ можливий лише при проведенні відповідних інвестицій та рекламній компанії з боку туристичного бізнесу. Відтак, подібні проекти також можуть мати державну підтримку.

Список використаних джерел:

1. Флюнт С. Зелений туризм в Україні. Переваги та недоліки. 2023 URL: <https://uain.press/articles/992210-992210>

2. Савченко С. М. Головний спеціаліст відділу культури і туризму Полтавської райдержадміністрації. Сільський зелений туризм – перспективний напрямок розвитку для сільських територій. URL: <https://poltava-rda.gov.ua/poltavskij-rajon-turistichnij-22-24-14-02-12-2020/>

3. Були на селі: як автентично відпочити по-полтавськи. URL : <https://tsn.ua/tourism/buli-na-seli-yak-avtenticno-vidpochiti-po-poltavski-1627069.html> 2020

4. Герасименко Ю.С. Зелений туризм як фактор формування сталості розвитку сільських територій. *Ефективна економіка*. №6. 2020. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2020/79.pdf

ОЦІНКА ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ І ФІНАСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Л. Турчин

lina.turchyn@st.pdau.edu.ua

А. Мотя

Д. Мазніченко

О. Ваць

Науковий керівник:

Я. А. Дроботя, к.е.н., доцент

Реалії сучасного функціонування підприємств України все більше акцентують увагу на важливості дотримання збалансованості фінансового стану у довгостроковій перспективі. Дана збалансованість досягається завдяки:

- ефективному формуванню оборотного капіталу з розподілом останнього на власну та позикову складову, при цьому забезпечуючи можливість фінансової стійкості підприємства;

- ефективному інвестуванню даного капіталу в оборотні активи, забезпечуючи можливість отримання прибутку.

Однак, все ж таки за господарювання на підприємстві досить часто виникає ситуація відволікання фінансових ресурсів, що провокує зниження фінансової стійкості у короткостроковому періоді.

Відволікання ресурсів у виробничий процес залежно від специфіки виробництва може провокувати зростання тривалості операційного та фінансового циклу, що подовжує термін отримання прибутку від реалізації кінцевої продукції.

Тож, забезпечення позитивного фінансового результату та фінансової стійкості підприємства являє собою постійне балансування між залученням коштів у виробництво та їх якнайшвидше вивільнення.

Базисом забезпечення фінансової стійкості і прибутковості є наявність дієвих методів управління на стратегічному та операційному рівні. І тут варто відзначити як варіативність даних методів, так і інтерпретацію їх застосування враховуючи конкретне підприємство та кваліфікацію його персоналу.

Єдиним підходом до управління є той факт, що дане управління повинно відбуватися на стратегічному та операційному рівні враховуючи загальні стратегічні рішення в межах підприємства.

При формуванні механізмів здійснення процесу управління як фінансовою стійкістю, так і прибутковістю варто обов'язково враховувати [1-2]:

1) систематичну складову:

- економічну ситуацію в державі;
- політичну ситуацію в державі;
- соціально-демографічну ситуацію в державі;
- інфляційні процеси;
- кон'юнктуру ринку;

2) несистематичну складову:

- економічний розвиток конкретного підприємства;
- специфіку діяльності;
- стратегію та тактику здійснення управління;
- місце розташування підприємства;
- тощо.

Вважаємо також за потребу акцентувати на тому, що управління повинно ґрунтуватися на певних принципах, зокрема:

- систематичний та детальний упорядкований опис окремих елементів і об'єктів в межах підприємства;

- дослідження окремих елементів та об'єктів підприємства на базі функцій, що вони виконують в загальній системі;

- здійснення причинно-наслідкового аналізу між окремими елементами та об'єктами;

- синергічний, системний аналіз, котрий окреслить цілісну картину взаємодії елементів та об'єктів в межах підприємства.

Генерована управлінська система відносно забезпечення прибутковості та фінансової стійкості повинна мати також наступні характеристики [1-2]:

- комплексність управління;
- системність управління;
- репрезентативність показників, що дозволяють прийняти вірні управлінські рішення;
- достовірність, вчасність та порівнюваність інформації для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Майборода О. Є., Сукрушева Г. О., Куліш Є. В. Теоретична сутність категорії «прибуток підприємства». *Економіка і суспільство*. 2017. №10. С. 310-313.
2. Шклярук С. Г. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Київ: Персонал, 2019. 494 с.

“ІНДЕКС БІГ МАКА” ЯК НАЙПРОСТІШИЙ СПОСІБ ОЦІНКИ КУПІВЕЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ

А. В. Чеботарь
alina.chebotar@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
О. В. Єгорова, к.е.н., доцент

Індекс Біг Мака – це неофіційний спосіб оцінки паритету купівельної спроможності (ПКС) національних валют на основі ціни авторського гамбургера в McDonald’s у кожній країні. Як нульові точки використовуються ціна гамбургера і купівельна спроможність долара США. З 1986 року журнал *The Economist* щорічно публікує індекс Біг Мака. На думку експертів журналу, є дві причини, через які цей індекс є найкращим показником купівельної спроможності валют у всьому світі:

1. McDonald’s – це глобальна мережа, що працює в більшості країн світу.
2. “Біг Мак” містить основні харчові продукти (хліб, м’ясо, овочі та сир) і тому розглядається як узагальнений продукт національної економіки [1].

Але яким би простим та інтуїтивним не був цей індекс, у нього є недоліки, через які наразі він не може змінити статус з неформального на офіційний. Головним недоліком є коливання вартості страви, яке може бути викликане податковою політикою країни, місцевими витратами виробництва, ціною на нерухомість, а також конкуренцією [1].

Щоб розрахувати Індекс Біг Мака, ціну Біг Мака в кожній країні переводять у долари США і порівнюють з ціною в Америці. Якщо ціна Біг Мака в країні вища, ніж у США, валюта країни вважається переоціненою, якщо нижча - недооціненою [2]. Розглянемо це на прикладі України: ціна бургера становить 110 грн, порівняємо це з американською ціною у 5,69 долара США. Передбачуваний обмінний курс становить 19,33 грн/долар. Різниця з фактичним обмінним курсом у 37,44 грн/долар вказує на те, що українська гривня недооцінена на 48,4% [3].

Станом на 2024 рік, Україна посідає 8 місце у рейтингу недооцінених валют. Найбільш недооціненим у цьому ж році вважається тайванський долар, за

ним іде індонезійська рупія, третє місце посідає індійська рупія. Найбільш переоціненим є швейцарський франк, на другому місці знаходиться норвезька крона, на третьому – уругвайське песо. Разом з ними переоціненими вважаються ще 5 валют [3].

Порівняємо динаміку індексу Біг Мака української гривні з уругвайським песо та японською єною (рис. 1).

За останні 5 років, гривня жодного разу не наблизилась до долара, тобто до 0%, значення індексу коливалося від -54,9% до -48,4%. Що ж до єни, то проявляється тенденція щодо зростання недооцінки цієї валюти, значення її індексу коливалося від -46,5% до -23,5%. Цікава ситуація склалася з уругвайським песо, у 2020 та 2021 роках воно було недооцінене на 0,8% та 1,8% відповідно, але вже у 2022 році індекс виріс на 9,5% і валюта почала вважатися переоціненою на 7,7%. До 2023 року переоцінка песо стрімко зростала та досягла позначки у 27,8%. У 2024 році уругвайське песо, за індексом Біг Мака, ще вважається переоціненим, проте вже менше, зараз індекс становить 23,7%. Загалом, остання валюта коливалася від -1,8% до 27,8%.

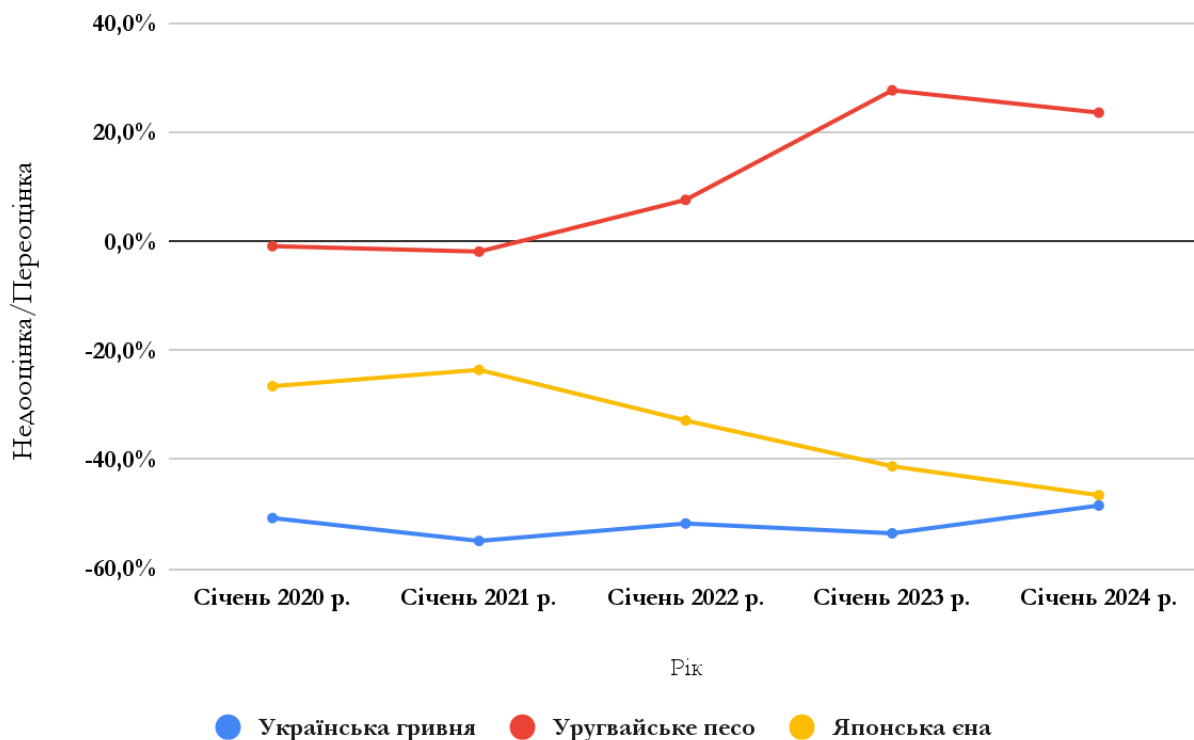

Рис. 1. Динаміка індексу Біг Мака різних валют за 2020-2024 рр.*

*побудовано авторами на підставі [3]

За індексом Біг Мака, в ідеальному варіанті в будь-якій країні світу ціна Біг Мака повинна бути однаковою, але ми ніколи не досягнемо цього ідеалу, бо економіки держав різні та багато з них не є стабільними. Це зумовлено не тільки внутрішнім становищем, а й зовнішніми чинниками, наприклад: пандемії, світові кризи, війни, політичні суперечки, стихійні лиха.

Отже, індекс Біг Мака є відносно простим для розуміння методом оцінки купівельної спроможності, але з тим не є ідеальним, оскільки може мати велику

похибку, зважаючи на деякі чинники. Також, хоч мережа McDonald's знаходиться у більш ніж 120 країнах світу, не завжди виходить визначити індекс Біг Мака. Наприклад, у липні 2022 журналу *The Economist* не вдалося це зробити, тому що через військову повномасштабну агресію росії заклади McDonald's призупинили свою роботу [4]. Але не зважаючи на все це, індекс Біг Мака може стати відправною точкою у дослідженнях ПКС, що, своєю чергою, дозволить отримати набагато точніші результати оцінки купівельної спроможності валют.

Список використаних джерел:

1. Ігнатова І. Індекс Біг Мака 2024: наскільки завищений курс долара в Україні. *Факти*. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/ekonomika/20240202-indeks-big-maka-2024-naskilky-zavyshhenyj-kurs-dolara-v-ukrayini/> (дата звернення: 18.04.2024).

2. Бутурлим О. Долар в Україні має коштувати менше 20 гривень: індекс Біг Маку. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/kurs-dolara-grivnya-maye-buti-nabagato-micnishoyu-zgidno-z-indeksom-big-maku-12528414.html> (дата звернення: 18.04.2024).

3. The Economist. Our Big Mac index shows how burger prices are changing. *The Economist*. URL: <https://www.economist.com/big-mac-index> (дата звернення: 18.04.2024).

4. Ковтун Ю. Індекс Біг-мака оновлено: яке місце посіла Україна. *PaySpace Magazine*. URL: <https://psm7.com/uk/money/indeks-big-maka-obnovlen-kakoe-mesto-zanyala-ukraina.html> (дата звернення: 18.04.2024).

УДК 930.85

УКРАЇНСЬКА АНДЕГРАУНДНА КУЛЬТУРА

А. В. Чеботарь
alina.chebotar@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Ю. В. Помаз, к.і.н., доцент

Українська андеграундна культура, що виникла в середині ХХ століття як опозиція до офіційної радянської ідеології, являє собою потужний пласт вітчизняної історії та культури, який досі недостатньо вивчений. Її дослідження є актуальним, бо андеграунд відіграв важливу роль у формуванні української національної ідентичності та самосвідомості в часи тоталітаризму. Митці цієї течії часто порушували теми, які й досі залишаються актуальними для українського суспільства, такі як свобода слова, права людини, національна пам'ять та ідентичність.

Велика українська енциклопедія визначає андеграунд як сукупність творчих напрямів сучасного мистецтва, що протиставляють себе культурі масовій та офіційному мистецтву, складова контркультури [1]. Розглянемо це явище української культури в розрізі літератури, образотворчого мистецтва та музики, адже у кожного із цих видів мистецтва є своя історія утворення андеграундного середовища.

Представник львівського андеграундного середовища Микола Рябчук розповідає про його утворення так: „Ми не творили свідомо жодного андеграунду в 1970-ті роки. Ми просто були молодими людьми, які жили своїм життям і не любили тієї докатолишньої системи, яку мали поруч, намагаючись її ігнорувати... Наші тексти створювали альтернативну культуру в той час. Вона відрізнялася від тогочасної соцреалістичної літератури, яка продавалась у крамницях і нав'язувалась у школах. Це були тексти зовсім іншого виду... Середовища були уже різні... І таких середовищ було багато...“ [2]. Літературні тексти того часу були переважно представлені поезією авторства Київської школи та Ігоря Калинця. Прозу ж почали писати пізніше, у Львові одним із представників був Володимир Яворський, а у Києві найвідомішими були Лесь Подерв'янський, Володимир Діброва та Богдан Жолдак [2]. У львівському андеграунді не можна виділити центральний компонент [2]. Але, на відміну від львів'ян, у київського андеграунду він був, а саме театралізація, що найбільше проявляється у творах Леся Подерв'янського [3, с. 92].

В образотворче мистецтво андеграунд прийшов у період „відлиги“, коли СРСР, а з ним і його мистецька молодь почала знайомитися з роботами відомих закордонних модерністів. Те, що давно стало світовою класикою, у 1970-х рр. викликало так званий „вибух авангардизму“ в українському андеграунді. Також з в'язниць поверталися інтелектуали, які „володіли інформацією про класичне авангардне мистецтво 1920-1930-х рр.“ Досвід старших передавався молодшим, народжувалися нові ідеї, класичні методи поєднувалися з нововідкритими сучасними техніками [4].

Серед найяскравіших представників київського осередку андеграундних художників у 1960-1970-ті рр. найбільше відзначилися Олександр Дубовик та Анатолій Сумар. Найвизначнішими з одеських художників були Людмила Ястреб і Валентин Хрущ. В Ужгороді найвідомішими представниками стали Федір Манайло та його учень Семан Ференц [4].

Щодо андеграунду в музиці, то у радянські часи, як відомо, цензура дуже обмежувала, і молодим людям не залишалось нічого іншого, окрім як створювати нелегальні товариства. Пізніше, коли комсомол почав організовувати хеві-метал гурти, з підпілля вийшли виконавці, які дуже умовно вписувалися в контекст тогочасної сцени. Як свідчить тогочасна преса, виступи сприймалися публікою або як відверта насолода, або як щось неприйнятне. Найактивніший період припав на злам десятиліть, наприклад, у 1989-1990 рр. почали з'являтися можливості для гастролей і релізів за кордоном [5].

Найвідомішими сценами андеграунду стали Київ і Харків. Однією з перших і найбільш знакових у Києві була група „Коллежский Асессор“, за нею йдуть такі гурти як: „ВВ“, „Цукор біла Смерть“, „Ivanov Down“, „Ярн“ та інші. У Харкові найвідомішим гуртом був „Товарищ“, пізніше більшість учасників створили свої власні проекти: „Ельза“, „Чужой“ і „Чичка Дричка“. Більшість нестандартних харківських формацій входила до об'єднання „Нова сцена“ [5].

Українська андеграундна культура, попри радянську цензуру, невпинно розвивалася та охоплювала не один вид мистецтва. Український андеграунд відіграв важливу роль у формуванні національної ідентичності та самосвідомості

в часи тоталітаризму. Він був осередком творчого опору, генеруючи нові ідеї та естетичні форми, які згодом стали основою для сучасного українського мистецтва та культури.

Список використаних джерел:

1. Андеграунд. *ВУЕ*. URL: <https://vue.gov.ua/Андеграунд> (дата звернення: 16.04.2024).
2. Петренко Т. Підпільна література: Микола Рябчук про андеграунд 70-х. *Читомо*. URL: <https://archive.chytomo.com/news/pidpilna-literatura-mikola-ryabchuk-pro-andeg-raund-70-x> (дата звернення: 16.04.2024).
3. Юрчук О. О. „Голоси“ українського літературного андеграунду. *Житомирські літературознавчі студії*. 2013. № 7. С. 92. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/12162/1/Юрчук.pdf> (дата звернення: 16.04.2024).
4. Уманська А. Врозріз і попри: український художній андеграунд 1960-1980-хх років. *Артефакт*. URL: <https://artefact.org.ua/mistetstvo/vrozriz-i-popri-ukrayinskiy-hudozhniy-andegraund-1960-1980-hh-rokiv.html> (дата звернення: 16.04.2024).
5. Ключков О. Перші роки музичного андеграунду в Україні. Між архівами, локальним фольклором та звучанням сьогодні. *Creating Ruin*. URL: https://creatingruin.net/project/the_first_years_of_the_musical_underground_in_ukraineukr (дата звернення: 16.04.2024).

УДК 340.12.

ПРИРОДА ПРИРОДНОГО ПРАВА

І. В. Чернуха

ivan.chernukha@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:

І. В. Усанов, к.філос.н., доц.

Тема природного права є складною і неоднозначною, і вона часто викликає дискусії учених та філософів. Ідеї про природне право зародилися в античності, коли грецькі філософи вірили, що існують закони, які притаманні природі людини і не залежать від людських законів. У середньовіччі концепція природного права розвивалася під впливом християнського богослов'я, де теологи, такі як Фома Аквінський, стверджували, що природне право ґрунтується на божественному законі. Концепція природного права мала значний вплив на становлення теорії прав людини. Мислителі епохи Просвітництва, такі як Джон Локк, Жан-Жак Руссо та Томас Джефферсон, апелювали до природного права.

Сучасні концепції природного права різняться за своїм змістом та обґрунтуванням. Деякі філософи вважають, що природне право ґрунтується на універсальних моральних принципах, інші ж стверджують, що воно ґрунтується на законах природи.

Принципи природного права є важливими для сучасної теорії та практики права, при цьому критики вказують на абстрактність та суб'єктивність цих принципів, що ускладнює їх застосування на практиці. [1, 60 с.]

Парадокс природного права полягає в тому, що саме поняття "природне право" передбачає існування універсальних, необхідних та об'єктивних принципів, які супостачаються з природою або вважаються невід'ємною частиною природного порядку. Однак, коли ми дивимося на природу саму по собі, ми не бачимо там таких принципів. У природі немає абсолютної цінності життя, бо вона оперує принципом природного відбору, де виживає найсильніший. Також у природі немає абсолютної свободи, оскільки всі живі організми обмежені природними умовами та формами існування.

Таким чином, парадокс природного права полягає в тому, що концепція природного права передбачає існування універсальних і незмінних принципів, які базуються на природі, тоді як сама природа не надає прямих підтверджень для таких принципів. Однак, можна аргументувати, що природне право може бути розглянуте як спроба вивести нормативні принципи з природного стану речей, який може включати не тільки природу, але й соціальні, економічні та інші аспекти, що впливають на життя людей.

Питання про те, чи можуть тварини мати свої права, є складним і спроба відповісти на нього вимагає розгляду різних філософських, етичних та юридичних підходів. У сучасному праві, права тварин зазвичай розглядаються як відповідальність людей за добробут тварин, а не як надання тваринам правового статусу. Однак, існують різні точки зору щодо того, чи можуть тварини мати власні права.

Поняття "природне право" може розглядатися з різних точок зору. У класичній теорії природного права воно означає невід'ємні права, які мають всі люди внаслідок свого природного стану. Однак, сучасна теорія природного права може розглядати його як норми, що випливають з природи суспільства та природи людини, а не просто незмінні права, які є в людини від народження.

Закони природи, у тому розумінні, що вони є інструментами, за допомогою яких людина розуміє та організовує світ навколо себе, можуть бути розглянуті як спосіб розуміння та використання природи для своїх потреб. Однак, це не означає, що у всьому природному світі існують права, або що тварини, річки, озера чи гриби мають права у тому ж розумінні, що і люди. Вони можуть мати права в інших контекстах або з іншого підходу, наприклад, з точки зору екології чи етики, але це буде вже інша концепція права, а не пряме застосування природного права[1, с. 61].

Існує декілька причин, чому концепція природного права традиційно застосовується лише до людей. Люди мають складну систему моральних та етичних міркувань. Ми здатні розуміти поняття прав і обов'язків, і можемо робити моральні судження про наші дії та дії інших. Тварини, на нашу думку, не мають таких самих здібностей. Люди здатні діяти неприродно. Ми можемо обирати те, що йде врозріз з нашими інстинктами та потребами. Тварини, на нашу думку, не здатні до такої поведінки. Люди мають значний вплив на довкілля. Наші дії можуть мати руйнівні наслідки для інших живих істот та екосистеми. Чи може це змінитися? З часом наше розуміння тварин та їх здібностей постійно змінюється. Нові дослідження показують, що деякі тварини мають складніші когнітивні здібності, емоції та соціальні структури, ніж ми

думали раніше. Це може призвести до того, що концепція природного права буде розширена, щоб включити й інших тварин [2, 262 с.].

Незважаючи на свою важливість, концепція природного права має своїх критиків. Деякі люди вважають, що вона є занадто абстрактною і не може бути застосована на практиці. Інші ж стверджують, що вона використовується для виправдання політичного консерватизму та може порушувати інтереси окремих осіб та груп суспільства. Також важливо визначити роль природного права у сучасній теорії та практиці права. Природне право використовується для критики несправедливих законів та захисту прав людини. Воно також допомагає визначати межі законності та справедливості в суспільстві [3, с. 58].

У висновку можна зазначити, що природне право є важливою складовою правової системи, яка відображає універсальні принципи справедливості та моралі. Воно взаємодіє з позитивним правом, захищаючи права людини, і має значення для сучасної теорії та практики права. Концепція природного права є складною та неоднозначною, але залишається впливовою протягом століть.

Список використаних джерел:

1. Муляр В. Природне право: концептуалізація західноєвропейської моделі від софістів до ГугоГроція. *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2013. Вип. 3. С. 59-65.

2. Костюченко О.Є. Природне право та законні інтереси у трудових правовідносинах. *Форум права*. 2008. № 2. С. 261-265.

3. Янчук А.О. Безпосереднє здійснення влади народом і природне право. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 2. С. 55-59.

УДК 930.2

ПРОПАГАНДИСТСЬКИЙ ІДЕАЛ РАДЯНСЬКОЇ ЛЮДИНИ ТА РЕАЛІЇ ЇЇ ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ

А. Ю. Шабатько
anna.shabatko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
Ю. В. Помаз, к.і.н., доцент

У СРСР виховання «радянських людей» і в цьому контексті створення нової історичної спільності «радянського народу» було визнано одним із найважливіших чинників перетворення суспільства під час переходу від капіталізму до соціалізму і подальшого розвитку від соціалізму до комунізму. Радянська система створювала «нову людину», заперечуючи моральні та освітні духовні цінності, накопичені народом протягом століть. «Нова радянська людина» мала бути звільнена від моральних принципів буржуазного суспільства і підпорядкована цілям Комуністичної партії та держави. Пропагандистський механізм систематично просував такі ідеї, як відданість партії, колективізм, патріотизм та беззаперечну віру в правильність комуністичної ідеології [1].

Ідеал радянської людини, який пропагувався, включав у себе образ сильного, непохитного комуніста, готового на все для досягнення мети – побудови комуністичного суспільства. Це була людина, яка могла без вагань пожертвувати власними інтересами заради загального блага. Цей ідеал знайшов відображення в літературі, мистецтві, кінематографі та інших сферах культури, а образи та герої були створені на службі цим ідеям. «Ідеальна радянська людина» мала бути беззастережно відданою ленінсько-сталінським ідеалам і беззастережно вірити в так званий «історичний оптимізм», тобто в обіцянки партійного керівництва та його ненаукові прогнози про «щасливе комуністичне майбутнє» [2].

Преса, радіо, музика та література зверталися до громадян мирного часу, як до солдатів на фронті, використовуючи чіткі накази, гасла, заклики, патріотичні настрої та календарні міфи, щоб підкреслити колективістські засади нової держави. Медіа активно використовували ідеалістичний героїчний образ нового радянського будівничого. Влада бачила «нових людей» як патріотичну масу (чоловіків, жінок, молодь і дітей), завжди готову до самопожертви, праці та постійного самозречення. Саме цих людей «тотальної ефективності» влада «поетизувала» і «міфологізувала» [3].

«Нова людина» існувала переважно на сторінках книжок, газет і журналів, а також у зображеннях на плакатах. Композиція плакатів часто нагадувала іконографію раю та пекла. Плакати безальтернативно розмежовували «хороших людей» і «поганих людей». Великі, натруджені руки та міцна статура підкреслювали одноманітність і простоту чоловічих і жіночих образів. Напрямок руху «праворуч» або «прямо» вказував на шлях до «щасливого майбутнього» [4].

Наприкінці 1920-х років у країні панувала атмосфера скептицизму. Ворогів шукали як на робочих місцях, так і в новостворених колгоспах. Окрім створення атмосфери страху, пропаганда створювала образ нового прошарку суспільства з чітко визначеними позиціями в ієрархії влади: члени партії, робітники, комсомольці, піонери та активісти. Вважалося, що суспільне начало домінує над особистим у всіх аспектах життя, умови життя не мали великого значення, а самовіддана праця, навіть ціною власного здоров'я, життя і любові, була в центрі життя. Людей вчили працювати заради «світлого майбутнього» [5].

Люди зіткнулися зі складними економічними умовами, нестачею товарів першої необхідності та недоліками у вирішенні соціальних проблем. Крім того, цілковитий контроль держави над медіа та інформацією обмежував свободу слова та вільний доступ до інформації, що ускладнювало повсякденне життя. Навіть у сферах культури та мистецтва, де мали б відображатися ідеали радянської системи, простежувалася певна дихотомія між пропагандистськими зображеннями та реальністю. Багато творів мистецтва та літератури мали підтекст, який відображав протистояння ідеалів та реальності. Ці протиріччя свідчать про те, що пропагандистський ідеал радянських людей не повністю відображав реальність їхнього життя. Пропаганда намагалася створити ідеалізований образ, але реальність була більш складною і суперечливою. Така ситуація спричиняла дисгармонію в суспільстві та призводила до постійної критики і скептицизму щодо легітимності ідеалів, які нав'язувала пропаганда.

Список використаних джерел:

1. Конструювання «Радянської людини» (1954-1991) URL: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/Avtoreferat-druk_04_09.pdf
2. Радянська повсякденність : теорія, джерела, український контекст URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7038e665-ca4a-4ebd-88eb-729245fb35cf/content>
3. Сталінський терор в Україні. Конституція СРСР 1936 р. URL: <https://naurok.com.ua/tema-praktichne-zanyattya-propagandistskiy-ideal-radyansko-lyudini-ta-povsyakdenne-zhittya-401508.html>
4. Установлення й утвердження комуністичного тоталітарного режиму в Україні URL: https://uahistory.co/pidruchniki/ukraine-history-10-class-2018-pometun-electronic-application/10.php#google_vignette
5. Пропагандистський ідеал радянської людини та її повсякденне життя URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/ukraine-history-10-class-2018-strykevich-standard-level/26.php>

UDC 81'276.2–048.56:821.111(73)

DIFFERENTIATION OF SLANG IN JOHN GREEN'S NOVEL *PAPER TOWNS*

D. Shevchenko

daryna.shevchenko@st.pdau.edu.ua

Scientific adviser:

Y. Tahiltseva, PhD in Philology

Slang is a unique and quite flexible layer of vocabulary in any language, which is characterised by dynamism and opens up great opportunities for study, as its composition changes depending on the socio-cultural moods and groups prevailing in society.

The purpose of our research is to analyse the characteristics of youth slang in John Green's novel *Paper Towns*, which represents young adult literature. Despite the fact that slang is in the focus of attention of both modern Ukrainian (M. Petrenko, K. Yakushko, O. Saprykina, O. Dmytrenok, S. Kohan, etc.) and foreign researchers (M. Busholtz, F. Rodríguez González, Yu. Shtaltovna, etc.), the question of systematisation of this linguistic phenomenon in the stated work of fiction remains a gap in modern linguistics.

Based on the definition proposed by V. Boiko and Yu. Savchuk [1], O. Kondratiuk [2] and O. Selivanova [3], we consider slang as a stylistically coloured lexical group that uses vulgarisation, giving polysemy to widely used lexical items in the literary language to denote social differentiation and a clear delineation of social subgroups by certain professional or ideological characteristics.

The basis for differentiating slang in the novel is the part-of-speech criterion. The most numerous group is made up of verbal slangisms that characterise speech in the learning environment of the graduating class of an average American school:

hook up (an informal expression used to denote the beginning of a romantic relationship; it has a connotation of optionality, sometimes used in a negative sense);

screw up (used when the speaker has inadvertently ruined his plans, often through carelessness or indolence);

I'Med (short for e-mailed, that is, to send a letter by e-mail);

skip (in the novel, it is used in the context of a story about missed classes);

deadpanned (used when one of the speakers deals with a kind of humour that in the English-speaking tradition is called 'dry humour', which can be seen as a related link to traditional irony):

renickname (it is about giving a nickname to a person again, which is expressed through the prefix of Latin origin re-);

creating quite a stir (used when a member of micro- or macro-society sets a precedent based on his/her own social significance or by emphasising one of his/her actions; often has a negative connotation);

waffle (used to refer to people who try to adapt to the moods of the micro-society, who do not have a strong personal position and who constantly adapt to the prevailing opinion in society, thus parasitising on trendy ideas rather than producing them themselves; has a negative connotation);

do one's bidding (has a figurative meaning denoting the speaker's assumption regarding the probability of a particular event; sometimes can be found in the context of an offer to make an assumption to another participant in the communication);

bump (can be used both as a friendly nudge, as a means of non-verbal communication, and as a sharp and categorical refusal by one speaker (usually a girl) to enter into a romantic relationship with another speaker; the lexeme has a negative connotation).

The next group is made up of noun slangisms:

the thing (used as a substitute for any concept or phenomenon and as a means of emphasising this concept or phenomenon);

period (an undeniable point, that's it, basta);

faggot (in the chosen context refers to a boy who does not behave in accordance with traditionally masculine ideas about behaviour that have been formed in society);

freshbunny/honeybunny (an affectionate name for women; a slang neologism, a feature of one of the novel's characters; it can be understood as a kind of 'cat-calling', i.e. a dismissive, stylistically understated appeal to women);

G-forces (used to refer to people with high incomes who prefer to buy things rather than work for them);

bran (derived from the words 'bro' and 'man', i.e. an appeal to a friend, a close friend);

prom (graduation; one of the most common words used by students in the final years of school, as the focus of their lives shifts to graduation and final exams, so this word is one of the most important in young people's vocabulary);

bat mitzvah (originates from the Hebrew and refers primarily to the celebration of the coming of age of Jewish girls; in slang, it means a bachelorette party or just a big party);

Jimmy (refers to people who have some academic success, but do not have many social connections to win the favour of other members of the micro-society).

In the novel, we also identify adjectival and adverbial slangisms:

booming with (used to describe a person's state of being overwhelmed by certain emotions; the connotation of the slang depends on the emotion);

Goddemned (denotes something that the speaker is tired of and can no longer tolerate; has a negative connotation);

helluva high (used to denote a situation in which the speaker almost gets what he/she wants, but in the end fails).

In our opinion, the picture of the youth micro-society presented by the author is holistic and harmonious, without an excess of clichés.

The differentiation of slang units shows the diversity of the nature of slang vocabulary, its multifaceted nature and the variety of aspects of its use and interpretation.

After analysing the use of slang in the selected work, we conclude that its use is justified and appropriate; the slang units identified in the novels perform stylistic, psycholinguistic, cognitive, compression and other functions and harmoniously complement the depicted picture of micro-society.

Sources:

1. Boiko Yu. P., Savchuk V. I. Spetsyfika vidtvorennia amerykanskoho molodizhnoho slenhu ukrainskoiu movoiu. *Naukovi pidsumky 2021 roku*, LXXVI Mizhnarodna naukovo-praktychna internet-konferentsiia. m. Odesa, 20 hrudnia 2021 roku. Ch.1, s. 52. URL : <http://surl.li/thdlv> (access date: 29/04/2024).

2. Kondratiuk O. Molodizhnyi slen yak movne yavyshe, 2005. URL : <http://www.ji.lviv.ua/n38texts/kondratyuk.htm> (access date: 29/04/2024).

3. Selivanova O. O. Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy Poltava: Dovkillia-K, 2008. S.331.

УДК 179.8

БРЕХНЯ ЯК ФЕНОМЕН ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ

М. Ю. Шепель
maksym.shepel@st.pdau.edu.ua

О. О. Глущенко,
oleksandr.hlushchenko@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник:
І. В. Усанов, к.філос.н., доц.

«Краще гірка правда, ніж солодка брехня», говорить народна мудрість. Це своєрідний заклик до чесності і прямодушності в спілкуванні та вчинках, наголошуючи, що важливо завжди триматися правди, навіть якщо це важко чи неприємно. Також дане висловлювання підкреслює, що хоча брехня може здатися привабливою чи легшою у виявленні, вона може мати негативні наслідки. Навіть якщо правда може бути болючою чи складною для висловлення, вона є більш вартісною в довгостроковій перспективі. Краще відверто висловлювати свої думки та почуття, ніж приховувати їх під покривом брехні, яка може призвести до довір'я і відносин, побудованих на ілюзіях.

Брехня може існувати з різних причин, оскільки вона є складною психологічною та соціокультурною явище. Деякі з найбільш поширених мотивів для брехні включають [1]:

1. захист, де люди можуть брехати, щоб захистити себе або інших від негативних наслідків. Наприклад, вони можуть вигадати історію, щоб уникнути покарання або конфлікту;

2. статус та прийняття, деякі люди можуть брехати, щоб підняти свій соціальний статус або отримати прийняття в групі. Вони можуть вигадувати досягнення або здібності, щоб вражати інших;

3. користь або вигода - брехня може приносити певні вигоди або вигоди, такі як отримання матеріальних благ або підвищення свого статусу;

4. соціальне спілкування: у деяких випадках брехня може вважатися нормою соціального спілкування, особливо коли йдеться про маленькі чи неважливі деталі;

5. захист від небажаних наслідків - люди можуть брехати, щоб захистити інших від розчарування або психологічного травмування.

Розглянемо деякі приклади існування брехні в науковій та художній літературі.

Одним із прикладів може бути книга «Брехуни всюди: психологія обману» авторства Майкла Льюїса та Кароль Кроммі, де автори досліджують природу брехні в історичному, культурному та психологічному контексті. Вони розглядають як історичні події, так і різноманітні культурні аспекти, що впливають на сприйняття брехні та обману в сучасному світі [3].

Ще однією цікавою книгою є «Брехуни та їхні секрети: психологія обману та чому ми віримо в правдивість» авторства Марії Коннер та Кароліни Зебрінг, де авторки досліджують механізми брехні та способи, за допомогою яких люди можуть виявити її [4].

Ці книги дозволяють краще зрозуміти природу брехні та обману в різних аспектах життя та культури.

Приклади брехні дуже доречно описані в прикладів брехні у книзі «Психологія брехні» Пола Екмана [2]:

1. замовчування правди: описується ситуація, коли людина утримує важливу інформацію, щоб уникнути неприємностей або конфлікту;

2. спотворення фактів: вказується на випадки, коли людина намагається змінити подійний хід чи інформацію, щоб створити сприятливе враження;

3. фальшиві обіцянки: описується ситуація, коли людина обіцяє зробити щось, але не має наміру це виконати;

4. фальшиві висловлювання: вказується на випадки, коли людина висловлює погляди або думки, які не відповідають його/її справжнім переконанням;

5. маніпуляція іншими: описується ситуація, коли людина намагається отримати вигоду або контроль над іншими шляхом надання хибної інформації.

Таким чином, психологи стверджують, що людина, яка збирається сказати неправду, завжди витратить на це певний час, навіть якщо це миттєвий момент. У той же час чесна людина, яка говорить те, що дійсно думає, може відповісти

на питання миттєво після його постановки. Тим, хто схильний до брехні, потрібен час, щоб "сконструювати" брехливу відповідь або хоча б згадати її, якщо вона була заздалегідь приготовлена. Часто ми не брешемо прямо, а просто не висловлюємо свої справжні думки. Брехня може мати певне обґрунтування, якщо вона на користь чи для порятунку, з почуття такту. Однак, чи існує єдина правда? Часто кожен має свою істину. Професор Пол Екман, автор книги "Психологія брехні", стверджує, що не існує одного стовідсоткового показника брехні. Аналізуючи подію, важливо враховувати контекст і особливості людини [2]. Однак існують об'єктивні сигнали нещирості.

Як саме можна розрізнити, що людина бреше? Розрізнення брехні може бути складним завданням, але є деякі ознаки у виразі обличчя, мові тіла та жестах, які можуть навести на думку про можливу неправдивість [3]:

1. Вираз обличчя – людина, яка бреше, може виявляти недостатність виразу обличчя. Наприклад, вона може недостатньо моргати або не виявляти нормальної емоційної реакції на питання чи історію.

2. Мова тіла – нервові жести, такі як трясучі руки, потилиця або погляд в сторону, можуть свідчити про напруженість та можливу брехню. Також, закриті або захищені пози тіла можуть вказувати на відчуття вини або неправдивості.

3. Мова – людина, яка бреше, може вживати вагомні слова або надмірні деталі в намаганні переконати слухача. Також, надмірне використання заперечень (наприклад, "я ніколи цього не робив") може бути показником брехні.

4. Жести – відсутність відповідних жестів під час спілкування або недостовірність жестів може також бути ознакою брехні. Наприклад, якщо людина каже "так", але одночасно махає головою у відмову, це може бути ознакою неправдивості.

Брехня існує з різних причин, які часто пов'язані з психологічними, соціальними та культурними факторами. Однією з найпоширеніших причин є потреба захистити себе або інших від негативних наслідків, що можуть виникнути внаслідок виявлення правди. Люди можуть також брехати, щоб підняти свій соціальний статус або отримати певні вигоди. Деякі використовують брехню, щоб захистити іншу людину від розчарування чи травмування. Крім того, соціальне середовище може впливати на поширення брехні. Там, де брехня не є рідкістю або навіть стає нормою спілкування, люди можуть брехати, щоб уникнути конфліктів або пристосуватися до соціальних очікувань.

Отже, брехня може бути спричинена багатьма факторами, і вона є складним явищем, що вивчається в різних галузях, таких як психологія, соціологія та етика. Хоча вона може мати свої причини, важливо пам'ятати, що відвертість і чесність в спілкуванні завжди будуть важливими цінностями в будь-якому суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Шумка М., Миронова Ю. Брехня як метод приховування дійсних фактів у процесі спілкування URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/4694> (дата звернення: 05.05.2024)

2. Екман Пол. Теорія брехні, 2020. 208 с.

3. Хлюдинський В. Психологи назвали 7 способів, завдяки яким брехуни змусять вас повірити їм. URL: <https://www.unian.ua/curiosities/psihologi-nazvali-7-sposobiv-yak-brehuni-zmusyat-vas-poviriti-jim-12489480.html> (дата звернення: 05.05.2024)

4. Брехня! Як її викоринити зі стосунків раз і назавжди? URL: <https://upsihologa.com.ua/brehnya--yak-yiyi-vikoriniti-zi-stosunkiv-ra-41rudyi.html> (дата звернення: 05.05.2024)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ, ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

А. С. Малашенко, Д. О. Яценко

ЕФЕКТИВНА СИСТЕМА МОТИВАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ЯК
ФУНДАМЕНТ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ 4

К. С. Тараненко, В. Ю. Кунавцова

ЕФЕКТИВНІСТЬ МАРКЕТИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ ПРИ УПРАВЛІННІ
ПІДПРИЄМСТВОМ..... 5

О. О. Васільєва, Ю. М. Колегаєва

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕРСОНАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА 7

А. А. Кононенко, В. В. Гришко

ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНОГО
ПІДПРИЄМСТВА 9

Д. О. Гаркушка, В. М. Фесенко

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА 11

Ю. О. Гнітько, В. О. Бабич

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЧИННИК РИНКОВОГО
УСПІХУ ПІДПРИЄМСТВ..... 12

К. О. Орлюк, І. С. Поляк

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ ЗМІНАМИ ПІДПРИЄМСТВА
АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ 13

М. О. Бзот

АНАЛІЗ ЕТАПІВ ПРОЄКТУВАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ..... 14

Р. С. Житнік, В. Р. Базилєв

АНАЛІЗ МОВ ПРОГРАМУВАННЯ ДЛЯ ІНТЕРАКТИВНИХ СИСТЕМ..... 16

І. О. Ковальова

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ..... 18

М. О. Постолакi

АНАЛІЗ МЕТОДІВ КЛАСИФІКАЦІЇ МЕРЕЖЕВОГО ТРАФІКУ 20

Ю. С. Стеценко

ЛІДЕРСТВО В СИСТЕМІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОГО
ПІДПРИЄМСТВА 21

І. А. Галушко

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ГЕННО
МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ 23

<i>І. І. Мартиненко</i> БЕЗПЕКА ГРОМАД УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ФІНАНСОВО- БЮДЖЕТНИЙ АСПЕКТ	25
<i>В. О. Рапасій, Н. В. Нікітіна</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА	28
<i>В. С. Рекунов</i> СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	30
<i>О. О. Рязанцев, Ю. М. Нікітін</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	33
<i>К. Ю. Чеверденко</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ТУРИЗМУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	35
<i>А. Є. Гунько</i> ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОЦІНКИ	38
<i>А. О. Микитенко</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БІОТЕХНОЛОГІЇ	40
<i>В. А. Чайковський</i> МОТИВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МЕНЕДЖЕРА	42
<i>А. О. Строкань</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЗЕМЛЕРОБСТВА NO-TILL СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ	44
<i>А. О. Зароза</i> ЕКОЛОГІЧНА ЧИСТА ПРОДУКЦІЯ – ПРАВО ЛЮДИНИ НА ПОВНОЦІННЕ ЖИТТЯ	47
<i>Е. О. Коцага</i> РОЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ	50
<i>А. В. Удовиченко, О. Є. Волков</i> ВЗАЄМОДІЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО УСПІХУ	54
<i>О. О. Коломієць, О. М. Пустовар</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІБЕРІЙСЬКОЇ МОДЕЛІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ІСПАНІЇ	56
<i>Р. В. Хоменко, С. І. Безгін</i> ОСНОВНІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	58

А. С. Проскура СКЛАДОВІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ПРАЦІ...	60
К. В. Яковлева, Д. В. Шатравка ТЕНДЕНЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ, ЯКІ ВИЗНАЧАТИМУТЬ МАЙБУТНЄ HR	62
Д. А. Насонов, М. М. Нечитайло ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	65
Н. Ю. Харченко СІМ'Я ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	66
Ю. Левченко АНАЛІЗ МЕТОДІВ ПІДТРИМКИ АСИНХРОННОСТІ ТА МАРШРУТИЗАЦІЇ В ЗВ'ЯЗЦІ З ВИКОРИСТАННЯМ REACT ТА NODE.JS ДЛЯ СТВОРЕННЯ ПЛАВНО ПРАЦЮЮЧОГО ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ	68
О. О. Глущенко, М. Ю. Шепель ГАРАНТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ.....	71
Ю. В. Петрова ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	74
А. Ю. Соломаха СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	76
А. М. Коломієць, О. О. Батюк ОБІРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В СІЛЬСЬКИХ ГРОМАДАХ.....	78
Р. П. Вишневий ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД	80
І. І. Рябоконт, В. І. Лялюк ПРОЄКТНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ПРОЦЕСАМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД	81
А. О. Івер ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	84
Є. М. Проценко КОРУПЦІЯ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	86

В. О. Щербина СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	88
Даровська Ю.С. КОНТРОЛІНГ ТА ЙОГО РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ.....	91
В.В. Кириченко ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ.....	93

СЕКЦІЯ ФАКУЛЬТЕТУ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ

О. О. Клиша ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ	96
О. В. Алексєєв РЕГІОНАЛЬНІ ПАРТІЇ У ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ.....	98
В. О. Андрієнко НАУКОВІ Й ТЕХНІЧНІ ВИНАХОДИ ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ, ЩО ЗМІНИЛИ ЖИТТЯ ЛЮДСТВА.....	101
О. О. Бабенко СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	103
М. Т. Бастаногова РОЛЬ АВІАПЕРЕВЕЗЕНЬ В ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ.....	106
А. М. Берлет ЛІНГВАЛЬНІ ІНТЕНСИФІКАТОРИ ІЛЛОКУТИВНОЇ СИЛИ НІМЕЦЬКИХ КОЛИСКОВИХ	108
В. О. Богомол, І. М. Чабан ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	110
В. О. Богомол, А. Я. Жолобецький СЕГМЕНТАРНА УПРАВЛІНСЬКА ЗВІТНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ.....	112
Я. Бойко EFFEKTIVE ÜBERSETZUNGSMETHODEN VON TEXTEN IN COMPUTERSPIELEN	114
А. Є. Браїлко СРІБНА ЗЕМЛЯ: КАРПАТСЬКА УКРАЇНА В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД І СПРОБА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	116
М. В. Бурмінова СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ....	118
В. В. Винник ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	120

<i>А. В. Гарнага</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ДИНАМІКИ ТУРИСТСЬКИХ ПОТОКІВ	123
<i>Л. І. Горулько</i> ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	125
<i>Л. І. Горулько</i> МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ.....	127
<i>В. В. Жупан</i> ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	129
<i>О. О. Завалій</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ.....	131
<i>К. А. Загребельна</i> ПРОПАГАНДИСТСЬКИЙ ІДЕАЛ РАДЯНСЬКОЇ ЛЮДИНИ ТА РЕАЛІЇ ЇЇ ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ.....	133
<i>Б. Звягольський</i> DIE BEGRIFFSPHÄRE IN DEN MODERNEN SPRACHEN	135
<i>Є. А. Карпусенко</i> НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: ПРИЧИНИ, ОЗНАКИ І НАСЛІДКИ	137
<i>В. В. Кириченко</i> ВИКОРИСТАННЯ ГРАФІЧНОГО МЕТОДУ У СФЕРІ МЕНЕДЖМЕНТУ ..	139
<i>О. О. Клиша, А. С. Калініченко</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАРАХУВАННЯ, СПЛАТИ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА ЄСВ.....	142
<i>М. О. Котелевський, М. С. Клачкович</i> ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: АСПЕКТИ ТА НЮАНСИ	144
<i>В. В. Красюк</i> СТАТИСТИКА ЖИТЛОВИХ УМОВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	146
<i>С. Ю. Крутько</i> ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ	149
<i>Е. В. Кузнецов</i> МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТОПОРЯДКУ	151
<i>В. В. Зуб, В. Р. Куц</i> ЗВІТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПДФО: ОСНОВНІ ЕТАПИ	153

М. М. Ладатко УКРАЇНСЬКІ СІЧОВІ СТРІЛЬЦІ: ФОРМУВАННЯ, УЧАСТЬ У БОЙОВИХ ДІЯХ	155
В. О. Малиш ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР В УКРАЇНІ.....	156
В. О. Малиш ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ЯК СПОСІБ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА	158
О. О. Манойло CASE-ІНТЕРВ'Ю ЯК МЕТОД ВІДБОРУ НА ПОСАДУ ПЕРЕКЛАДАЧА ...	160
Я. О. Мельник СТАН РИНКУ ОНЛАЙН ТОРГІВЛІ ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ.....	163
П. І. Морозова ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РИНОК СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ	165
П. І. Морозова ЦИФРОВІЗАЦІЯ У КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ	167
А. С. Муренець ЛЮДИНА В УМОВАХ ТОТАЛІТАРИЗМУ: ПРИКЛАД УКРАЇНИ.....	169
В. Є. Оби́фіст ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА	171
А. М. Омельченко РЕГІОНАЛЬНІ ПАРТІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ	174
С. В. Пікуль РЕЗЕРВ СУМНІВНИХ БОРГІВ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗРАХУНКУ ТА КОРИГУВАННЯ	177
Б. І. Потапенко ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	180
Б. І. Потапенко НОВАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОД ВІЙНИ В УКРАЇНІ	183
Р. Радченко NEOLOGISMEN ALS SPRACHPHÄNOMEN	185
В. К. Романько СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИТРАТ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	187
М. С. Саєнко ОСОБЛИВОСТІ ЛЕГІТИМАЦІЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ	189

<i>М. В. Северін</i>	
РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ.....	191
<i>К. В. Сімінько</i>	
МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	193
<i>М. Д. Сіренко</i>	
УКРАЇНСЬКА ІСТОРІЯ В КОНТЕКСТІ ІДЕЇ МОНАРХІЗМУ.....	195
<i>К. В. Татарець</i>	
РОЛЬ ТЕХНОКРАТІЇ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	197
<i>К. В. Татарець</i>	
РОЛЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СВІТОВІЙ НАУЦІ ТА ТЕХНОЛОГІЯХ	199
<i>А. С. Токарева</i>	
ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ: ОСОБЛИВОСТІ ПОЛТАВЩИНИ.....	201
<i>Л. Турчин, А. Мотя, Д. Мазніченко, О. Ваць</i>	
ОЦІНКА ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ І ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	203
<i>А. В. Чеботарь</i>	
“ІНДЕКС БІГ МАКА” ЯК НАЙПРОСТІШИЙ СПОСІБ ОЦІНКИ КУПІВЕЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ	205
<i>А. В. Чеботарь</i>	
УКРАЇНСЬКА АНДЕГРАУНДНА КУЛЬТУРА	207
<i>І. В. Чернуха</i>	
ПРИРОДА ПРИРОДНОГО ПРАВА.....	209
<i>А. Ю. Шабатько</i>	
ПРОПАГАНДИСТСЬКИЙ ІДЕАЛ РАДЯНСЬКОЇ ЛЮДИНИ ТА РЕАЛІЇ ЇЇ ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ	211
<i>D. Shevchenko</i>	
DIFFERENTIATION OF SLANG IN JOHN GREEN’S NOVEL PAPER TOWNS.....	213
<i>М. Ю. Шепель, О. О. Глуценко</i>	
БРЕХНЯ ЯК ФЕНОМЕН ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ	215

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ
студентської наукової конференції

16-17 травня 2024 року

Том I

Підп. до друку 27.05.2024. Формат 60x90 1/16.
Ум. друк. арк. 14,1. Обл.-вид. арк. 12,4.
Гарнітура Times New Roman Cyr.

Видавець і виготовлювач: Полтавський державний аграрний університет.
Адреса: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7933 від 13.09.2023 р.